

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En Slægtskrønike

Jep Mathæus Holdt
&
Helene Marie Jensen

Deres aner
&
efterkommere

Bind 1

Ib Holdt
&
Carl Johan G...

En slægtskrønike

Jep Mathæus Holdt
&
Helene Marie Jensen

deres aner & efterkommere

Bind 1

Ib Holdt & Carl Johan Gerlach

En slægtskrønike

Jep Mathæus Holdt
&
Helene Marie Jensen

deres aner & efterkommere

Bind 1

**”En slægtskrønike”
er sat med Times New Roman**

**Brothers Keeper er anvendt som system til dataregistrering og udskrift af
grunddata**

**Forsiden: Forpagterboligen på Boller – Maleri fra 1800 tallet. Gengivet med
tilladelse af Glud Museum**

**Bagsiden: Indledningen til Frederik Jacobsens forpagtningskontrakt af Giesegårds
jorder 1803. Landsarkivet for Sjælland, Lolland Falster og Bornholm**

**Kort side 27, 103, 109 og 131 er gengivet med tilladelse
© Kort & Matrikelstyrelsen (A. 134-00)**

Tryk: flex-i-print, Vejle 76 40 00 15

ISBN 87 - 988084 - 1 - 9

**2. udgave, 1. oplag
Maj 2003**

Udgiver

**Holdt, Ib
Hjortebjergvej 13
5230 Odense M
Tlf: 66 12 25 72**

E-mail: holdt.rossen@~~ib~~mail.dk

**Carl Johan Gerlach døde den 3 februar 2002. På trods af en fremskreden
sygdom arbejdede Carl Johan med stor engagement og interesse med
de mange nye oplysninger i Holdtslægstens historie.
Hans store sans for systematik og behandling af dataer præger hele
bogen.**

Odense d. 25. 3 2003. Ib Holdt

Indholdsfortegnelse

Bind 1

Kapitel 1- 5

1. Hovedkilder og anvendelse	s. 10
2. Slægtsoversigt	s. 13
3. Holdt – anerne på Løjt	s. 26
4. De sjællandske bønder	s. 79
5. Den ”yngre” Wielandt slægt	s. 154

Bind 2

Kapitel 6- 11

6. Den ”ældre” Wielandt og Tisdorph slægt	s. 224
7. Slægten Let & Unkersen	s. 242
8. Slægten Mule & Kotte	s. 255
9. Slægten Rosenvinge & Friis	s. 301
10. Slægten Nissen Petersen	s. 320
11. Jep M. & Helene Holdt & efterkommere	s. 365

Efterskrift	s. 410
-------------	--------

Bagerst : Efterslægts tavle

Supplementsbind

Kapitel 4b, 12 og 13

4b. Bjerrede slægten og Fladså slægten	s. 21
12. Møller- og Helvad slægten	s. 38
13. Den ”ældre” Schiött slægt	s. 54

Forord

Der findes mange ”sygdomme”. En af dem hedder slægtsforskning. Den er både af psykisk og fysisk karakter. Den fylder hovedet op, så man ikke kan tænke på andet, og den ødelægger nattesøvnen, og er derfor udmarvende, fordi den er langvarig.

Vi er begge smittede. Ib har gennem mange år interesseret sig for slægten. I arbejdsværelset i Odense er der samlet mange kasser og mapper med informationer om slægten. Der er brugt megen tid på vurdering af informationerne og til diskussion med ”kolleger” om indhold og validitet. Carl Johans interesse har ikke lige så mange år på bagen, men den er ikke mindre, og den har resulteret i 4 bøger om hans slægt. Vi var ikke klar over, at vi begge var ”smittede”, men da vi blev det, var der ikke langt til at beslutte, at dette her måtte ende i et fælles projekt. Lad os samle og systematisere hvad der findes af information, og lad os få fyldt de huller ud, som vi kan se der er. Resultatet er denne bog om slægten Holdt – Jep Mathæus Holdt og Helene Marie Jensen – deres aner og deres efterkommere.

Kortlægningen af slægten er som detektivarbejde. Hvis man kan lide sådant arbejde, er det både sjovt og spændende, og der dukker overraskelser op. Det har der også gjort her. En af de Holdtske aner er Karen Jørgensdatter Mule. I sit andet ægteskab gifter hun sig med Henning Achton (1613-1677), som er Provst i Nørre Broby. Henning Achton er en af Carl Johans aner. En generation længere tilbage i den Holdtske anetavle finder vi en købmandskone i Odense Karen Jørgensdatter Let (1580-1679). Hun er faktisk også en af Carl Johans aner. Så vi kunne konstatere, at vi faktisk er en slags ”halvfætre” !

Nu er det sådan med slægtsforskning, at man altid kan blive ved at finde mere. Det kan man også her, men vi har valgt at stoppe og dokumentere hvad vi har nu, og så lade de åbne punkter være en udfordring til næste generation. De åbne punkter og spørgsmål har vi samlet i efterskriftet til bogen.

Vi synes det både er vigtigt og spændende at kende sine rødder. Vi har moret os med at lave bogen, og vi håber at slægtens medlemmer også finder læsningen oplysende og forhåbentligt også spændende. Og så kan vi kun opfordre til at få skrevet sine erindringer til efterslægten. Holdt familien har heldigvis været flittige skribenter. Det har været en guldgrube for os ved udarbejdelsen af denne bog. Og vi håber at denne egenskab kan fortsætte i slægten fremover.

Som et folk bør kende sin historie bør en slægt kende sin. Et liv, der har været værd at leve, er også værd at blive husket. De døde er først rigtig døde når de er glemt.

Ib Holdt & Carl Johan Gerlach

Hovedkilder & anvendelse

Når man går i gang med at kortlægge en så veldokumenteret slægt som denne, er det en opgave, der hvis man skulle starte fra bunden ville tage flere år. Vi har derfor valgt at anvende så meget tilgængeligt materiale som muligt, hvor det meste af Ib Holdt er indsamlet gennem mange år, og koncentrere vores egen indsats på de områder, hvor der ikke var noget at hente. Nu er det således med kilder, at der er nogen man fatter lid til, og andre som synes lidt for løse, og som man derfor afskærer sig fra direkte at anvende. Således også her. Der findes indenfor hver af de enkelte slægtsgrene kilder, som er af så god kvalitet og veldokumenterede, at vi i stor udstrækning har anvendt dem direkte på grund af deres høje kvalitet. Og selvom bogen henviser til kilderne undervejs, vil det være rimeligt at nævne dem her, da de har haft så stor betydning for udformningen af denne slægtsbog.

3. kap – Holdt - anerne på Løjt

- Jes M. Holdt : stamtavle over slægten Holdt samt noter. Ej udgivet men venligst udlånt af Bodil Juul f. Holdt.
- Jes M. Holdt : Gårde og slægter i Løjt Sogn, Løjt Sogns Lokalhistoriske forening
- Jes M. Holdt : De Nørby Gårde. Artikel i "Det gamle Løjt IV" udgivet af Løjt Sogns Lokalhistoriske forening
- Løjt Sogns Lokalhistoriske forening: Det gamle Løjt II Dalholt, 1979

4. kap – De sjællandske bønder

- Kilderne er her primært kirkebøger og folketællinger suppleret med forskelligt materiale fra Giesegårds Godsarkiv på Landsarkivet for Sjælland.

5. kap – Den "yngre" Wielandt slægt

- Erik Guldager: Mellem Herskab og Bonde. Om Frederik Ludvig Christian Wielandt på Boller, Eget Forlag 1992
- Erik Guldager: Oversat skifte fra 1739 efter Jacob Ludvig Wielandt

6. kap – Den "ældre" Wielandt slægt

- Erik Guldager: Oversat "Christopher Wielandts regnskaber og notater 1681-1729".

7. kap – Slægten Let / Unkersen

- Sigvard Mahler Dam: Unkersønnerne – En fynsk adelsslægt der slog sig på Købmandshandel. Personal Historisk Tidsskrift 1986

8. kap – Mulerne & Kotterne

- Forskellige: Slægten Siemsen, Slægtsarkivet Viborg juli 1987
- Bent Østergård: Stamtavle over slægten Kotte, Adelsårbogen 1997

9. kap – Slægterne Rosenvinge og Friis

- Bent Østergård: Stamtavle over slægten Kotte, Adelsårbogen 1997
- Bent Østergård: Den skotske kvinde i Helsingør, Heraldisk Tidsskrift bd 7 nr 64 1991
- Finn Grant-Nielsen og Lise Lund: Rod i Odense. Odenseanernes aner
- Svend Larsen : Studier over det fynske rådsaristokrati i det 17. århundrede

10.kap – Petersen / Nissen slægten

- Kilderne er her primært kirkebøger og folketællinger suppleret med forskelligt lokalhistorisk materiale

11.kap – Jep Mathæus og Helene Marie Holdt efterkommere

- Marie Lassen f. Holdt: Erindringsbilleder fra 1908-1925 (ej udgivet)
- Jakob Holdts håndskrevne erindringer
- Familie breve til Jep og Helene Holdt

Hvor hovedkilderne er de primære kilder i form af udskrifter fra kirkebøger, folketællinger og skifte- og fæsteprotokoller, har vi i stor udstrækning valgt at bevare den oprindelige struktur og form. Oplysninger og udskrifter er gengivet så tæt på den oprindelige gotiske håndskriftsbogstavering som muligt. Dobbelt a – aa – er ikke oversat til å, ligesom ó eller ÿ ikke er gengivet som ø eller y.

Et specielt problem ved anvendelse af kirkebøger er navngivningen af anerne. Hvordan navnet blev skrevet i kirkebogen var meget afhængig af den enkelte præst. Peder og Peter er et godt eksempel herpå. I dag skelner vi i stavemåden, det gjorde man ikke jo længere vi kommer tilbage tidsmæssigt.

Hvad er det rigtige navn ? :

- Riddermand, Riddermann, Rideman, Ridermann
- Schjødt, Schjøth , Schiøth, Schytt
- Frederik, Friderick, Frederick, Friderich
- Jacob, Jakob

Dette er blot eksempler på navne der i kilderne er anvendt om de samme personer. I dag ville vi vælge det navn, der er angivet på dåbsattesten. Men det giver ingen mening i genealogisk sammenhæng. Jens Riddermann Schiöth, som var provst i Ballerup anvendte dette navn. Men i hans ”dåbsattest” i kirkebogen står der Schytt. Vi kunne så vælge at bruge den nutidige form, hvis der findes en sådan, men det virker helt forkert når vi kommer langt tilbage i tiden. Der findes ingen entydig god løsning. Vi har valgt en både og løsning. Nogle af personerne i slægtskrøniken havde en fast mening om, hvordan deres navn skulle staves. Det har vi brugt om muligt. Hvor vi har kunnet se at navngivningen var en del af traditionen, hvor børnene fik bedsteforældrenes navne, har vi forsøgt at lade dette slå igennem. Men dette virker heller ikke over en lang periode. Var man kvartermester på Holmen i 1750 hed man Friderich og ikke Frederik, så vi har også forsøgt at tage hensyn til hvad der er gængs for den pågældende tid.

Kapitel 3 til 10 beskriver anerne til Jens Riddermand - , Jakob - , Marie Botille, Viggo og Johannes Holdt. Hver af deres aner er tildelt en entydigt nummer på tværs af de forskellige slægtsgrene. Anefølgen tager udgangspunkt i forældrenes anenummer. Jep Mathæus Holdt er ane # 2 og Helene Marie Jensen er ane # 3. Der anvendes en standard ane nummerering, således at faderen til ane # x i anefølgen altid vil have nummeret $2*x$, og moderen vil have nummeret $2*x + 1$.

Kapitel 11 beskriver Jep Mathæus Holdt og Helen Marie Jensen –dem selv og deres efterkommere. Hver efterkommer er ligeledes her tildelt et nummer. Numrene er her tildelt fortløbende startende ved ældste generation først, og derefter fortsættende i næste generation. Nummeret må ikke forveksles med anenummeret.

Alle datoer anvendt fra det bagvedliggende system som f. eks. fødsel, dåb, død og begravelse er angivet i en tillempet dansk udgave af genealogi standarden gedcom - DD MMM ÅÅÅÅ-. Der er anvendt følgende forkortelser:

- FØR dato : Hændelsen er indtrådt før den angivne dato
- EFT dato : Hændelsen er indtrådt efter den angivne dato
- OMK dato: Hændelsen er indtrådt omkring denne dato.
Normalt anvendt i betydningen + - 1 år.

Kapitel 2: Oversigt over slægterne i bogen

De fleste, der beskæftiger sig med slægtsforskning, kan med lidt energi og søgning føre deres slægt tilbage til kirkebøgernes start. Christian d.IV bestemte, at præsterne skulle føre kirkebog over de kirkelige handlinger i deres sogne, men ikke alle præster var lige nidkære i deres kirkebogsføring. Der gik i mange sogne adskillige kongers tid efter Chr.IV, inden præsterne systematisk kom i gang, og desværre er mange kirkebøger brændt med, når præstegården brændte.

Holdt – anerne på Løjtland (kap 3)

Holdtslægten har sin rod på **Løjtland**, hvor slægtens mænd langt tilbage i tiden dyrkede jorden eller var sømænd. Mange sejlede på langfart, af disse omkom mange på havet. - Nogle af slægtens mænd var iltre og rødhårede, og det var ikke altid de skyede vold og slagsmål.

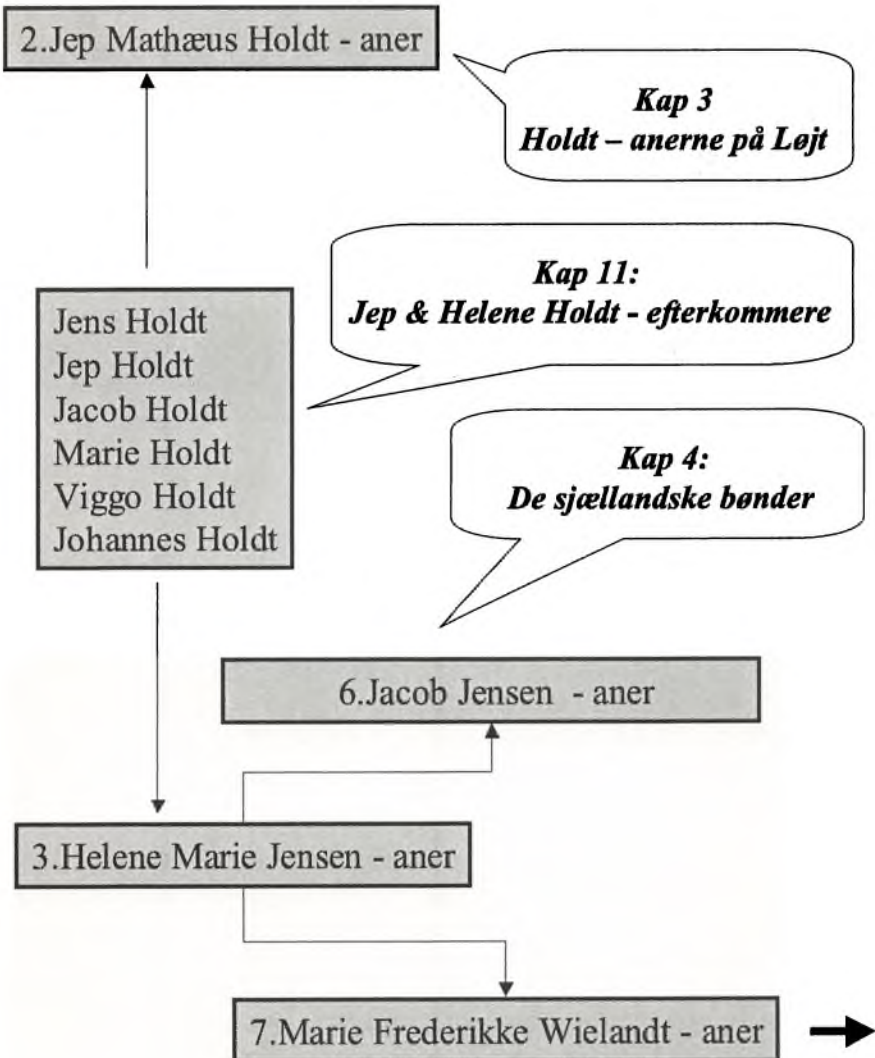
Jep, Mads, Laue, Chresten og Svenne var drengenavne i familien. Sidst i 1800 tallet blev det vane at erstatte det gamle bondenavn Mads eller Matz med navnet Mathæus, det var ikke noget evangelisk over dette skift, men en generel modebølge i tiden. Det er jo som regel sådan, at kvinderne i familien ikke som mændene efterlader sig spor.

Der er undtagelser **Jep Mathæus Holdt's** mor **Botilla Hansen** (1827 - 1909) havde været ude for en ulykke, idet en ladeport var faldet over hende og havde kvæstet hendes hofteparti, så hun var invalideret. De sidste 17 år af sit liv gik hun med krykker. Hun fører dagbog med en sirlig skrift åbent om de bekymringer og glæder, hun har. Hun skriver om vejret og høstudsigterne og om de besøg, hun får. Dagbogen viser læseren et billede af et religiøst og gudfrygtigt menneske. Den viser også en kvinde, der magtede skriftligt at formulere sig, og som fandt skriveriet væsentligt og betydningsfuldt. Botilla Hansen skriver midt i den tyske tid på et fejlfrit dansk.

De Sjællandske bønder (kap 4)

Med **Jacob Jensen** (1837-1889) og hans slægt bevæger vi os ned i det midt-sjællandske område. Jacob Jensen er født på Tvedegaard i Slimminge mellem Køge og Ringsted. Slimminge ligger i Gørslev sogn, og følger man anerne tilbage i tiden, møder vi bønder og sogne- og bondefogeder i Gørslev Sogn og nabosognet Ørslev. Søgningen bagud i tiden begrænses dog af, at præstegårdene i Gørslev og Ørslev, og dermed hovedkilden kirkebøgerne, er brændt i henholdsvis 1772 og 1718. Anerne i Ørslev kan heller ikke alle følges helt tilbage, for deres fødsel optræder ikke i

Afetafle - Slægts nøgle

Anetavle - Slægts nøgle

Kap 5: Den ”yngre” Wielandt slægt

Kap 6: Den ”ældre” Wielandt & Tisdorph slægt

Kap 7: Slægten Let & Unkersen

Kap 8: Slægten Mule & Kotte

Kap 9: Slægten Rosenvinge & Friis

14. Jens Frederik Wielandt - aner

7. Marie Frederikke Wielandt - aner

15. Helene Marie Petersen - aner

***Kap 10:
Slægten
Nissen Petersen***

kirkebogen, sandsynligvis fordi de er tilflyttere fra andre sogne. Nabosoggenes kirkebøger er gennemsoget uden resultat, så det er lidt som at lede efter en nål i en høstak. Men det ændrer ikke ved billedet af, at der er tale om bønder, og i 1700-tallet derfor om fæstebønder, og for største delen under Giesegård. Ejeren af Giesegård er af slægten Brockenhuus-Schack, og han var samtidig ejer af Gram Gods, så her er forklaringen på, at en bonde fra Midtsjælland ender som forpagter af Nygård i Øster Linned under Gram Gods.

I 1862 overtager Knud Bille Brockenhuus-Schack gården Nygård i Øster Linned Sogn, og som forpagter ansætter han samme år den 25-årige Jacob Jensen, som han kender fra sit ejerskab af Giesegård ved Ringsted, og som han på grund af en hændelse i 1848, har lovet at give en forpagtning. Kort tid efter forpagtningens start kommer krigen i 1864 og det efterfølgende tyske styre. Jacob Jensen forbliver på Nygård. Dette kommer til at præge Jacob Jensens liv i Sønderjylland, hvor han bliver en væsentlig forkæmper for bevarelsen af danskheden. Denne kamp er beskrevet dels af datteren Helene Holdt i hendes barndomserindringer, som efterfølgende er gengivet i uddrag, og dels gennem sønnesønnen Jens Holdts artikel om en skolesag i 1882.

At Jacob Jensen har været synlig i den danske bevægelse ses af den kendsgerning, at da han dør i 1884, er der 400-500 personer med til begravelsen.

Jacob Jensen far er **Jens Olsen** (1794-1870). Han er en af de sidste fæstebønder i en brydningstid. Synlig politisk og faglig aktiv. Han ender som en meget estimeret person i hele området. Amtsrådsmedlem i Præstø Amt, og som noget meget usædvanligt for en fæstebonde, bliver han udnævnt som dannebrogsmænd i 1851. Anerne i denne gren af familien er alle fæstebønder i Slimminge/Gørslev området, og mange af dem var tillige sogne- og bondefogeder, og dermed blandt de bedre stillede. Jens Olsens bedstefar på mødrene side er **Peder Jensen** (1727-1789). Han var fæstebonde i Gørslev tillige bondefoged, og han var en af de mere usædvanlige af slagsen på den tid. Han kunne nemlig skrive! En af dem han skriver til er selve greven. En meget usædvanlig handling i tiden. Ved hans død foreligger der et skifte fra 1790, som er spændende, idet det giver en oversigt over, hvordan de økonomiske forhold har været for en fæstebonde.

Jacob Jensens mor er **Birthe Frederiksdatter**. Hun er datter af en fæstebonde og bondefoged **Frederik Jacobsen**, som efter stavnsbåndets ophævelse driver det vidt. Den 9 august 1802 indgår Frederik Jacobsen en forpagtningskontrakt med Knud Bille Greve af Schack om at overtage alle Giesegårds jorder i forpagtning. For at opnå denne forpagtning skal Frederik Jacobsen erlægge 1250 rigsdaler, en dengang anseelig sum. Han har forpagtningen frem til sin død i 1810. Økonomisk

har det været en god forretning, for da hans enke 2 år efter vil indgå et nyt ægteskab, skal der skiftes, og skiftet viser at familien har været formuende med netto 12000 rigsdaler på kistebunden – et beløb man den gang kunne købe 24 gårde for ! Et år efter denne opgørelse går staten for første og sidste gang bankerot, så da den største del af formuen er i obligationer, kan man frygte., at en stor del af denne formue gik tabt. Inden forpagtningen var **Frederik Jacobsen** gårdmand/fæstebonde og bondefoged i Ørslev under Giesegård, en status som de fleste i denne gren af slægten oppebærer. Slægten har som bondefogeder derfor tilhørt det øvre sociale lag af fæstebønder. Frederik Jacobsens bedstefar på mødrene side er **Rasmus Hansen**, som er født 1695. Om ham ved vi, at han den 25 maj 1722 får fæstebrev på en gård i Ørslev. Fæstebrevet beskriver de forhold, som en fæstebonde måtte arbejde under, og som vi lærte om i skolen. Dette indebar f. eks. hoveri, når godset ønskede det, og ubetinget lydighed overfor godssets fuldmægtige. Om Rasmus Hansen ved vi desuden, at han er død i forbindelse med en alvorlig ulykke i 1760. En ulykke som ramte både ham og hans kone, og begge begravedes samtidig den 22 marts 1760.

I 1864 bliver **Jacob Jensen** gift med møller **Jens Riddermann Wielandts** datter **Marie Frederikke Ernestine Wielandt** fra møllen i Gram. **Wielandtslægten** kan føres langt tilbage til 15 - 1600 tallet. Der er ikke en slægt, der hører til en bestemt egn. Slægten flytter fra København over Fyn til Østjylland for så igen efter møller Wielandt i Gram at blive spredt ud over landet. Jacob Jensens hustru Marie F.E.Wielandt underskrev sig i breve **Marie Jensen**. Hendes og Jacobs tre sønner **Hjalmar**, **Aage** og **Viggo Jensen** udvandrede som ganske unge til Amerika for at undgå at blive indkaldt til tysk soldat. Da **Jacob Jensen** deres far døde følte møller Wielandt i Gram et stort ansvar for dem. De havde lavet noget man i dag vil betegne som ret harmløse nytårsløjer i Øster Lindet, men møller Wielandt ville ikke have dem hjem til formodentlig stor tysk straf.

Marie Jensen var ikke en robust bondekone , selvom hun fødte 10 børn. På gården i Øster Lindet var der også en husholderske til at hjælpe. I slægtspapirer antydes der, at **Marie Jensen** ikke magtede at styre den store husholdning , det var jo også nærmest umuligt , når hun til stadighed skulle i barselsseng. Hun var en dygtig brevsriver, først i 1900 tallet tog hun til U.S.A. for at besøge sønnerne. Før hun var blevet gift havde hun lært sprog på en højere pigeskole i Haderslev, det kom hende nu til gode. At rejse til U.S.A. og tværs over Continentet var i 1902 en ikke ringe bedrift. I 1904 var hun hos sønnen Viggo i San Fransisco. Han skriver humoristisk i sine amerikanske erindringer, at moderen morgenen efter det store jordskælv havde sagt, at det da var et skrækkelig uvejr i nat , det ruskede jo i hele huset, men hun havde nu lagt sig til at sove.

Fra Marie Jensen f. Wielandt kan Wielandtslægten føres tilbage i 7 led. Slægten har

en del markante personligheder, som giver stof til slægtsforskning. Nogle af disse efterlader sig dagbøger, personlige breve med træk af forfatterens væsen. Andre har bestridt store stillinger, men har nærmest skyet det personlige, og de efterlader derfor store spørgsmål til den, der vil vide noget om deres familieliv, eller hvad de sådan gik og tænkte.

Den ”yngre” Wielandt slægt (kap 5)

Møller Wielandts far **Morten Møller Wielandt** (1780-1816) fik af forældrene den store gård Vellinggård ved Børkop. Han havde studeret teologi, men brugte ikke uddannelsen. Han giftede sig med **Petra Nicoline Henrikka Schjøtt** fra Vejle. **Schjøttfamiliens** stamfader kom til Holmen fra Holland i 1600 tallet for at bygge skibe. I to generationer arbejdede nu familiens mandlige medlemmer ved søværnet som underbefalingsmænd på Holmen. Kvartermesteren **Frederik Henrik Schjøtts** søn **Jens Riddermann Schjøtt** fik en høj uddannelse, han blev magister og derefter rektor i Randers ved Latinskolen der i 1780. Efter nogle år i Randers kom han til Vejle og Hornstrup som sognepræst, det var i 1788. I 1791 blev han provst, for så endelig at søge mod København, hvor han blev sognepræst i Ballerup og Måløv. Efter Jens R. Schjøtt er der mange skriftlige kilder, han byggede et skolevæsen op i Vejle og det efterlader jo en del brevskriveri. Jens R. Schjøtt var gift med **Eva Cathrine Ebbesen**, som var datter af **Peder Ebbesen**, der var læge i København.

Møller- Helvad og Schjøtt-slægten (Supplementsbind kap. 12 og 13.)

Morten Møller Wielandts forældre er **Frederik Ludvig Christian Wielandt** på Boller som var gift med **Lene Marie Lisbeth Møller**. Vi ved hvem Frederik Wielandt er, hvad han laver, og hvor han kommer fra. Hun var en kvinde, der absolut vidste, hvad hun ville. Hun kaldte sig Lene. Lene og Frederik Wielandt blev gift på godset Urup, ikke i Østbirk Kirke. Det var sådan, at blev man gift udenfor kirken, gik beskeden via København til præsten i sognet, således også her, så parret er indført herefter i Østbirk kirkebog. Men der er flere gåder! Frederik Wielandt var søn af degnen **Jacob Ludvig Wielandt** i Espe på Fyn. Vi ved også at Frederik efter sin far arver 43 rigsdaler, 3 mark og 5 skilling. Det var selv efter tidens forhold en beskeden arv. Men den 18 august 1785 møder Frederik op og lægger 3000 rigsdaler på bordet som betaling for at overtage forpagtningen af Boller Hovedgård. En god gård handledes på den tid til en pris af 800 Rigsdaler. Men han har åbenbart haft sans for penge og økonomi, for ved sin død i 1803 efterlader han sig en formue på 52072 rigsdaler, hvilket den gang var en stor formue. Efter Frederik Wielandts død etablerede Lene Wielandt sig som møllelejer, hun købte Urup Mølle. Hun var jo velhavende. Møllerslægten består af velhavende fogeder og store gårdejere på Fyn, længere tilbage i slægten er der købmænd og embedsmænd i **Kerteminde**. Denne slægt kan føre tilbage til den store

Nissen Helvad familie i Sønderjylland. Slægtens middelalderlige grene ender i Tønder hos 1400 talsborgmesteren **Olde Ditmer** og hos bonde **Eskel Petersen** i Nybøl i Hjordkær sogn. Endvidere fortælles om slægten **Schiøtt**, der i 1600 tallet indvandrede fra Holland som skibsbyggere på Holmen. Denne indvandrerslægt tilsluttede sig den Reformerte Kirke i København. Familiens børn gik i den tyske skole, der hørte til kirken, ligesom de også giftede sig med børn af medlemmer i menigheden. Skolens første lærer **Friderich Strattman** er således en af denne slægts første aner

Den ”yngre” Wielandt slægt (kap 5)

Jacob Ludvig Wielandt var student, men hvad han lavede hele sit voksne liv ved vi lidt om. Han opholdt sig på Erholm et nordvestfynsk gods en del af tiden. I 1731 bliver han trolovet og gift i Herringe Kirke med Hedvig Post. Han er da fuldmægtig på Fjællebro Gods. Umiddelbart derefter får Jacob Ludvig et degnekald i Espe-Vantinge. Der etablerer han sig som ”Klog mand”, og han bliver konsulteret angående sygdomme, både menneskenes og dyrenes. Blandt hans efterladte bøger er udenlandske dyrlægebøger, men også en del lovbøger.

Som 46 årig gifter Jacob Ludvig sig med den 19 årige **Hedevig Dorthea Johansdatter Post** fra Brahesborg ved Assens. Hedevig Post er een af de kvinder, der har båret meget på sine skuldre. Degneparret i Espe får 3 børn sammen, og Frederik, den yngste, er få måneder gammel, da faderen dør. Hedevig er nu 27 år gammel. Hun gifter sig med eftermanden i degneembedet, Søren Lind, en endnu ældre mand end den første, han er 64 år. Med ham lever hun nu sammen i 26 år. Hedevig Post er datter af **Johan van der Wisck kaldet Post**, han er formodentlig indvandret fra Holland. Han var ansat ved hollænderiet d.v.s. mejeriet på godset Brahesborg. Penge samlede han ikke sammen, for knap nok havde svigersønnen Jacob Ludvig hørt om hans død, før han ilsomt sender bud til skifteretten om, at han og konen ikke vil vedgå arv og gæld. Det viste sig da også, at Johan Post var insolvent. Foruden Frederik var der i ægteskabet yderligere to børn. En dreng, som ikke kan spores og en datter, der døde ung. Ved folketællingen i 1787 er Hedevig på Boller, en slags aftægt ved sin yngste søn Frederik. Der dør hun i 1788.

Den ”ældre” Wielandt & Tisdorph slægt (kap 6)

Jacob Ludvigs far **Christopher Wielandt** var magister og provst i Vester Skerninge. Han var gift med **Pernille** eller **Petronella Jacobsdatter** fra Home præstegård. Pernilles far **Jacob Ludvigsen** var provst i Sallinge provsti, som strakte sig fra det fynske øhav omkring Fåborg til Odenses sydøstlige grænse i dag. Jacob Ludvigsen er født i Sorø, hvor han også havde gået i skole, han kaldte sig derfor med tilnavnet **Soraner**, det står der også på præstetavlen i Home. Jacob Ludvigsen var ud af

Tisdorph Slægten.

I slutningen af 1500 tallet var Haderslev lærdommens sæde i Slesvig. Kirken der, som jo i dag er domkirke, havde ret til at uddanne præster til den dansktalende del af Slesvig. Efter reformationen havde Chr.III forlagt tyngdepunktet for udbredelsen af Luthers lære fra Odense til Haderslev. Haderslev blev kaldt for Nordens Wittenberg. I Haderslev havde man et kantorei, som var tilknyttet præsteskolens der. Kantor var i 1579 - 90 **Mikkel Henriksen Tisdorph**. Tisdorph er en akademisering af lokaliteten Tyrstrup, altså Mikkel Henriksen formodes at komme fra Tyrstrup nord for Haderslev. Domkirken i Haderslev har jo ikke noget tårn. Det brændte sammen med den halve by og kirken ned i 1580'erne. Alt var øde og brændt. Overfor kirken ligger i dag en helsekostforretning, og midt inde i den går en trappe ned til et af de gamle undervisningslokaler ved kirken, hvor der er hvælvinger og stemningsfuldt. Mikkel Henriksen Tisdorph blev præst i Roager ved Ribe fra 1590-98. Hvem han var gift med ved vi ikke. Han fik i Roager to sønner, Ludvig og Henrik, de kom begge efter faderens død i skole i Sorø. Begge blev uddannet til præster. Den ældste **Ludvig Mikkelsen Tisdorph** begyndte som sognepræst i Sorø. Han blev gift med en pige fra Odense **Maren Nielsdatter** af en kendt Odense-familie **Let**. Ved hans svigermors ihærdige indgriben blev han forflyttet til borgerskabets store kirke i Odense, Vor Frue. Til Vor Frue Kirke hørte også den lille kirke i Seden, hvor han prædikede på første helligdagene. Ludvig Mikkelsen Tisdorph holdt onsdagsaftengudstjenester over andre end de sædvanlige prædiketekster, noget ganske nyt. Hans svigermor **Cathrine Let** eller **Karen Let** gjorde sit til svigersønnens berømmelse. Han begravede og viede også andre steder end i Vor Frue.

Samtidig med at Ludvig Mikkelsen Tisdorph var præst ved Vor Frue Kirke blev broderen Henrik sognepræst ved en anden stor Odense-kirke, Skt. Hans. Han var en dygtig administrator ved Gråbrødre Hospital, og i kirken talte han ikke folk efter munden, tværtimod. Han blev mildest talt berygtet for sin skarpe tunge. I 1643 blev Ludvig Mikkelsen Tisdorph kaldet til biskop i Ribe, måske svigermor også der har grebet ind - hvem ved! Til Ribe nåede han aldrig, han døde pludseligt.

Jacob Ludvigsen Tisdorphs hustru hed Maren Svendsdatter, hun var datter af **Svend Pedersen** og **Karen Jørgensdatter Mule**.

Svend Pedersen var ifølge Wibergs præstehistorie født i Skåne på gården Salberg, hvor faderen Peder Svendsen var håndskriver og forvalter. Svend Pedersen havde lyst til at studere og blev derfor først sat i Helsingborg skole, siden i Helsingør skole. Efter eksamen på Københavns Universitet rejste han rundt i Europa med Holger Rosenkrantses sønner. I 1618 kom han til Odense som første conrektor på Odense Lærde Skole. I 1621 blev han kaldet som professor i logik og metafysik.

Svend Pedersen blev en kendt mand både for sin indsigt og lærdom og for sin gennemslagskraft overfor borgerskabet. Han var i kort tid gift med Maria Jacobsdatter, som døde kort tid efter brylluppet. I 1628 blev han gift med **Karen Jørgensdatter Mule**. Da havde Chr. IV påbudt, at man ikke måtte holde fest med over 24 indbudte. Der var flere med til gildet, hvilket resulterede i en stor bøde til **Jørgen Hansen Mule** på 200 Rdl. Ved samme tid vurderedes i Odense en ko til 6-7 Rdl.. Det var et dyrt bryllup for Jørgen Mule. Der manglede ikke på opfordringer til Svend Pedersen om høje præsteembeder, bl.a. det ansete som sognepræst ved Skt. Knud.

Slægten Let/Unkersen (kap 7)

Som fortalt dukker **Karen Jørgensdatter Let** op på scenen, da hun henvender sig til biskoppen for at få svigersønnen til Odense.

Når ægtefællen dør bliver man jo kaldt i skifterretten, sådan var det også i 15 og 1600-tallet, som regel tre dage efter dødsfaldet. Karen Let fik dette udsat efter sin første mand i omkring 30 år, og derfor vidste man ikke, hvem hun havde været gift med, ingen forskere havde fantasi til at forestille sig en udsættelse af denne længde. Hun var første gang gift med **Niels Let**, en søn af borgmester **Jacob Let**. Karen Let førte sin første mands forretninger videre. Anden gang giftede hun sig med Bertel Wichman. Hvad handlede de to med? Overvejende med manufakturvarer importeret fra Hamborg og Amsterdam. Det var ikke almindeligt på den tid, at købmændene specialiserede sig, men netop i Odense måtte det være muligt, at en velforsynet klædehandel kunne trives og det gjorde den. Da Karen Let for anden gang blev enke, gav hun sig også til at handle med malt og korn med købmænd i Lübeck, hvorfra hun også indførte bl.a. salt og krudt. Karen Let dør i 1679 i en alder af 99 år - hun har da 137 efterkommere, børn, børnebørn, oldebørn og tipoldebørn. Der er rundt om på Fyn mange af dem i gode stillinger. Hun dør som et fattiglem i Odense. Krigen 1657-60 havde vendt op og ned på rig og fattig i Odense.

Let-slægten starter i Odense med officeren **Søren Let**, som går over i civil stand og bliver borger i Odense. Hans søn var Karen Lets svigerfar **Jacob Let**, som var storkøbmand og borgmester. Søren Let var gift med **Inger Unkersdatter**. Hun var af slægten **Unkersen**, en slægt hvor mændene oprindelig var væbnere og boede på landet. Væbnere var datidens reserveofficerer. Slægten kan føres tilbage til 1300-tallet. I begyndelsen af 1500-tallet trak de ind i Odense, hvor de blev borgere og rådmænd. Som væbnere hørte de til den lavere landadel - de hørte til **Jordbjergslægten**, hvis våben de også førte.

Slægterne Mule & Kotte (kap 8)

Hele det førende borgerskab i Odense i 15 -1600-tallet var mere eller mindre i familie med hinanden. Byens førende håndværkere og købmænd valgte fra deres midte borgmester og rådmænd. Der var altid to borgmestre, én valgt af borgerne og én valgt af kongen. De samarbejdede om at få det til at køre. En af de kendteste slægter var **Mule-slægten**. I mange generationer var den blandt byens førende handels- og købmandsslægter. De tjente deres penge især ved handel med stude (øksnehandel) fra Fyn over Assens til Nordtyskland. Mulerne var fredelige og agtværdige borgere, dog havde **Jørgen Hansen Mules** far **Hans Mikkelsen Mule**, svært ved at styre temperamentet. Han måtte både betale bøder og ydmyg bede om kongen tilgivelse for temperamentsekspllosioner, som endog udartede i mord.

Odense er paradoksernes by. Der er et gymnasium, der bærer Muleres navn. Gaden, hvor politistationen ligger hedder Hans Mules Gade. Muleres våben og Mikkel Mules initialer sidder i muren i sandsten i Odenses ældste skolebygning latinskolen ved Vor Frue Kirke. Ved byjubilatet fjernede man under pressens store bevågenhed mindetavlen over Hans Mule på byens rådhus p.g.a. den gamle mordsag. Dette udløste en sand læserbrevstorm. Utroligt mange i dette land kan nemlig føre deres aner tilbage til Mulerne. De har haft frugtbare gener på spindesiden, for selve slægten Mule uddøde på mandssiden i begyndelsen af 1700-tallet.

Var **Hans Mikkelsen Mule** temperamentsfuld var hans hustru **Mette Kotte** det ikke mindre. Ægteskabet mellem dem er et de mest besynderlige i denne bog, styret af stædighed og trods. Kotteslægten opdrættede også stude og handlede med dem. Kottes gamle væbnergård fra Dalby på Hindsholm er genopført ved Den fynske Landsby og er i dag bolig for museumsdirektøren i Odense.

Slægterne Rosenvinge & Friis (kap 9)

Jørgen Mule var gift med **Barbara Mogensdatter Rosenvinge**. Hun var datter af **Mogens Henriksen Rosenvinge**, der af kongen var sendt til Odense for at bestyre det store Gråbrødre Kloster. Mogens Henriksen kom fra Helsingør, hvor hans far **Henrik Mogensen Rosenvinge** sammen med broderen Jens indtog overordentlig høje poster i deres by. Kongen havde brug for regnskabskyndige embedsmænd til at holde styr på den store indtægt Øresundstolden. Rosenvingerne var indgiftet med slægten **Lilliefeld**, som i 3 generationer (1472-1548) havde haft embedet som øresundstoldere.

Peder Hansen den Ældre var adlet i 1476 med navnet Lilliefeld. Foruden at være øresundstolder blev Henrik Mogensen Rosenvinge også borgmester, og som sådan var han med som dommer i de store hekseprocesser, der fandt sted i Helsingør. Byen

Helsingør var i 1500-tallet en metropol, en vældig sammensat by med stor indvandring fra Skotland, Holland og Tyskland.

Frederik d. II havde stor tillid til Henrik Mogensen, så han overlod ham ansvaret for regnskabet omkring bygningen af Kronborg. På grund af stort arbejdspress opgav han derfor borgmesterembedet.

Ikke kun mændene gjorde sig gældende. Henrik Mogensen Rosenvinge var gift med en datter af skotten **Willum Forbus - Carina Forbus**. W. Forbus ernærede sig som købmand og rådmænd i Helsingør i 1529, men flyttede så til Helsingborg. Da Carina jo var omgivet af lutter kendte folk, som tilhørte byadelen, søgte hun efter faderens død bekræftelse på, at hun var af skotsk adelslægt. Det fik hun - våbenkongen i Skotland Robert Forman udfærdiger det nødvendige aktstykke. En afskrift findes i Rigsarkivet, originalen er forsvundet. I gulvet i tårnrummet i Sct. Olai Kirke i Helsingør ligger en ret slidt gravsten med to våben, Rosenvinge-slægtens og Forbus-slægtens. Formodentlig er det Henrik Rosenvinge og Carina Forbus' gravsten.

Peder Hansen den Ældres datter **Anna Pedersdatter Lilliefeld** blev enke i 1528. Hun rejste da til Malmø og byggede der et stort stenhus i 1534. I dag har Malmø administration af gamle huse hjemsted i ejendommen, som har adressen Vestergade 5 og kaldes "**Det Rosenvingeska Huset**". Over indgangen indhugget i sten er foruden en længere inskription også Lilliefelds og Rosenvinges våben. I huset er der brudstykker af det originale tapet fra 1534. På den tid levede i Malmø den kendte borgmester **Jørgen Kock**, hvis hustru **Sidsel Kordtsdatter** var beslægtet med Peder Hansen.

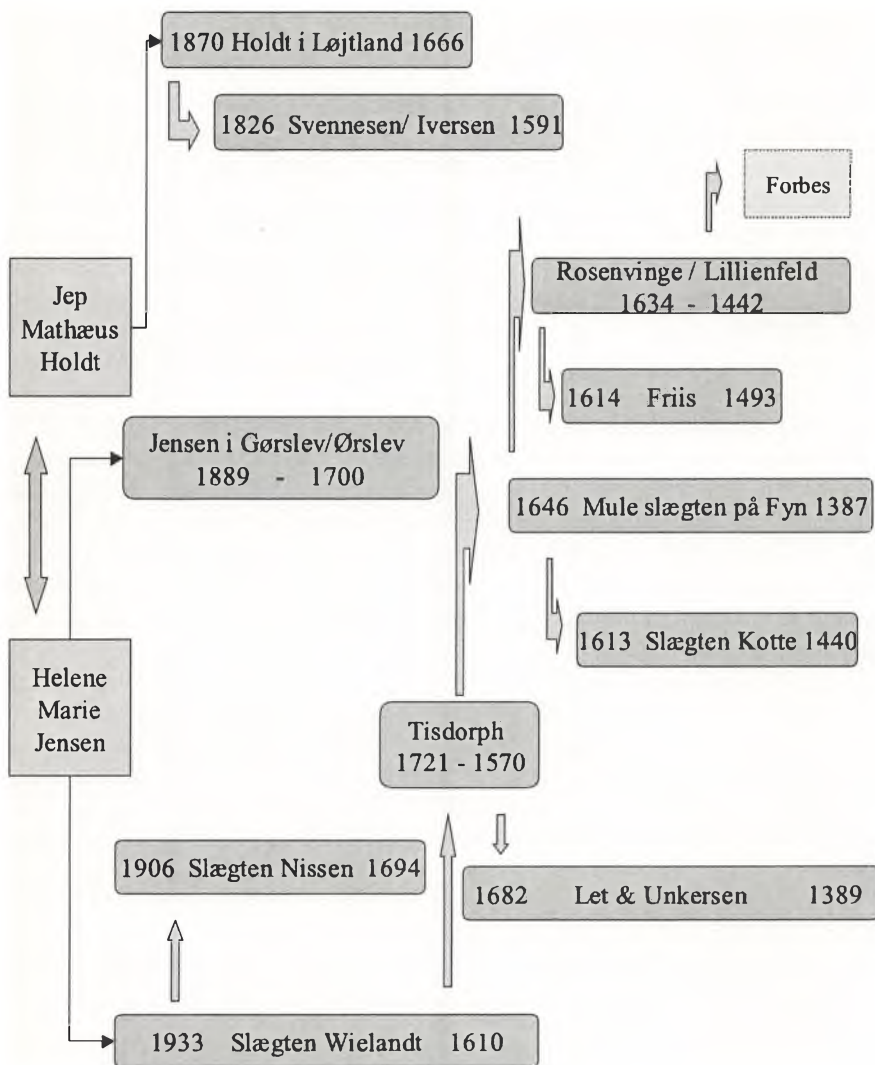
Peder Hansen Lilliefeld den Ældres hustru hed **Anne Jensdatter Baden**, og hun indførte en ny adelsfamilie i anelstenen. Baden er en byadelig slægt - Anders Nielsen Baden var borgmester i København. Vi ved ikke så meget om ham, men han skænkede byen sin gård, der lå ved Gammel Torv, en gård som hans far havde ejet. Han hed Nis Andersen og var rådmænd i 1457 og 1479 - tillige var han byfoged i 1464.

Nissen Petersen slægten (kap 10)

Med slægterne Let, Mule, Kotte og Rosenvinge slutter Wielandt slægtens lange anerække startende fra mølleren i Gram Jens Frederik Riddermann Wielandt.

Møller Wielandt var gift med **Helene Marie Petersen**, hun var fra Fole, hvor faderen, der var skovridder, boede på en gård, hvis have stødte op til kirkemuren. Han var fra Hydevad i Hellevad Sogn, og han hed **Hans Nissen Petersen** (1789-1849). Hans liv havde været fyldt med eventyrlige begivenheder, idet han som ung

Slægtsoversigt: Slægts- og tidsmæssige sammenhænge

mand havde søgt lykken til søs, var blevet tilfangetaget af sørøvere i Middelhavet, derefter i tjeneste hos en russisk gesandt, for til sidst at ende som skovridder under Gram Gods. Hans Nissen Petersens slægt bagud er sognefogeder og gårdejere i Hydevad i Midtsønderjylland i adskillige generationer. Centralt i slægten er Sofiegård i Hellevad Sogn. Den var fra cirka 1641 i slægtens eje i 8 generationer. En anden gren af familien, kan føres tilbage til **Peder Lautrup** (1658-1747) i Vellerup i Agerskov Sogn. Han blev som ung student af sin bror sendt ud for at fri på hans vegne til enken på en gård i Vellerup. Hun sagde nej – men den unge Peder må have haft nogle kvaliteter, for han kunne få et ja, hvis det altså var ham selv, det handlede om. Det gjorde han så, og gården har siden været i slægtens eje. Enken han friede til var i øvrigt en datter af slægten på Sofiegård i Hydevad! Skovridderen i Fole havde, før han kom til skovene i Gram, været i tjeneste på en stor gård ved Haderslev, der havde han mødt sin kone, som forestod køkkenet på gården, hun hed **Marie Christensdatter**, hun stammede fra Sydfyn fra Egense Sogn. Hendes slægt er fynske småkårsfolk. Marie havde en søster Maren, der boede i egnen omkring Hvidkilde. Da krigen brød ud i 1864 kørte møllersvenden fra Gram Mølle med hest og vogn og familiens kvinder først til Fredericia. Der blev de færget over til Fyn, så fortsatte de helt til Sydfyn. Det var noget af en rejse på den tid.

I det gamle Odense optræder der en kvinde på anelisten - vi ved ikke hvad hun hedder - NN Andersdatter. Hendes far Anders fra Løgstør var skomager. En skomager startede Wielandtfamilien - en skomager starter også den gamle aneliste - han bor i Nordjylland.

Som et folk bør kende sin historie, bør en slægt kende sin. Et liv, der har været værd at leve, er også værd at blive husket. De døde er først rigtig døde, når de er glemt.

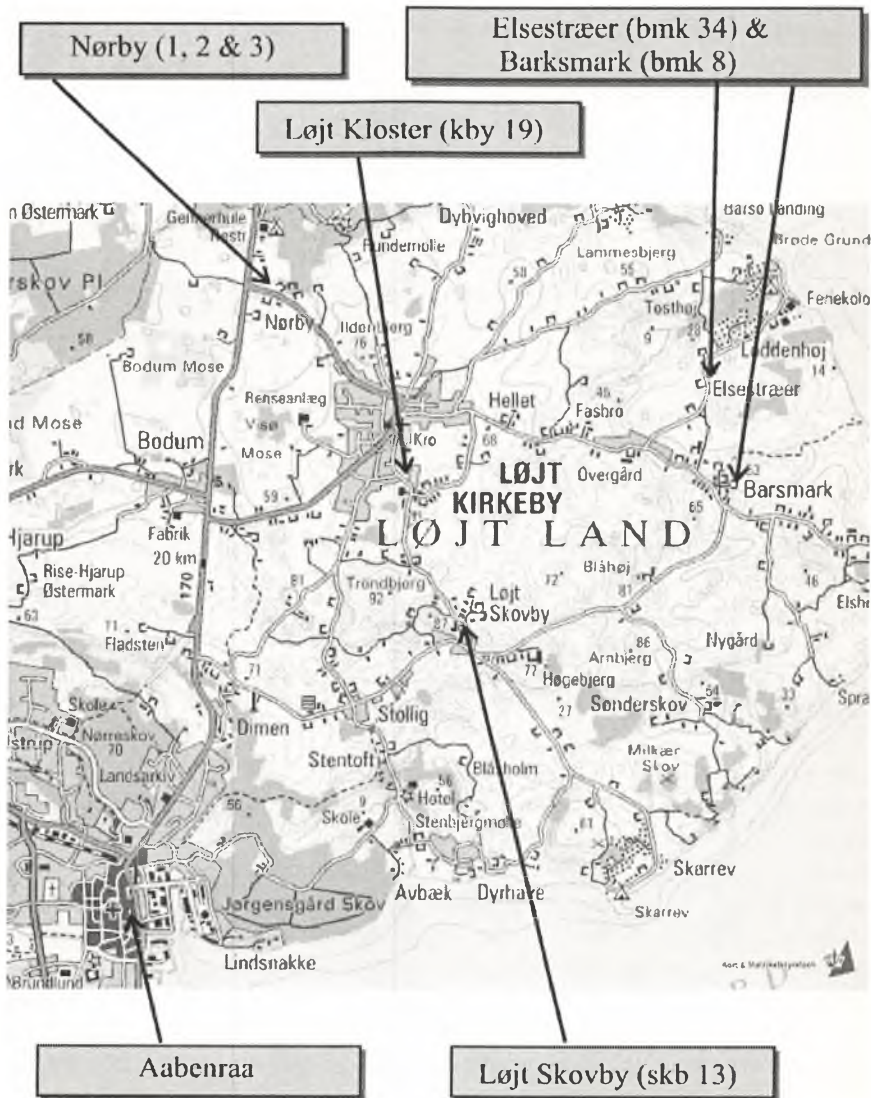
Jep Mathæus Holdt og anerne på Løjt: Familieoversigt

Jep Mathæus Holdt (1878-1947) var først mejerist og derefter landmand i Hjolderup. Som landmand fører han familietraditionen videre, idet Holdt slægten stort set alle var landmænd, med udgangspunkt i landsbyerne i og omkring Løjt Kirkeby, hvor anerne kan føres helt tilbage til tiden, hvor gårdene var fæstegårde.

Beskrivelsen af Holdt slægten tager udgangspunkt i Jes. M. Holdts bøger, blandt andet udgivet gennem Løjt Sogns Lokalhistoriske Forening, forskellige artikler han har udfærdiget, samt de notater han har lavet i forbindelse med udfærdigelsen af sin egen stamtavle.

Slægtsnavnet Holdt stammer uden tvivl fra et stednavn. I Danmark er ordet ”-holt” et hyppigt stednavn, hvorfor man også kan møde Holdt som slægtsnavn i forskellige egne, uden der behøver at være en slægtsmæssig sammenhæng. I Sønderjylland findes familienavnet Holdt, foruden i Løjt Sogn, på Løgumkloster egnen, i Medelby Sogn, på Haderslev Næs og andre steder

Om selve navnet Holdt er der i en artikel udgivet af Løjt Sogns Lokalhistoriske Forening om ”Det gamle Løjt”, med udgangspunkt i en gennemgang af forholdene omkring gården Dalholt, fremsat den teori, at navnet Holdt kan henføres til personer som oprindeligt stammer fra Dalholt. Som eksempel omtales i 1600 en Jes Dalholt på Fogedgaard i Barsmark, hvor gårdens senere ejere bærer navnet Holdt. Den første ejer af Dalholt, hvis navn kendes er en Iver Jensen nævnt i både 1543 og 1563. Den næste der nævnes i 1605 er ”Andres til Dalholt”. Han var fæstebonde hos Frederik v. Ahlefeldt. Andres svigersøn er en Michel Lauesen Holdt nævnt i 1641, og han er den første ejer på Dalholt, som bærer navnet Holdt. Men der har som sagt også på andre gårde været ”Holdterne” samtidigt, f. eks på den nævnte Fogedgaard. Hvordan slægtskabet mellem ”Holdterne” på de forskellige gårde hænger sammen, eller om der er et slægtskab vides ikke. Det interessante ved Michel Lauesen Holdt er, at efterkommerne har 2 slægtsnavne, navnet Holdt og navnet Lauesen. Normalt vil Lauesen blot være betegnelsen på Laues søn, men i de næste generationer efter Michel bærer nogle af efterkommerne navnet Lauesen som et slægtsnavn. Følger man navnet Holdt i lige linie tilbage i tiden, er den ”ældste” Holdt, som man med sikkerhed kan sige er en ane til Jep Mathæus en Bertel Lauesen Holdt, der i 1692 er nævnt som ejer af en gård i Løjt Kloster. Der er muligvis en familiemæssig sammenhæng til Michel Lauesen Holdt på Dalholt, men det vides ikke.

3. Holdt - anerne på Løjt

Men kan det ikke vises at Jep Mathæus Holdt er en efterkommer af slægten på Dalholt, så er hans efterkommere helt sikkert af Dalholt slægten. I 1851 gifter Jep Madsen Holdt sig med Botilla Hansen. Hendes aner er ikke alle fra Løjt. En gren kan føres tilbage til Skrydstrup ved Vojens. Skrydstrup anerne er bønder i området. En gren er håndværkere i Bjolderup sogn, Raved og Hellevad sogn. Og så er der en gren, der stammer fra Sønderballe, en by nord for Løjt ud til Genner bugt. Slægten omfatter bønder i Sønderballe og håndværkere i Løjt Kirkeby. Botilla Hansens tipoldefar på denne gren er en Casper Lauesen Holdt, som i lige linie nedstammer fra Michel Lauesen Holdt på Dalholt. Michel Lauesen på Dalholt er Botillas 3*tip oldefar.

Alle gårdene og slægterne i Løjt området er beskrevet i Jes M. Holdts bog: Gårde og Slægter i Løjt Sogn. Her er alle gårdene navngivet, således at man kan følge gården samt deres ejere tilbage i tiden.:

kby: Gårdene i Løjt Kirkeby
skb: Gårdene i Løjt Skovby
bmk: Gårdene i Barsmark
nørby: Gårdene i Nørby

Hver af gårdene er udover angivet ved et nummer indenfor rubriceringen.

Angivelse af eksakte datoer for fødsel og død vanskeliggøres ved af, at en del af kirkebøgerne gik tabt ved præstegårdens brand i 1867. Der mangler derfor en kirkebog fra før 1768, fortegnelsen over fødte 1833- 67 og døde 1848-67. De er forsøgt rekonstrueret, men er fortsat meget mangelfulde.

I det følgende er anerækken holdt op mod rækken af ejere af en given gård. Der er her anvendt følgende beskrivelses metode: (→ navn →) med parentes omkring til angivelse af hvilken anerække, der fører frem til den yngste ejer, og derefter med fremhævet tekst rækken af aner, der har haft gården i besiddelse det vil sige **navn på yngste ejer** → ...og frem til ..→ **navn ældste/første ejer**. Navne på personer, der har ejet eller som er født og videreført gårdene er som sagt fremhævet. Årstal efter et navn angiver enten fødsel og død, eller hvis der kun er et årstal, det år hvor der er registreret en hændelse i relation til gården og ejeren. Antallet af generationer, der er angivet, er antallet i lige linie inden for den angivne anefølge. I parentes er angivet i hvor mange generationer af efterkommere gården har været i eje fra den første ejer.

Ved at følge ejerrækken af gårde og anerækken tilbage i tiden optræder følgende gårde i Løjt området:

Nørby 1 : foto juli 1999

Nørby 1:

I otting fæstejord under Haderslevhus. Otting er et forholdstal, der beskriver hvorledes landsbyens jord blev fordelt mellem landsbyens gårde. Oprindeligt har landsbyens boelsgårde haft samme ottingtal, men tallet varierer fra landsby til landsby, ligesom værdien af en otting også er forskellig fra landsby til landsby.

(Jep Mathæus Holdt) → **Jep Madsen Holdt** (1840) → Kjesten Svennesen → **Jep Svennesen** (o.1765) → .... → **Jep Nissen** (1685). I slægtens eje i 4 (6) generationer.

Nørby 1 er den første gård man møder på turen gennem anerækken. Det er den første gård i Nørby. Den var ejet af Jep's far Jep Madsen Holdt (1811-1886), som havde overtaget gården i 1840. Han overtager gården efter sin morbror Jacob Svennesen. Jacob selv var ugift, og den eneste af hans søskende, der havde børn var Jep's mor Kjesten Svennesen (1786-1826), så det var helt naturligt, at det var ham der skulle arve gården, særlig da hans egen far Mads Christensen Holdt (1780-1856) var gået konkurs med sin gård i 1822.

Svennesen her er et familienavn, hvor stamfaderen til navnet er Svenne Jepsen (o. 1694-1768) som overtager Nørby 1 i 1729. Den første ejer, der er noteret på gården

3. Holdt - anerne på Løjt

er Jep Nissen, noteret i protokollerne i både 1685 og 1718. Han er muligvis Svenne Jepsens far, men dette kan dog ikke påvises.

Gården har fra de første registreringer været i Svenesens og Holdt slægtens eje, det vil sige fra før 1685. Efter Jep Madsen Holdts død i 1886, overtages gården af Chresten Holdt (1864-1933), en storebror til Jep Mathæus, og er derefter i lige linie i familiens eje frem til 1981, hvor Chrestens søn Jep dør uden børn.

Jep Mathæus ældste bror Jacob Holdt (1852-1919) køber i 1882 Nørby 2, hvor der findes et billede fra før 1919, hvor Jacob står i gården med 2 drenge og en hest.

Nørby 2: sommeren 1999

*Nørby 2: cirka 1919
Det er Jacob Holdt til venstre*

Om gårdene i Nørby :Kilde: Jes M. Holdt: De Nørby Gårde

I 1642 er der nye mænd på de tre gårde i Nørby. Men tyve år senere, i 1662, nævnes kun to navne i Nørby, så da har der muligvis kun været to familier tilbage i byen. Det er lige efter Svenskekrigens rædselsår. Nabobyen Lerskov var gået til grunde på nær een gård og een slægt. Uden tvivl er også Nørby blevet hærget, både af krigsfolk og af de farsoter, der fulgte i krigens spor. Endnu i mands minde levede der sagn om, at de fire gårde var blevet afbrændt af svenskerne. Det var rædselsår så frygtelige, at senere slægter næppe kan fatte den uhyre sum af lidelse og nød, som vor hjemstavn da måtte igennem.

Af regnskaberne fremgår, at Nørbys gårde atter er beboede i 1672. Fra omkring 1700 flyder de historiske kilder rigeligere, og vi kender de fire gårdes skæbne fremover.

I 1754 var der opstået trætte mellem Nørbys bønder. Mændene på de to vestre gårde stod sammen imod deres naboer på de østre gårde, og det er markfællesskabet, der gav anledning til ufred. På Landsarkivet i Åbenrå ligger en klageskrivelse, hvori Jes Martensen og Jes Jessen Holmer klager over, at Svenne Jepsen og Hjendre Caspersen ikke vil gå med til, at der oprettes en byvedtægt eller »Grande-Vide« for byen Nørby. Klagerne hævder, at en sådan er påkrævet, da der råder stor uorden med hensyn til afgræsningen af deres græsmarker og indhegningen af deres kornmarker, og de anmoder øvrigheden om, at de uvillige må få påbud om at gå ind på oprettelsen af en byvedtægt.

Svenne Jepsen og Hjendre Caspersen udtaler i deres erklæring, at byens fire gårde hver må græsse samme antal kreaturer på deres fælles græsgang. Denne fordeling er så enkel, at der ikke behøves nogen vedtægt, hvilken man da heller aldrig tilform har haft brug for. Da klagerne ikke har høveder nok til at afgræsse deres part af marken, tilbyder Svenne Jepsen og Hjendre Caspersen at høste græsset på den fælles græsgang. Hvilket udfald sagen fik, fremgår ikke af de gamle akter, men sandsynligvis har klagerne ikke fået medhold, da der intet kendes til, at Nørby har haft nogen vedtægt, som ellers de fleste landsbyer havde under fællesskabet. Nørby og Bodum var de sidste af Løjt sogns landsbyer, som ophævede det gamle markfællesskab; det skete mere end 200 år efter, at udskiftningen var begyndt i sognets øvrige byer.

1784 er udskiftning på tale i Nørby. For at få et skøn over betimeligheden af en udskiftning tilkaldes tre udensogns sandemænd: Hans Møller af Sønderballe, Niels Hansen af Hammelev og Jørgen Petersen af Ustrup. Efter at de sammen med byens fire gårdmænd har taget jordene i øjesyn, ytrer de som deres mening, at søndermar-

3. Holdt - anerne på Løjt

ken og nørremarken vil kunne udskiftes til alles fordel. Også for den del af nørremarken, der ligger vest for landevejen, vil udskiftning vist kunne lønne sig; dog tilråder sandemændene at udsætte en sådan udskiftning, indtil alle interessenterne viser mere tilbøjelighed til at få udvidet deres toftejord. Muligvis er derpå fulgt en udskiftning af agerjorden, idet der omtales en markudskiftning fra 1792. Også kromanden i Nørby kro har fået tildelt et stykke land til græsning af sin ko, hvorfor han årligt betaler 1 daler 24 skilling til de fire bønder tilsammen.

Det fremgår, at i 1800 lå endnu hede- og moselandet, og det har nok været det meste af landet vest for landevejen, hen i fælleseje på den måde, at byens bønder her har græsset deres får og kvæg i fællesskab. Men en slags udskiftning må engang være foretaget også her, idet hver gårdmand har haft sit stykke, hvor han måtte slå lyng og siv; men der har ikke været nogen synlig afgrænsning mellem disse skifter.

*I Klosteret (kby 19)
foto: juli 1999*

*I Klosteret (kby 19)
foto: 1912*

Løjt Kloster (kby 19), Løjt Kirkeby

Oprindeligt 1 ½ otting 3/8 plovfæstejord

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt) → **Mads Christensen Holdt** (1810)
→ ... → **Bertel Lauesen Holdt** (1692) (→**Hans Holdt** (1666)). I slægtens eje i 6
(6) generationer.

Gården kby 19 i Løjt Kloster, også kaldet I Klosteret, er om nogen, den gård i Løjt, der kan forbindes med de "Holdtske" aner.

7 gårde (kby 16-22) i Løjt Kirkeby, bar navnet fællesnavnet Løjt Kloster. Navnet kan føres tilbage til Aabenraas Amtsregnskaber i 1633: "im Kloster". Navnet har sikkert intet at gøre med et kloster, men er sandsynligvis en omdannelse af det sønderjyske ord "en klyster", en klynge, oprindeligt 7 gårde.

*Øster Skadesgaard
foto: 1935*

Gården var en lille gård på 1 ½ otting (omtrent 40 tdr land) . Den var fæstegård under Gottorp. Det var nok en ringe gård , som havde en del af sine jorder liggende på Kirkebys magre Søndermark. Rigdom har den aldrig haft, og dens beboere var aldrig fremtrædende i sognet, medens familien Holdt ejede den. Gårdens ejerrække kan følges tilbage til før 1600. I svenskekrigen er gården blevet udplyndret, og i 1661 er gården øde. Men i 1666 overtager en Hans Holdt gården. I 1692 er en Bertel Lauesen Holdt ejer af gården. Om Hans Holdt er Bertels far vides ikke. Det kan være muligt hvis Lauesen er brugt som et slægtsnavn, men det er overvejende sandsynligt, at Hans enten er far eller bedstefar til Bertel. Fra Hans over Bertel ejes gården af slægten Holdt i lige linie ned til Mads Christensen Holdt (1780-1856), der har gården indtil den går konkurs i 1822. Det vil sige at gården er i Holdt slægtens eje i 156 år. Mads Christensen Holdt er farfar til Jep Mathæus Holdt.

Der findes et billede at gården fra omkring 1912.

Øster Skadesgaard (kby 3) Løjt Kirkeby

I ¼ otting ½ plov fæstejord. Gården har fra 1727 båret navnet Skadesgaard.

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Kjesten Svennesen → Kjesten Hansdatter Ebsen) → **Hans Peter Ebsen** (o.1707-81) → ... → **Lorenz Krag** (o.1670)). I slægtens eje i 3 generationer.

Hvor Jep Madsen Holdts morfar Jep Svennesen (1732-1815) er af Svennesen familien og ejer af Nørby 1, er hans mormor Kjesten Hansdatter Ebsen (1752-1822) af familien Ebsen.

I 1661 er gården øde efter svenskekrigene. I 1670 overtages gården af Lorenz Krag, i tingbogen 1686 kaldet Las Krag. Hans datter Ane gifter sig med Peter Jessen Ebsen(1699) , som er farfar til Kjesten.

Vestre Østergaard bmk 8, Barsmark

1 ¼ otting ½ plov fæstejord

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Kjesten Svennesen → Kjesten Hansdatter Ebsen → Kjesten Maag) → **Bodel Laues datter (1728) → Laue Thomsen (1689) → .... Laue Thomsen (1622, Død p. 1623)** . Gården er i slægtens eje i 3 (7) generationer.

Anefølgen op til Kjesten Hansdatter Ebsen er den samme som Øster Skadesgaard (kby 3). Hendes far er Hans Peter Ebsen, og hendes mor Kjesten Maag. Kjesten Maag er sandsynligvis født på Vestre Østergaard, hvor hendes far Peter Petersen Maag gennem ægteskabet med Bodel Lauesdatter overtager gården i 1728. Peter Petersen Maag er vist nok søn af Peter Jessen og Kjesten på **Østre Østergaard bmk.7** . Hans kone Bodel Laues Datter kan i lige linie føres tilbage til Laue Thomsen (død 1623). Der er her tale om fæstegårde , som i flere generationer i gået i arv, og hvor Bodel Laues oldemor som også hedder Bodel Laues, overlever to mænd, for selv til sidst at fæste gården i 1623.

Elsestræer (bmk 34), Barsmark

Elsestræer gårnavnene findes i Fladsten-bogen 1607, Elzustrer, i Løjt Kirkebog 1783 Ellistræer. Gården er den nordligste med navnet på 1 ¼ otting ½ plov fæstejord.

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Kjesten Svennesen → Jep Svennesen → Ellen Jepsdatter) → **Jep Iversen (1703) → ... → Peter Iversen (1591)** . I slægtens eje i 5 (6) generationer.

Anefølgen frem til gården, går igen via Svennesen familien, hvor Jep Madsen Holdts oldemor Ellen Jepsdatter (1702-1782) sandsynligvis er født på gården. Fra hendes far Jep Iversen, kan gården i direkte linie føres tilbage til Peter Iversen, hvor den i amtsregnskaberne er nævnt i relation til Peter Iversen så langt tilbage som til 1591. Der er tale om en fæstegård, hvor alle ejerne fra Peter Iversen og ned til Jep Iversen får fæste på gården, og dette er årsagen til at anefølgen kan dokumenteres.

Skb 13, Løjt Skovby

1 ½ otting ½ plov, indtil 1621 gottorpsk, derpå under Svabsted.

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Kjesten Svennesen → Jep Svennesen → Ellen Jepsdatter → Ann Jesdatter) → **Jes Matzen** (1709) → ..... → **Matz Nissen** (1597) → **Nis Martensen** (1581). I slægtens eje i 3 (5) generationer.

Anefølgen er den samme som Elsestræer (bnk 34) frem til og med Ellen Jepsdatter, hvor Ellens mor er Ann Jesdatter fra Løjt Skovby. Der er ligeledes her tale om fæstegårde, der kan føres langt tilbage i tiden. Der er her en usikkerhed i anefølgen, idet der er mere end 100 år mellem Jes Matzen og det der kan være hans far Matz Nissen. Dette kan forklares med at Matz Nissen med sikkerhed vides, at have overtaget gården i en meget ung alder samtidig med at Jes Matzen har overtaget gården i en meget sen alder, og kun har haft den kort tid. Af amtsregnskabet for 1592 fremgår det, at Nis Martensens efterladte børn i fælleskab har fæstet deres fars gård for 4 år, idet de alle er små og umyndige. Når de 4 år er gået, skal den bedst egnede af dem fæste gården. Jes Matzen har kun gården frem til 1715, hvor han muligvis er død, og sønnen Mads Jessen overtager gården. Mellem Jes Matzen og Matz Nissen, har Nis Matzen (1641) haft gården, og han er muligvis en ældre bror til Jes.

Dyrkjær (kby 40) & Vesterballe Vestre Gaard (kby 24)

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Mads Christensen Holdt → Christen Madsen Holdt (1756-1830) → Mads Lauesen Holdt (o.1732-1811) → Kjesten Madsdatter (1705-77)) → **Mads Madsen** (1709). I slægtens eje 1 (3) generationer.

Mads Madsen var den første ejer af Dyrkjær, som blev oprettet i 1707 ved deling af I Klosteret (kby 17) Oprindelig størrelse 2/3 otting 1/6 plov bondejord. I 1784 blev jorden fra **Vesterballe Vestre Gaard (kby 24)** 2 otting 9/16 plov bondejord lagt til.

Mads Madsens kone Karen Jesdatter er datter af Iver Jessen **Vesterballe Vestre Gaard (kby 24)**:

(Jep Mathæus Holdt → Jep Madsen Holdt → Mads Christensen Holdt → Christen Madsen Holdt (1756-1830) → Mads Lauesen Holdt (o.1732-1811) → Kjesten Madsdatter (1705-77) → Mads Madsen 's kone Karen Jesdatter (1709)) → **Iver Jessen** (1677). I slægtens eje 1(5) generationer.

Den sidste ejer Iver Petersen køber i Dyrkjær og flytter med familien ned på Dyrkjær.

Anetavler

Holdt i Løjtland

Tavle ane # 2, 10, 11 16, 17, 18, 38, 39, 94,
148 & 150

3: Tavle ane # 2: Jep Mathæus Holdt

	<u>Christen Madsen Holdt</u>	Fortsættes tavle # 16	
	Født 27 SEP 1756 #16		
	Hejsager, Halk Sogn		
	Gift 30 OKT 1779		
	<u>Mads Christensen Holdt</u>		
	Løjt Kirke		
	Født 28 NOV 1780 #8	Død 04 APR 1830	
	Løjt Kloster	Løjt Kloster	
	Gift 02 OKT 1810	1790: Gmd Løjt Kloster (kby 19)	
	Løjt Kirke	<u>Karen Mads datter</u>	Fortsættes tavle # 17
	Død 04 AUG 1856	Født 13 SEP 1749 #17	
	Nørby	Halk	
	1810: Gmd Løjt Kloster	Død 15 JAN 1809	
	(kby 19)	Løjt Kloster	
<u>Jep Madsen Holdt</u>			
Født 16 AUG 1811 #4			
Løjt Kloster (kby 19)			
Gift 1851			
Død 07 MAR 1886			
1840: Gmd Nørby 1			
	<u>Jep Svennesen</u>	Fortsættes tavle ane # 18	
	Født OMK 1733 #18		
	Nørby		
	Gift 27 OKT 1781		
	Løjt Kirke		
	<u>Kjeste n Svennesen</u>		
	Født 28 MAJ 1786 #9	Død 02 FEB 1815	
	Nørby	Nørby	
	Død 11 MAJ 1826	Gmd Nørby 1	<u>Hans Petersen Ebsen</u>
	Løjt Kirkeby	<u>Kjeste n Hans dtr Ebsen</u>	Fortsættes tavle # 38
		Født OMK 1752 #19	
		Ø.Skadesgaard,Løjt (kby3)	<u>Kjeste n Pe ders dtr Maag</u>
		Død 02 JUL 1822	Fortsættes tavle # 39
		Nørby	
<u>Jep Mathæus Holdt</u>			
Født 07 AUG 1870 #2			
Nørby			
Død 15 NOV 1947			
Bolderslev			
Gdr: Hjolderup			
Kap 2			
Ane tavle – Slægts nøgle	<u>Chresten Hansen [Timand]</u>	Fortsættes tavle ane # 10	
	Født 11 FEB 1789 #10		
	Skrydstrup		
	Gift 21 APR 1825		
	Aabenraa		
	Død 28 APR 1852		
	Nørby		
	1832: Gårdmand Nørby 3		
<u>Botilla Hansen</u>			
Født 09 APR 1827 #5			
Straagaard, Løjt			
Død 30 MAR 1909			
Nørby			
	<u>Silia Snediger</u>	Fortsættes tavle ane # 11	
	Født 06 JAN 1799 #11		
	Løjt Kirkeby		
	Død 18 DEC 1867		
	Nørby		

3:Tavle ane # 10: Chresten HansenTimand

	<u>Hans Christensen (Timand)</u> døb 03 JAN 1712 #80 Skrydstrup Død 12 JUL 1770 Skrydstrup
	<u>Christen Hansen Timand</u> døb 22 MAR 1739 #40 Skrydstrup Kirke Gift 09 NOV 1764 Skrydstrup Kirke Død 07 MAR 1805 Skrydstrup Gmd i Skrydstrup
<u>Hans Christensen Timand</u> døb 27 JAN 1765 #20 Skrydstrup Kirke Gift 30 OKT 1787 Skrydstrup	
	<u>Anna Kjestine Jeggesdtr</u> Født OMK 1744 #41 beg. 06 APR 1800 Skrydstrup
	<u>Chresten Hansen (Timand)</u> Født 11 FEB 1789 #10 Skrydstrup Død 28 APR 1852 Nørby Gårdmand Overtager Nørby 3 i 1832 Samme person som ane # 10 Tavle ane # 2
	<u>Hans Hansen</u> Født OMK 1708 #42 Gaaskær Gift 28 APR 1742 Bjolderup Kirke Død 09 JUN 1783 Hellevad Smed i Hønkys
<u>Karen Hansdatter</u> Født OMK 1759 #21 Død 27 AUG 1798 Hellevad Sogn	<u>Hans Hansen</u> Gift OMK 1704 #84 Bjolderup Beboer i Gaaskær
	<u>Merret Rosdatter</u> Født OMK 1669 #85 Gaaskær Død 15 OKT 1750 Gaaskær
	<u>Ros Jørgensen</u> #170
	<u>Mett</u> #171
	<u>Jes Thomsen</u> #86
	<u>Maren Jesdatter</u> Født OMK FEB 1717#43 Raved Død 22 APR 1793 Hellevad
	<u>Maren Hansdatter</u> #87

3: Tavle ane # 11: Silia Snediger.

	<u>Jes Laurtzen</u> Født OMK 1675 #88 Gift 1723 Øster Løgum Død OMK 1736 Gårdmand i Andholm	
	<u>Hans Jessen Ahnholm</u> døb 25 AUG 1726 #44 Død 20 APR 1788 Løjt Kirkeby Tømrer	<u>Mette Nielsdatter</u> Født OMK 1693 #89 Hovshund Død OMK 1755
<u>Jes Hansen Ahnholm</u> Født 09 MAJ 1765 #22 Løjt Kirkeby Gift 27 OKT 1792 Løjt Kirke Død 11 JAN 1841 Nørby Snedker i Løjt Kirkeby	<u>Hans Christensen</u> 1740: #90 Inderste i Løjt Kirkeby	
	<u>Mette Hansdatter</u> Født OMK 1740 #45 Løjt Kirkeby Død 27 DEC 1817 Løjt Kirkeby	<u>Peder Møller</u> #182
<u>Silia Snediger</u> Født 06 JAN 1799 #11 Løjt Kirkeby Død 18 DEC 1867 Nørby Samme person som ane # 11 Tavle ane # 2	<u>Bodel Pedersdatter</u> Født OMK 1715 #91 Løjt Kirkeby Død 07 JUN 1795 Løjt Kirkeby	<u>Maren</u> #183
	<u>Jørgen Pedersen Thimsen</u> Født OMK 1669 #92 Nybøl, Hjordkær Sogn Gift 23 NOV 1713 Hoptrup Kirke	
	<u>Peder Jørgensen</u> døb 01 MAJ 1718 #46 Hoptrup Kirke Gift 23 JUN 1745 Hoptrup Kirke Død 03 FEB 1780 Sønderballe Gmd i Sønderballe	<u>Oluf Pedersen</u> #186
<u>Bodel Pedersdatter</u> døb 16 AUG 1761 #23 Hoptrup Kirke Død 21 APR 1845 Nørby	<u>Bodel Oluſdatter</u> Født OMK 1693 #93 Død 04 JUL 1781 Hoptrup Sogn	<u>Bodel Eskesdtr</u> #187
	<u>Casper Lauesen (Holdt)</u> Født OMK 1694 #94 Dalholt Gift 22 JUN 1716 Hoptrup Kirke Død 12 JAN 1769 Sønderballe Gmd i Sønderballe	Forts. tavle # 94
	<u>Cathrine Casp.dtr. Holdt</u> døb 09 JUL 1724 #47 Hoptrup Kirke Død 13 JUN 1786 Sønderballe	<u>Ellen Nisdatter Dirksen</u> Født OMK 1693 #95 Død 06 FEB 1782 Sønderballe

3:Tavle ane # 16: Christen Madsen Holdt

		<u>(Hans Holdt)</u> OMK 1666 #256 Gmd Løjt Kloster (kby 19)
	<u>Bertel Lauesen Holdt</u> Født #128 Løjt Kloster (kby 19) 1692: Løjt Kloster (kby 19) Gårdmand	#257
	<u>Laue Bertelsen Holdt</u> Født 1692 #64 Løjt Kloster (kby 19) Død 22 MAJ 1765 Løjt Kloster 1722: bonde/beboer Løjt Kloster (kby 19)	
<u>Mads Lauesen Holdt</u> Født OMK 1732 #32 Løjt Kloster (kby 19) Gift 30 OKT 1755 Halk Død 25 NOV 1811 Løjt Kirkeby 1767: Gmd Løjt Kloster (kby 19)		
	<u>Kjesten Madsdatter</u> Født OMK 1705 #65 Død 30 NOV 1777	
<u>Christen Madsen Holdt</u> Født 27 SEP 1756 #16 Hejsager, Halk Sogn Død 04 APR 1830 Løjt Kloster 1790. Gmd Løjt Kloster (kby 19) Samme person som ane # 16 Tavle ane # 2		
	<u>Jes Hansen</u> Gift 17 NOV 1718 #66 Halk Kirke Gmd: Hejsager Halk	
<u>Marin Chrestens (Jesdtr)</u> Født 14 MAJ 1724 #33 Hejsager, Halk Død 1802		
	<u>Kjesten Pedersdatter</u> Født 1692 #67 Gammelgaard i Halk	
	<u>Maren Lauritzdatter</u>	#135
	<u>Mads Madsen</u> Gift 1705 #130 1709: Gmd Dyrkjær (Løjt Kloster kby 40)	
	<u>Karen Iversdatter</u> Født #131 Vesterballe Vestre gaard	<u>Ivar Jessen</u> 1677: Gmd #262 Vesterballe, Vestre gaard (kby 24) #263
	<u>Hans Jessen</u> Født #132 Hejsager, Halk Sogn	
		#133
	<u>Peder Nissen</u>	#134

3: Tavle ane # 17: Karen Madsdatter

Christen Jørgensen

OMK 1700 beboer i #68
Hyrup, Øsby Sogn

Mads Christensen

Født 04 JAN 1703 #34
Hyrup
Gift 09 JUN 1735
Halk Kirke
Død 23 SEP 1762
Halk

Karen Christens

#69

Karen Madsdatter

Født 13 SEP 1749 #17
Halk
Død 15 JAN 1809
Løjt Kloster
Samme person som # 17
Tavle ane # 2

Hans Jacobsen

Født OMK 1686 #70
Gift 28 NOV 1709
Halk Kirke
Død 20 MAJ 1759
Medsted Halk
Grnd Medsted, Halk

Maren Hansdatter

døb 18 OKT 1711 #35
Halk Kirke
Død 20 FEB 1796
Halk

Chresten Gammelgaard

Halk #142

Ingeborg Christensdtr

Født 09 DEC 1672 #71
Død 12 JAN 1745

#143

3: Tavle ane # 18: Jep Svennesen

Jep Nissen ?

1685: Gmd Nørby 1 #72

Svenne Jepsen

Født OMK 1694 #36

Død 10 JAN 1768

1729: Gmd Nørby 1

Gårdmand

#73

Jep Svennesen

Født OMK 1733 #18

Nørby

Død 02 FEB 1815

Nørby

Gårdmand: Nørby 1

Samme person som # 18

Tavle ane # 2

Iver Jepsen

Født #148

Elsestræer (bmk34)

Barsmark

1676: gårdfæster bmk 34

Fortsæt Tavle #148

Jep Iversen

Født #74

Elsestræer (bmk34),

Barsmark

Død OMK 1737

1703: Gårdfæster bmk 34

Barsmark

#149

Ellen Jepsdatter

Født OMK 1702 #37

Elsestræer, Barsmark

Død 09 NOV 1782

Nørby

Jes Matzen

1709: Gårdmand #150

Løjt Skovby (skb 13)

Fortsæt Tavle #150

Ann Jesdatter

Født #75

Løjt Skovby

#151

3: Tavle ane # 38: Hans Petersen Ebsen

Peter Jessen Ebsen

1699: Bonde /beboer #76
Ø.Skadesgaard, Løjt (kby 3)

Hans Petersen Ebsen

Født OMK 1707 #38
Død 11 JAN 1781
1732: Gmd Ø.Skadesgaard, Løjt
(kby 3)
Samme person som ane #38
Tavle ane # 2

Lorenz Krag

OMK 1670 #154
Gmd Ø.Skadesgaard, Løjt
(kby 3)

Ann Lorezdatter Krag

Født #77
Ø.Skadesgaard, Løjt (kby3)

Maren

#155

3: Tavle ane # 39: Kjesten Pedersdatter Maag

Peter Jessen

1689: beboer / bonde #156
Ø. Østergaard (bmk 7)

Peter Peterse n Maag

Gårdmand #78
Overtager i 1728
Vestre Østergaard (bmk 8)

Kjesten

#157

Kjesten Peders datter Maag

Født OMK 1723 #39
Østergaard, Barsmark
Død FØR 1763
samme person som ane # 39
Tavle ane # 2

Laue Thomsen

Død OMK 1623 #632
1622: Fæstebonde
Vestre Østergaard (bmk 8)
Bodel Laues
1623: gaardfæster #633
Vestre Østergaard (bmk 8)

Thomas Lauesen

Gårdmand #316
Overtager i 1648
Vestre Østergaard (bmk 8)

Laue Thomsen

Gårdmand #158
Overtager i 1689
Vestre Østergaard (bmk 8)

#317

Bodel Laues datter

#79

#159

3: Tavle ane # 94: Caspar Lauesen Holdt

Michel Lauesen Holdt

1641: Omtalt #376
Gårdmand på Dalhøt

Jørgen Lauesen Holdt

Født OMK 1637 #188
Gårdmand på Dalhøt

ukendt

#377

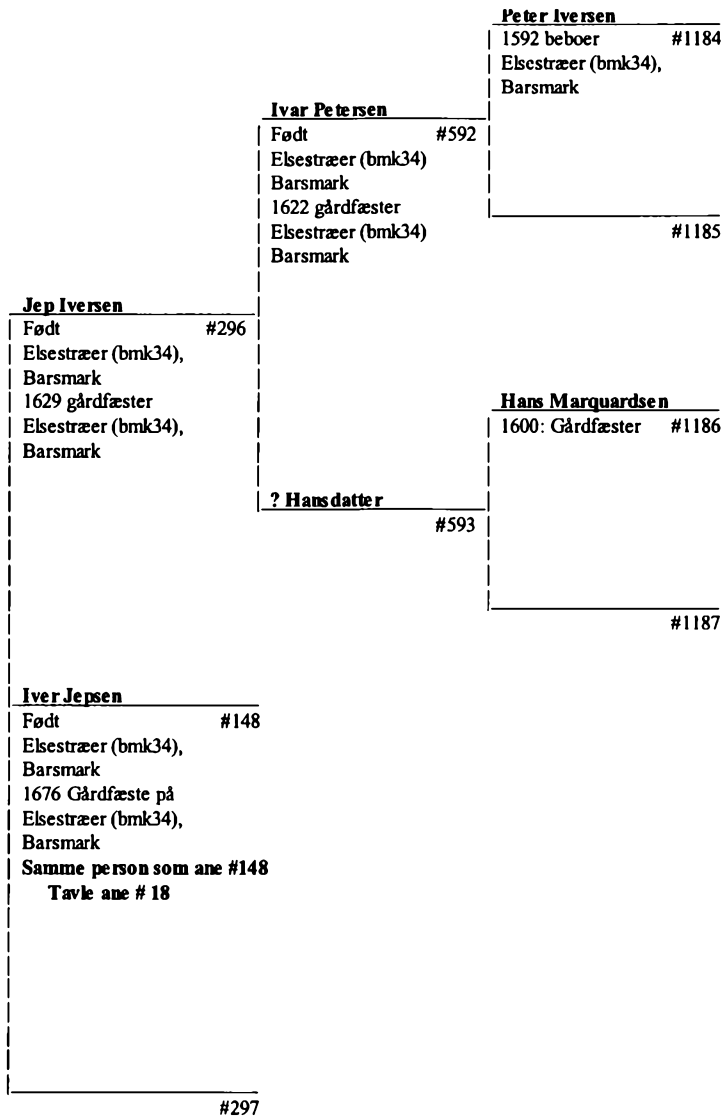
Casper Lauesen [Holdt]

Født OMK 1694 #94
Dalhøt
Død 12 JAN 1769
Sønderballe
Gårdmand i Sønderballe
Samme person som ane # 94
Tavle ane # 11

Cathrine

#189

3: Tavle ane # 148: Ivar Jepsen

3: Tavle ane # 150: Jes Matzen

Nis Martensen

Død OMK 1592 #600
1592 beboer
Løjt Skovby (skb 13)

Matz Nissen ?

1597 gårdfæster #300
Løjt Skovby (skb 13)

#601

Jes Matzen

1709 overtager #150
Løjt Skovby (skb 13)
Samme person som ane # 150
Tavle ane # 18

#301

Anefølge

1. Jens Frederik Riddermand-, Jakob -, Marie Botille -, Viggo - & Johannes Holdt (se Kap 11) .

Forældre

2. **Jep Mathæus Holdt** f. 07 AUG 1870, Nørby, stilling Mejerist og Gårdmand, g. 29 MAR 1895, i Bjolderup Kirke, **Helene Marie Jensen**, f. 03 JUN 1875, Gram, d. 15 SEP 1953, Bjolderup Skole, begravet 19 SEP 1953, Bjolderup Kirke. Jep døde 15 NOV 1947, Bolderslev, begravet 20 NOV 1947, Bjolderup Kirke. **Se Kapitel 11.**

Bedsteforældre

4. **Jep Madsen Holdt** f. 16 AUG 1811, Løjt Kloster (kby 19), stilling Gårdejer, g. 1851, **Botilla Hansen**, f. 09 APR 1827, d. 30 MAR 1909. Jep døde 07 MAR 1886. I 1840 overtager han gården Nørby 1.

Overtager gården i Nørby (Nørby 1:1 otting fæstejord under Haderslev Hus) i 1840. Gården overtages efter Moderens Kjesten Svennesens bror Jacob. Gården er i slægten Svennesen eje fra 1685.

Jep Madsen Holdt og Botilla Hansen får 7 børn:

- Jacob Holdt (1852-1919), som køber gården Nørby 2 ved siden af sin fædrene gård
- Eline Kjestine Holdt (1854-1944), blev gift med Frederik Clausen i Bodum
- Cilie Holdt (1857-1940), boede i Kirkeby og var ugift
- Kjestine Holdt (1859 - 1940), gift med gårdmand Lorenz Jørgensen i Raved
- Cathrine Holdt (1863 - 1863)
- Chresten Holdt (1864-1933), som i 1886 overtager den fædrene gård, og driver den frem til sin død
- Jep Mathæus Holdt (1870-1947), bliver mejerist i Raved og senere gårdmand Hjolderup

3 ½ år før sin død udfærdiger Jep Madsen og Botilla Holdt deres testamente. Indtil 1857 var det sådan at drengebørn arvede dobbelt så meget som pigebørn. Derefter blev denne orden ændret. Men som det fremgår af nedenstående testamente er der fortsat regnet med at drengebørnene skal arve det dobbelte af pigeme.

Testamentet lægger op til, at det er den ældste søn Jacob Holdt, der skal overtage gården. Men i 1882 før faderens død køber Jacob Holdt nabogården, som han siden beholder. Så det bliver den yngre søn Chresten der overtager gården. Gården forbliver i slægtens eje frem til 1981.

Testamente

Idet jeg betænker min høje Alder, og at Vor Herre snart kunde kalde mig herfra, har jeg, af Kjærlighed til de Efterlevende i Overensstemmelse med min Hustru, affattet følgende testamentariske Bestemmelse, som skulde gjælde efter min død.

Jeg undertegnede Jep Madsen Holdt bestemmer herved:

- I Efter min Død overtager min hustru Botilla Holdt f. Hansen alle vore paa Renter staaende Penge som sin retmæssige Ejendom , hvormed hun kan skalte og valte efter eget Behag, og efterlader hvem hun synes.
- II Efter min Død overtager vor ældste Søn Jacob Holdt, min i Løjt Sogn, beliggende Gaard, med al paa Gaarden værende Besætning, Beslag og Inventarium og samtlige til Gaarden hørende Jorder, hvad enten det er Agerland, Eng, Hede eller Mose.

Dog har ovennævnte Jacob Holdt at opfylde efterstaaende Bestemmelser:

1. Til vor Datter Eline Kjestine (hun er gift med Snedkermester i Bodum og har modtaget sit Udstyr og en Sum af 1100 M) har ovennævnte Jacob Holdt at udbetale en Sum af 400 M (fire hundrede Mark), hvilken Sum han har at forrente med 4% p. A. fra den Dag af, da han overtager Gaarden, indtil Udbetalingen sker. Udbetalingen skal ske, naar en af Parterne forlanger det, dog kun med et halvt Aars opsigelse.
2. Til vor Datter Cilie har ovennævnte Jacob Holdt at udrede:
  - a, et Udstyr af Møbler til en Værdi af 300 M. (tre hundrede M)
  - b, Sengetøj, Dækketøj m.m. til en samlet Værdi af 300 M. (tre hundrede)
  - c, en Pengesum af 1500 (femten hundrede Mark), som han har at forrente med 4% p. A. fra den Dag af, da han overtager Gaarden, indtil Udbetalingen sker. Udbetalingen sker, naar en af Parterne forlanger det, dog med et halvt Aars opsigelse.

*Laden i Nørby 2
foto: juli 1999*

3. Til vor Datter Kjestine har ovennævnte Jacob Holdt at udrede:
- a, et Udstyr af Møbler til en Værdi af 300 M. (tre hundrede M)
  - b, Sengetøj, Dækketøj m.m. til en samlet Værdi af 300 M. (tre hundrede)
  - c, en Pengesum af 1500 (femten hundrede Mark), som han har at forrente med 4% p. A. fra den Dag af, da han overtager Gaarden, indtil Udbetalingen sker. Udbetalingen sker, naar en af Parterne forlanger det, dog med et halvt Aars opsigelse.
4. Til vor Søn Chresten har ovennævnte Jacob Holdt at udrede:
- a, Til Udstyr en Sum 600 M. (seks hundrede Mark)
  - b, en Pengesum af 3000 M. (tre tusinde Mark), hvilken Sum han har at forrente med 4% p. A. fra den Dag han overtager Gaarden til Udbetalingsdagen. Udbetalingen skal ske naar en af Parterne forlanger det, dog ikke før Modtageren har fyldt sit 25de aar.

*Hoveddør & østfacade Nørby 2
foto: juli 1999*

5. Til vor Søn Jep Matthæus har ovennævnte Jacob Holdt at udrede:
- a. Til Udstyr en Sum 600 M. (seks hundrede Mark)
  - b. en Pengesum af 3000 M. (tre tusinde Mark), hvilken Sum han har at forrente med 4% p. A. fra den Dag ovennævnte Jep Matthæus har fyldt sit 20de Aar. Indtil denne Dag skal han (Jacob Holdt) lade ham (Jep Matthæus) have frit ophold paa Gaarden for at hans opdragelse kan fuldendes og han kan blive confirmeret, eller naar han kommer i Sygdom eller Trang, og desuden forsyne ham med Klæder og give ham Haandpenge aarlig en Sum af 30 M. (tredivemark). Udbetalingen af summen skal ske naar en af Parterne forlanger det, dog ikke før Modtageren har fyldt sit 25de aar.
6. Til min Hustru Botilla Holdt f. Hansen har ovennævnte Jacob Holdt at udrede følgende Aftægt:

Han skal saafremt hun forlanger det, lade indrette en Aftægtsbolig i den

nordvestlige Ende af Vaaningshuset bestaaende af en Stue paa mindst 3 [] Meter og et Kjøkken med Ildsted paa mindst 2 [] Meter Størrelse. Til møb-
 lering af Aftægtsboligen har hun ret til at tage af Møbler og Sengetøj, som
 forefindes i Huset, hvad hun har behov. Hun skal desuden have fri adgang
 til og Benyttelse af Brønden, og ligeledes har hun Frihed til at bruge saa
 meget af Gaardens Brændsel, som hun har behov til Atægtsboligen.

Af Naturalier har han at levere hende:

Daglig: 1 Liter friskmalket Mælk

Ugentlig: 3 Kilogr. Frisk Brød. 1 Kilogr. Smør og 2 liter Øl

Maanedlig: 4 Kilogr. Byggryn. 4 Kilogr. Bygmel. 6 Kilogr. Boghve-
 degryn og 20 Æg.

Fjerdingaarlig: 7 Kilogr. Godt røget Flæsk. 3 ½ Kilogr. Røget Kjød og
 40 Liter gode kartofler. Endvidere fjerdingaarlig 18 M. i
 Haandpenge.

Aarlig: 3 ½ Kilogr Hør

Desuden skal hun have et Faar med Lam græsset og fod-
 ret.

Hun har tillige Ret til at forlange en velspændt Hest og
 en paalidelig Kusk til alle Familiefester, 2 gange til Kirke
 og 2 gange til nærmeste Kjøbstad, hvorfra hun ogsaa har
 fri befordring af Lægen til og fra hendes Bolig.

Tillige kan hun forlange i Sygdomsperioder en paalidelig
 Pige til at passe hende og til at vaske hendes Tøj.

Alt foregaaende indeholder mine testamentariske Bestemmelser, trufne i Overens-
 stemmelse med min Hustru, og derfor underskriver vi begge i Nærværelse af vor
 Sognepræst og tvende vidner, i det Haab at vor højere Øvrighed vil anerkende dette
 vort Testamente.

Nørby d. 8 November 1882. Jep Madsen Holdt
 Botilla Holdt f. Hansen

Som vidne: 1. Hans Cornelius Hansen
2. Jacob J Holdt

5. **Botilla Hansen** f. 09 APR 1827, Straagaard, Løjt, d. 30 MAR 1909 i Nørby.

Botilla Hansen:

Fra Botilla Hansen eksisterer en dagbog der dækker årene 1895-1899, 1905 og 1907. Dagbogen er ikke en dagbog i den forstand, at den er ført hver dag, men med jævne mellemrum indføres korte notater over hændelser i naturen, familien og hendes omgivelser. Både glæder og sorger. Dagbogen tegner et billede af en dyb religiøs kvinde. Dagbogen er ikke gengivet i sin helhed, men enkelte af notaterne er gengivet i det efterfølgende.

06 jan 1895: Kjære Herre, jeg takker Dig for sundhed og tilfredshed i denne første uge af 1895 og beder, at Du vil styre min vandel i den kommende uge, at intet ondt må ske. Tilgiv, dersom jeg har fortrønet Dig, for Jesu skyld. Amen

11 mar. 1895: Hvor tiden dog går. Og hver dag der går, er den en dag nærmere graven. Det er nu 9 år siden min mands død. Gid at jeg dog må dø i en god stund. Stå Du mig bi, Herre, at jeg må leve sådan, at jeg må dø i troen på din søn Jesus, at han må være min tilflugt i nøden og at jeg må befale min ånd i hans hænder. Amen.

31 mar. 1895: I går kom de fra bryllup. Det var smukt vejr, og en fornøjelig tur. Så nu er min yngste søn gift. Herre, giv ham sundhed, at han må fortjene brødet til sig og sine. De er ægteviet i Bjolderup Kirke af pastor Jessen. Der var 60 personer til bryllup. Tak, Herre, for Din faderlige styrelse. Vær nu også med disse to. Gid de dog aldrig glemmer dig, men altid takker og beder om din bistand.

30 jun. 1895: Jeg er ene hjemme. Cillia er i Raved. Det har været en rolig uge. De er næsten alle ens for mig.

04 aug. 1895: I dag er der en stor tysk fest på Knivsbjerg. Der er vel nogle 1000 mennesker forsamlet, ingen fra vor lille by ...

28 dec. 1895: På juleaftensdag blev en lille søn født i Raved hos Jep og Helene. Cillia er derude og hjælper lidt. Den velsignede julefest er nu forbi. Der var kirke på juleaften. Der har der aldrig været før.

02 nov. 1896: blev en lille søn i Raved hos Jep og blev straks døbt og fik navnet Jep Madsen Holdt. Den 10. rejste Cillia derud. Det er godt hun er rask og kan hjælpe. Kære Herre, vær med din nåde og hjælp tilstede, at alt må ske til din ære. Velsign os og hjælp, at vi må mere og mere styrkes i troen på din søn Jesus Kristus.

07 apr. 1898: I overmorgen er jeg 71 år. Hvor tiden dog går rask. Nu har jeg været enke i 12 år, og i 6 år har jeg gået på krykker, men det var jo bedst således, thi ellers havde jeg vist glemt at tænke på enden... (I høsten 1892 havde en vognport slået hende omkuld, og beskadiget hendes hofter).

05 feb. 1899: Den 26 december blev en lille søn født i Raved hos min søn Jep og blev ved dåben kaldt Jacob. Han blev kun 4 uger. Det var svært for hans forældre, men kære Jesus, styrk dem og lad dem tro, at det var således din vilje...

06 okt. 1907: Jeg sidder og længes efter mine børn. De skriver næsten aldrig. Men de må jo ikke bryde sig om mig. Men når blot de holdes, Du hvor Frelser, så kan det jo også være det samme med mig.

Dette er det sidste notits i dagbogen.

Nørby 2: foto 1912

Fra venstre: Jep -, Johanne -, Bothilde -, Mads, Jacob Holdt, alle Nørby & Mads Hansen, Bodum

Oldeforældre

8. **Mads Christensen Holdt** f. 28 NOV 1780, Løjt Kloster,¹ stilling Gårdmand, g. 02 OKT 1810, i Løjt Kirke,¹ **Kjesten Svennesen**, f. 28 MAJ 1786, Nørby,² d. 11 MAJ 1826, Løjt Kirkeby.¹ Mads døde 04 AUG 1856. I 1810 overtager han gården: I Klosteret (kby 19).

Mads Christensen Holdt:

I 1810 overtager han den fædrene gård, og den 2. februar samme år bliver han gift med Kjesten Svennesen, datter af gårdmand. Jep Svennesen i Nørby. Hendes udstyrskiste står fortsat (1970) på gården Dyrkjær på Løjt.

Gårdens bygninger bestod i 1810 af følgende:

- 7 fag stuehus
- 3 fag lo og stald
- 4 fag vesterlade
- 10 fag nørrelade
- 7 fag østerlade
- 3 fag bagehus

Besætningen bestod af : 2 heste, 3 køer, 4 stk. ungvæg, 6 får

Mads Christensen Holdt og Kjestin fik i alt 9 børn, hvoraf kun 5 nåede den voksne alder:

- Jep Madsen Holdt (16 AUG 1811-07 MAR 1886). Indgår i anetavle og beskrivelse.
- Cathrine Holdt (06 APR 1813 - 10 JAN 1841).
- Kjestine Holdt (28 MAR 1815 - 27 APR 1851).
- Ellen (12 FEB 1818 - 10 APR 1818)
- Svenne (03 FEB 1819 - 30 MAR 1819)
- Bertel (03 FEB 1819 - 29 MAR 1819)
- Bertel (27 JUN 1820 - 06 JUL 1820)
- Christian (12 AUG 1821 - 24 SEP 1848). Bliver på skibet "Norma" af Hamborg skyllet overbord og drukner sammen med skibets kaptajn.
- Jacob Svennesen Holdt (11 OKT 1824 - 11 MAR 1908). Gifter sig med Cilie Holdt, som er søster til broderen Jep Madsen Holdts kone Botilla.

Alle børnene bliver opkaldt efter slægtninge. Man tog ikke navne, som ikke før var forekommet i slægten. Men da børnene skal opkaldes efter bedstemødrene, bliver Karen og Kjesten lavet om til henholdsvis Cathrine og Kjestine. Normalt var det en tradition at den første fødte søn blev opkaldt efter farfaderen. Dette er ikke tilfældet her, og årsagen hertil, skal muligvis søges i den utilfredshed familien havde mod Christen Madsen Holdts andet giftermål.

Oversigten over børnene viser også et eksempel på, hvor stor dødeligheden har været i forhold til i dag, og hvor svært det også må have været for forældrene. Ud af 9 børn dør 4 børn indenfor 1-3 måneder. Og 3 af børnene dør i alderen 27-36 år.

I Klosteret (kby 19), foto: juli 1999

Da landbrugskrisen sætter ind i 1820erne er Mads ejer af gården. Og økonomisk har han ikke været særlig godt polstret, for i 1812 har han måttet låne 400 mark af kirkens kasse, og i 1822 beløber hans gæld sig til:

- 8 rdl 80 sk: til Marcus Smed for smedearbejde
- 4 rdl 32 sk: til Pastor Matthiesen for pastorats renter
- 116 rdl 39 sk: til Aabenraa Amtsstue, kongelige afgifter
- 27 rdl 70 sk: til faderen som aftægt

3. Holdt - anerne på Løjt

- 43 rdl 76 sk: resterende renter på bankhæftelsen for 1819-21
- 14 rdl 40 sk: det samme for 1822

Hertil skal tillægges selve gælden, som sikkert har været mere end 300-400 rdl, hvis man regner med en rente på cirka 5 %. I hvert tilfælde har han ikke kunnet klare skærene, for den 1. oktober 1822 bliver Mads Holdt erklæret konkurs, og dermed overgår gården på andre hænder efter mere end 150 år i slægtens eje.

Det bliver hans nabo, smeden Marcus Jepsen Schmidt, der bliver udpeget som administrator over gården, og som samtidig bliver ansvarlig for opsynet med gården, og bjergningen af afgrøderne.

Ved tvangsauktionen byder 3 mænd fra sognet på gården, naboen Jes Voigt, Jes Lassen i Poulsgaard og Marcus Smed i Klosteret. Sidstnævnte giver det bedste bud, og overtager gården for et bud på 1128 rigsbankdaler. Han skal endvidere udrede den årlige aftægtsydelse til Christen M. Holdt, så længe denne lever.

Hvor længe Mads Holdt er blevet på gården vides ikke, men i oktober 1824, da hans yngste barn bliver født, skriver præsten i kirkebogen "søn af Lejeinderst Matz Holdt og Kjesten f. Svennesen i Kirkeby". Det må betyde at familien er flyttet og bor til leje et sted i Kirkeby.

Mads Holdts fader Christen Madsen Holdt, fik hvert år fra 1822 til 1829 den protokollerede aftægt af Marcus Smed. Kvitteringerne er hvert af årene underskrevet juleaftensdag. I 1830 har Marcus Smed betalt omkostningerne ved Christen M. Holdts begravelse - 11 rdl 23 ½ skilling.

Den 11 maj 1826 dør Mads Holdts kone Kjesten knap 40 år gammel. Mads sidder nu tilbage i fattigdom med 5 børn, hvor den ældste er 14 år gammel og den yngste 1 ½ år. Men det ser ud til, at folk i sognet har vist hjælpsomhed og deltagelse, ved at børnene fik hjælp og husly hos gode folk i sognet. Jep den ældste og Jacob den yngste kommer over til deres morbror og moster Jacob og Ellen Svennesen i Nørby. Jep Holdt overtager her siden morbroderens gård.

Efter gårdens tab skal Mads Holdt have haft job som daglejer i Dyrhave, men det vides ikke hos hvem. Sine sidste år lever han hos sønnen Jep i Nørby. Til sidst sengeliggende. Han døde 4 august 1856, 76 år. Den hårde skæbne vedvarer gennem hele livet. Af hans 9 børn lever kun Jep og Jacob på dette tidspunkt.

9. **Kjesten Svennesen** f. 28 MAJ 1786, Nørby,¹ d. 11 MAJ 1826, Løjt Kirkeby.¹

10. **Chresten Hansen Timand** kaldet Timand f. 11 FEB 1789, Skrydstrup,³ stilling Gårdmand Nørby 3, g. 21 APR 1825, i Aabenraa,¹ **Silia Snediger**, f. 06 JAN 1799, Løjt Kirkeby,¹ d. 18 DEC 1867, Nørby. Chresten døde 28 APR 1852, Nørby. Overtager i 1832 gården Nørby 3.

Han bar tilnavnet Timand, et gammelt navn, som hans fædrene slægt havde. Han var født i Skrydstrup 1789, men mistede allerede som dreng begge sine forældre. Efter sin konfirmation tjente han i Genner og fik så plads hos Jes Vogt i Løjt Kloster. Omkring 1810 måtte han med i Napoleonskrigen. Han fortæller selv, at han har gennemstrejft Holsten, Mecklenborg og Hannover og deltaget i flere træfninger. Efter endt soldatertjeneste tog han igen plads hos Jes Vogt i Klosteret, hvor han blev i flere år. I 1818 kom han i tjeneste på skibsreder, "agent" Jørgen Bruhns fødegård Straagaard og fik en betroet stilling som bestyrer, men tillige anstrengende, thi såsnart landbruget levnedede ham tid, kørte han store træstammer til Bruhns skibsbyggeri, og tit måtte de hentes milevidt borte. Bruhn boede dengang på Nymølle, men besøgte jævnligt sin gård. I 1822 fik en snedkerdatter fra Kirkeby, Silie Snediker, plads som husbestyrerinde på gården, og 1825 holdt hun og Chresten Hansen bryllup. Men Jørgen Bruhn ville gerne beholde dem, så de blev boende på Straagaard i endnu syv år, og flere af deres børn blev født der.

Chr. Hansen og Silie havde sat sig det mål, at de ville tjene penge sammen til en gård, og hvert år lagde de også penge op; men så kom tillige en uforklarlig hændelse dem til hjælp. Chresten Timand drømte en nat, at der blev sagt ham, at han skulle tage et bestemt nummer i et lotteri. Da han vågnede, huskede han grant tallet, og han tog et stykke kridt og skrev det på sengedøren. Den sære drøm kom ham ikke ud af tankerne, og tilsidst besluttede han sig til at prøve lykken. Og virkeligt, nummeret gav gevinst. Dette held hjalp til, at Chresten Timand i 1832 kunne købe gården i Nørby.

Det var ikke nogen lystelig opgave at bringe denne gård på fode. Omtrent tre fjerdedele af dens tilliggende lå hen som hede, og den brugbare jord var i høj grad udpint af den tidligere forpagter. Bygningerne var gamle og meget forfaldne, og besætningen var ussel. Men Chresten Timand tog fat med iver for at opdyrke heden, ligesom han også begyndte at mergle. En jævn indtægt fik han også af mosen, idet han solgte en mængde tørv. Ved flid og sparsommelighed nåede de så vidt, at de fik deres gode udkomme. Engang kom Chresten Timand alvorligt til skade ved, at han blev stanget af et kreatur i stalden. Han fik så hårdt mén deraf, at han døde nogen tid derefter, den 28. april 1852, i en alder af 63 år.

Chresten Hansen og Silie havde en stor børneflokk:

- Botilla (1827-1909). Hun blev gift med Jep Madsen Holdt på nabogården. Begge indgår i anetavle og beskrivelse.
- Hans Cornelius Hansen (1829-1911). Han overtager senere gården. Hans hustru var Helene Elberg (1841-1907), datter af Hans Jessen Elberg i Elbjerg. Lige som sin far var han en flittig og dygtig bonde, fik resten af heden brudt op og merglet og sad til sidst med en gældfri gård, som han i 1894 overlod til sin søn Chresten Hansen (f. 1863), der var gift med Elisabeth Blank fra Kjelstrup.
- Marie (1831-1920). Hun blev gift med lærer Sørensen (død 1895) i Løjt Kirkeby, som stammede fra Hviding ved Ribe.
- Cilie Christine (1833-1918). Hun blev gift med sin svoger Jacob Svennesen Holdt, der efter at have faret til søs købte en ejendom i Barsmark. Et barnebarn af dem er lokalhistorikeren og lærer i Rugbjerg og Hovslund Jes M. Holdt, fra hvem mange af dette kapitels oplysninger stammer.
- Jes Christian Hansen (1840-OMK 1868). Han drog til søs, men druknede ved New Orleans ca. 1868.

11. **Silia Snediger** f. 06 JAN 1799, Løjt Kirkeby,¹ d. 18 DEC 1867, Nørby.

Tipoldeforældre

16. **Christen Madsen Holdt** f. 27 SEP 1756, Hejsager, Halk Sogn,¹ stilling Gårdmand, Løjt Kloster (kby 19), g. (1) 30 OKT 1779, i Løjt Kirke,¹ **Karen Madsdatter**, f. 13 SEP 1749, Halk,³ d. 15 JAN 1809, Løjt Kloster,¹ g. (2) 13 OKT 1810, i Løjt Kirke, **Ellen Jenses**, kaldet Ellen Sørensdatter f. Moltrup Sogn, stilling Jens Pedersens enke Løjt, d. 1826. Christen døde 04 APR 1830, Løjt Kloster.¹ Overtager i 1790 Løjt Kloster (kby 19).

Christen Madsen Holdt:

Han var født i Halk Sogn, og var cirka 10 år da familien kom til slægtsgården i Løjt Kloster.

Også han hentede sig en kone i Halk Sogn. Den 30 oktober blev han i Løjt Kirke gift med Karen Madsdatter fra Halk. Hun var 7 år ældre end sin mand.

Christen Madsen Holdt har solgt jord fra gården. I 1785 afstod han til Lauritz

Poulsen fra Hoptrup Sogn et par jordstykker på Kirkeby Søndermark. På denne jord byggede Lauritz Poulsen, kaldt Basse, en ejendom, som siden blev kaldt Bassegård. I året 1800 overlod han til Oluf Jensen Bill, der var født i Brande, et jordstykke, hvorpå denne byggede et parcelsted.

Karen Christens døde den 15. januar 1809, og Christen giftede sig igen den 13 oktober 1810 med enken Ellen Jenses f. Sørensdatter (1750-1825). Hun var født i Moltrup Sogn, og havde været gift med en jyllands karl Jens Pedersen (død 1803). Ægteskabet var barnløst, men Ellen fik inden sit første giftermål en datter Karen (f. 1789). Denne Karen som var 21 år, da hendes moder giftede sig med Christen Holdt, blev derefter i almindelig omtale kaldt Karen Holdt. Hun har sikkert ikke været ked af at bære stedfaderens navn, for siden lod hun sine børn døbe Holdt. Blandt hendes efterkommere er Marius Holdt, der blev redaktør af Aalborg Amtstidende, Agathus Holdt, som blev lektor i Horsens, medens en tredje Christian Holdt, drog til Afrika som missionær.

Ifølge kontrakt af 25 juli 1810 overlader Christen Madsen Holdt sin gård stor 1 ½ otting eller 3/8 plov til sin ældste søn Mads Christensen Holdt. På dette tidspunkt er Christens far Mads Lauesen Holdt ikke død, og burde dermed være på aftægt på gården. Betingelserne er meget lig de som Christen selv har indgået i forhold til sin far Mads Lauesen Holdt. De indeholder blandt andet:

Mads Holdt skal give sine 4 brødre frit tilhold på gården indtil de gifter sig. Sin yngste bror Matthias skal han give konfirmationsklæderne. Det nævnes at de 3 ældste brødre på dette tidspunkt farer til søs. I aftægt betinger Christen Holdt sig som bolig et kammer med kakkelovn, og derudover til sit årlige underhold: 11/2 tønne rug, 1 tønne malt, 4 skæpper boghvedegryn, 2 skpr. byggryn, 3 skpr. byg til mel, 21 pund sommersmør og 7 vintersmør, 2 lispund røget flæsk, 2 1/2 lispund røget kød, 6 pund tælle, 2 pund humle, 1 skæppe salt, 10 1/2 lispund hør og 2 pund uld samt 12 læs tørv og en læs topning. I håndpenge skal sønnen give ham 10 mark om året, halvdelen til påske og halvdelen til mikkelsdag.

Af kontrakten fremgår, at sønnen har fået indføjjet den indskrænkning, at Christen Holdt ikke skal have ret til bolig på gården, hvis han gifter sig igen ! Dog skal han have ret til at vende tilbage, dersom han atter skulle blive enkemand. Man kan ud af denne indføjelse gætte, at Christen har gået i giftermåls tanker, og at dette ikke helt har passet sønnen. Der går da også knap 4 måneder før Christen indgår i sit andet ægteskab. Om han har måttet flytte i den forbindelse, vides ikke.

Christen Madsen Holdt og Karen Madsdatter havde sammen 6 børn:

- Mads Christensen Holdt (1780-1856). Han overtager gården og indgår i Holdt anefølgen.
- Maren Christensdatter Holdt (6 FEB 1782-1820). Hun gifter sig med gårdmand Jep Petersen fra Nørre Hjarup. Han må gå fra sin gård i den vanskelige tid efter Napoleonskrigene. Hun dør knap 38 år gammel "hos Peder Mouritsen på Wollenborg Mark" ifølge Bevtoft Kirkebog.
- Bertel Christensen Holdt (16 NOV 1785 -). Alt hvad der vides er, at han i 1810 er til søs.
- Jes Christensen Holdt (13 JUL 1788 - OMK 1825). Han var ligeledes sømand. Gifter sig 1819 med Margrethe, datter af Herman Samuelson i Kirkeby. Jes Holdt omkom omkring 1825 ved Færøerne. De havde sammen 3 børn
- Christen Christensen Holdt (15 MAJ 1791 - OMK 1827). Er sømand som sine andre brødre. Han gifter sig i 1820 med Marie datter af sømand Nis Jæger. Sammen får de en datter Karen f. OMK 1821. I Aabenraa Amt, v. Stemanns arkiv nr 405 findes en "spændende" historie om Christen. Den fortæller, hvordan han som soldat i kongens tjeneste bliver opbragt af englænderne, bliver krigsfange, og ved frigivelsen kommer på en kanonbåd i Neustadt. Herfra deserterer han i 1813 . Kommer til Antwerpen, hvor han bliver fængslet, og for at slippe ud lader han sig hverve som soldat i Det hannoveranske Jægerkorps, indtil han i 1819 møder op i Flensborg under falsk navn og med falske papirer.
- Matthias Holdt (27 JAN 1794 - OMK 1844). I 1819 gifter han sig med Anne Lene Overgaard. De får sammen 4 børn. Han er familiens sorte får. Meget hidsig af temperament, hvilket går ud over konen, som han tæsker. Han er doven, lever af fattighjælp, som han drikker op. Bliver taget for tyveri. I 1841 bliver han idømt 2 års tugthus for vedvarende vold mod sin familie. I 1845 er han død, sandsynligvis i fængslet, som han flittigt har besøgt gennem 22 år. Børnenes skæbne er heller ikke for opmuntrende. Den yngste datter bliver gift med en tysk tjenestekarl Johan Ludvig Amelung. Kromanden i den Den danske Kro hyrede ham til at brænde kroen af, men brandstiftelsen lykkedes ikke, sagen blev opdaget, og karlen blev straffet med fængsel.

17. **Karen Madsdatter** f. 13 SEP 1749, Halk,¹ d. 15 JAN 1809, Løjt Kloster.¹

18. **Jep Svennesen** f. OMK 1733, Nørby, stilling Gårdmand, Bonde, g. (1) 29 OKT 1779,¹ **Ellen Hansdatter Ebsen**, d. 01 NOV 1780, g. (2) 27 OKT 1781, i Løjt Kirke,¹ **Kjesten Hansdatter Ebsen**, f. OMK 1752, Ø.Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3), d. 02 JUL 1822, Nørby.¹ Jep døde 02 FEB 1815, Nørby.¹ Overtager OMK 1765 gården Nørby 1.

Jep Svennesen:

Svenne Jepsen døde i januar 1768, og hans ældste søn Jep Svennesen (1732-1815) havde taget gården i fæste nogle år før. Han blev gift 1779 med Ellen Ebsen, datter af Hans Pedersen Ebsen på Skadesgaard og Kjesten f. Maag fra Østergaard. Året efter fødte hun en søn, men fødslen kostede hende livet; også den lille dreng døde, kun en uge gammel. Året efter hendes død giftede Jep Svennesen sig med hendes søster Kjesten Ebsen (1752-1822). De fik fire børn, hvoraf kun een blev gift. En lille pige, Ellen, døde 7 år gammel 1790; en malet mindetavle over hende opbevares endnu af slægten. Datteren Kjesten blev i 1810 gift med Mads Christensen Holdt i Løjt Kloster, mens sønnen Jacob og en yngre søster Ellen blev ugifte sammen på gården. Efter sin fars død overtog Jacob Svennesen sin fædrene gård i 1815. Hans mor, Kjesten Jepses døde sommeren 1822. - I den svære landbrugskrise måtte Jacob Svennesens svoger, Mads Holdt i Løjt Kloster, gå fra sin gård i 1822. Han fik bolig i Kirkeby og gik ud som daglejer, men havde den sorg, at hans hustru, Kjesten f. Svennesen, døde 1826, knap 40 år gammel. Nu tog det ugifte søskendepar Jacob og Ellen Svennesen hendes to sønner, den fjortenårige Jep og den toårige Jacob, til sig og gav dem et godt hjem i Nørby.

Jacob Svennesen var en aften gået til Kirkeby, men kom ikke tilbage. Næste dags morgen fandt nogen ham liggende død ved siden af stien over bakken Ammes i Kirkeby. Det var den 27. marts 1837. Jacob Svennesen blev 48 år gammel. Hans søstersøn, den 26-årige Jep Madsen Holdt (1811-86) overtog nu gården. Hans bror Jacob Svennesen Holdt blev på gården, til han efter sin konfirmation drog til søs. Også Jep Holdts far, Mads Christensen Holdt, fik på sine gamle dage sit hjem på denne gård. Jep Madsen Holdt var over 40 år, da han i 1851 holdt bryllup med Botilla Hansen (1827-1909), datter af Chresten Hansen (Timand) på nabogården.

Jep Svennesen overtager gården Nørby 1 o. 1765

19. **Kjesten Hansdatter Ebsen** f. OMK 1752, Ø.Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3), d. 02 JUL 1822, Nørby.¹

20. **Hans Christensen Timand** f. Skrydstrup, døbt 27 JAN 1765, Skrydstrup Kirke,¹ g. 30 OKT 1787, i Skrydstrup,¹ **Karen Hansdatter**, f. OMK 1759, d. 27 AUG 1798, Hellevad Sogn.¹ .

Hans Christensen Timand:

Han har boet en tid i Skrydstrup, og nævnes siden som inderste (bor til leje) i Hellevad Sogn.

Hans dødsdato har ikke kunnet findes i Hellevad eller Skrydstrup Kirkebøger. Han findes heller ikke i folketællingen 1803 (Hellevad-Egvad).

21. **Karen Hansdatter** f. OMK 1759, d. 27 AUG 1798, Hellevad Sogn.¹ Hun er død 39 år 7 mdr gl. og født i Hellevad eller Egvad Sogn
22. **Jes Hansen Ahnholm** f. 09 MAJ 1765, Løjt Kirkeby,¹ stilling Snedker Løjt Kirkeby, g. 27 OKT 1792, i Løjt Kirke,¹ **Bodel Pedersdatter**, f. Sønderballe, 16 AUG 1761, Hoptrup Kirke, d. 21 APR 1845, Nørby.¹ Jes døde 11 JAN 1841, Nørby.
23. **Bodel Pedersdatter** f. Sønderballe, 16 AUG 1761, Hoptrup Kirke, d. 21 APR 1845, Nørby.¹

Tip-2-Oldeforældre

32. **Mads Lauesen Holdt** f. OMK 1732, Løjt Kloster (kby 19), stilling Gårdmand I Klosteret (kby 19), g. 30 OKT 1755, i Halk,¹ **Marin Chrestens (Jesdatter)**, f. 14 MAJ 1724, Hejsager, Halk, d. 1802. Mads døde 25 NOV 1811, Løjt Kirkeby.¹ Overtager i 1767 Løjt Kloster (kby 19).

Mads Lauesen Holdt:

Mads Lauesen Holdt er født omkring 1732. Gennem sin søster i Hejsager har han muligvis fundet bekendtskaber, i hvert tilfælde bliver han den 30 oktober 1755 gift med den 31-årige enke Marin Chrestens i Hejsager, Halk Sogn. Marin boede i sit ægteskab med Chresten Pedersen i en mindre ejendom (et "landbol") i Hejsager. Denne ejendom overtager Mads Holdt ved sit giftermål med Marin. Der bor de i de næste 12 år, og her fødes deres 4 børn.

I 1767 flytter de alle sammen med Marins 2 børn af første ægteskab til Løjt

Kloster i den fædrene gård. Mads og Marin får sammen 4 børn:

- Christen Madsen Holdt (01 APR 1759- 04 APR 1830). Overtager siden gården i Klosteret
- Laue Madsen Holdt (01 APR 1759 - ?). Levede ugift på gården i 1779.
- Kjesten Madsdatter Holdt (30 APR 1762-1810). Bliver i 1768 med Knud Laurtzen fra Arnitlund. Deres børn får alle navnet Holdt.
- Ingeborg Madsdatter Holdt (06 SEP 1764 - EFT 1843). Hun gifter sig i 1789 med Johs. Jørgensen, en søn af skrædderen i Løjt Kirkeby.

Som de foregående generationer har Mads Lauesen heller ikke haft gode økonomiske kår. I 1772 låner han af Nis Jochumsen i Kirkeby 200 mark, og samme år 250 mark af Thomas Nissen i Stollig og 100 mark af Løjt Kirke.

Mads og Marin Holdt går tidligt på aftægt. I 1779 hvor han kun er 47 gammel. Kontrakten om aftægtsydelsen findes i Rise herreds skylds- og pantebrevsprotokol. Den er underskrevet af Mads Lauesen Holdt og hans søn. De kunne begge skrive. Det kunne hans kone Marin ikke. Da hun i 1755 skal giftes for 2.gang og derfor måtte sikre en fædrene arv til sine 2 børn af 1. ægteskab, har hun underskrevet "med påholden pen".

Aftægtskontrakten indeholder følgende bestemmelser:

Mads Lauesen Holdt overlader gården med alt tilbehør til sin søn Christen Madsen Holdt. Overtageren skal forpligtige sig til at svare de på gården hvilende skatter. Han skal til sin bror Laue udrede 50 mark ved dennes giftermål, men så længe han er ugift, skal han, når han ikke sejler have frit ophold på sin fædrene gård og samme steds frit have mad og drikke og daglige klæder.

Sine 2 søstre Kjesten og Ingeborg skal overtageren, så længe de er ugifte, yde frit ophold, mad og drikke samt søndags- og dagligklæder. Til gengæld skal de deltage i alt forfaldende arbejde. Ved deres giftermål skal han give hver af dem 50 rdlr i rede penge, desuden kiste og seng med tilbehør, samt et ustraffeligt brudeudstyr.

Sine forældre skal Christen Madsen Holdt yde i aftægt: En dagligstue på gården, denne skal være forsynet med en jernkakkellovn. Dernæst skal der årligt leveres dem: 2 tønder rug, 2 tdr. malt, 1 tde boghvedegryn, 2 skæpper byggryn, 4 skpr. byg til mel, 4 lispund røget flæsk (1 lispund = knap 8 kg) , 2 1/2 lispund røget kød, 12 pund tælle, 3 lispund sommersmør og 4 pund vintersmør, 4 pund humle, 1 skæppe salt og 1 1/2 lispund hør. De skal endvidere dagligt have en halv

3. Holdt - anerne på Løjt

kande sød, og en hel kande sur mælk. De skal have 1 får om året med fri græsning og fodring, og overtageren skal give sine forældre i håndpenge 3 rdl. Og holde dem fri for skatter. Ydermere skal aftægtsfolkene have det tilstrækkelige brændsel og den nødvendige jord til kål såvelsom fri brug af bageovn og brønd.

Kørsel til mølle og til staden skal besørges dem fra gården, også i andre påtrængende tilfælde skal der stilles dem en vogn til rådighed.

I aftægtsboligen skal gives dem det nødvendige bohave, deriblandt en god seng, et bord og et par stole.

I sygdoms- og svaghedsdage skal der ydes dem den fornødne pleje, om nødvendigt en tjenestepige, og ved deres død en kristelig jordfæstelse efter sognets skik.

Ved den ene af aftægtsfolkenes død bortfalder halvdelen af ydelserne.

Kontrakten er den 16. januar 1779 underskrevet af Matz Lauesen Holdt og Christen Matzsen.

I 1779 bestod gården af følgende bygninger:

- 8 fag sædehus
- 6 fag østerlade
- 14 fag nørrelade
- 4 fag vesterlade, alt i temmelig god tilstand. Gården har altså været 4-længet.

Gårdens årlige udsæd var: 4 tønner rug, 1 ½ tønne byg, 2 tønner havre, 2 tønner boghvede

Besætningen bestod af: 4 heste, 4 køer, 3 stkr. Ungkvæg, 2 kalve, 5 får, 2 svin

Af redskaber havde gården: 1 plov, 2 harver, 2 vogne med tilbehør

og af indbo i huset: 3 senge, 1 kiste, 2 skrin ("Lahden") samt til dagligt brug ellers nødvendige møbler.

Mads Lauesen Holdt døde meget brat den 25 jan. 1811. Hans hustru Marin var død 1802.

33. **Marin Chrestens (Jesdatter)** f. 14 MAJ 1724, Hejsager, Halk, g. (1) 11 FEB 1749, i Halk,¹ **Chresten Pedersen**, d. 1753, begravet Hejsager, g. (2) 30 OKT 1755, i Halk,¹ **Mads Lauesen Holdt**, f. OMK 1732, Løjt Kloster (kby 19), stilling Gårdmand I Klosteret (kby 19), d. 25 NOV 1811, Løjt Kirkeby.¹ Overtager i 1767 Løjt Kloster (kby 19). Marin døde 1802. Hendes børn af første ægteskab Peder og Kjersten tager navnet Holdt
34. **Mads Christensen** f. 04 JAN 1703, Hyrup,¹ Øsby Sogn, stilling Bonde Halk, g. 09 JUN 1735, i Halk Kirke,¹ **Maren Hansdatter**, 18 OKT 1711, Halk Kirke,¹ d. 20 FEB 1796, Halk. Mads døde 23 SEP 1762, Halk.¹
35. **Maren Hansdatter** 18 OKT 1711, Halk Kirke,³ d. 20 FEB 1796, Halk.
36. **Svenne Jepsen** f. OMK 1694,² stilling Gårdmand, g. **Ellen Jepsdatter**, f. OMK 1702, Elsestræer Barsmark,² d. 09 NOV 1782, Nørby. Svenne døde 10 JAN 1768.¹ Overtager i 1729 gården Nørby 1.

Den østre gård Nørby 1 er omkr. 1940 i en artikel af H. H. Toft kaldt ved navnet "Svennesgård", et navn, som han har givet den efter en tidligere ejer.

Ellers har byens gårde ikke haft særegne navne.

Denne gård ejedes omkring år 1700 af Jep Nissen, måske den samme, der nævnes som tingmand i 1685. Næste ejer, sandsynligvis hans søn Svenne Jepsen (1694-1768), har gården i 1729. Hans hustru Ellen (1702-82) var datter af Jep Iversen i Elsestræer i Barsmark. 1729 har Marcus Smed i Klosteret købt to læs tørv af ham, som i smedens regnskabsbog kaldes "Suene Nørby". Af Svenne Jepsens børn blev datteren Anne gift med Jens Thaysen i Tandslet Sogn, Ellen blev gift med Jes Iversen i Dybvighoved; en søn Jacob omtales 1768, men er død inden 1782. Måske er han blevet på havet. Sønnen Jep overtog senere gården.

Fra Svenne Jepsens tid findes et interessant dokument på Landsarkivet; det er en klage, som en løjtnant ved det sjællandske kyrassér-regiment har indsendt til amtmanden i Haderslev. Løjtnanten havde i sommeren 1753 tabt en fin frakke på landevejen mellem Åbenrå og Haderslev. Han efterlyste frakken og fik så med den kørende post fra Åbenrå besked om, at den fandtes hos bonden Svenne Kulsvier ("Schwenne Kohlbrenner") i Nørby. Løjtnanten sendte nu sin tjener til Nørby for at hente frakken og give Svenne Jepsen en mark i findeløn. Denne ville imidlertid ikke give frakken fra sig for mindre end 2 rigsdaler i findeløn, hvad han påstod at have betalt til den hyrdedreng, som havde fundet

frakken. - Da tjeneren forklarede ham, at ingen havde lov til at handle med fundne sager efter så kort tid, og at ejermændene, hvis han vægrede sig, ville gå til øvrigheden, gav Svenne Jepsen endda grovheder ("grobe Ausdrückungen") af sig overfor tjeneren, "han gad nok se, om amtmanden eller endda kongen selv, kunne tvinge ham". Tjeneren måtte altså vende hjem uden frakken. Løjtnanten gik så til øvrigheden. Amtmanden i Haderslev pålagde ridefoged Mads Juhl i Genner at opsøge den genstridige bonde og kræve frakken udleveret inden otte dage. Hvis Svenne Jepsen blev ved at vægre sig, skulle ridefogeden bruge "eftertrykkelige tvangsmidler". - Den 23. januar 1754 var ridefogeden i Nørby og forkyndte amtmandens befaling, og Svenne Jepsen har nok måttet falde til føje, for to dage senere har løjtnanten kvitteret for modtagelsen af frakken. Om Svenne Jepsen bjergede nogen findeløn, oplyses der intet.

Interessant er det, at løjtnanten bruger navnet "Schwenne Kohlbrenner", hvilket tyder på, at Svenne Jepsen i daglig omtale har været kaldt Sv. Kulsvier eller Kulbrænder, et navn, han nok har fået sig ved, at han har brændt tørvekul.

Svenne Jepsen overtager gården Nørby I ("Svennesgaard") i 1729

37. **Ellen Jepsdatter** f. OMK 1702, Elsestræer Barsmark,² d. 09 NOV 1782, Nørby.
38. **Hans Petersen Ebsen** f. OMK 1707,² stilling Gårdmand, g. **Kjesten Pedersdatter Maag**, f. OMK 1723, Østergaard, Barsmark, d. FØR 1763.² Hans døde 11 JAN 1781,¹ 1732, Ø.Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3). Overtager i 1732 Østre Skadesgaard (navn efter slægten Skade 1727) i Løjt Kirkeby
39. **Kjesten Pedersdatter Maag** f. OMK 1723, Østergaard, Barsmark, d. FØR 1763.²
40. **Christen Hansen Timandsen** døbt 22 MAR 1739, Skrydstrup Kirke, stilling Gårdmand i Skrydstrup, g. 09 NOV 1764, i Skrydstrup Kirke,¹ **Anna Kjestine Jeggesdatter**, kaldet Anne Kjestine Jeggesdatter af Skrydstrup f. OMK 1744, begravet 06 APR 1800, Skrydstrup.³ Christen døde 07 MAR 1805, Skrydstrup.
41. **Anna Kjestine Jeggesdatter** kaldet Anne Kjestine Jeggesdatter af Skrydstrup f. OMK 1744, begravet 06 APR 1800, Skrydstrup.³ Stammer sandsynligvis ikke fra Skrydstrup. Begravet Palmesøndag 1800, 66 år gl

42. **Hans Hansen** f. OMK 1708, Gaaskær, stilling Smed i Hønkys, g. 28 APR 1742, i Bjolderup Kirke,¹ **Maren Jesdatter**, f. OMK FEB 1717, Raved, d. 22 APR 1793, Hellevad.¹ Hans døde 09 JUN 1783, Hellevad.¹ Smed i Hønkys, boede siden til leje i Hellevad.
43. **Maren Jesdatter** f. OMK FEB 1717, Raved, d. 22 APR 1793, Hellevad.¹ født omkring kyndelmisse (2 feb).
44. **Hans Jessen Ahnholm** f. Andholm, døbt 25 AUG 1726 (10.e.Trin), stilling Tømrer og Præsteinderste i Løjt Kirkeby., g. **Mette Hansdatter**, f. OMK 1740, Løjt Kirkeby, d. 27 DEC 1817, Løjt Kirkeby.¹ Hans døde 20 APR 1788, Løjt Kirkeby.¹
45. **Mette Hansdatter** f. OMK 1740, Løjt Kirkeby, d. 27 DEC 1817, Løjt Kirkeby.³
46. **Peder Jørgensen** f. Sønderballe, 01 MAJ 1718, Hoptrup Kirke,¹ stilling Gårdmand i Sønderballe, g. 23 JUN 1745, i Hoptrup Kirke,¹ **Cathrine Caspersdatter Holdt**, f. Sønderballe, 09 JUL 1724, Hoptrup Kirke,³ d. 13 JUN 1786, Sønderballe. Peder døde 03 FEB 1780, Sønderballe.
47. **Cathrine Caspersdatter Holdt** f. Sønderballe, 09 JUL 1724, Hoptrup Kirke,¹ d. 13 JUN 1786, Sønderballe.

Tip-3-Oldeforældre

64. **Laue Bertelsen Holdt** f. 1692, Løjt Kloster (kby 19),¹ Løjt Kirke, stilling Bonde I Klosteret (kby 19), g. **Kjesten Madsdatter**, f. OMK 1705, d. 30 NOV 1777,³ begravet Løjt Kirke. Laue døde 22 MAJ 1765, Løjt Kloster.³ Overtager i 1722 gården I Klosteret (kby 19).

Laue Bertelsen Holdt:

Laue Holdts navn findes ofte i bøderegistrene. I 1722 må han betale 12 skilling, fordi han har fældet en bøg. I 1724 må han bøde 8 skilling, fordi han har overtrådt byvedtægten ved at lade sit kvæg græsse i forterne. I 1728 må han bøde 32 skilling, fordi han har slået Jørgen Hansen meget hårdt, og i 1736 idømmes han en bøde, fordi han ved Ivar Madsens bryllup i Dybvighoved har slået sin nabo Jes Jørgensen.

Nu kan man ikke efter disse forseelser dømme Laue Holdt som en slagsbroder.

Gransker man de gamle bødelister, finder man, at slagsmål forekom særdeles hyppigt blandt bønderne, og ofte har brændevinen nok medvirket til at ægge gemytterne.

Ligesom i hans faders tid, var der også små kår hos Laue Holdt. I 1728 står Laue Holdt opført blandt "uformuende undersætter", og af skyld - og pante-protokollen fremgår, at han af og til har måttet låne penge. I 1739 har han lånt 200 mark af sin nabo Marcus Jepsen Smed, i 1756 låner han 200 mark af amtsforvalter Martens, og 4 år efter låner han igen 300 mark af samme mand.

Laue Holdt er desuden nævnt i en gammel regnskabsbog, som er ført af Laue Holdts nabo Marcus Jepsen Smed. Det er ikke de store tildragelser bogen omhandler, men den giver små glimt af landsbyens daglige liv på den tid, og bogen er sprogligt interessant ved de mange sønderjyske ord, som smeden bruger.

- 1727 skriver smeden: "kjøbte et Flæsk Bóst og en Ost af Laue Holt:... 1 mark 11 skill".
- d. 31. Juni : "2 Pd Smør af Laue Holt. . . 6 skill."
- 1728 d. 18.Sept. "kjøbte jeg en Koe af Laue Holt til at giffue Miælk . . . 24 mark"
- samme dag: "kjøbte jeg en Schlagt Ko af Laue Holt . . . 33 mark"
- 26 Sept: " en Ko i gress ved Laue Holt . . . 10 mark"
- 9 Maj 1729: "bekom jeg af Laue Holt 4 Klapninger"
- 20 Juni: "5 Pd. Lóg af Laue Holt . . . 1 mark 4 skilling"

Laue Bertelsen Holdt og Kjestin Madsdatter har haft mindst 7 børn:

- Karen (OMK 1727 - 01 SEP 1798). Gift med gårdmand Peter Madsen Borum i Hejsager
- Bertel (1730-29 NOV 1766). Overtager gården efter faderen. 1762 er han syg og dør ugift 36 år gammel.
- Mads (OMK 1732 - 25 NOV 1811). Overtager gården efter broderens død.
- Jes. Nævnes i 1758 værende til søs. 1765 meddeles han død.
- Peder (1738 - 01 JUL 1795). Gifter sig i 1765 med Kjesten Hanses i Rise-Hjarup, og overtager hendes gård.
- Maren. Bliver 12 OKT 1769 gift med bageren Jørg. Jørgensen i Aabenraa.
- Kjesten (OMK 1746 - 21 MAJ 1821). Gift i 1768 med Peter Hansen Bundesen på Smedebjerget i Kirkeby og efter dennes død med Marten Elbjerg i Elbjerg.

65. **Kjesten Madsdatter** f. OMK 1705, d. 30 NOV 1777,³ begravet Løjt Kirke.

Kjesten Madsdatter:

Hun er født omkring 1705 og døde 30 nov. 1777, men kirkebogen fortæller ikke, hvem hun var datter af. Der er dog forskellige forhold, som tyder på, at hun var datter af den Mads Madsen som i 1707 byggede Dyrkjær i Dybvig-hoved.

Mads Madsen var født på nabogården til Bertel Holdts gård i Klosteret. I 1703 må han betale 10 daler i bøde, fordi Ivar Jessens datter i Vesterballe skal have et barn med ham. I 1705 er det galt igen, men da kaldes pigen udtrykkeligt hans brud, og det står i bøderegistret, at det tilkommer hans fader, at sørge for at de 2 unge bliver gift. Mads Madsens far deler så i 1707 sin gård og bygger Dyrkjær til dem.

Sandsynligheden taler for, at det barn som i 1705 kostede Mads Madsen hans anden bøde, er den Kjesten Madsdatter, der siden bliver gift med Laue Bertelsen Holdt. Hun er netop født i 1705, og der er flere ting, der tyder på slægtskab mellem Holdt'erne i Klosteret og familien i Dyrkjær. I 1736 er Laue Holdt til bryllup hos Ivar Madsen i Dyrkjær, og et slægtled senere fremgår det, at Jes Iversen fra Dyrkjær står fadder hos Laue Bertelsens Holdt's søn i Rise-Hjarup

66. **Jes Hansen** stilling Gårdmand i Hejsager Halk, g. 17 NOV 1718, i Halk Kirke,¹ **Kjesten Pedersdatter**, f. 1692, Gammelgaard i Halk.
67. **Kjesten Pedersdatter** f. 1692, Gammelgaard i Halk.
68. **Christen Jørgensen** levede OMK 1700 i Hyrup, Øsby Sogn g. **Karen Christens**
69. **Karen Christens** fra Hyrup, Øsby Sogn.
70. **Hans Jacobsen** f. OMK 1686, stilling Gårdmand Medsted, Halk, g. 28 NOV 1709, i Halk Kirke,¹ **Ingeborg Chrestensdatter**, f. 09 DEC 1672,¹ d. 12 JAN 1745.¹ Hans døde 20 MAJ 1759, Medsted Halk.¹
71. **Ingeborg Chrestensdatter** døbt 2. søndag i advent 1672 (08 DEC 1672),¹ g. (1) 21 SEP 1700, i Halk Kirke, **Anders Jørgensen**, i Halk, g. (2) 28 NOV 1709, i Halk Kirke,¹ **Hans Jacobsen**, f. OMK 1686, stilling Gårdmand i Medsted, Halk, d. 20 MAJ 1759, Medsted Halk.³ Ingeborg døde 12 JAN 1745.

72. **Jep Nissen** ? stilling Bonde. Overtager i 1685 gården Nørby 1. Kan være faderen til Svenne Jepsen, men det kan ikke påvises direkte
74. **Jep Iversen** f. Elsestræer (bmk 34) Barsmark, stilling Gårdfæster, g. **Ann Jesdatter**, f. Løjt Skovby. Jep døde OMK 1737. Fæster omkring 1703 sin fars gård
75. **Ann Jesdatter** f. Løjt Skovby.
76. **Peter Jessen Ebsen** stilling Bonde, g. **Ann Lorenzdatter Krag**, f. Østre .Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3). Peter overtager i 1699 Østre Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3).²
77. **Ann Lorenzdatter Krag** f. Østre .Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3).
78. **Peder Pedersen Maag** stilling Bonde på Vestre Østergaard (bmk 8), g. **Bodel Lauesdatter**. Peder overtager i 1728 Vestre Østergaard (bmk 8). Han er sandsynligvis søn af Peter Jessen og Kjesten på Østre Østergaard. Vestre Østergaard i Barsmark er en fæstegård på 1 ¼ otting, ½ plov fæstejord.
79. **Bodel Lauesdatter**.
80. **Hans Christensen Timandsen** kaldet Hans Christensen i Skrydstrup, døbt 03 JAN 1712, Skrydstrup, g. **Ellen Hanses**, f. OMK 1713, d. 22 MAR 1780, Skrydstrup.³ Hans døde 12 JUL 1770, Skrydstrup.
81. **Ellen Hanses** f. OMK 1713, d. 22 MAR 1780, Skrydstrup.³
84. **Hans Hansen** levede i Gaaskær, Bjolderup Sogn, g. OMK 1704, i Bjolderup,³ **Merret Rosdatter**, f. OMK 1669, Gaaskær, d. 15 OKT 1750, Gaaskær.¹
85. **Merret Rosdatter** f. OMK 1669, Gaaskær, d. 15 OKT 1750, Gaaskær.¹
86. **Jes Thomsen** stilling Smed i Raved, g. **Maren Hansdatter**.
87. **Maren Hansdatter**.
88. **Jes Laurtzen** f. OMK 1675, stilling Gårdmand i Andholm, g. (1) **Anne Jørgensdatter**, f. Nr. Hjarup, g. (2) 1723, i Øster Løgum,¹ **Mette Nielsdatter**, f. OMK 1693, Hovslund,³ Ø. Løgum, d. OMK 1755. Jes døde OMK 1736.

89. **Mette Nielsdatter** f. OMK 1693, Hovslund,¹ Ø. Løgum, d. OMK 1755.
90. **Hans Christensen** er 1740 inderste Løjt Kirkeby,³ g. **Bodel Pedersdatter**, f. OMK 1715, Løjt Kirkeby, d. 07 JUN 1795, Løjt Kirkeby.³
91. **Bodel Pedersdatter** f. OMK 1715, Løjt Kirkeby, d. 07 JUN 1795, Løjt Kirkeby.¹
92. **Jørgen Pedersen Thimsen** f. OMK 1669, Nybøl, Hjordkær Sogn,¹ stilling Gårdmand i Sønderballe, g. 23 NOV 1713, i Hoptrup Kirke,³ **Bodel Olufsdatter**, f. OMK 1693, d. 04 JUL 1781, Hoptrup Sogn.¹ Jørgen døde 1736, Sønderballe.
93. **Bodel Olufsdatter** f. OMK 1693, d. 04 JUL 1781, Hoptrup Sogn.¹
94. **Casper Lauesen Holdt** f. OMK 1694, Dalholt,¹ stilling Gårdmand i Sønderballe, g. 22 JUN 1716, i Hoptrup Kirke,¹ **Ellen Nisdatter Dirksen**, f. OMK 1693, d. 06 FEB 1782, Sønderballe.¹ Casper døde 12 JAN 1769, Sønderballe.
95. **Ellen Nisdatter Dirksen** f. OMK 1693, d. 06 FEB 1782, Sønderballe.¹

Tip-4-Oldeforældre

128. **Bertel Lauesen Holdt** f. Løjt Kloster (kby 19), stilling Bonde I Klosteret (kby 19), g. **Karen**. Bertel overtager i 1692: I Klosteret (kby 19).

Bertel Lauesen Holdt:

Hans kone hed sikkert Karen. Af deres børn kendes navn på 3:

- Laue, som siden overtager gården
- Kjesten (OMK 1707- 12 JAN 1788). Hun blev gift med Lars Nissen i Stollig
- Andreas Holdt, optræder 1721 på bødeliste i Aabenraa amtsregnskaber

På Landsarkivet i Aabenraa findes i det såkaldte "Inventarium over Aabenraa Amt" fra 1709 en oversigt om gårdens bygninger på Bertel Holdts tid.

Gården bestod af følgende bygninger:

- 9 fag sædehus "bygget for mange år siden" og i dårlig tilstand.
- 10 fag lade og stald, bygget år 1700, og i god stand

I 1704 var desuden 4 fag lade "så ringe at ,man ikke kan medregne den". Gårdens besætning opgives til 4 heste, 4 køer, 6 stk. ungvæg, 11 får og 1 svin. Det oplyses endvidere at der årligt høstes 13 læs hø.

Samme år ansøger Bertel Holdt om skattelettelse, fordi han "ved de tab, han har lidt på sit kvæg, er blevet så svækket, at han ikke kan yde mere" (Aabenraa amtsregnskab). Han skulle svare 4 rdl. 24 sk., men får nedsættelse til det halve.

I 1709 opgives gårdens årlige udsæd til:

- rug 2 tdr.
- havre 1 tønne 4 skæpper
- byg 1 tønne 4 skæpper
- boghvede 1 tønne 5 skæpper

129. **Karen.**

130. **Mads Madsen** stilling Gårdmand Dyrkjær, Løjt Kloster, g. 1705, **Karen Iversdatter**, f. Vesterballe Vestre Gaard.

Mads overtager i 1709 Dyrkjær, Løjt Kloster (kby 40). Dyrkjær er oprettet i 1707 ved deling af gård 17 I Klosteret. Oprindeligt størrelse 2/3 otting 1/6 plov bondejord. I 1784 blev jorden fra Vestre Vesterballe 24 lagt til.

131. **Karen Iversdatter** f. Vesterballe Vestre gaard.

132. **Hans Jessen** f. Hejsager, Halk Sogn.

134. **Peder Nissen** g. **Maren Lauritzdatter.**

135. **Maren Lauritzdatter.**

142. **Chresten Gammelgaard** fra Halk.

148. **Iver Jepsen** f. Elsestræer (bmk 34) Barsmark, stilling Gårdfæster. Fæster i 1676 sin fars gård

150. **Jes Matzen** Overtager i 1709 Løjt Skovby (skb 13).²
154. **Lorenz Krag g. Maren.** Lorenz er OMK 1670 bosiddende på Østre Skadesgaard, Løjt Kirkeby (kby 3). I 1661 efter svenskekrigen er gården øde. Af tingbogen fremgår at Lorenz Krag kaldet Las Krag har "overtaget Hans Nissens øde og afbrændte gård"
155. **Maren.**
156. **Peter Jessen** kaldet Maag stilling Bonde Østre Østergaard (bmk 7), g. **Kjesten.** Peter Jessen er i Amtsregnskabet i 1689 nævnt i forbindelse med Østre Østergaard i Barsmark.
157. **Kjesten.**
158. **Laue Thomsen** Overtager i 1689 Vestre Østergaard (bmk 8).
170. **Ros Jørgensen g. Mett.**
171. **Mett.**
182. **Peder Møller g. Maren.**
183. **Maren.**
186. **Oluf Pedersen g. Bodel Eskelsdatter.**
187. **Bodel Eskelsdatter.**
188. **Jørgen Lauesen Holdt** f. OMK 1637,³ stilling Gårdmand på Dalholt, g. **Cathrine.**
189. **Cathrine.**

Tip-5-Oldeforældre

256. **Hans Holdt** stilling Bonde på gården I Klosteret (kby 19), som han OMK 1666 har overtaget. ²

Hans Holdt:

Overtager omkring 1666 Bertel Iversens ødegård 1 1/2 otting 3/8 plov fæsteland. På dette tidspunkt er gården en ødegård udplyndret under svenskekrigene. I 1680 omtales Hans Holdt som uformuende, men endnu i 1687 har han gården. Om Hans Holdt har relationer til slægten Holdt på Dalholt vides ikke. Ligeledes vides det ikke sikkert, hvilken familiemæssig relation han har til sin efterfølger Bertel Lauesen Holdt. Navnet Lauesen, som jo står for Laues søn, ville normalt fortælle at Hans Holdt ikke er Bertels far. Omvendt er Lauesen blandt familien Holdt på Dalholt brugt som slægtsnavn. Der er sandsynligvis en eller anden slægtsmæssig relation mellem Hans og Bertel, Hans kan være Bertels far, og der kan være slægtsmæssige relationer til Holdt slægten på Dalholt.

262. **Ivar Jessen** stilling Bonde og Sandemand. Overtager i 1677 Vesterballe Vestre gaard (kby 24).

Frem til 1661 er gården øde. Gården er 2 otting 9/16 plov bondejord i 1687. Iver er i 1696 nævnt som sandemand - amtsregnskabet kaldt: "Juer in Westerballe"

296. **Jep Iversen** f. Elsestræer (bmk 34) Barsmark, Fæster i 1629 sin sal. far Juer Petersen's gård

300. **Matz Nissen** ? Nævnt i 1597 i forbindelse med Løjt Skovby (skb 13).

Der er 100 år mellem hans overtagelse af gården og den eventuelle søn Jes Matzens overtagelse. Matz Nissen kan have fået den eventuelle søn Jes Matzen i en sen alder, og han er selv meget ung, da han overtager gården. Der er en mellemliggende ejer Nis Matzen, som kan være en ældre bror.

316. **Thomas Lauesen** stilling Bonde Vestre Østergaard. Overtager i 1648 Vestre Østergaard (bmk 8) i Barsmark

376. **Michel Lauesen Holdt** stilling Gårdmand på Dalholt, g. (1) ukendt, g. (2) **Ellen Eriksdatter**. Michel er omtalt i 1641.²

Michel Lauesen Holdt:

Stamfader til Holdt slægten, der udgår fra Dalholt. Han var Fr. von Ahlefeldts skriver, og har ydet denne gode tjenester, hvorfor at greven lover, at Michel

Lauesen og hans efterslægt under gode betingelser, skal blive på Dalholt. Efternavnet har Michel Lauesen sikkert fået på Dalholt - en afkortning af gårdens navn. Hans forgængere har sikkert haft samme tilnavn.

Han havde 9 børn, hvor Jørgen Lauesen Holdt overtog Dalholt.

Han var gift 2 gange. Navnet på hans første kone kendes ikke, men hendes far var "Andres til Dalholt", der kaldes Fr. von Ahlefeldts tjener, altså fæstebonde. Han har i 1605 5 svin på olden i Hesselmark, og nævnes igen i 1609. Hans anden kone er Ellen Eriksdatter. Hvem af de 2 der er mor til børnene, vides ikke.

377. **ukendt.**

Tip-6-Oldeforældre

592. **Ivar Petersen** f. Elsestræer (bmk 34) Barsmark, stilling Gårdfæster, g. ? **Hansdatter.** Ifølge amtsregnskabet fæster Ivar i 1622, gården. Han kaldes da : "Juer Petersen zu Elsestrer in Barsmk". Gården på 1 1/4 otting fæster han efter sin fader Peter Iversen.

593. ? **Hansdatter.**

600. **Nis Martensen** stilling Gårdfæster, d. OMK 1592. Af amtsregnskabet for 1592 fremgår, at Nis Martensens 4 efterladte børn i fælleskab har fæstet deres fars gård i 4 år, idet de alle er umyndige. Når de 4 år er gået, skal den bedst egnede overtage gården.

632. **Laue Thomsen** g. **Bodel Laues**, stilling Gårdfæster. Han er i 1622 nævnt i forbindelse med Vestre Østergaard (bmk 8). Laue døde OMK 1623.

633. **Bodel Laues** stilling Gårdfæster, g. (1) **Christen Nissen**, stilling Bonde Vestre Østergaard, d. OMK 1617. I 1610 overtager han Vestre Østergaard (bmk 8), g. (2) **Laue Thomsen**, d. OMK 1623. Bodel fæster i 1623 sin sal. mands gård Vestre Østergaard (bmk 8) i Barsmark.

Tip-7-Oldeforældre

1184. **Peter Iversen** Er i 1591 nævnt i amtsregnskabet for Elsestræer Barsmark.

1186. **Hans Marquardsen** stilling Gårdfæster, nævnt i år 1600.

Kapitel 3 : Kildehenvisninger

- ¹ Jes M Holdt: Stamtavle
- ² Jes M Holdt: Gårde og slægter i Løjt sogn
- ³ Dalholt, Det gamle Løjt II

De sjællandske bønder
Jacob Jensen anetavle
Tavle ane # 6

4. Tavle ane # 6: Jacob Jensen

Jens Olsen

Født 22 DEC 1794 #12
 Slimminge, Gørslev Sogn
 Gift 05 NOV 1824
 Ørslev Kirke
 Død 06 AUG 1870
 Slimminge
 Fæstebonde & Sognefoged
 Tvedegaard, Slimminge

Jacob Jensen

Født 13 JUL 1837 #6
 Slimminge, Gørslev Sogn
 Gift 25 AUG 1865
 Død 07 AUG 1889
 Nygaard, Øster Lindet
 Gårdmand & Forpagter
 Nygaard, Øster Lindet

Kap 2 Ane tavle – Slægts nøgle

Birthe Frederiks datter

døb 17 MAJ 1798 #13
 Ørslev Kirke
 Død 08 FEB 1890
 Tvedegaard i Slimminge

Ægtefælle:

Marie Fredr. E. Wielandt

Født 26 JUL 1846 #7
 Gram
 Død 31 JAN 1933
 Begr. Øster Lindet

førtsæt. ane # 14 Kap 5

førtsæt. ane # 15 Kap 10

Ole Jensen

Født OMK 1749 #24
 Skulkerup, Bieverskov Sgn
 Gift 19 OKT 1788
 Gørslev Kirke
 Død 15 OKT 1820
 Slimminge
 Fæstebonde Tvedegaard

Johanne Peders datter

Født OMK 1764 #25
 Gørslev
 Død 08 SEP 1830
 Tvedegaard Slimminge

Frederik Jacobsen

Født OMK 1759 #26
 Farendløse
 Gift 06 JUN 1792
 Teestrup Kirke
 Død 30 NOV 1810
 Ørslev
 Forpagter af Giesegaard
 Bondefoged

Ane Lars datter

døb 06 MAR 1774 #27
 Teestrup Kirke
 Død 26 OKT 1850
 Ørslev

Jens Olesen

Født OMK 1715 #48
 Beg 08 AUG 1794
 Gørslev
 Fæstebonde i Slimminge

Johanne Anders datter

Født OMK 1718 #49
 Død Tvedegaard i
 Slimminge
 Beg 23 DEC 1804
 Gørslev

Peder Jensen

Født OMK 1727 #50
 Beg 03 APR 1789
 Gørslev

Fæstebonde i Gørslev By
 Bondefoged

Ellen Hans datter

Født OMK 1733 #51
 Beg 20 APR 1804
 Gørslev Kirke

Jacob Frederiksen

Født OMK 1723 #52
 Gift 17 OKT 1756
 Ørslev Kirke
 Beg. 10 OKT 1797
 Ørslev

Birthe Rasmus datter

døb 26 OKT 1732 #53
 Ørslev
 Død 28 DEC 1793
 Ørslev

Lars Persen

Født OMK 1734 #54
 Teestrup Sogn
 Gift EFT 1768
 Fæstebonde & Bondefoged
 Død 30 JUL 1799
 Skuderløse

Karen Pous datter

Født OMK 1749 #55
 Død 16 JUNI 1826
 Skuderløse

Rasmus Hansen

Født OMK 1692 #106
 Gift FØR 1727
 Beg. 22 MAR 1760
 Fæstebonde i Ørslev

Marie Peders datter

Født OMK 1699 #107
 Beg. 22 MAR 1760
 Ørslev

Per

#108

Johanne Ols datter

Født OMK 1708 #109
 beg. 18 MAR 1796
 Teestrup Kirke

Kapitel 4: De sjællandske bønder

Den sjællandske fæstebonde

Med Jacob Jensen og hans aner er vi placeret midt i den sjællandske muldjord. På nær Jacob Jensens egen generation, er de alle fæstebønder under Giesegaard og tilhørende godser. Fæstebonde er noget de fleste af os relaterer til ”Jeppe på bjerget”. En person som herskabet kunne gøre med, hvad de fandt for passende, og om nødvendigt også give en omgang med ridepiskeren, når de ikke makkede ret. Det har selvfølgelig også været en del af det samlede billede, men billedet er mere nuanceret end som så.

Med stavnsbåndets indførelse i 1733 var bonden som navnet siger bundet. Han kunne ikke bare skifte job og arbejdsgiver, hvis han var utilfreds med forholdene. Og frem til dets ophævelse i 1788 har det selvfølgelig været ubehageligt at have sin frihed berøvet, hvis man blev dårligt behandlet. Betydningen har været størst på Sjælland, for her var næsten alle bønder gårdfæstere og hoveribønder i modsætning til f. eks Jylland, hvor der var betydelig flere selvejergårde.

Når bonden indgik sit fæste, indgik han som regel en skriftlig aftale (fæstekontrakt) med herremanden. Fæstebonden fik stillet jord, bygninger og kvæg til rådighed, og for dette betalte han en afgift (landgilde) afhængig af gårdens størrelse. Afgiften var dels en afgift i naturalier og dels i form af en hoveripligt, hvor bonden skulle stille arbejdskraft til rådighed for hovedgården, når herremanden bad om det. Det sidste var måske det værste, for det gjorde, at det var svært for bonden at planlægge sin egen drift. Og her blev det ikke gjort nemmere ved, at meget af jordens behandling, pløjning, såning og høst, var et fælles anliggende i det lokale landsbysamfund. Gårdene lå samlet i landsbyerne. Gården og dermed fæstet gik normalt i arv fra den ene generation til den næste, undtagen når kontrakten blev misligholdt. På gårde med arvefæste var generationsskiftet en ret, men i praksis skete det også på mange fæstegårde uden denne ret. Dog var forholdene i mange perioder præget af, at der var mangel på kvalificerede fæstere.

I slutningen af 1700 tallet og begyndelsen af 1800 tallet gennemføres en omlægning og effektivisering af driften, kaldet udskiftningen. Dette indebærer en omfordeling af jorden, således at den enkelte gård fra at have sin jord spredt ud i fællesarealet nu får samlet sin jord, samtidig med at gården ofte flytter ud herpå. For bondens daglige drift medfører det 2 væsentlige ændringer. Han får nu selv det fulde ansvar for at dyrke sin jord, og hoveripliten for de udflyttede gårde afskaffes ikke, men bliver for de fleste af fæstebønderne erstattet med en hoveriafgift. Hoveriet omfattede frem til 1840 også bygning og vedligeholdelse af landets veje ! Revselsesretten

afskaffes overfor fæstebonden selv og hans hustru i 1791, men ikke overfor husmændene, så frem til 1848, hvor hoveriet og revselsesretten officielt afskaffes, er det nu husmændene, der alene må bære hoveriets fysiske byrde. På Giesegaard gennemføres udskiftningen fra 1790 – 1810.

Som sagt er billedet af fæstebonden mere nuanceret. Set fra selve landsbyen var fæstebonden i det øvre sociale lag. Det var fæstebønderne, der havde valgt til bystævnet og til valg af bystævnets formand - oldermændene. I bystævnet koordinerede man de fælles opgaver – såning, høst, græsning og alt hvad der havde med fællesdriften at gøre. Det var også her man fastlagde de lokale regler for den daglige omgangsform og tilværelse. I løbet af 1700-tallet glider oldermændens funktioner gradvist over til bondefogederne. Bondefogederne har de lokale opgaver, som før lå hos oldermændene, men de er samtidig herremændens ”forlængede arm”. Når herremændene på Giesegaard, via sin forvalter, skulle have fat i bønderne, skete det til bondefogeden. Det var både i det daglige arbejde f. eks. vedrørende hoveriet, men også når der skulle fastlægges mere generelle aftaler. I Gørslev var der 2 bondefogeder, en for hver af de godser, der havde fæstegårde i byen. Senere kommer en ny funktion til i sognet – sognefogeden. I nogle tilfælde træder han i stedet for bondefogeden og nogle gange optræder han ved siden af. Ved en forordning i 1791 får sognefogederne politimæssige beføjelser, og derved bliver han amtmandens ”forlængede arm”. Sognefogeden skal overvåge den gode ro og orden, udføre øvrighedens og rettens befalinger, indkræve bøder, anmelde sager til politiet, når mægling ikke slår til. Sognefogederne var også lægdsrulleførere, og de skulle føre tilsyn med offentlige veje, grøfter og broer. Kort sagt var sognefogeden den enevældige konges offentlige repræsentant i det lokale samfund. Det var amtmanden der udpegede sognefogeden blandt de bedst egnede bønder.

Og indenfor fæstebønderne var der også forskel. Nogle gårde og gårdmænd var mere ansete end andre. De ville opnå noget og var som Jacob Jensens oldefar Peder Jensen i Gørslev skriver – ”stræbere”. Nogle kunne også få ekstra erhverv ved at blive udnævnt til bondefoged, sognefoged eller begge dele. I slægten er der mange bonde- og sognefogeder, så de har i landsbysamfundet hørt til det øvre sociale lag. Økonomisk kunne en god fæstebonde også opnå resultater. Peder Jensen var selv bondefoged i Gørslev. Hans kollega fæstebonde og bondefoged i Gørslev Thomas Sørensen havde i 1785 opsparet så meget, at han kunne låne 200 Rd til sin herre grev Frd. Chr. Schack på Giesegaard. En af Jacob Jensens oldeforældre Frederik Jacobsen havde opsparet en formue som fæstebonde på mindst 1000 rigsdaler – dette svarer til værdien af 2-3 bondegårde – hvilket satte ham i stand til at købe forpagterskabet på Giesegaard. Jacob Jensens far Jens Olsen var både bondefoged i Slimminge og sognefoged i Gørslev. I det offentlige bliver fæstebonden endnu mere synlig i 1. halvdel af 1800 tallet. De bliver valgt til stænderforsamlingerne i

1835, og Jacob Jensens far Jens Olsen bliver som fæstebonde valgt til Præstø Amtsråd.

Efter 1850 begynder Giesegaard at sælge gårdene til bønderne. Og de gårde, der ikke blev solgt, blev sat i forpagtning, som i realiteten er en slags mere avanceret fæste, uden betaling i naturalier og uden hoveri. Slægtsgården Tvedegaard i Slimminge blev i 1865 forpagtet af Jacob Jensens bror Frederik. I dag er forpagtningen ophørt, og jorden hører direkte under Giesegaard.

Anefølge

1. Jens Frederik Riddermand-, Jakob -, Marie Botille -, Viggo - & Johannes Holdt (se Kap 11) .

Forældre

3. **Helene Marie Jensen** f. 03 JUN 1875, Øster Lindet, d. 15 SEP 1953, Bjolderup Skole, begravet 19 SEP 1953, Bjolderup Kirke. (se Kap 11)

Bedsteforældre

6. **Jacob Jensen** f. 13 JUL 1837, Slimminge, Gørslev Sogn,¹ 17 SEP 1837, Gørslev Kirke, stilling Forpagter, g. 25 AUG 1865, i Gram, **Marie Frederikke Ernestine Wielandt**, f. 26 JUL 1846, Gram,² d. 31 JAN 1933,³ begravet Øster Lindet Kirkegård. Jacob døde 07 AUG 1889, Nygaard, Øster Lindet, begravet 11 AUG 1889, Øster Lindet Kirke.

Jacob Jensen

Jacob Jensen er født den 13 juli 1837 og døbt i Gørslev Kirke den 17 september 1837. Han er yngste søn af forpagter på Tvedegaard i Slimminge Jens Olsen og Birthe Frederiksdatter. Faddere ved dåben er moderens yngste søster, ung pige Sofie Frederiksdatter og sognefoged Niels Knudsen, som er gift med hans mormor Ane Larsdatter.

Jacob er opkaldt efter slægten på mødrene side. Jacob Frederiksen hans oldefar, som er far til forpagteren af Giesegaard, Frederik Jacobsen.

Som ung bliver han landvæsenselev på godset Giesegaard. Det hedder sig at ejeren af Giesegaard Knud Bille Brockenhuus Schack skylder Jacobs far Jens Olsen en tjeneste, og har lovet at Jens Olsens sønner hver skal få et forpagterskab under grevens godser. Og da grevens godser udover Giesegaard ved Ringsted omfatter Gram Gods, har vi forklaringen på, at en bondesøn fra Sjælland ender

Jacob Jensen

Billedet blev af datteren Helene Holdt fremsendt til en artikel om „En skolesag 1882“, og med billedet blev følgende kommentarer medsendt::

„Jeg er saa glad ved, at hans Minde bliver draget frem, han betød saa meget baade i vort Barndomshjem og i vor Barndomsby, Øster Lindet. Der var noget saare ædelt over hans Person, som afnødte andre Respekt, ogsaa hans nationale Modstandere. Jeg tror, det kom af hans dybe Sanddruhed og ærlige Karakter. Han gik aldrig paa Akkord med nogen Uret. Vi Børn elskede ham, skønt han var meget streng. Det tykkes mig, at det er den slags Mænd, og Kvinder ogsaa, der har baaret vort lille elskede Land gennem Udlændighedsaarene.“

som forpagter i Sønderjylland. I vinteren 1858/59 er Jacob Jensen elev på Rødding Højskole, og da greven i 1862 køber Nygaard i Øster Lindet, ansætter han Jacob Jensen som forpagter af gården.

To år efter i 1864 kommer krigen med Preussen og Østrig, og Sønderjylland bliver tysk. Jacob Jensen, som er meget dansk, forbliver i Sønderjylland under det tyske styre. Han bliver meget aktiv i den danske bevægelse og det kommer til at påvirke hans og familiens liv frem til hans død i 1889. Han er meget synlig i denne kamp, og ved hans begravelse møder 400-500 personer op.

Et godt indblik i Jacob Jensens liv og levned får man gennem datteren Helene Jensens barndomserindringer, som beskriver livet på Nygaard, og gennem sønnesønnen Jens Holdts artikel om en skolesag i 1882.

Helene Holdt: Barndomsminder (uddrag)

I en tid hvor kanonernes torden og bombernes drøn høres over landene, og hadet flammer som vel ingen sinde før, vil jeg forsøge at nedskrive mine barndomsminder fra mit stille kære barndomshjem. Om det nu blot i nogen grad måtte lykkes mig at tegne et billede af mine kære forældre, og hvem der ellers hører til mindekransen om mit hjem.

Når jeg nu prøver at lade blikket gå tilbage til hine nu så fjerne dage, da er det, som jeg ser et dejligt blomsterbillede uden om – måske ikke de store prangende blomster – men talrige små kærminder, som alle nikker, smiler og siger: ” Kan du huske ?”. Og jeg nikker igen og siger: ”Ja, jeg kan huske jer allesammen så tydeligt, og nu må I hjælpe mig med at få det nedskrevet ”.

Min far Jacob Jensen, var født på ”Tvedegaard” i Slimminge Sogn på Sjælland. Gården var fæstegård under godset ”Giesegaard”, som greve Brockenhuus-Schack var ejer af.

Hvordan far så kom til Sønderjylland ? Ja, jeg har hørt fortælle, at ved en bestemt lejlighed havde farfar ydet greven en tjeneste. Denne lovede da, at farfars tre sønner skulle få hver en gård i forpagtning under godset. Men ellers tror jeg, at far, da han som tyveårig ung mand var elev på Rødding Højskole, har følt sig draget af den spænding, som et grænseland er så rigt på. I hvert tilfælde gik det sådan, at han i 1862 overtog den ret store gård ”Nygaard” i Øster Linnet sogn i forpagtning. Den hørte under Gram Gods, som greven på Giesegaard også ejede.

Far var da 25 år, lidt tung af sind, men så usigelig redelig. Hans dybe sjælfulde

blik så gennem alt usandt. Og det kom til at præge hans færd, både i hjemmet og udad til, især i de svære år efter krigen i 1864. Han anså det for vold og sjælemord, når de tyske myndigheder forsøgte at påtvinge den danske befolkning i Sønderjylland deres for denne så fremmede kultur, og tillige for vor dybe menneskelige ret, at leve vort eget kulturliv som givet af Gud. Derfor gik han ind i Sønderjyllands kamp, den kamp som i trængselsårene – det tror jeg –var

Nygaard Øster Lindet april 2000

*Hovedbygningen er fra 1904 d.v.s. efter Jacob Jensens tid
Hovedbygningen ligger i haven til den oprindelige gård, som var en
stråtekket bygning på den nuværende gårdsplads.*

Mejeriet lå ved bygningen til venstre

med til at holde vor lille landsdels befolkning sund og vågen. Hvor far så denne ret krænket, påtalte han det. Men han forstod også så dybt, at kun den mands ord har vægt, som selv lever i sandhed. Far's person, hans forhold til os børn, vore folk og hans venner, kom til at præge vor barndom, ja, også forholdet til hans modstandere, som jeg siden skal fortælle om.

Men nu må mor's billede først frem. Mor var datter af Møller Wielandt på Gram Mølle. Marie Frederikke Ernestine Wielandt var hun døbt. Hendes barndomshjem, den gamle vandmølle, lå så smukt lige overfor slottet. Stuehuset

ligger der endnu og fortæller om dengang, da pladsen var fyldt med møllervogne, og vor bedstemor havde alle indenfor for at få en skænk. Der var velstand på møllen, men ellers var mor's barndomshjem vist ikke så lykkeligt. Hun kom da også som elleve-årig lille pige til Haderslev til sin mormor, skovriderenke Madam Petersen, hvis mand havde været skovrider under Gram Gods, bosat i Fole. Hun var selv fra Hvidkilde på Fyn. Her havde mor dejlige dage. Hun gik i højere pigeskole, og hun lærte musik og sprog. Hun har selv fortalt, at når hendes far kom derud, tog han hende med i butikkerne, og så måtte hun få omtrent, hvad hun ville.

Mor var en smuk kvinde, - det var hun til sin sene alderdom. Hun var da også som ung meget ombejlet. Og det var sikkert en skuffelse for mere end én, da hun gav den tunge og ni år ældre forpagter Jensen sit ja.

Mor var kun 19 år, da hun og far den 25 august 1865 blev viet i Gram Kirke. Hun sagde siden : " Jeg var jo alt for ung ". Hun har fortalt at der på Nygaard hang en del spundet garn, som far's dygtige husholderske og piger havde spundet. Og mor græd over det, for hvad skulle hun dog gøre med så meget ? – Måtte enhver ung kvinde dog forstå, hvor alvorligt det er, når hun ikke er beredt til livets allerstørste kald: Hustru og moder. – Tunge stier kom vor lille mor til at træde. Men hun blev af dem, der lærte af livets skole.....

I 1867 var far landflygtig på grund af sit undersåtsforhold. Og da blev en tredje knyttet til vores barndomshjem, "tante Raunsø". Tante var en søster til gods-inspektør Raunsø på Gram Gods. Hun var en lidt ældre pige, da hun kom til Nygaard. Hun blev hos os i 28 år og var os alle så inderlig kær. Hun var et fint og dannet menneske, og klog var hun også: en stor pædagog. Hun blev mor til stor støtte.

Om mor fulgte far i alle hans tanker, ved jeg ikke, men hans stærke personlighed bar hende og gav hende med megen kærlighed.

Vi var ti søskende i hjemmet. Min ældste bror Jens, var et meget sygt og svagt barn. Han led af krampe. Der blev søgt mange læger, men sygdommen blev stadig værre. Og der har jeg et smukt minde om tante Raunsø. Når Jens mærkede at anfaldene ville komme, gik han altid til tante. Da gik de ind i den anden stue. Ingen måtte se det uden tante. Hun skåned ham og os. Jens døde da han var tretten år, og far skrev i sin bog: " I dag døde vor kære lille Jens. Gud velsigne hans minde !". Seks uger efter døde min lille søster Ingefred af hjernehindebetændelse. Hun kendte ingen større glæde end at køre i vor gamle, skrøbelige kalechevogn. Tante må have talt med hende om himlen, for hun spurgte

hende: ”Har dem en kajes i himlen?”. Hun brød sig åbenbart ikke om himlen, når der ikke var en kalechevogn der. ...

Oppe i den ene ende af stuehuset var der indrettet en skolestue, hvor vi børn gik i skole. Men snart indfandt bryderierne sig. Vor daværende lærerinde frk. Saabye, og vi børn blev tilsagt til prøve for skoleinspektøren på kommuneskolen. Prøven faldt ikke heldigt ud. Far lod da lærerinden tage til Flensborg for at lære tysk. Men heller ikke det nyttede, og inspektøren sagde da til far: ”Når De er så dansk. Kan De jo sende deres børn over grænsen i skole”. Det var far meget villig til. Der blev lavet to skrin til vore ting. (Det ene er endnu i mit eje, og jeg synes altid, det har noget historisk ved sig). Så blev min ældste søster Birthe, og mine to ældste brødre, Viggo og Aage, kørt over til Skibelund Friskole til Knud og Georgia Petersen. Og bedre hænder kunne de ikke være kommet i. ....

Nogen tid senere fik far besked om at tage sine børn hjem fra Skibelund straks. De skulle nu gå i den tyske kommuneskole og ville blive mulkterede for hver dag, de udeblev. Sagen kom for retten og gik gennem alle instanser indtil Kammeretten i Berlin. H. P. Hansen førte den. Til sidst blev den vist tilbage til Kiel, hvor far blev dømt til at tage børnene hjem. Han var selv i Kiel, da dommen faldt. Da han kom ud af retslokalet, gik skoleinspektøren på den anden side af gaden. Han kom over til far og sagde til ham : ”Dersom De vil søge om det, kan De vist få lov til at lade børnene blive derovre ”. Det gjorde far så. Viggo blev derovre, mens Aage kom hjem. Man havde vel set det unyttige og farlige ved anvendelse af tvang.

Ingen tid var så dejlig som den ind under jul. Vi fik alle lov til at være med til at klippe til juletræet. Og vi hjalp med at skære pebernødder. Tante kunne lave de fineste ting til træet, og drengene flettede hjerter. Intet juletræ står så smukt i mine tanker som det i mit barndomshjem. I træets top var der altid et dannebrogssflag. Juleaftensdag blev der bundet krans til gravene på kirkegården, og far og mor var selv oppe med dem. Og så pyntede de træet, når de kom hjem. Jeg glemmer aldrig synet, når far åbnede døren ind til juletræet. Vi sang nogle salmer, og så delte mor de små beskedne gaver rundt til os børn og til karlene og pigerne. Noget til fuglene blev heller aldrig glemt. I helligdagene var vi altid i Gram hos vore bedsteforældre, hvor far og mor så var i kirke. Min søster Birthe er også konfirmeret i Gram Kirke hos pastor Bruhn.

Vi kørte ellers altid til kirke i Rødding Frimenighed hos Cornelius Appel. Der følte far og mor sig hjemme. Der er især en gudstjeneste, jeg husker. Det var vinteren før min konfirmation. Gudstjenesten måtte først holdes klokken fire, hvori der lå en vis foragt fra myndighedernes side. Cornelius Appel var den

gang svag, og havde svært ved at tale. Hvor var der dejligt hjemligt i kirkesalen blandt alle vennerne. Ingen steder tonede sangen som der. Kun sårede det meget, at gendarmen sad på forreste bænk med pikkelhue for at overvåge gudstjenesten. Appel talte ud fra evangeliet om den gode hyrde, ganske kort, men inderligt. Da vi skulle hjem, var det snefog, og da vi kom til Hellet Kro, kunne far ikke se en hånd for sig. Vi ventede da et par timer i kroen og kom først hjem ved midnatstid. Far gik op og ned af gulvet i krostuen og sagde som til sig selv: "Det var kort, men det var godt". Når far og mor ville til alters, kørte de til Vejen til Pastor Svejstrup.... I vor egen sognekirke kom mine forældre kun ved dåb og konfirmation. Men jeg forstår far så godt. Han måtte være der, hvor han inderste sind kunne åbne sig og finde føde. Han ville være sand i alt. Og jeg tror, det var den slags mennesker, der bjærgede vort folk gennem udlændighedsårene; - og det er de samme, som skal bære det igennem i dag. For det, de kæmpede for, var givet af Gud, og det kan aldrig ældes eller død. Og de, der kæmper ærligt, bliver selv rigere derved.

Far tog os også med ud at rejse. Vi skulle se vort skønne land. Engang mor var på Fanø, for at bade med min svage, yngste bror, Hjalmar, fandt far på, at alle vi andre skulle tage over og besøge dem. Vi var meget tidligt på benene og kørte den lange vej til Brørup station – over tre mil. Men oh skræk ! Da vi kom til Brørup, var toget kørt for et kvarter siden. Vi måtte da vente tre stive timer, og da vi endelig kom til Esbjerg var færgen gået. Men far lejede så en fisker til at sejle os over – en herlig tur ! Mor boede i Sønderho hos Madam Sørensen, hvis søn kom over og tjene hos os senere hen. Om eftermiddagen var vi alle ude ved Vesterhavsbadet. Far og mor gik ind i pavillonnen. Men jeg ville hjem og gik derfor ene i retning af Sønderho. Man fandt mig stående grædende på Sønderhos gade. Men Madam Sørensen, der havde fået øje på mig, fik mig bjærget i hus. Klokkeren syv sejlede vi tilbage med færgen. Det blev sent, inden vi nåede hjem. – En anden gang var Aage og jeg med i Slimminge hos farmor (farfar var død). I Korsør blev Aage borte. I sidste øjeblik fandt de ham nede på en damper, der var kommet fra Kiel med heste. – Der var dejligt hos farmor. Men sove i den indelukkede alkove, det ville jeg ikke, dog måtte jeg vist til det til sidst. - Når vi børn fik kærlighed til vort land, så var det indpodet os hjemmefra....

En af de store begivenheder hvert år var høstgildet. Så blev der slagtet et kreatur og kogt suppe i gruekedelen. Daglejerne tog deres koner og børn med. Karlene og pigerne indbød deres kærester, og vi børn måtte bede vore venner, så der var mange. Den store dagligstue blev ryddet, og der blev hængt guirlander op. Og så blev der stillet store borde op, hvor vi alle kunne spise. Der var noget smukt over den gamle tradition. Om formiddagen blev der skåret smørrebrød i massevis til om aftenen. Når så suppen og kødet med peberrodssauce var spist, blev bordene

ryddet ud, og dansen begyndte. Der var altid en af karlene, der kunne spille harmonika. Så var der den tradition, at far skulle danse en gang med alle daglejekonerne; og det gjorde han også altid. Ja, vi glædede os alle sammen, og især vi unge. Jeg husker en gang, at Skrumsagers døtre, Kirsten, Jutta og Ingeborg var med. Viggo skrev da en sang, hvori der stod: "Det viste sig også ved denne fest, at nye koste de fejer dog bedst".

Om sommeren legede vi ude i haven. En gang var alle eleverne fra Askov på besøg. Ingeborg Høgsbro var med som lærerinde. Så blev der sunget og leget, med et enkelt traktement. Hovedsagen var dog, at unge nordfra og unge fra vores egen landsdel mødtes for at befrugte hinandens sind. Ofte havde vi også studenterbesøg i sommertiden. Far var sikkert god at gæste og at samtale med. Han kunne fortælle om vor kamp hernede for modersmål og folkeret. Og båndene knyttes fastere mellem nord og syd.....

Et af de skønneste minder jeg gemmer, er, når far i mørkningstimen kom ned fra sin lille stue og samlede os børn i dagligstuen omkring sin stol. Så sang vi Ingemann's dejlige sange – også andre – især: "Lyksalig, lyksalig hver sjæl som har fred" gav udtryk for far's tunge, søgende sind. To linier af denne sang kom også siden til at stå på hans gravsten.

På far's 50-års fødselsdag samledes mange gode mænd fra hele landsdelen. Hvor de forstod hinanden, disse stovte mænd fra dagens strid. De satte ryg mod ryg og veg aldrig i kampen om sprog og kultur...

Far var også øm over vore dyr. Jeg husker hesten "Brune Hans", som var blevet gammel og ikke mere kunne trække det store læs. Far solgte den til en slagter i Nustrup. Men en morgen stod det gamle dyr ved stalddøren med ludende hoved og huller hen af ryggen efter piskens slag. Den havde ikke kunnet trave for slagteren, som den skulle. Far var harmfuld, gik over i stalden og trak en ko frem, som slagteren så fik i stedet, men hesten fik nådens brød hos os.

- Sådan skred tiden i vort barndomhjem. Imidlertid var min bror Viggo blevet 17 år. Far kunne ikke tænke sig at nogen af hans sønner skulle aflægge faneeden til tyskerne. Så han bestemte, at Viggo skulle udvandre. Der var nogle bekendte hjemme fra Amerika. Dem skulle han så rejse ind til. Det var lige efter påske 1889, at far kørte dem til Vojens. Jeg synes aldrig jeg har set far så nedbøjet, som da han kom hjem fra den tur. Tung og træt gik han ind fra vognen. Just i de dage var den tyske flagstang ved skolen blevet knækket. På Vojens Banegård spurgte far Viggo: "Sig mig min dreng, om du har været med til denne handling?" Viggo benægtede. Men min bror Aage, vor fodermester Johan Buchholz, som far holdt

så meget af, og så min fætter, Jacob Tvedegaard, som var hos os den vinter som elev i mejeriet, havde været med. Da der var tale om høj straf for det gjorte, lod min far min fætter rejse med det samme.

I juli blev far syg af tyfus. Denne ondartede sygdom kom hvert år i de varme måneder. Årsagen var vist, at gården lå så lavt, at spildevandet fra mejeriet ikke kunne komme bort. Far og to til, kokkepigen og husjomfruen, lå syge det år. Tante og mor plejede far. Tante vågede hver eneste nat. En nat, jeg sad hos hende, skulle jeg hente is i ishuset, men var glad, da jeg var velbeholden tilbage igen. Omsider blev det klart for os alle, at far ville gå bort. Åh, hvor han stred mellem livshåb og

død. Forvalteren bragte ham kornstrå ind, så han kunne følge med i kornets vækst og modning. Men til sidst forstod han selv, at det ville blive døden. Og det blev så svært for ham. Han bad så inderligt til tider: "Herre Jesus, hjælp mig !" Aldrig glemmer jeg den aften, jeg kom ind i sygeværelset, og han næsten råbte: "Er der ikke én, der kan læse ti ord af bibelen, blot ti ord ?" Og ingen

*I Nygaards have findes tilbage fra Jacobs tid en sten, som Jacob har hugget og hvori han har indgraveret J Jensen 1873
foto: april 2000*

kunne. Mens mor græd, lod hun mig bede fadervor. Men jeg tror ikke, det gav ham hvile den aften. Men så kom det, jeg ved ikke hvordan, at hans sind blev fyldt med fred og tak. Han ville have vor gode nabo Niels Frank hentet. Han skulle skrive hans sidste ord. De begyndte sådan: "Vist nok har der i mit liv været mange store og små vanskeligheder, men nu siger jeg Gud tak for alt", og så flød hans læber over med tak til alle. Til sønnerne føjede han til, at de ikke udover travlheden derude måtte glemme mor og hjemmet. Han anmodede greven om at tage gården igen, da mor ikke kunne drive den. Og så sluttede han med de ord: "Og hjælper dette til at give mig ro i denne time". Da mor spurgte om han ville have præsten ned, svarede han: "Når Vorherre og jeg er enige, så er det det samme med præsten". Og videre sagde han: "Nu holder de livet oppe

med kunst i otte dage, og så er det forbi”. Og det slog til. – Der havde været en misforståelse mellem ham, og hans venner i Østerlinnet. Det pinte ham meget. Nogle dage før hans død kom de og ville tale med ham, men lægen min morbror Dr. Wielandt fra Ribe, afslog det. Far var for svag. Dr. Wielandt blev hentet hver dag de sidste otte dage, far levede. Der var 4 ½ mil til Ribe efter ham, men vore naboer kom og lod friske heste tage af sted til Gjeldbro, hvor de så tog lægen og kørte ham til ”Nygaard”. Men al lægekunst var forgæves. Far døde den 7 august 1889, kun 52 år gammel. Og just som kirkeklokkerne ringede, kom fru Johanne Mygind og omfavnede mor. Jeg ser dem endnu, som de stod der i dagligstuen.

Nu begyndte der svære dage for mor. Men vi så også noget hos mor, som vi aldrig vil glemme. Hun gik sin morgentur i haven, og der søgte hun ind til Gud. Alle stuer, hvor far havde opholdt sig, blev aflukkede. Far’s kiste blev sat ud på græsplænen i haven. På gårdsplassen var rejst et telt, hvor der spistes. Far’s begravelse søndag den 11 august er omtalt i ”Dannevirke” for 15. august. For os børn, blev hjemmet aldrig mere det, det havde været. Da min bror Viggo i Amerika fik meddelelse om fars død, ville han hjem for at værne om mor, som far havde bedt ham om det. En morgenstund i november stod han i stuen og ville tilbageskrives og gå tysk soldat. Men morfar Wielandt tog meget hårdt på ham og ville ikke give ham lov til det. Han var hjemme i to år, havde bl. a. plads på ”Næsgaard” på Falster. Aage var også landflygtig på grund af flagstangen, som han havde været med til at knække. Han var i maskinlære i Ringkøbing. En sen nattestund havde han og Johan Buchholz måttet flygte. De var glade, da de var ovre grænsen. For eftertiden kom de kun hjem i smug. Jeg husker en jul, hvor de sad i værelset ved siden af, mens vi alle var samlede om juletræet. Da folkene var gået, kom de ind. Men da så en af pigerne kom tilbage, lod Aage sig stille glide ned under sofaen, og der lå han så, indtil pigen var gået igen. Inden de siden begge rejste til Amerika, havde vi deres unge venner fra egnen samlede. Kloppenborg-Skrumsager var også med, husker jeg. Da alle gæsterne var gået, spændte karlene for og kørte dem over grænsen. Næste dag havde vi gendarmen for at søge efter dem. Det var ikke første gang han var på gården. Vinteren før Viggo første gang rejste til Amerika, kom denne ordenens håndhæver ind på vort mejeri (som for resten var et af de første dampmejerier i landsdelen) og stod og så på maskinerne. Far og Viggo var tilstede, og så begyndte Viggo at fløjte ”Dengang jeg drog af sted”; gendarmen ville notere ham, for det var jo en af de forbudte sange. Men far protesterede med de ord: ”Jeg giver min dreng lov til at fløjte alle de melodier, han vil; han har jo intet ord sagt !” Så gik far op mod gården. Gendarmen fulgte efter ham og sagde: ”Ja, De tror vist Forpagter Jensen, at jeg vil chikanere Dem, men når jeg kommer til Rødding, så spørger de der: Hvorfor lønner vi Dem !” ...

Op så slutter mine små minder; måtte de blive en og anden til glæde.

Helene Holdt

En Skolesag fra 1882.

Af sognepræst, Dr. Theol Jens Holdt, Brede.

Den nordslesvigske Skoles Fortyskning, der etapevis sattes ind i 70erne og fuldendtes med den kendte Skoleanordning af 1888, gav danske Hjem i Nordslesvig Trang til at gaa Privatundervisningens Vej, for at give deres Børn den Forberedelse til Livets Gerning i Folk og Samfund, som harmonerede med Hjemmets Aand. Men den preussiske Administration var stemt for absolut Ensretning og dermed for Kvælning af det danske Mindretal, der jo ellers var kompakt nok i de fleste nordslesvigske Sogne. Derfor maatte Hjemmene tvinges til at sende deres Børn i den tyske Skole, og følgelig al Privatundervisning forbydes.

Vi ved, hvorledes det gik de faa danske Privatskoler - som f. eks. i Flensborg og Haderslev - der hurtigt blev lukket af Myndighederne. Men ogsaa de Hjem, der selv var i Stand til at sørge for deres Børns Undervisning i Hjemmet, maatte rammes og tvinges til at afgive deres Ungdom til Fortyskningsskolen, et af de mest grelle Eksempler paa, hvorledes en Stat med sin Magt kan forgribe sig paa et Hjems naturlige, gudgivne Rettigheder og forsøge Sjælemord.

Min Morfar - Jakob Jensen, født 1837 i Slimminge paa Sjælland, gift med en Datter af Møller Wielandt i Gram, Forpagter af Nygaard i Øster Lindet Sogn, som dengang hørte ind under Gram Gods, fra 1862 til sin tidlige Død i 1889 - holdt Huslærer for sine ældste Børn. Den første af disse, senere Skoleinspektør Geleff i København, lever forøvrigt endnu som Emeritus i Hovedstaden. I 1882 blev imidlertid Hjemskolen paa Nygaard lukket af Myndighederne, medens de ældre Børn blev sendt til Skibelund til afsluttende Undervisning og Konfirmation i Vejen, og de yngre kom i Statsskolen i Øster Lindet.

Om denne Skolesag, der personlig af Forpagter Jensen førtes igennem alle Instanser fra Underretten i Rødding til Overretten i Kiel, har han selv givet en udførlig Beretning i "Dannevirke" for 15. August 1882.

Det kan vel være af historisk og almenmenneskelig Interesse at fremdrage Hovedtrækkene i denne Sag, der jo kun er et typisk Eksempel paa mange andre af lignende Art fra Nordslesvigs Kamptid for Hjemmets og Modersmaalets og Sjælens Ret mod brutal Magtanvendelse fra Fremmedstyrets Side.

Det var, den kendte og berygtede Kredsskoleinspektør Stegelmann i Haderslev - født 1842 i Elmshorn i Holsten som Lærersøn, Sognepræst i Ubjerg 1871-78, Kredsskoleinspektør i Haderslev 1878-95, senere i Bielefeld - som her var den preussiske Stats villige Magttjener. Til at begynde med lod han Børnene fra Hjemskolen og deres Lærer møde en Gang aarligt til Eksamen i Distriktsskolen. Men i 1881 greb han mere direkte ind, med det Formaal at faa Skolen lukket paa den ene eller anden Vis. Det begynde med, at han sendte en tysk Skrivelse til den daværende Lærerinde, en Frk. Saabye, hvis Indhold her skal gengives i Oversættelse:

Haderslev Skoleinspektion d. 7. Dec. 1881.

For Lærerinde Saabye anordner jeg som følger:

- 1) Der skal indsendes en Pensumfordeling for Aaret 1882, af hvilken fremgaar, hvad der foretages med Børnene hver Uge i alle Fag.
- 2) Der skal opsættes Timeplan, som maa følges strengt.
- 3) Der skal føres Protokol, nøjagtig efter Forskrift fra den Kongelige Regering.
- 4) Religion. Genstandene for denne Undervisning skal nøje opgives. De ved Katekismen anvendte Salmer og Bibelvers skal anføres.
- 5) Tysk. Læsestykkerne skal opgives enkeltvis. Hver Uge skrives tysk Stil og Diktat. Benyttelsen af den Læsebog, som til Dato er brugt, er ikke tilladt. Børnene skal lære Tysk af tyske Bøger, da det tyske Sprog ikke skal behandles som et fremmed Sprog. Der maa altsaa kun anvendes Schneiders Fibel og den nordtyske Læsebog.
- 6) Benyttelsen af Flor's Haandbog i Verdenshistorien er forbudt. Der maa ogsaa her anvendes tyske Skolebøger. I Verdenshistorie behandles kun tysk Historie.
- 7) I Geografi skal der næst efter Slesvig-Holsten tages særligt Hensyn til det tyske Rige. De øvrige Lande kommer i anden Række.
- 8) I Regning maa Hovedregning finde Sted i det tyske Sprog. Børnene skal i dette Fag vænnes til at benytte det tyske Sprog med samme Sikkerhed som det danske.
- 9) I tysk Historie, Geografi og Hovedregning maa det danske Sprog overhove-

det ikke anvendes.

10) Pensumfordelingen, Timeplanen skal ifølge Kongelig Anordning forelægges Hr. Pastor Schrøder til Godkendelse. Samme skal ved Lejlighed efterse Protokollen og foretage Revision.

Stegelmann

Denne Skrivelse taler for sig selv. Vi bemærker dens Kommandotone og dens Fortyskningstvang. Hjemmets Reaktion overfor dette Magtindgreb fremgaar af følgende:

Jacob Jensens skrivelse som svar på brevet til frk Saabye:

”Da jeg blev bekendt med denne Skrivelse, var min første Tanke: Hvorledes kan forhenærende Præst, nu Kredsskoleinspektør Stegelmann, der absolut bør antages at være en velopdragen Mand, skrive i denne Tone og paa denne Maade til en Lærerinde, der lige saa lidt staar i hans som i Statens Tjeneste, men udelukkende virker i privat Mands Hus. Demæst fik jeg Fornemmelsen af en (vis) Umyndighedstilstand, idet Hr. Inspektøren forbigaar mig, endskjønt det gjælder Undervisningen af mine Børn i mit eget Hus. Den Harme, som jeg følte, og som vel enhver fri Mand, der betragter sig selv som den rette Formynder for sine egne Børn, maatte føle, er vel let forstaaelig. Naar det i Skrivelsen lyder, at Tysk ikke skal behandles som et fremmed Sprog, saa maa man vel spørge, som hvad skal det da behandles. Vi ere et dansk Folk i et dansk Land, og Børnenes Modersmaal er dansk, med mindre at Børnene kunne have to Modersmaal. Naar det endvidere hedder, at Flor’s Haandbog ikke maa benyttes ved den tyske Undervisning - der findes ikke et eneste tysk Ord i Flor’s Haandbog - og i Verdenshistorie skulle Børnene kun lære tysk Historie, hører dette vel til de Ting, man betragter fra et komisk Standpunkt”.

Jacob Jensen vilde imidlertid beholde sine Børn i Hjemskolen og tilkaldte derfor en Statsskolelærer, sammen med hvem han udarbejdede den forlangte Pensum- og Timeplan i Overensstemmelse med Skoleparagrafferne.

Der bemærkes i denne, at der foruden 6 ugentlige Tysk-Timer er afsat 4 Dansk-Timer (et beskedent Krav, skulde man synes), videre at man bøjer sig for Anvisningen paa det tyske Stof og de tyske Lærebøger, endelig at der ogsaa lægges Vægt paa Naturlære (”Stykker af Fysikken som Forklaring til de os dagligt omgivende Naturfænomener”) Sang, Tegning og Skønskrivning. Den sidste ledede Børnenes Far selv. Naturhistorie kendte man øjensynligt - ubegribeligt

nok - ikke til dengang.

Planen blev i Januar Maaned indsendt og godkendt af Lokalskoleinspektøren, og, som det forsikres, nøje fulgt i Undervisningen.

I November Maaned kom der saa igen Ordre til at stille til Eksamen i Distriktsskolen for Hr. Inspektøren. Faderen fulgte denne Gang med. Der blev skrevet tysk Stil efter Diktat og læst af den tyske Læsebog, prøvet i Regning og Religion, alt sammen tilsyneladende tilfredsstillende, blot tillod Hr. Stegelmann sig at opslaa en Haanlatter over, at den sidste Bibelhistorie, Børnene havde lært, var Jesus for det jødiske Raad, om det passede til Aarstiden, maaske var Juleforberedelse osv. Vi mærker Brodden i Latteren fra den preussiske Embedsmand. Rimeligvis var vel ogsaa den dobbelte Bund (Lejligheden!) tilsigtet af Læreren.

Saa kom Turen til tysk Historie, der traf den svenske Kong Gustaf Adolf. Børnene begyndte at fortælle, men Inspektøren afbrød, hvorpaa der udspandt sig følgende oplysende Replikskifte mellem ham og Faderen:

"I.: Fortæl den paa Tysk !

F.: Mine Børn kan ikke føre en tysk Samtale.

I.: Jeg forlanger meget mere Tysk. Jeg anser ikke deres Lærerinde for kvalificeret til at undervise Børnene, men det er vel vanskeligt at faa en anden til Nytaar, maaske lettere til Paaske.

F.: Hr. Inspektør, de Børn der ere mine, og min Lærerinde lærer dem det tyske, jeg forlanger, hverken mere eller mindre.

I.: Vi ere i et tysk Land, og deres Børn maa kunne give tyske Svar paa tyske Spørgsmaal, ja kunne tale Tysk.

F.: Mine Børn ere danske, og de skulle først lære Dansk. Lære Børn at tale Tysk, hvor de i Hjemmet og Omegnen ikke hører eet tysk Ord, vil tage lang Tid.

I.: Saa kan De sende Deres Børn til Danmark, Grænsen er ikke langt borte.

F.: Ja, det ved jeg.

I.: Jeg forlanger, at Deres Børn skulle tale flydende Tysk, ja korrekt. Deres Skole

er lukket, og Deres Børn møder her i Skolen paa Mandag.

F.: Mine Børn kommer ikke i denne Skole.

I.: Saa bliver De mulkteret, stigende for hver Maaned.

F.: Det vil vi have en Dom for.

I.: Det hele er Vrøvl. Vi er færdige ”.

Dermed var den Eksamen forbi, og den Skole lukket. Statsmagten havde med Vilje og Forsæt kneblet Hjemmets Frihed. Hensigten helligede Midlet.

Beretteren tilføjer endnu, at Inspektøren umiddelbart derefter til Tredjemand havde udtalt, at hvis Faderen vilde give et godt Ord, skulde de nok faa den Sag ordnet. Han havde aabenbart vundet en vis Respekt for sig. Det stod ham dog herefter klart, at Lukningen af de mange Privatskoler i de sidste to Aar var bestilt Arbejde, og at det kun var Hykleri, naar det hed, ”at Børnene skulle lære Tysk, for Tanken er, at de skulle fortyskes, hvis det var muligt. - Det var jo et smukt Maal, om det kunde naaes, som siges at være sket i Angel, at Børnene havde siddet for Bordenden og leet af deres Forældre, der sad ved Kakkelovnen og talte Dansk ”.

Og han slutter sin Fremstilling med Ord fødte ud af Hjemmets og Sindets hellige Oprør, den Livets Protest, der siden skulde bære Sejren hjem i 1920.

”Vi ere altsaa nu saa vidt, at Forældre have Lov til at føde og klæde deres smaa Børn, men at opdrage dem aandeligt, at bestemme, hvem der skal læse med dem og for saa vidt muligt lægge Grunden for Fremtiden til godt eller ondt, det er ikke Forældrenes Sag, nej, dertil kvalificerede Personer kender Staten gennem sin Skoleinspektør, og derfor lød det vel til mig fra Skoleinspektøren: ”I Stats-skolen eller over Grænsen ”! I gamle Dage lød fra en fremmed til Nørrejyllands Søn: ”Underkast dig eller forlad Landet ”! Vi vide, hvad han svarede. Nu lyder det til Sønderjyllands Børn: ”Forlader Landet, I vide, hvor Grænsen er ”! Tideme ligne, men Niels Ebbesen og hans Mænd ere døde ”.

Til Oplysning om Forpagter Jensen kan endnu tilføjes, at han sidst i 50erne var Elev paa Rødding Højskole, lærte Landvæsen og Dræning hos Tesdorph paa Ourupgaard, oprettede Dampmejeri med Centrifuge paa ”Nygaard”, var Næstformand i den nordslesvigske Landboforening. Kirkeligt sluttede Hjemmet sig til Rødding Frimenighed med Altergang hos Pastor Svejstrup i Vejen, uden dog

at udmelde sig af Statskirken. Gaarden var Samlingssted for Egnens Befolkning til kirkelige og folkelige Møder. Alle tre Sønner udvandrede til Amerika. Hans nationale Valgsprog var: End lever den gamle af Dage, vor Sag er hans Sag.

Dannevirke 15 august 1889:

Nekrolog over Jacob Jensen

Nekrolog. Sidste Søndag den 11. ds. jordfæstedes paa Østerlindet Kirkegård Støvet af Forpagter Jensen fra Nygaard. Den nævnte Dags Formiddag saa man Vogn efter Vogn fra Fjærn og Nær nærme sig den Afdødes Hjem og ved Middagstid var der ved Sørgehuset samlet en Skare af ca. 400-500 Personer. Paa Kisten laa en Sølvrands med Sløjfer, hvorpaa stod: "Tak for trofast Tjeneste, fra Mænd og Kvinder i Stenderup, Røjbøl og Terp !". Formanden for den nordslesvigske Landboforening L. Arnum fra Bovlund, bragte fra denne Forening, for hvilken Afdøde var Næstformand, en Palmekrans med Sløjfer og Paaskrift: " Fra den nordslesvigske Landboforening". Desuden var der en Masse af forskellige Kranse. Et helt Vognlæs Blomster og Kranse kjørtes efter Ligvognen. I Efterfølget vil man have talt over 100 Vogne. En Ligskare, som aldrig tidligere er set i Sognet. Deriblandt bemærkede man særlig Greverne Brockenhuus-Schack og Sponneck – denne sidste dansk Gesandt i Washington - , desuden Formanden for Aabenraa Amts Landboforening, Forpagter Tolderlund og Forpagter Mackeprang fra Redinge. Man fik uvilkaarligt det Indtryk, som Pastor Schrøder udtalte i sin Ligprædiken, det var en fremragende Mand, man her førte til Graven.

Efter Jordpaakastelsen holdt Pastor Schrøder en Tale i Kirken over Ordene i Davids 118 Salme 18. og 19. Vers, i hvilket han fremhævede, hvorledes den Afdøde var gaaet ind af Retfærdighedens Porte for at takke Herren. Desuden fremhævede han, hvorledes den Afdøde havde været en kjærlig og omhyggelig Familiefader, hvorledes han i særlig Grad var baade agtet og elsket af sine Arbejdere og Smaakaarsfolk, hans Hjærte og Haand havde altid rede til at yde Enhver Hjælp og Bistand, hvor han saa at der trængtes. Ved hans Baare flød der mangan stille Taare, idet Mange følte, at hans Bortgang, vilde blive dem et Savn. Der var Flere, der i deres Hjärter havde næret større Kjærlighed til den Afdøde i levende Live, end de paa Grund af menneskelig Skrøbelighed havde set sig i stand til at yde ham.

Forpagter Jensen var født 13. Juli 1837 i Slimminge. I Slutningen af Halvtedserne frekventerede han Rødding Højskole, der den Gang udfoldede en velsignelsesrig Virksomhed , hvilket de Fremmede i 1864 sansede. Senere var han hos Tesdorf paa Ourupgaard. Hans Hæderlige Karakter, nød han almindelig Tillid

her i Egnen og var betroet flere Tillidshverv; saaledes var han, som allerede meddelt, i flere Aar Næstformand for den nordslesvigske Kreaturforsikringsforening og for den nordslesvigske Landboforening.

Som han i det hele taget var en varmt følende Mand, saaledes var han i Særdelighed en trofast Fædrelandsven. De Fremmedes bestræbelser paa at udrydde vort Modersmaal krænkede ham dybt. Han skyede intet Offer for at faa oplært sin Børneflokk i modersmålet, og da det formentes ham at holde Lærerinde, og man henviste ham til at sende sine Børn over Grænsen for at faa dem underviste der, fulgte han denne Anvisning; men de Samme, der havde givet han Anvisningen, befalede ham senere at kalde sine Børn tilbage og lade dem undervise i Byens Distriktsskole, hvilket han med flere naboer kun ansaa for en Fortyskningssanstalt, hvor Børnene fremmedgjordes for Hjemmet og de hjemlige Forhold. Han lod fremdeles sine Børn blive i Danmark, og Følgen blev, at man her mulkerede ham – og for øvrigt Flere, der havde gjort fælles Sag med ham – for deres Skoleforsømmelse, som Tyskerne kaldte det. De lod Sagen komme for Retten, og førte den gennem alle Instanser lige til Kammerretten i Berlin, uden dog at vinde den. Saadanne Forhold maatte harme Jensen som os alle, og det er en Selvfølge, at en saadan Behandling maatte fremkalde Bitterhed i Sindet.

Ved enhver lejlighed var Forpagter Jensen med til at virke for Modersmaalets Bevarelse, og han var en stadig Deltager i de om Vinteren her i Egnen afholdte Foredragsmøder. Jensens Navn havde en god Klang her paa Egnen, var han end ikke kjendt i vide Kredse; hans varmtfølende Hjærte omfattede alle vore hjemlige og nationale Forhold med stor Interesse. Han var i den henseende intet Hverdagsmenneske, men stod iblandt os som et lysende Eksempel paa, at man aldrig maa tabe Troen paa vor retfærdige Sags endelige Sejr; og aldrig henfalde til det haabløse: "Hvad kan det hjælpe!". Han troede fuldt ud paa, at ved Udholdenhed maatte denne Sag, han kæmpede for, faa en god Ende – lad Tysken saa kalde det Overtro – thi "end lever den Gamle af Dage" og vor Sag er hans Sag.

Ligesom det for hans Familie, var for tidligt, Forpagter Jensen gik bort, saa var det samme Tilfældet for vores nationale Sag, der i ham mistede en ædel Forkæmper, der skyede Løgn og Falskhed, en trofast Personlighed, hvis minde vor Slægt vil bevare og fredes om

7. **Marie Frederikke Ernestine Wielandt** f. 26 JUL 1846, Gram,⁴ d. 31 JAN 1933,⁵ begravet Øster Lindet Kirkegård. Hendes fader er Jens Frederik Riddermann Wielandt kap. 5 ane # 14, og hendes moder Helene Marie Petersen kap. 10 ane # 15.

Marie F.E. Wielandt underskrev sig i breve Marie Jensen. Hendes og Jacobs tre sønner Hjalmar, Aage og Viggo Jensen udvandrede som ganske unge til Amerika for at undgå at blive indkaldt til tysk soldat. Da Jacob Jensen deres far døde følte møller Wielandt i Gram et stort ansvar for dem. De havde lavet noget man i dag vil betegne som ret harmløse nytårsløjer i Øster Lindet, møller Wielandt ville ikke have dem hjem til formodentlig stor tysk straf.

Marie Jensen var ikke en robust bondekone, selvom hun fødte 10 børn. På gården i Øster Lindet var der også en husholderske til at hjælpe. I slægtpapirer antydes der, at Marie Jensen ikke magtede at styre den store husholdning, det var jo også nærmest umuligt, når hun til stadighed skulle i barselsseng. Hun var en dygtig brevskriver, først i 1900 tallet tog hun til U.S.A. for at besøge sønnerne, før hun var blevet gift havde hun lært sprog på en højere pigeskole i Haderslev, det kom hende nu til gode. At rejse til U.S.A. og tværs over Continentet var i 1902 en ikke ringe bedrift. I 1904 var hun hos sønnen Viggo i San Fransisco. Han skriver humoristisk i sine amerikanske erindringer, at moderen morgenen efter det store jordskælv, havde sagt, at det da var et skrækeligt uvejr i nat, det ruskede jo i hele huset, men hun havde lagt sig til at sove.

.....

Jacob og Marie Wielandt får i alt 10 børn, hvoraf 3 dør som unge:

1. **Jens Riddermann Jensen** f. 28 NOV 1867, Nygaard, døbt 29 nov i hjemmet, døbt 11 MAR 1868, Øster Lindet Kirke, d. 24 MAJ 1880, Nygaard, begravet 31 MAJ 1880, Øster Lindet Kirke.
2. **Birthe Helene Jensen** f. 10 JAN 1870, Nygaard, Øster Lindet, døbt 04 MAR 1870, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Inspecteur Jens Michael Raunsøe, Ungkarl Martin Møller Wielandt, Møller Wielandts hustru Helene Petersen alle fra Gram, Skovfoged Bille Petersens hustru Johanne Petersen. - g. 25 MAR 1894 med sin fætter **Jacob Jensen**, f. 04 AUG 1860, (søn af Ole Jensen, Aarløse og Kirsten Larsen) stilling Gaardmand i Kimmerslev/Borup.⁶
3. **Viggo Frederik Jensen** f. 28 NOV 1871, Nygaard, døbt 11 FEB 1872, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Dr H N P Wieland i Ribe, H C Wieland i Gram, F Jensen Slimminge på Sjælland, Jomfru Louise Reimers, Jomfru Henriette Reimers fra Gram. - Udvandret 1902 til USA, stilling Mejerist

4. **Aage Jensen** f. 28 FEB 1873, Nygaard, Øster Lindet, døbt 25 APR 1873, Øster Lindet Kirke, faddere: Forpagter H Nuffelmann til Gramgaard, Frøken Terese Reimers fra Gram, Forpagter Jensen fra Nygaard. - Udvandret til USA, stilling Mejerist.
- + 5. **Helene Marie Jensen** f. 03 JUN 1875, Nygaard, Øster Lindet, døbt 28 JUN 1875, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Forpagter Jensen af Slimminge, Gaardmand Jens Nielsen fra Enderslev på Sjælland, Jomfrue Ravnsøe fra Gram, fru Dr. Vielandt fra Ribe. - g. 29 MAR 1895, i Bjolderup Kirke, **Jep Mathæus Holdt** . Begge samt deres efterkommere er beskrevet i Kap 11.
6. **Ingefrid Marie Jensen** f. 04 JAN 1877, Nygaard, Øster Lindet, døbt 24 FEB 1877, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Urmager Jens Schmidt, Gaardmand Hans Høyers hustru Marie Asmussen fra Ørsted, Forvalter Thyssen fra Selskjær. - d. JULI 1880, Nygaard, Øster Lindet.
7. **Valborg Cecilie Jensen** f. 18 APR 1879, Nygaard, Øster Lindet, døbt 13 JUN 1879, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Gaardmand Oluf Hoyers hustru Mette Marie Wanned, Gaardmand H.B Myginds hustru Johanne f. Petersen i Øster Lindet og Kaptajn Georg Ludvig fra Billeslund. - Gifter sig med vognmand Christiansen i Gram. En søn af Valborg rejser over til hendes brødre i USA.
8. **Hjalmar Olsen Wielandt Jensen** f. 04 OKT 1880, Nygaard, Øster Lindet, døbt 12 NOV 1880, Øster Lindet Kirke, faddere ved dåb: Forpagter Frederik Jensen fra Toldgaard i Sjølund, Ernst Wielandt fra Nakkehoved, Hans Wielandt fra Ribe, Frøken Cicilie Ravnsøe: i Nygaard. - ⁷ g. 06 SEP 1904, **Hebe England**, (datter af C M England og Maru Agnew England). Stilling Mejerist. Udvandret 1902 til Topeka i Kansas, USA. Driver en stor mejeri virksomhed Danish Diaries
9. **Jacob Nygaard Jensen** f. 23 JUL 1882, Nygaard, Øster Lindet, døbt 24 AUG 1882, Nygaard, Øster Lindet, d. 1882. Barnet døde førend det blev fremstillet i Kirken.
10. **Rigmor Jensen** f. 04 AUG 1885, Nygaard, Øster Lindet, døbt 13 SEP 1885, Øster Lindet Kirke, Hjemmedøbt 05 SEP 1885, faddere ved dåb: Gaardmand Niels Frank i Røjbøl, Forpagter Lautrups hustru Anne i Billeslund, pige Margrethe Grosbøl i Terp. - Gifter sig med en forvalter/tolder Olsen ved Frihavnen i København.

Oldeforældre

12. **Jens Olsen** f. 22 DEC 1794, Slimminge, Gørslev Sogn,⁸ 28 DEC 1794, Gørslev Kirke, stilling Fæstebonde, Sognefoged, Amtsrådsmedlem, g. 05 NOV 1824, i Ørslev Kirke, **Birthe Frederiksdatter**, f. Ørslev, 17 MAJ 1798, Ørslev Kirke,⁹ d. 08 FEB 1890, Slimminge,¹⁰ begravet 14 FEB 1890, Gørslev Kirke. Jens døde 06 AUG 1870, Slimminge,¹¹ begravet 11 AUG 1870, Gørslev Kirke.

Jens Olsen:

Den første oplysning om Jens er registreringen af hans fødsel og dåb i

Kirkebogen Gørslev Sogn: 1794

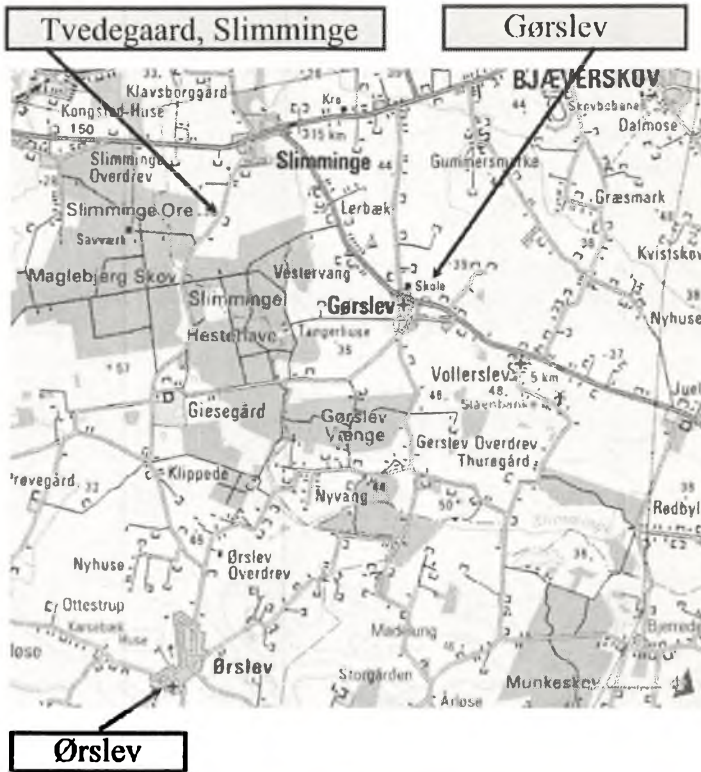
Døbt: 1 søndag efter jul (28 december) Ole Jensen's søn Jens af Sliminge, fød 22 Decemb og baaren af Jens Persens hustru i Gierslöf. Fadd: Gaardmand Hans Nielsen, Lars Olsens Datt: Zeisel, Gaardmand Hans Persens hustru, alle af Sliminge

Hans navngivning ”Jens” er lige ”efter bogen”. Som den førstefødte søn får han bedstefaderens navn på fædrene side.

Han bliver den sidste rigtige fæstebonde i slægten, men formår ligesom sin bedstefar Peder Jensen, at træde ud af anonymiteten.

Da faderen dør i 1820 er Jens 26 år gammel. Han bor på og passer Tvedegaarden (Matrikel 14) i Slimminge, som moderen Birthe Frederiksdatter besidder frem til 15 SEP 1825. Her får Jens Olsen sin egen fæstekontrakt på gården, der som det hedder i kontrakten ”afståes godvilligt af enken”¹². Han stiger siden op i det sociale lag i Slimminge, for af folketællingen 1834 fremgår det, at han nu har status af sognefoged. Han er tillige lægdsmand, det vil sige den person i sognet, som er ansvarlig for at føre lægdsrullen over de værnepligtige.

Han er også politisk aktiv. Følger med i, hvad der sker i omverdenen. Som noget usædvanligt for en bonde, holder han både Berlingske Tidende, Aarhus Stiftstidende og Almuevennen. Han nøjes ikke med at læse, men bidrager også selv med artikler til Almuevennen¹³. På det landbrugsfaglige område er han med gennem sit arbejde i Præstø Amts Landboforening. I 1857 ses det af årsberetningen i foreningen at han stiller forslag om og får vedtaget, at der afsæt-

Tvedegaard
Gl. postkort fra cirka 1920
Bygningen er i amerikansk stil, og har ikke meget til fælles med den oprindelige bondegård.

tes 200 rdl til at ansætte en faglig konsulent til at rådgive bønderne i dræning¹⁴. Det politiske arbejde ender med at han vælges til Præstø Amts Amtsråd. Dertil kommer en del andre tillidshverv som assurancebestyrer m.m. Det billede, der tegner sig af Jens Olsen, er et billede af en aktiv, faglig og politisk, ikke radikal, engageret person, og en person man kan have tillid til. Tilliden gælder såvel i bøndernes egen kreds, såvel som i det ”højere” sociale lag, og denne tillid får han brug for i omvæltningernes år 1848.

Han har været meget synlig i det lokale område, men også bredere. Han bliver for sin indsats udnævnt til Dannebrogsmænd, en ikke almindelig status for en ”simpel” bonde på den tid. Det sker den 13 juli 1851, hvor ”Jens Olsen, Lægdsmand og Sognefoged i Slimminge ” får tildelt Dannebrogordenen¹⁵. Med hvilken begrundelse vides ikke. Det er noget der bliver bemærket i det lille samfund, for den 19 november 1852 sender forvalter Hansen et brev til Jens Olsen, hvor han beder ham sørge for indkaldelse af bønderne til et møde vedrørende hoveriet. Her tituleres han Bondefoged og Dannebrogsmænd¹⁶.

Folketællingen Slimminge, Gørslev Sogn 1845:

Jens Olsen, 51, Gift, f. her i sognet, Gaardmand, sognef. og amtsraadsmedlem
Birte Frederiksdatter, 47, Gift, f. Ørslev sogn, Sorø Amt, Hans kone

Ole Jensen, 20, Ugift, f. her i sognet, Deres barn
Karen Jensdatter, 20, Ugift, f. her i sognet, Deres barn
Frederik Jensen, 17, Ugift, f. her i sognet, Deres barn
Jacob Jensen, 8, f. her i sognet, Deres barn

Christen Pedersen, 13, f. her i sognet, Deres tjenestedreng

Bøndernes ”oprør” på Giesegaard 1848

Som sagt bliver Jens Olsen direkte involveret i handlingerne i året 1848. I februar sker der store omvæltninger i Paris med det resultat, at der indføres en fri forfatning. Efterdønningerne når også Danmark og Hertugdømmerne, hvor de udmønter sig i liberalistiske og nationale strømninger. De nationale strømninger får specielt stor betydning i forholdet til Slesvig-Holsten og dets tilhørsforhold enten som en del af det tyske forbund eller som en del af det danske kongerige. De nationale holdninger for befolkningerne i Danmark og Hertugdømmerne skærpes mellem det danske og tyske. I København må

Frederik den 7. love, at en mere liberal og national regering kommer til magten. Og det folkelige røre når også ud på Sjælland. Man skal her huske at hoveriet med revselsesretten stadig var intakt. Nu var det ikke så meget fæstebønderne der skulle bære byrden, for i forbindelse med udflytningen af gårdene omkring århundredskiftet, var hoveriarbejdet for de flestes vedkommende blevet erstattet af en hoveriafgift. I stedet var det nu de små husmænd, der skulle bære byrden. På Skjoldnæsholm Gods mellem Ringsted og Roskilde, møder husmændene derfor samlet op på godset med krav om bedre kår. På Svenstrup Gods ved Borup beslutter bønderne også at samle sig. Her med nationale overtoner. De kræver, at godsets tyske avlsforvalter samt 4 tyske mergelgravere øjeblikkelig skal fjernes. Andre steder på Sjælland havde der været samlinger, hvor bønderne bevæbnede havde gæstet herregårdene¹⁷. Så stemningen var spændt, og selv om der ikke havde været de store problemer, var der hos godsejerne en nervøsitet for, at det hele let kunne komme ud af kontrol.

Bevægelsen når også til Giesegaard. Her også med nationale overtoner. Det officielle mål bliver her at få fjernet en holstensk forpagter Hellmers, som i det forløbne år flere gange har været i retten for at have brugt sin revselsesret ud over det tilladelige. Han havde afstraffet bønderne med både ridepisk, spadsere-stok og hasselris¹⁸. Det har sikkert også i demonstrationen været et formål at klage over kårene, og størstedelen af deltagerne har sikkert været de meget dårligt stillede husmænd.

Bønderne fra Slimminge mødes først på Sandaasengen og bønderne fra Gørslev på Giesegaards ridebane. I samlet flok bevæger de sig så op mod slottet. De bryder gennem pigtrådshegnet til parken for siden at ende oppe foran hovedbygningen. Bag vinduerne står greven Knud Brochenhuus Schack, godsets forvalter Hansen samt skovforvalteren. Hellmers holder de borte. De har i et stykke tid fulgt bøndernes bevægelse op imod slottet. De har sikkert været meget nervøse over, hvad dette nu kunne udvikle sig til og diskuteret forskellige løsninger. Såvel gods- som skovforvalteren tilbyder at gå ud for at tale bønderne til ro, men det hedder sig, at greven hertil skal have svaret: "Hvad vi behøver her, er en mand af folket, jeg har selv i Paris set, hvordan det foregår".

Greven beslutter hurtigt at sende bud efter Jens Olsen. Der er 3 km fra Giesegaard op til Jens Olsen på Tvedegaard, så han har kunnet nå at komme til stede inden bøndernes ankomst til slottet. Til bøndernes store overraskelse er det ikke greven, der kommer ud for at tale med dem, men Jens Olsen. Han spørger dem hvad de ønsker, men da ønsket nu skal frem, er der, som det jo ofte hænder, ikke nogen i forsamlingen, der tør tage ordet. En enkelt bonde

tager mod til sig, men ikke om det sagen egentlig handler om. Han kræver at få et nyt brønddæksel, og det bevilges af godsforvalteren med det samme. Da ingen ellers tør tage ordet, bryder demonstrationen lige så stille op.

Da faren er drevet over lover greven Jens Olsen, at som tak for hans indsats, skal hver af hans sønner få en af de bedste gårde til fæste/forpagtning.¹⁹ Dette løfte huskes siden i efterslægten, hvor det er fortalt fra den ene generation til den næste. Greven holder også sit løfte. Den ældste søn Ole blive gårdejer i Aarløse, Frederik overtager Tvedegaard i forpagtning og til den yngste Jacob, køber greven Nygaard i Øster Lindet og giver ham denne i forpagtning.

Krigen 1848

Da krigen bryder ud i 1848 bidrager Jens Olsen og hans familie til krigsførelsen ved frivilligt, sammen med andre bønder og med stor entusiasme, at stille heste og transportmidler til rådighed for transporten af soldaterne over Sjælland fra Roskilde til Slagelse. Hestene blev overleveret til hærens anvendelse, og bønderne opgav ikke deres navn, for det var ikke forventeligt at få hestene tilbage. En af deltagerne i selve transporten var Jens Olsens 19-årige søn Frederik, der på sine gamle dage i Ringsted Folketidende beskrev de indtryk han havde fået ved at være med:

”Jærnbanen naaede kun til Roskilde, saa da Tropperne begyndte at drage afsted, mødte Landboerne med Vogne i Hundredevis for at køre for Soldaterne igennem Sjælland. Saaledes mindes jeg en sollys Foraarsmorgen, at jeg var med at køre for et Regiment fra Ringsted til Slagelse; flere Hundrede Vogne var samlede paa Torvet og blev dirigerede ud ad Landevejen; de holdt i en Række, fra Torvet til Sigersted Runding. Regimentet marscherede saa ud og stod til Vogns, og da alle var læssede, rullede vi ad Slagelse til. Sangen »Den tapre Landsoldat« var lige udkommet og omdelt til Soldaterne. Den blev uafbrudt sunget med en Kraft og et Sejrsaab, som maatte imponere ethvert fædrelandskærligt Menneske.

Jeg havde paa min Vogn 4 danske Soldater, 2 norske og 1 svensk Student, der var gaet med som Frivillige; og da vi naaede Slaglille, stod Præsten med Familie paa en Høj i Haven og svingede med det danske, norske og svenske Flag, hvilket indbragte ham et velment Hurra fra hver Vogn, der kørte forbi.

Da vi naaede Slagelse, stod Soldaterne af og gik videre, og vi kørte hjem for at møde igen til at køre for et andet Regiment, som skulde afsted.

Vi var paa én Gang bleven et Folk, en Nation, som følte os sammenknyttede ved fælles Fædrelandskærlighed og Offervillighed til at værgø Landet. Ja, det var »Aanden fra 1848«. ”²⁰

Jens Olsen og Birthe Frederiksdatter får i alt 4 børn:

- Ole Jensen født 18 DEC 1825, død 1900, tvilling. Opkaldt efter sin bedstefar på fædrene side, bliver først gårdejer i Gørslev, derefter i Aarløse, hvor han dør år 1900. Han får 9 børn.
- Karen Jensen, født 18 DEC 1825, tvilling. Opkaldt efter sin moster, bliver gift med Jens Nielsen, gårdejer i Endeslev
- Frederik Jensen, født 28 DEC 1829, død 1913. Opkaldt efter sin bedste-far på mødrene side. Han overtager 15 SEP 1865 faderens gård i forpagtning. Han dør i 1913 efterladende sig 6 børn. Hans grav findes fortsat på Gørslev Kirkegård. Frederik Jensen tager navnet Tvedegaard.
- Jacob Jensen, født 13 JUL 1837, død 07 AUG 1889, indgår i anefølgen og beskrivelsen

13. **Birthe Frederiksdatter** f. Ørslev, 17 MAJ 1798, Ørslev Kirke,²¹ d. 08 FEB 1890, Slimminge,²² begravet 14 FEB 1890, Gørslev Kirke.

Birthe Frederiksdatter:

Kirkebogen Ørslev Sogn: 17 maj 1798 Christi Himmelfartsdag

Bapt: Bondemand Frederik Jacobsen og Anna Larsdatters Birthe i Ørslev. Båren af ? Rasmusdr. Faddere Hans Jeppesen, Lars Nielsen, Christen Torvesen (?), Jacob ? alle i Ørslev

Tipoldeforældre

24. **Ole Jensen** kaldet Olle Jensen f. OMK 1749, Skulkerup,²³ Bierverskov, stilling Bonde, g. 19 OKT 1788, i Gørslev Kirke,²⁴ **Johanne Pedersdatter**, f. OMK 1764, Gørslev, d. 08 SEP 1830, Slimminge,²⁵ begravet 13 SEP 1830, Gørslev Kirke. Ole døde 15 OKT 1820, Slimminge,²⁶ begravet 20 OKT 1820, Gørslev Kirke.

Ole Jensen (Olle Jensen):

Ole Jensen skal være født i Skulkerup, en lille landsby under Juellund gods. Landsbyen er nedlagt i 1700 tallet, og har ligget i Bieverskov Sogn. Her brænder kirken og dermed kirkebogen 22 september 1780, så hans fødsel omkring 1749 kan ikke verificeres.

Kirkebogen Gørslev Sogn: 1788

2.søndag efter påske (06 april 1788). Trolovelse, Ole Jensen af Slimminge og Johanne Pedersdatter. Trolovere Peder Jensen og Lars Olsen af Slimminge.

Kirkebogen Gørslev Sogn: 1788

Corpulerede: 22 p. Trinitatis 1788 (19 OKT 1788) Ole Jensen af Slimminge og ungpige Johanne Pedersdatter af Gørslev.

Kirkebogen Gørslev Sogn:

Begravet 20 Oktober 1820 Ole Jensen af Slimminge 71 år

Fæster gården i Slimminge by efter sin fader Jens Olsen 24 AUG 1784. Dette er før udskiftningen, som først sker i 1801.

Folketællingen 1801, Gørslev 23 Fam. Slimminge:

Ole Jensen, Husbond, 53, 1.gang gift begge, bonde og gaardbeoer
Johanne Pedersdatter, hans kone, 39

Jens Olsen, 7 deres børn (født 22 DEC 1794, indgår i anefølgen)

Inger Olesdatter, 12, do (døbt 04 OKT 1789)

Ane Olesdatter, 10, do (døbt 10 APR 1791)

Johanne Andersdatter, hans mor, 83, indsidder

3 tjenestefolk

.....

Dertil kommer en søn Anders Olsen født 05 JUN 1802

Der findes ikke så meget at berette om Ole Jensen. Han har været "almindelig" fæstebonde i Slimminge, og sikkert blandt de bedre stillede, siden han er i

Slimminge år 1800 - Olle Jensens gård ved Tveden

stand til at gifte sig med bondefogeden Peder Jensens datter fra Gørslev.

Udskiftningen af gården i 1801 fra Slimminge by sker medens Ole Jensen har gården. Og hans gård er blandt de udskiftede. På matrikelkortet fra 1800, kan man se Ole Jensens gård matrikel 14 syd for byen. Gården ligger ved en afmærkning kaldet Tveden, og gården får siden navnet Tvedegaard.

Giesegaards Skifteprotokol :

Anno 1820 den 15 Octobr blev paa Giesegaards
Skriverstue anmeldt at Gmd Ole Jensen af Sliminge
ved døden i dag er afgaaet. Han efterlader sig
Enke og følgende Børn nemlig:

- en Søn Jens Olsen: 26 Aar
- en Søn Anders - : 18 Aar
- en Datter Inger Olsensd. Gift med Peder Larsen Vemdrup
- en Datter Anna, ugift, af hiem ?(muligvis i betydningen flyttet hjemmefra)

Enken ønsker at sidde i uskift og indgiver herom
Ansøgning. --- Attest til Præsten blev med
delt.

Datum ut supra
Baagøe

Kirkebogen Gørslev Sogn:

Begravet 20 Oktober 1820 Ole Jensen af Sliminge 71 Aar

25. **Johanne Pedersdatter** f. OMK 1764, Gørslev, d. 08 SEP 1830, Slimminge,²⁷
begravet 13 SEP 1830, Gørslev Kirke.

Kirkebogen Gørslev Sogn:

Begravet 13 September 1830 Johanne Pedersdatter i aftægt hos Jens Olsen.
Død 8 September 1830 69 Aar gl.

26. **Frederik Jacobsen** f. OMK 1759, Farendløse, stilling Bondefoged og Forpagter, g. 06 JUN 1792, i Teestrup Kirke.²⁸ **Ane Larsdatter**, f. Teestrup, 06 MAR 1774, Teestrup Kirke, Ringsted Herred,²⁹ d. 26 OKT 1850, Ørslev, begravet 04 NOV 1850, Ørslev Kirke.³⁰ Frederik døde 30 NOV 1810, Ørslev, begravet 07 DEC 1810, Ørslev Kirke.³¹

Frederik/Frederich Jacobsen:

Han er jfr. folketællingerne født omkring 1759. På det tidspunkt har hans far Jacob Frederiksen fæstet en gård i Øster Farringløse i det nuværende Farendløse Sogn. Her er Frederik Jacobsen sikkert født, men det kan ikke verificeres, idet kirkebogen er brændt 6. maj 1771, og kopien i Nordrup Øster dækker kun perioden 1767-1804.

Fæster faderens gård i Ørslev under Giesegaard 04 JUN 1787.

Kirkebogn Teestrup Sogn: 1792

6 Juni blev Sognefoged Frederic Jacobsen af Ørslev copuleret med Pigen Anne Larsdatter.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1793

Festum Omnium Sanctorum (1. November 1793). Bapt. Jens søn af Sognefoged Frederik Jacobsen og Anna Larsdatter.

Som bondefoged er Frederik Jacobsen, eller som han selv underskriver sig Friderich Jacobsen, medunderskriver på skifteprotokollerne under Giesegaard Gods.

Folketællingen 1801: Ørslev, Ringsted Herred Sorø Amt (32te familie)

Frederik Jacobsen, husbond, 43, begge gift 1. gang, Sognefoged og Gaardejer
Anna Larsdatter, hans Kone, 27

Jens Frederiksen, 8

Birte Frederiksdatter, 3 (indgår i anefølgen)

Maren Frederiksdatter, 1

4 tjenestefolk

Frederik Jacobsen på Giesegaard

Kontrakten

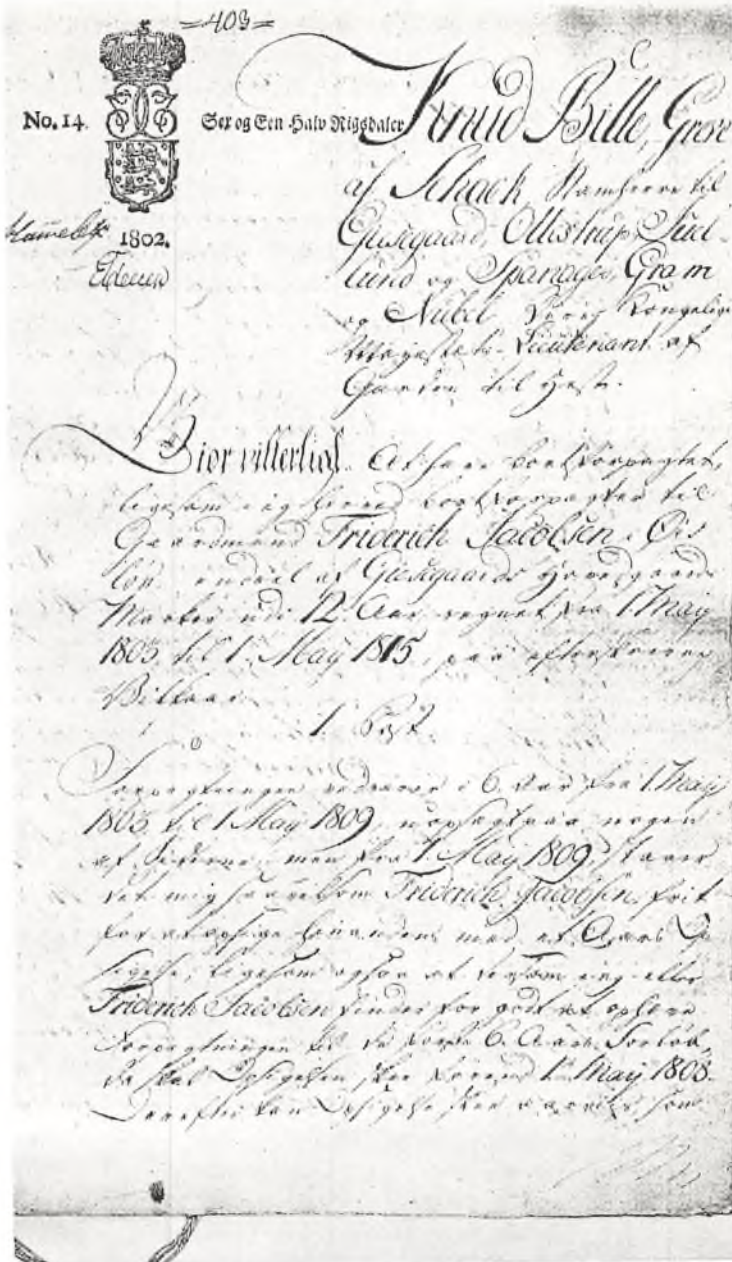
Den 9. august 1802 indgår Frederik Jacobsen med ejeren af Giesegaard Knud Bille Greve af Schack en forpagtningsaftale på 12 år omfattende dele af Giesegaards jorder. Aftalen er gældende fra 1. maj 1803 til 1. maj 1815, og de første 6 år er aftalen uopsigelig, men kan efter 6 år opsiges af begge parter med 1 års varsel.

Frederik Jacobsen er ved kontraktens indgåelse 43 år gammel. Han har gennem mange år fungeret som bondefoged. Blandt de synlige spor af dette job, kan der i skifteprotokollerne fra området, som i dag findes i Giesegaards arkivalier på Landsarkivet, ses, at den officielle embedsmand ved skifterne er Frederik Jacobsen, som medunderskriver på alle skifterne gennem mange år. Han har altså i 1802 allerede på dette tidspunkt været blandt de bedre stillede bønder under Giesegaard. Og han må have tjent nok gennem årene til at være i stand til at forudbetale det beløb, der skal til for at få forpagtningen. Med indgåelse af forpagtningen tager han det store skridt, og han rykker med forpagtningen yderligere op på rangstigen i området.

Perioden for kontrakten er en brydningstid. Stavnsbåndet er endelig ophævet i 1788, men der var fortsat indenfor storgodsernes landbrug tale om anvendelse af hoveri, selv om også dette var på kraftig aftrapning. Tiden er også præget af krigen med England, og de dermed afledte økonomiske problemer, der i den sidste ende skulle ende med statsbankerotten i 1813. Alt det ved Frederik Jacobsen ikke på dette tidspunkt, men han har helt sikkert været klar over, at der var tale om et ansvarsfuldt job forbundet med en vis risiko.

Kontrakten er beskrevet på 19 tæt håndskrevne sider i tidens kancellisprog. Den er reguleret minutøst gennem 37 paragraffer eller poster, som de bliver kaldt i kontrakten. Her beskrives mange forskellige forhold dækkende alt fra beskrivelser af selve det "jordiske" omfang, dyrkningsmetode, skelforhold, græsningsforhold, krav til bygningsvedligeholdelse og sidst og ikke mindst de økonomiske forhold.

Som allerede nævnt forpagter Frederik Jacobsen en del af Giesegaards jorder. Ind under forpagtningen hører 400 tønder land jord. Og jorden har været af forskellig kvalitet, for en af markerne kaldes Magremark, og netop den mark fritages for dyrkningspligt. Af kontrakten fremgår at godsejeren har beholdt noget jord for sig selv. Ørslev overdrevsmark på 150 tønder land, hvor det

Forsiden til Frederik Jacobsens forpagterkontrakt

ikke fremgår til hvilket formål, den har været anvendt. Desuden har ejeren beholdt noget jord, hvor formålet har været dyrkning af hør, det vil sige primært til produktion af tøj. Omkring selve dyrkningsmetoden stilles forpagteren frit – sådan da. Jorden skal ikke udpines, så de må ikke bære sæd i mere end maksimalt 3 år af gangen. Forpagteren er som det hedder i kontrakten også ”pligtig til aarlig at opgrave og for egen Regning vedligeholde i Sædemarkerne alle de vandgrøfter som derudi forefindes ”, således at vandets frie løb sikres, og om fornødent er det også hans opgave at grave nye grøfter. Det er ligeledes forpagterens opgave at vedligeholde skel og hegn omkring markerne. Ligeså er det forpagterens opgave at holde alle veje ”til alle Tider i forsvarlig og fremkommelig Stand”.

Giesegaard 1843 før ombygningen.

Avlsbygningerne brændte i 1836, så der er ikke meget tilbage af de oprindelige bygninger fra Frederik Jacobsens tid

Af bygninger overtages alle de bygninger der tidligere har været i forpagtning. Det fremgår ikke af kontrakten, hvor meget det er. Dog er der undtaget en ny 20-fags lade, som man kan gætte sig til at godsejeren selv skal bruge til opbevaring af hør. Ligeså beholder godsejeren selv gartnerens have, samt muligvis også selve forpagterboligen, for kontrakten siger også at ”Forpagter-Værelserne forbeholdes til anden bestemmelse”. Om disse værelser er det samme som selve forpagterboligen, eller nogle specielt, nævnte værelser er ikke klart. Der kan derfor betyde at Frederik Jacobsen har bevaret sin bolig på gården i Ørslev. Også her følger forpligtigelser med. Bygningerne skal til sin tid afleveres i samme stand som de er modtaget. Den udvendige vedligeholdelse af tag og huse udføres på godsejerens regning. Dog er forpagteren ansvarlig

for en gang årligt i sommertiden at rygne gårdens huse med halm. Reparation af døre, vinduer, hængsler o. lign. er forpagteren ligeledes ansvarlig for. Ligeså for indvendig hvidtning, hvor han dog får leveret selve kalken. Af inventar fra gården får Frederik Jacobsen et "Heste-Kærne-Værk" samt et "Korn Malerværk", derudover må han medbringe/anskaffe alt nødvendigt udstyr.

Hvor stort Frederik Jacobsens eget dyrehold har været, kan man ikke se ud fra kontrakten. Til gengæld kan man få en fornemmelse af, hvor stort dyreholdet i øvrigt har været på Giesegaard, for i kontrakten bliver Frederik Jacobsen også forpligtiget til at passe disse dyr sammen med sine egne. En stor gård som Giesegaard havde en del tjenestefolk kaldet "Betientene". Betientene havde deres egne husdyr, for "til sommergræsning afgiver Forpagteren aarlig hver Sommer Græsning, blandt hans egen Kiør, frie Græsning for Betientene til 12 Kiør og 8 Faar, og blandt hans egne Biester (heste) til 12 stk Heste", som det hedder i kontrakten. De 12 køer der nævnes udgør en del af aflønningen af tjenestefolkene. Det gælder også at ansvaret for deres fodring om vinteren påhviler Frederik Jacobsen sammen med hans egne køer. De 12 heste der nævnes her er herskabets heste, og de er alene til herskabets afbenyttelse. De står om vinteren i herskabets egen stald, og bliver passet af herskabets egne tjenestefolk. Men det er Frederik Jacobsens ansvar at levere 20 læs rughalm og 20 læs havrehalm til deres affodring. Udover de nævnte dyr er Frederik Jacobsen også ansvarlig for fodringen af 2 materialheste, som har været brugt i forbindelse med gårdens daglige drift, for såfremt herskabet ønsker det, skal forpagteren anvise græsning i et område tæt på gården.

Hvad Frederik Jacobsens eget kvæg angår, bliver det pointeret, at han er ansvarlig for deres gøren og laden, og den eventuelle skade de påfører på f. eks. hegn og gærder, er han erstatningspligtig for. Og det pointeres, at såfremt han sætter får ud på markerne, skal han sørge for, at de bliver vogtede. Og det pointeres specielt at uringede svin ikke må sættes ud i markerne på nær Brakmarken. Han må gerne sætte svin ud som har fået en ring i næsen, der forhindrer dem i at rode op i jorden.

Den gødning der kommer fra dyrene er meget værdifuld. "Af Høe eller andet foder, må ingen Tider fores noget fra Gaarden, heller ikke af Giødningen, men ligesom det første skal fortæres på Gaarden, saa skal alt hvad der falder af det sidste, anvendes og udføres paa dens Jorder" hedder det i kontrakten. Men det er Frederik Jacobsen tilladt at tage sit kvæg op på gården og fodre dyrene der.

Det Frederik Jacobsen overtager er retten til jorden til dyrkning og dyrehold. Hvad der ligger ud over det er fortsat godsejerens ansvar. Til at varetage skov

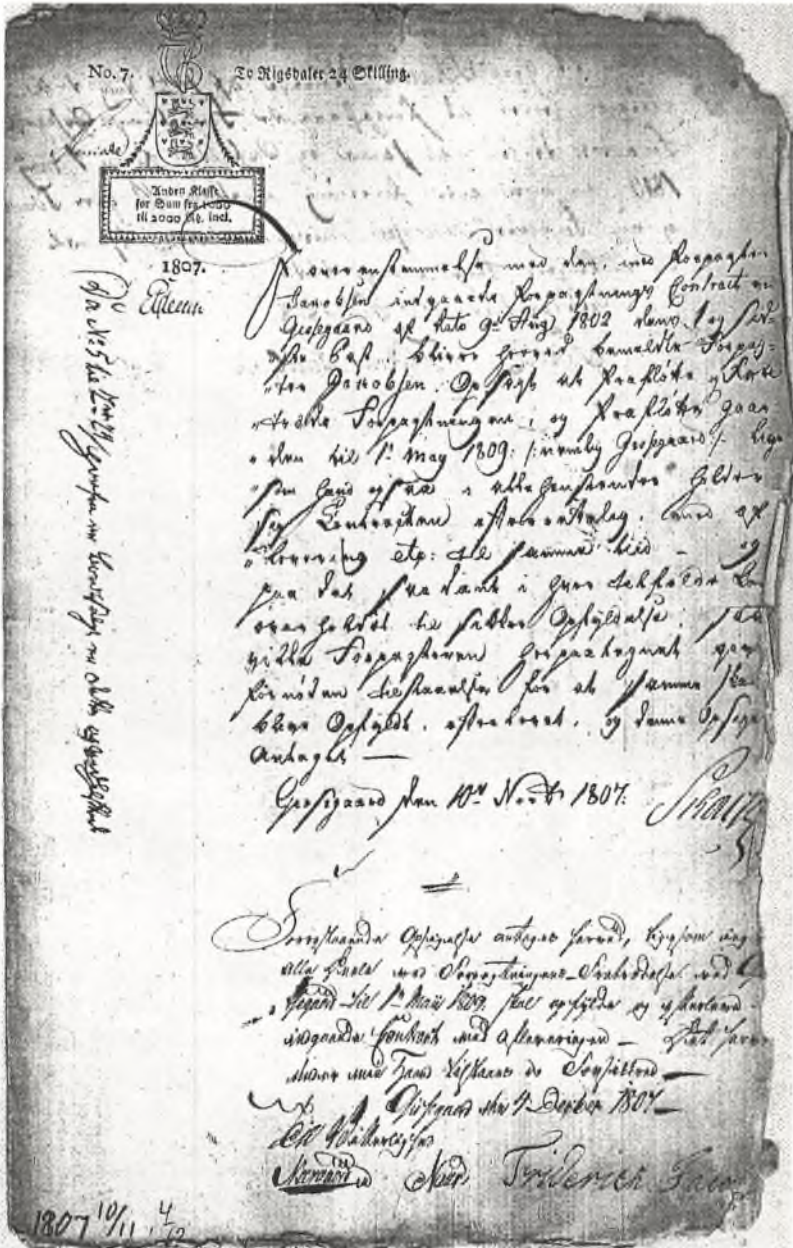
og fiskeri har godsejeren ansat en skovrider og skovbetjente. Rydning af krat og buske, ja selv snitning af grene fra træer på markene, må ikke udføres uden skovbetjentenes godkendelse. Og som det står i kontrakten "Med Fiskeriet udi de Vandstæder, i eller ved disse her anførte Hovmarker, maa Forpagteren aldeles intet befatte sig; men samme er i alle Maader eene og allene Herskabet til Afbenüttelse."

Som tidligere nævnt er hoveriet under afvikling. I kontrakten hedder det: "Udi Forpagtningsaarene tilstaaes intet Hoverie af Bønderne, men alt Arbeide, hvad Navn tænkes kan til Gaardenes Drivt, forrettes og besörjes af Forpagteren selv, med egne Folk og Heste for egen Regning.". Men hoveriet eksisterer fortsat på gården, for klargöringen af jorden med nedlægning af rugsæden efteråret inden Frederik Jacobsen overtager den, udføres af 37 hoverigörende bønder.

Ved overtagelse af forpagtningen forpligtiger Frederik Jacobsen sig til at betale alle skatter for ham selv og sine folk i hans tjeneste efter gældende forordninger. Han bliver også ansvarlig for at holde den "rytterhest" til kongelig tjeneste, som er pålagt Giesegaard, mod at han modtager den tilsvarende kongelige godtgörelse årligt.

Udover allerede nævnte ydelser, er der flere ydelser mellem Giesegaards ejer og Frederik Jacobsen, og i begge retninger. Korn, hør, hør til godsejeren og brænde til forpagteren. Desuden får Frederik Jacobsen bevilget 10 årlige rejser til København med kvæg og svin, som der står i kontrakten "til andet brug". Blandt de større indtægter Frederik Jacobsen får ved indgåelse af forpagtningen, er tiende. "Forpagteren overlades Konge og Kirke Tiende af Mulstrup Bye, Kirke-Tiende af Tvindelstrup Bye, samt de 2de Gaarde i Farringlöse, saog Konge og Kirke Tienden af 2de Ditto i Örslov, Samt 5. Bønder i Kagstrup, Eskildstrup tilhörende, samt Konge og Kirke-Tienden af de Gaarde, som forhen have været fritagne for Hoverie, overlades ogsaa Forpagteren, saalænge de nærværende Fæstere leve; hvilken tilsammenlagt udgior 322 Td 5 skp ³² 2 fr. ³³ 1 alb. ³⁴ enkelt Tiende, som i Forpagtningsaarene hiemföres og udtærskes ved Gaarden."

For forpagtningen skal Frederik Jacobsen årlig betale 1250 rigsdaler, som betales i 2 terminer 11. juni og 11. december. Betalingen sker forud. Ved kontraktudstedelsen deponere Frederik Jacobsen en til ham udstedt obligation på 1000 rigsdaler med 1. prioritets sikkerhed i borger Anders Ottesens hus i Vestergaden i Køge.

Opsigelsen 10 november 1807 af Frederik Jacobsens forpagterkontrakt og hans accept heraf

Afslutningen

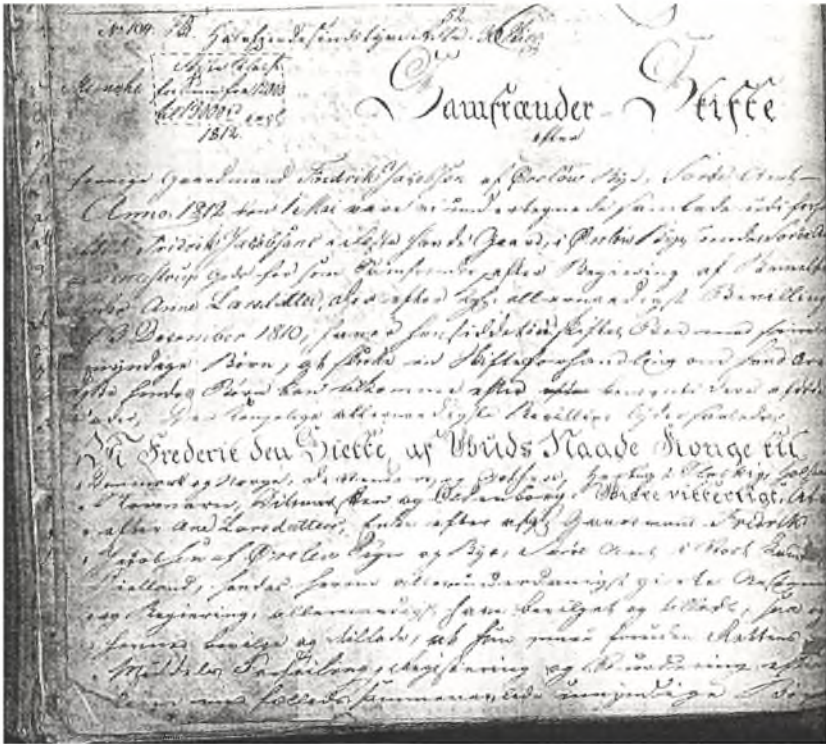
Med kontrakten i hånden er Frederik Jacobsen nu som forpagter af Gieseegaards jorde sikret frem til 1. maj 1809, hvorefter han kan opsiges med 1 års varsel.

Den 10. november 1807 skriver greve Schack til Frederik Jacobsen for at opsigte aftalen pr 1. maj 1809. Greven beder Frederik Jacobsen bekræfte opsigelsen, hvilket sker den 4 december 1807. Der er så lidt korrespondance frem og tilbage, og det ender med, at han får lov til at holde forpagtningen frem til 1 maj 1810. Hvad der så sker fremgår ikke af arkivalierne. Men Frederik Jacobsens muligheder siden for at fortsætte forpagtningen afsluttes brat, for den 30 november afgår han ved døden 51 år gammel. Som skik og brug meldes dette straks til godset, hvor det af skifteprotokollen meddeles at ” Gaardmand og Bondefoged Friderick Jacobsen dødelige Afgang i Ørsløv Aar 1810 den 30te November Lod Enken efter Friderick Jacobsen Bondefoged og Gaardmand af Ørsløv anmelde; at fornævnte hendes Mand i Gaar Middag ved Døden var afgaaet efterladende sig 5 umyndige Børn hvorfor hun lod forevise Ansøgning om Bevilling til at sidde i uskiftet Boe med sine umyndige Børn - hvilken Bevilling saa snart hun erholdt den, hun lod anloves Skifteforvalteren forevist”. Bevillingen er gældende ”så længe hun i enlig stand forbliver”. Og det aftales at såfremt der sker ændringer skal der fortages et såkaldt samfrændeskifte, som var en nøje fastlagt skifteform, der toges i anvendelse, når en enke, der sad i uskiftet bo med umyndige børn, indgik i et nyt ægteskab.

Der findes ikke i arkiverne noget der fortæller, hvorfor aftalen opsiges, så man kan kun gisne. Har Frederik Jacobsen ikke forvaltet aftalen til grevens tilfredsstillelse eller ligger der andre årsager bag. Som sagt forligger der ikke nogen umiddelbar begrundelse, men når man vurderer de økonomiske forhold, kan man komme med et kvalificeret gæt. Og det går på, at det ikke er gået dårligt, tværtimod tyder alt på at Frederik Jacobsen har tjent så mange penge, at Greven selv har villet overtage gårdens drift, for Gieseegaards papirer fortæller ikke om nye bortforpagtninger. Det senere omtalte ”Samfrændeskifte” viser at, Frederik Jacobsen må have tjent ganske mange penge på forpagtningen.

Samfrændeskiftet

Ved Frederik Jacobsens død anmoder hans enke Ane Larsdatter om at sidde uskiftet med sine 5 børn, Jens 16 år, Birthe 12 år, som siden bliver mor til Jacob Jensens mor, Maren 10 år, Karen 5 år og Sofie 2 år gammel. Ved Frederik Jacobsens død er Ane 36 år gammel. Efter 1 ½ år kommer hun på bedre tanker, og den 1 maj 1812 sætter det aftalte ”Samfrændeskifte” sig sammen i

**“Samfrænderskifter” i Giesegaards Skifteprotokol
Landsarkivet Sjælland, Lolland Falster & Bornholm**

gården i Ørslev, som Frederik Jacobsen havde i fæste. Sammentrædet sker efter Ane Larsdatters anmodning.

Her mødes enken med hendes laugværge, som var den mandsperson, der antoges eller beskikkedes for en kvinde eller umyndig person til at bestyre formuen (!), kurator og formynder for børnene samt børnenes værge. Her gøres boet så op til i værdi at bestå af:

- 6900 rigsdaler i obligationer og kontanter. En stor pæn gård kostede på det tidpunkt 500-1000 rigsdaler, hvilket altså svarede til mere end 7-10 gårde.
- 500 rigsdaler i sølvtøj
- 1000 rigsdaler for indboet af møbler og effekter
- 2500 rigsdaler i linned og sengeklæder
- 1300 rigsdaler i kreaturer. For ligeledes at sætte beløbet i relief, kostede en ko mellem 10 og 15 rigsdaler, så beløbet svarer til mere end 100 køer !

I alt er formuen opgjort til 12200 rigsdaler. Det oplyses også at boet er gældfrit, så der er altså tale om en meget stor sum penge. Han kan ikke have tjent en sådan sum penge som fæstebonde, og da alle hans aner ligeledes er fæstebønder, kan størstedelen af formuen kun stamme fra tiden som forpagter. På de 7 år han har haft forpagtningen har han tjent cirka 11000 rigsdaler – en god forretning, så god at Grevnen af Schack muligvis selv har kunnet tænke sig at overtage forretningen ! Det skal også her tages i betragtning at forholdene indenfor landbruget lige i den periode, var meget gunstige.

Efter at afgifter er betalt bliver der cirka 6000 rigsdaler til Ane Larsdatter og 6000 rigsdaler til deling mellem hver af børnene. Efter tidens regler, således at sønnen Jens Frederiksen får 2000 rigsdaler og hver af de 4 pigebørn 1000 rigsdaler.

Udover den arv til børnene som aftales, beslutter Ane Larsdatter derudover at skænke hver af børnene en gave. Gaven er stort set ens for alle børnene, og giver en god fornemmelse af, at det har været et velstående hjem . Som eksempel citeret fra selve skiftet:

” Sin Datter Birthe Fridriksdatter – 2 Sølv Spiseskeer, 2 Sølv Öhreskeer (en ske til at rense voks ud af ørerne) og en Sukkertang, vel vejende 10 Lod – 1 Jern Bilægger Kakkelovn, heel og god, en Kaaberkiedel vejende 14 ½ pd – Et forsvarligt Sengested med Omhæng, en forsvarlig Dragkiste, fire gode og forsvarlige dyner, 1 Over og 3 Underdyner, fire gode og forsvarlige Hovedpunder, 2 lange og 2 korte, 2 par gode Hörgarns Lagen, 2 par gode Puderveraar, 2 par gode Blaargarns Lagener, en god Drejels Hörgarns Dug og Tolv Ditto Servietter – En Blaargarns Drejels Dug paa Otte Alen, en do paa 2 Alen , 6 Blaagarns Drejels Haandklæder, samt en god og forsvarlig Koe- ”

For de umyndige børn sættes pengene i godsets overformynderi. Som modydelse for at sikre pigebørnene en ordentlig opdragelse og et bryllup til 20 personer, får hun indtil da renterne af arvekapitalen, som det hedder i skiftet :

” Pigebørnene vil Enken og, at om de giftes fra hende eller Stedet , dem da gives et anstændigt Bryllup for indtil 20 Persohner, og skal hun som en retsindet Moder dem besørge deres Opdragelse i Fremtiden imod at hun til Hielp hertil nyder Renterne af deres i Overformynderiet indsettende Arvekapitaler.”

Ane Larsdatter har en god grund til at anmode om samfrændeskiftet, for hun er nemlig gravid. Den 15 maj gifter hun sig med gårdejer og senere sognefoged i Ørslev Niels Knudsen. Den 24 november bliver en søn født, og han får navnet

Frederik efter hendes afdøde husbond Frederik Jacobsen. 25 år senere den 17 september 1837 i Gørslev Kirke, står Niels Knudsen og ovennævnte Sofie Frederiksdatter faddere til Birthe Frederiksdatters yngste barn - Jacob Jensen.

Kilder: Landsarkivet Sjælland, Gieseгаards Godsarkiv,
- Forpagterkontrakter,
- Skifteprotokoller 1807, 1810 og 1812.
Kirkebogen i Gørslev.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1810

7. December: sepultus (begravet) Frederik Jacobsen. Forpagter efter Giesegaard og Gaardmand i Ørslev. (alder ikke angivet !).

27. **Ane Larsdatter** f. Teestrup, 06 MAR 1774, Teestrup Kirke, Ringsted Herred,³⁵ g. (1) 06 JUN 1792, i Teestrup Kirke,³⁶ **Frederik Jacobsen**, f. OMK 1759, Farendløse, stilling Bondefoged og Forpagter, d. 30 NOV 1810, Ørslev, begravet 07 DEC 1810, Ørslev Kirke,³⁷ g. (2) 15 MAJ 1812, i Ørslev Kirke, **Niels Knudsen**, stilling Gårdmand og Sognefoged Ørslev. Ane døde 26 OKT 1850, Ørslev, begravet 04 NOV 1850, Ørslev Kirke.³⁸

Kirkebogen Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt:1774

Dom Oculi (6. marts 1774) blev Bondefoged Lars Persens og Karen Poulsdatters Barn af Skuderløse døbt Ane, Knud Larsens hustru Ellen Olsdr af Skuderløse bar. Faddere: Ole Persen, Lars Hansen, Per Christensen, Ane Olsdatter

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1812

15 May 1812 copuleret Niels Knudsen Gaardmand og Ane Larsdatter

Kirkebogen Ørslev Sogn:1812

24 NOV 1812 Niels Knudsens og Ane Larsdatters søn Frederik.

.....

Der går cirka 1 1/2 år efter Frederik Jacobsen død før Ane Larsdatter gifter sig igen. Deres første barn er en søn Frederik, som er opkaldt efter Anes første mand

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1850

død 26 Okt 1850, begravet 4 Nov 1850, Anne Larsdatter, 77 Aar, Gmd og fhv Sognefoged Niels Knudsens kone i Ørslev

Tip-2-Oldeforældre

48. **Jens Olesen** f. OMK 1715, stilling Bonde, g. **Johanne Andersdatter**, f. OMK 1718, d. Slimminge, begravet 23 DEC 1804, Gørslev Kirke. Jens døde i Slimminge,³⁹ begravet 08 AUG 1794, Gørslev Kirke.

Jens Olesen:

Han skal være kommet fra Skulkerup, for der er det oplyst at hans søn Ole er født. Så indtil landsbyen Skulkerup nedlægges, har han sikkert været fæstebonde der. Fødsel kan ikke bestemmes, da kirkebogen i Bieverskov og Lide-mark brændte 22 september 1780.

Fæster gård i Slimminge under Giesegaard 22 APR 1768. Gården fæstes indtil 24 AUG 1784, hvor den overtages af sønnen Ole Jensen.

Folketællingen 1787 Gørslev. (Slimminge nr 15). Præstø Amt

Jens Olsen, Hosbonde, 72, Gift, 1, Bonde og gaardbeoer
 Johanne Anders, Madmoder, 70, Gift, 1
 Ole Jensen, Deres ægte søn, 38, Ugift (indgår i anefølgen)

Lars Jensen, Tienestekarl, 23, -
 Anders Hansen, Tienestekarl, 10, -
 Ane Andersdatter, Tienestepige, 23, -
 Inger Steffensdatter, Tienestepige, 13 -

49. **Johanne Andersdatter** f. OMK 1718, d. Slimminge, begravet 23 DEC 1804, Gørslev Kirke.

Kirkebogen Gørslev Sogn: 1804

Søndagen den 23 December begravet: Jens Olsens enke af Slimminge, 85 Aar

50. **Peder Jensen** f. OMK 1727, stilling Sognefoged, Bonde, g. **Ellen Hansdatter**, f. OMK 1733, død APR 1804, Gørslev, stilling Madmoder, begravet 20 APR 1804, Gørslev Kirke. Peder døde Gørslev, begravet 03 APR 1789, Gørslev Kirke.⁴⁰

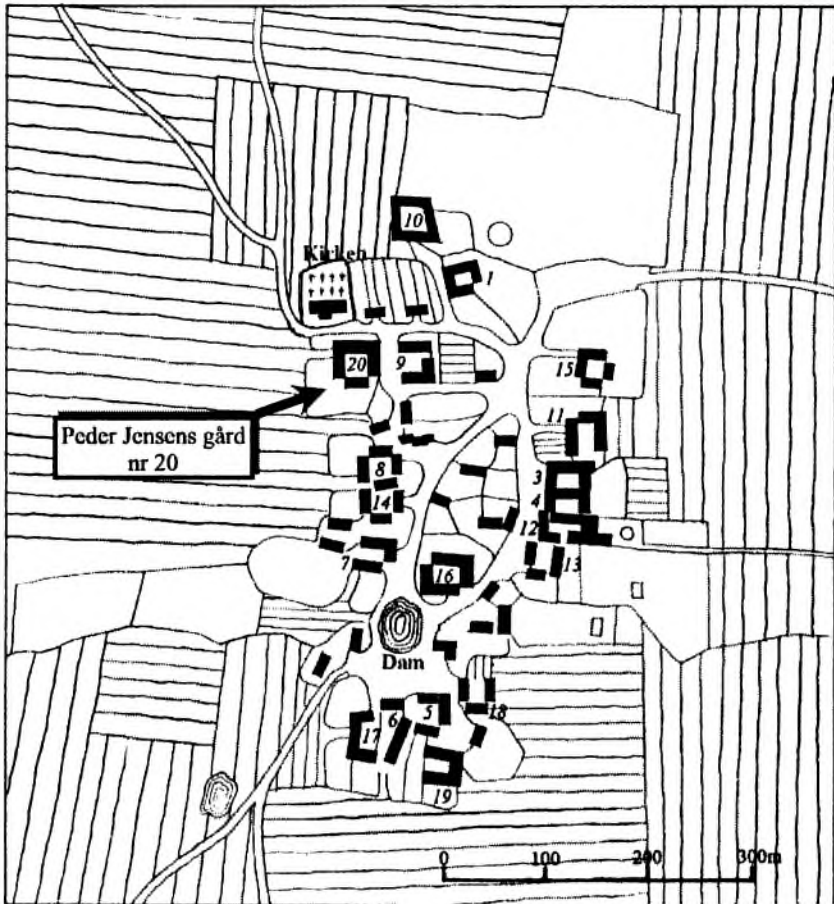
Peder Jensen i Gørslev

Peder Jensen var en for tiden ualmindelig fæstebonde i Gørslev. Tidsmæssigt er det før de store landboreformer slår igennem. Stavnsbåndet ophæves i 1788, og den store udskiftning, hvor gårdene fra at have været samlet i landsbyen og med fælles drift af den omkringliggende jord, flyttes ud på egen jord, og med egen drift af denne jord.

Han har gennem mange år en gård i Gørslev som fæstegård. Der foreligger ikke noget fæstebrev, der fortæller, hvornår han har overtaget gården, men der foreligger et fæstebrev fra 1768, som blot bekræfter det åbenbart uformelle fæste, som må have været gennem flere år, for han er da 41 år gammel.

Gården har før udskiftningen ligget lige over for Gørslev Kirke, og den har været om ikke den største så en af de 2 økonomisk mest velfunderede ud af i alt 20 gårde i Gørslev, hvis man måler ud fra hvad husholdningen ejede. Men i modsætning til de andre 4 større gårde, var Peder Hansen i restance overfor godset. Han har tilhørt det øverste sociale lag i Gørslev by, hvilket også kan måles på en anden måde, ved attraktiviteten som gudfader. Han er her blandt de 6 mest anvendte i Gørslev. ⁴¹ .

Peder Jensen var ikke blot fæstebonde, han var også sognefoged eller bondefoged, som det også blev kaldt. Som bondefoged er han godsets valgte repræsentant blandt bønderne, og mange af de opgaver der udføres, er som godsets forlængede arm. Han har været godsets indfaldsvinkel, når bønderne blev indkaldt til at udføre det tvungne arbejde – hoveriet – for godset. Han har sikkert også været indgangen, når der skulle informeres eller indgås aftaler med Gørslevs bønder. Og så kan man direkte af de skifter godset var juridisk ansvarlig for, og som der blev ført protokol over, se Peder Jensen deltage som vurderings- og vitterlighedsvidne som bøndernes egen repræsentant. Der var 2 bondefogeder i Gørslev. Den anden hed Thomas Sørensen, som er en af medunderskriverne på skiftet efter Peder Jensen selv.

*Kort over Gørslev 1781
før udskiftningen*

Numrene refererer til fæstegårdene i Gørslev

Nr 3 & 4: Under Københavns Universitet

Nr 6,7,11,19 & 20 under Giesegaard

Resterende gårde under Juellund Gods

Peder Jensens gård under Giesegaard er nr 20 lige over for kirken

*Peder Jensens kollega bondefoged Thomas Sørensens gård er
nr 14 under Juellund*

Kilde: Palle Ove Christiansen: A manorial world

(kortet gengivet med tilladelse af Scandinavian University Press)

Folketællingen 1787, Giørslev, hus no 18, Bjæverskov Herred, Præstø Amt

Peder Jensen, Hosbonde, 60, Gift, 1, Bonde og Gaardbeboer
Ellen Hansdatter, Madmoder, 55, Gift, 1

Johanne Pedersdatter, Deres fælles barn, 23, Ugift (indgår i anefølgen)
Jørgen Pedersen, Deres fælles barn, 20, -
Jens Pedersen, Deres fælles barn, 13, -
Kirsten Pedersdatter, Deres fælles barn, 11, -
Magrete Pedersdatter, Deres fælles barn, 10, -

Niels Pedersen, Mand, 47, Gift, 2, Inderste gaar i dagleie
Kirsten Hansdatter, Hans kone, 49, Gift, 2

Peder Jensens brev til grev Schack i 1772

Men Peder Jensen var som sagt ikke bare nogen helt almindelig fæstebonde. Han kunne mere end blot sætte sine initialer under skifterne – han var en af de få bønder på dette tidspunkt, der kunne skrive. Denne egenskab udnytter godset ved at anvende ham som vurderingsmand og skriver ved boopgørelserne i forbindelse med skifterne. Men han brugte også sine egenskaber bredere. Vinteren 1771 var meget hård og lang. Vinterforrådet strakte ikke til med den konsekvens, at bønderne frøs og dyrene begyndte at sulte. Det går hårdt ud over hestebestanden, som på grund af den dårlige fodring, bliver let bytte for sygdom. Og uden heste – ingen pløjning.⁴² På baggrund heraf sætter Peder Jensen sig ned for at skrive et brev⁴³ direkte til grev Frederik Chr. Schack.

Efter den efter tiden sædvanlige indledning kommer Peder Jensen hurtigt til sagen.:

” Jeg beder inden iøvrigt om forladelse at ieg tager mig den Dristighed til / at lade naadige Herre vide nogle urimelige Gierninger / som gaar i svang paa Juellund Gods Herskabet til stoer Skade / Nu er der paa nogen aar sat til gaard nogle ubrugelige mennisker / som er og var vel bekient af alle / di indet duede til Gaard / Hvor Der er gaaet saa mange hundrede rigsdaller med som vel findes i reynskaberne beskrevet / og med endnu det same med Dem eller verre / og vil nog herskabet selv faae Det at vide ved den eller anden beboere / Hvad der vil gaa til igen / nogle af navne vil ieg af disse

Raffen der saa det omgaaende med gudegæves god
 Paa fæstet der i Lyngdal af Næstved og nogle andre
 Herrens gæst om at skille minn herrens gæstvalde fæst
 idet og vil fæstebest val min fæstebest værd
 lid ind af daten Land der val affør Raff indommet
 af det grove Patta skrives ind liden af anstalt
 under gæstvalde ind mig fæst ind ind og med det som en
 det er gæst af gæst valde eller og eller den der liden værd
 i raadkomme som ind der liden liden liden fæst
 min ind er det gæst min ind fæst af at gæst fæst
 og liden liden vil ind værd fæst som en fæst
 og gæst fæst ind og den fæst liden ind og gæst af
 ind mig ind mig af fæstebest som liden gæst af liden
 Paa fæstebest liden i alle maader fæst ind og fæst
 under liden fæst liden ind liden
 min fæstebest liden ind ind liden værd liden
 liden fæst liden min gæst affør gæst
 fæst ind og af liden min ind og vil den fæst
 affør fæstebest liden ind ind af maer ande fæst
 fæstebest ind den liden vil liden af den gæst
 fæst fæstebest ind værd liden ande fæst vil de
 gæst fæstebest liden af gæst fæstebest liden ind og af
 liden liden liden af gæst liden gæst fæstebest fæst
 som ind liden og fæst som af fæst liden ind ind og
 i liden den ind min fæst fæstebest omgæst som min
 fæstebest fæstebest vil liden liden liden og fæst

Patta er illa fæst og indommet fæstebest min
 fæstebest ind liden ind vil gæst fæstebest ind og en liden
 og alle fæstebest liden liden fæstebest og fæst
 ind liden af fæstebest og fæstebest ind liden liden
 fæstebest vil gæst fæstebest fæstebest og liden ind
 maer fæstebest ind og fæstebest ind min ind fæstebest
 fæstebest

Gjørløse 1772 Peder Jensen

Side 2 af Peder Jensens brev 1772 til grev Schack

mænd tejne / for det Kan eftersøges ved andre / der baade
vil og tör sige sandhed/ ”

I mangel på kvalificerede fæstebønder på de ledige gårde, har godset indsat bønder, som ikke vil eller kan løfte opgaven. For det første er det en dårlig forretning for greven, men det rammer også de bønder, som kan og vil passe deres gårde, og som Peder Jensen kalder ”de andre stakkels Bønder som ville stræbe”. Peder Jensen beskriver over for greven en ond cirkel, hvor de ekstra ressourcer som godset giver bønderne i form af heste og korn, går helt til spilde, når de gives til de ”ubrugelige mennesker”. Efter Peder Jensens opfattelse, ville det være en bedre investering at hjælpe ”stræberne”, som også har det svært i de trange tider med mangel på heste og korn, men som vil være i stand til at udnytte hjælpen. Som det er nu, må ”stræberne” også opgive deres egen jord af mangel på ressourcer, og dermed på mange måder at beklage for ”de haver ingen mad”. Men når bønderne ikke får passet deres eget med pløjning og såning ordentligt, vil der også være problemer næste år. Resultat bliver at herskabet nu må komme med alle fornødenheder fremover. Som Peder Jensen skriver ”.. naar bonden er öde / Hviller den store skade paa Herskabet / som til sist maa skaffe dem eller anden alting paa ny... ”.

Det er Peder Jensens og sikkert også de andre bønders opfattelse, at det er herskabets pligt at hjælpe bønderne i hårde tider. På Juellund Gods hjælper forvalteren Diderich ikke. Hvis det havde været det samme med forvalteren Søren Klestrup på Giesegaard, ” saa haffe de fleste af Sliminge og nogle anden flere gaet om at tikke”. Men heldigvis hjælper forvalteren her i tide og ”vil herskabet vel”. Peder Jensen gør opmærksom på at han ikke skriver dette af ondskab mod forvalteren på Juellund, men at han mener at der burde bønder med på råd, som kender forholdene:

”Dette skriver ieg ikke af ondskab
imod forvaller diderig / siden ieg udi egentlig aned om
det er giort af frii wille eller ey /eller den der burde være
iraad dermed / som under tiden beder kiendes folk /
men ille er det giort / men ieg skriver af et rennt hierte
og Kierlighed til mit naadige Herskab som en pligt
og skyldighed ieg er dem skyldig / siden ieg er en af
di ringe tienere af Herskabet som bondefoged at tilsee
paa herskabets bæeste i alle maader / hvilket ieg ogsaa
skal underdanigst saa lenge ieg lever.”

Peder Jensen skriver, at nu hvor mange "haver hverken Sul eller bröd", er det vigtigt at greven også hører på "smaa folk", som, fordi de er midt i problemerne, også kan se de fejltrin der begåes.

Og som afslutning på brevet:

"Dette er ille skrevet og uforstandig stillet men haaber det bliver mig tilgivet, siden ieg er ene bonde og altid haver haft bedre löst til ployning og höst end til at skrive, og forstaar det ikke bedre

Gud Velsigne Naadige Herre og lad mig finde naade for Deres Öyne for denn miin dristige Gierning

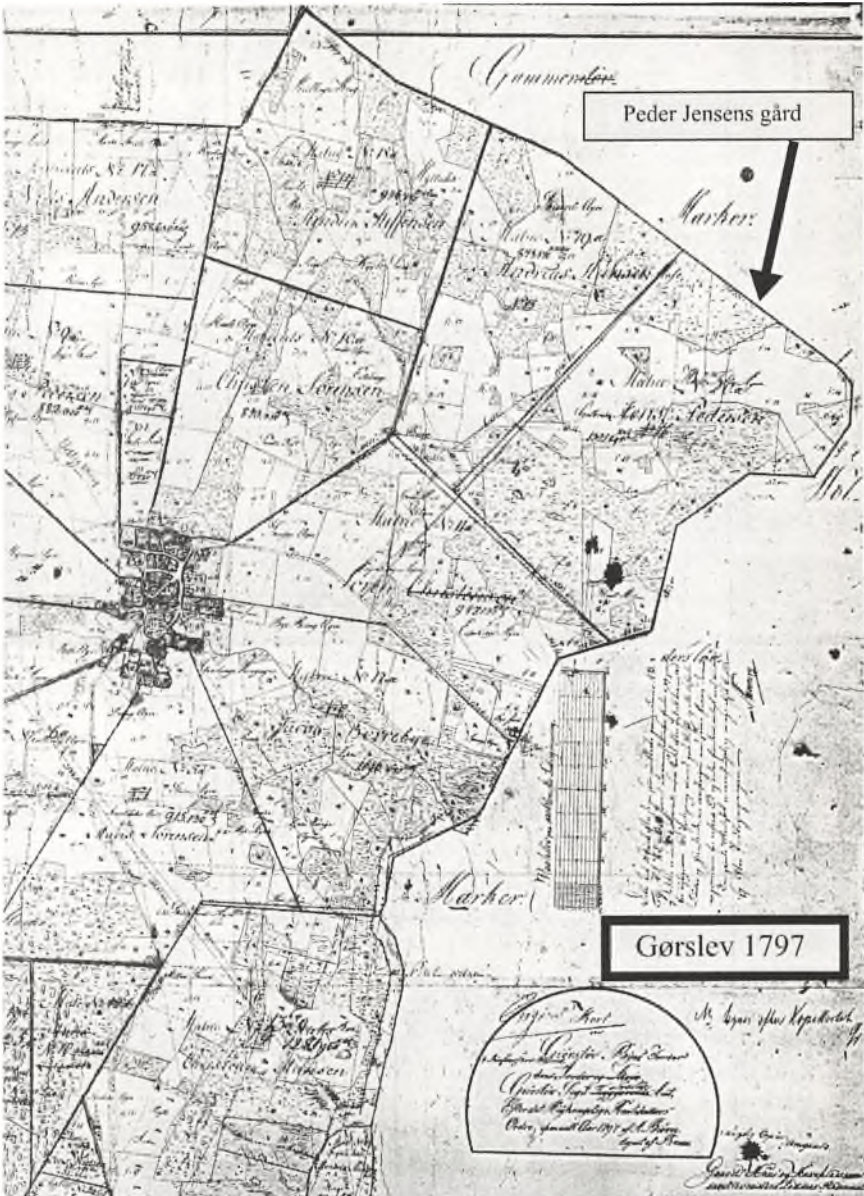
Giörslöv 1772 Peder Jensen "

Brevet er på mange måder meget usædvanligt. For det første har det været meget sjældent at en bonde i det hele taget var i stand til at skrive. Først i 1799 kommer Reventlow med et forslag til en udbygget undervisning af bondestanden også omfattende skrivning. Derfor må brevet heller ikke bedømmes ud fra det grammatiske indhold, men alene ud fra brevets budskab. Og det er det andet usædvanlige. Her har vi en modig bonde der bryder hele det hierarkiske system, formulerer et klart budskab med væsentlige kritikpunkter til den aktuelle administration. Og det i en tid, hvor kritik af den offentlige administration var bandlyst. Peder Jensen var en modig fæstebonde med egne holdninger. Det fremgår ikke, hvordan brevet er blevet modtaget, men det har ikke været ham til skade, for han fortsætter med at være bondefoged i Gørslöv frem til sin død 17 år efter i 1789.

Skiftet efter Peder Jensen 1790

Peder Jensen dør 03 APR 1789. Han er da omkring 62 år gammel. Det gik ikke stille af. Der blev købt ekstra ind for 16 rigsdaler, således at der kunne sikres en ordentlig begravelse. Og den blev ordentlig, for gravøllet strakte sig over 3 dage.⁴⁴

Først den 09 NOV 1789 tages der reelt fat på skiftet efter hans død. Da møder repræsentanten for Giesegaard Henrich Neergaard som stedfortræder for inspektøren Søren Klestrup op " i den Gaard i Giörslöv som Salig Peder

Matrikellkortet for Gørsløv anvendt ved udskifningen 1798
 Peder Jensens gård "Hundstofiegård", som nu er fæstet af enken, står
 i sønnen Jens Pedersens navn

Jensen beboede og hans Enke endnu besidder ". Desuden er Ellen Hansdatter hans enke der, med sin laugværge, hendes 2 ældste sønner Hans og Jørgen Pedersen, samt svigersønnen fra Slimminge Ole Jensen. Dertil 2 bondefogeder som vidner og vurderingsmænd. Formålet var at foretage den nødvendige registrering af boet til formueopgørelsen.

Opgørelsen er gengivet i det efterfølgende i sit fulde omfang. Gennem opgørelsen og det efterfølgende skifte får vi et godt billede af forholdene for en fæstebonde på den tid.

I stuen hvor man levede, er der et bord og 3 bænke, et skab, et stueur, en kiste og en seng, som var med omhæng og med indtil flere over og underdyner. I køkkenet de forventede gryder, bøtter og pander, hvortil kommer det nødvendige udstyr til brygning af øl, som man den gang selv stod for. I køkkenet har der desuden været en soveplads.

Som det fremgår af folketællingen fra 1787 har der været medhjælpere. På det tidspunkt en mand og hans kone. Til gården hørte der derfor et karlekammer. Af opgørelsen kan ses at det ligeledes har været beskedent, med et sengested ligeledes med omhæng, og med de nødvendige dyner og underdyner. Gården har også haft et andet kammer med bord, bæk, skabe og igen en seng med udstyr. Men kammeret her har ligeledes været brugt til opmagasinering af diverse tønder og lignende.

Gårdens besætning har været på i alt 11 køer, kvier og stude, 6 kalve, 19 grise, 9 får med 2 lam, hvortil kommer 5 gæs og 6 høns med en hane.

Hele indboet er opgjort til i alt 283 rigsdaler, 2 mark og 12 skilling. Sammenlignet med, hvad forpagteren Frederik Jacobsen på Giesegaard havde optjent, er det meget beskedent, men beskriver sikkert niveauet for en af de bedre stillede fæstebønder.

Den 27 maj 1790 samles man så igen i gården, for at gennemføre det endelige skifte. Peder Jensen nævnes her som forhenværende bondefoged og gårdmand. Mødt op er stort set de samme som ved registreringen, dog har svigersønnen Jens Sørensen meldt afbud, men erklærer sig tilfreds med, hvad de øvrige arvinger måtte beslutte. Fra Giesegaard møder inspektør Klestrup op, og under mødet kommer selve birkedommer Witt fra Vallø tilstede. Boet skal nu deles mellem Ellen Hansdatter og hendes børn som er:

- Hans Pedersen 31 år
- Jørgen Pedersen 25 år
- Jens Pedersen 16 år
- Sidse Pedersdatter gift med gårdmand Jens Sørensen i Gørslev
- Johanne Pedersdatter gift med gårdmand Ole Jensen i Slimminge
- Karen Pedersdatter 18 år
- Kirsten Pedersdatter 13 år
- Magrethe Pedersdatter 11 år.

Siden registreringen har der den 10 december 1789 været syns- og skønsforretning over gårdens bygninger og besætning. Der er her konstateret 10 "best", som er heste, og inventar som ikke var med i den oprindelige registrering. Disse fastsættes til 175 rigsdaler. Hertil kommer plove og harver for i alt 43 rigsdaler og 3 mark, det vil sige i alt 218 rd og 3 mk, hvilket bringer de samlede indtægter op på i alt 501 rigsdaler 5 mark og 12 skilling.

Så kommer opgørelsen af boets udgifter. Heste og inventar er ikke Peder Jensens og fordres derfor tilbageført til Giesegaard, så de 218 rd og 3 mk bogføres også som en udgift. Formålet med skønsforretningen er at konstatere gårdens stand i forhold til dengang Peder Jensen overtog gården. Beløbet for at bringe gården i samme stand vurderes til 75 rd og 3 mrk. Så er der en udgiftspost på 18 rd i hoveri penge, hvilket må tolkes som, at Peder Jensen oprindeligt skulle udføre hoveri, men har enten valgt at betale sig fra det med en årlig afgift, eller at på grund af sin død blot ikke har kunne udføre arbejdet. Så har boet nogle restancer og udgifter, herunder til Peder Jensens begravelse, men boet skal også dække Ellen Hansdatters begravelse til sin tid, som der står i opgørelsen. Med diverse afgifter til skifte, stempel og løn for deltagelse i skiftet, bliver de samlede udgifter 399 rigsdaler, 4 mark og 12 skilling, hvorfor arven til fordeling udgør 102 rigsdaler og 1 mark til delingen mellem Ellen Hansdatter og hendes 8 børn !

Efter de daværende regler har Ellen Hansdatter krav på halvdelen samt en broderlod, sønnerne har krav på en broderlod, og døtrene en søsterlod, som er halvdelen af en broderlod. Det betyder at Ellen Hansdatter fra boet har krav på afrundet 58 rd 5 mk 10 sk, og sønnerne hver 7 rd 5 mk og døtrene hver 3 rd 5 mk 9 sk.

Der er altså tale om en meget lille arv. De voksne sønner giver afkald på deres part og ligeså med den gæld boet har til dem. Ellen Hansdatter giver desuden

til sine 3 umyndige børn udover den fastlagte arv, de 6 sommerkalve, der er nævnt i registreringen, såfremt de altså fortsat findes ved hendes død. Som skifteforvalteren gør opmærksom på, kan dette kun ske, såfremt boet til den tid kan betale den eventuelle gæld, der er.

Giesegaard og børnenes arv sikres ved udlæg i værdierne. Hestene og redskaberne, alt kvæg samt de 6 sommerkalve, og for at få regnskabet til at stemme 2 håndøksker og 2 tjørnekurve.

Hvad selve fæstet angår, overtager Ellen Hansdatter fæstet samt forpligtigelser, det vil sige at hun fremover står som fæster af gården frem til sin død 20 april 1804. I praksis overtager den yngste søn Jens gården. Det er hans navn der står på det matrikelkort fra 1797, der siden bliver anvendt ved udskiftningen i 1798. Efter udflytningen har gården navnet Hundstoftegård.

Kirkebogen Gørslev:

Begravet 03 april 1789 Sognefoged Peder Jensen, 59 år gl.

Skiftet efter Peder Jensen 27. maj 1790 / 9. november 1789

Afgangne Gaardmand Peder Jensen i Giørslew

Anno 1790 den 27 May mödte Inspecteur Klestrup hos afgangne Peder Jensen forhen Bondefoged og Gaardmand, hans Enke Ellen Hansdatter i Giørslew for efter benevnte hendes Afdöde mand at holde endelig skifte og deling imellem hende paa den eene Side og hendes med den Afdöde Avlede Börn på den Anden Side, hvilke Börn ere, Hans Pedersen 31 Aar, Jörgen Pedersen 25 Aar, Jens Pedersen 16 Aar, alle her hiemme Sidse Pedersdatter i Ægteskab med med Gaardmand Jens Sörensen i Giørslew, Johanne Pedersdatter gift med Gaardmand Ole Jensen i Slimminge, Karen Pedersdatter 18 Aar, Kirsten Pedersdatter 13 Aar og Magrethe

*Starten af skiftet efter Peder Jensen i Gieseegaards Skifteprotokol
Landsarkivet for Sjælland, Lolland Falster & Bornholm*

Pedersdatter 11 Aar og sæede her hjemme. Enken var nærværende med Laugværge Iver Knudsen af Giørslev Sønnerne Hans Pedersen og Jörgen Pedersen var tilstæde paa deres egne og paa deres umyndiges Södskenedes Vegne, Gaardmand Ole Jensen var mödt, Jens Sörensens har ladet sige at han var i Konge Reise og derfor ej kunde möde men var fornöjet med de övrige Arvingers Beslutning. Som Vitterligheds mænd var tilstæde Bondefogderne Peder Jörgensen af Böjede og Thomas Sörensens af Giørslev; Thi blev forrettet som følger:

Den her i Sterv-boet holdte Registrerings og Vurderings Forretning blev fremlagt og læst efter hvelken Stervboens derudj anførte belöb er i aldt til = 283 rd 2 mk 12 sk
Den over Gaardens Besætning og Bygfæld' holdte Söns og Taxations Forretning afhiemlet²
inden Bieverschovs Herreds Ret den 10 Decemb 1789, blev ligeledes fremlagt og læst efter hvilken Stervboet bliver at beregne til Indtægt:

1. for de ved Stædet ved Registrings Forretning gen jtem ¹ med bemeldte Sÿns Forretning værende 10 bester	=175	_	.	.	.
2. for Vogne, Plove og Harver	= 43	_	3	_	.
3. for Korn, Vahre bliver indtet at bereg- ne til Indtægt ej heller til Udgift, som Sÿns Forretningen udviser.					

Birkedommer Witt fra Walløe, i hvis birk
denne gaard er beliggende indfandt sig
ved Skifte Forretningen.

Paa tilspørgelse Erklærede alle tilstede-
værende at de ikke viste Stervboet
meere tilhørende end som hvad der ere
beregnet til Indtægt.

Summa Indtægt = 501 rd 5 mk 12 sk

derimod bliver Stervboets udgift som følger
Paa Herskabets Vegne fordrede Klestrup i følge
de afdödes Fæstebrev af 27 May 1768 som blev
fremlagt, samt ifølge den Producerede Sÿns og
Taxations Forretning.

1. Besætning af Bester ⁴ og Inventarium i aldt	218 rd 3 mk .	_
2. Bröstoffældighed	75	_ 3 _ . _
3. en gammel Restantze	14	_ . _ 12
som Klestrup paastod Herskabet tilkiendt forlods af Stervboet tillige med 4de Hoverie Pengene til 1 May 1790	=18	_ . _ . _

Efter inddragne Erklæring af tilstedeværende Enke
og Arvinger at de ikke havde noget imod anför-
te af Hr Inspecteur Klestrup paastaaede Herska
belige Fordringer kiendte Birkedommer Witt det
Höygrevelig Herskab berettiget til at nyde samme
forlods af Stervboets Eyendeele saaleedes
som samme findes herover anfört og det som
meget meere som disse Fordringer kendes bestem
te paa de beregnede Hoverie penge ~~der nær~~ saa
vel i afgangne Peder Jensens Producerede Fæste
brev som og i det fra i Stervboet foretagne
Sÿn og Besigtigelse hvor over det under Bieber
schovs Herreds Ret Erhverve Tingsvidne af
6 og 10de Decembr 1789 ligeleedes herved Skifte Forretnin
gen er fremlagt.

Enken angav at hun sköldede til hendes Sön Jör
gen Pedersen, hvilket Sönnen Hans Pedersen og
Sviger Sönnen Ole Jensen tilstod at være rig

tig	12 rd . _ . _
Enken angav at hendes Salig mands Be gravelse havde kostet 16 rd som Sønnen Hans Peder sen tilstod det være rigtig	16 rd . _ . _
hvorimod Enken forrede Vederlag til hen des Begravelse i sin Tiid	16 rd . _ . _
Folke Løn for ¾ Aar. Sønnen Hans Pedersen	12 rd . _ . _
Tieneste Karlen Chresten Nielsen ligesaa	12 rd . _ . _
Skiftets Bekostning –	

1) Sallario af Stervboets Beholdning	1 ProCto	
efter Loven	= 1 rd 1 mk.	_
2) Stemplet Papiir til Skifte Brevet	- 1	_ . _ . _
3) For sammes Beskrivelse paa 3 Ark		
a Ark 3 mk er	1	_ 3 _ . _
4) Vurderings Mændene for 2de Möder	1	_ . _ . _
a 3 mk er		
5) Skifteforvalteren Tienene efter		
Loven	1	_ . _ . _
er	<u>5 rd 4 mk .</u>	

Summa Stærvboens Udgift 399 rd 4 mk 12 sk

Naar nu denne Udgift drages fra Indtægten saa
bliver der at arve = 102 rd 1 mk .

Deraf tilkommer Enken det halve 51 rd . _ 8 _

Og da hun Erklærede for nærværende Tiid
ikke at have i sinde at ind lade sig i nyt
ægteskab, saa arver hun ifølge Loven
af den øvrige halve deel tillige med
hendes Börn en Broder Lod; følge-
lig deeles de øvrige 51 rd 8 sk saaledes:

Enkens Ellen Hansdatter en Broder Lod	....	7	_	5	_	2	6/13
Sønnen Hans Pedersen	....	7	_	5	_	2	6/13
----- Jörgen Pedersen	....	7	_	5	_	2	6/13
----- Jens Pedersen	....	7	_	5	_	2	6/13
Datteren Sidse Pedersdatter en Søster Lod	....	3	_	5	_	9	3/13
----- Johanne Pedersdatter en Ditto	....	3	_	5	_	9	3/13
----- Karen Pedersdatter	....	3	_	5	_	9	3/13
----- Kirsten Pedersdatter	....	3	_	5	_	9	3/13
og ----- Margrethe Pedersdatter	....	<u>3</u>	<u>_</u>	<u>5</u>	<u>_</u>	<u>9</u>	<u>3/13</u>

Udgiør de ovenmeldte 102 rd 1 mk _ _

4. De sjællandske bønder

Til de Herskabelige Fordringer udlagdes: 1) samtlige Bester samt Vogne, Plove, Harver, Tromle og Stæder i aldt Vurderet for = 218 rd 3 mk . _
 2) til Brøstfældigheden og Restancen som i aldt er 107 rd 3 mk 12 sk udlagdes aldt det som i Registerings Forretningen er

Transport = 218 rd 3 mk

anført af Qvæg, de 6 Sommer Kalve medta get, som efter Registerings Forrætnin gen udgiör den Summa _____ 107 _ . _ . _
 af 2 haand Öxer og 2 Tiörne Kurve 3 _ 12 _

Udgiör de Herskabelige Fordringer 326 rd . _ 12 _

De Myndige Arvinger Sønnerne Hans Pedersen og Jörgen Pedersen samt Sviger Sønnerne Jens Sörensén og Ole Jensen, Erklærede at ville betroe Enken Deres Arveparter indtil videre uden derfor at have nogen Krav til Skifte Forvalteren eller han for samme i mindste maade at staae til ansvar. Sönnen Jörgen Pedersen Erklærede desuden ligesaa at vil betroe hans Moder hans Fordring 12 rd ogsaa uden nogen ansvar af Skifteforvalteren. Til den umyndige Söns og til de 3de umyndige Döttres arve Parter, hvilke udgiör i aldt 19 rd 3 mk 14 2/13 sk udlagdes som unden Pandt og Forsikring 1 Jern Kakkellovn 8 rd 1 Brögger Kieddel 9 rd en Ditto Kaaber Kieddel 3 rd, ud= læget er saaledes at forstaae, at naar Enken har udbetalt Arven, er de 3de udlagde Poster hendes. Enken af Kiærlighed for hendes 3 umyndige Döttre Erklærede at hun af hendes hoved Lod ville give dem hver en af de i Registerings Forrætningen anførte 6 Sommer Kalve paa de Vilkaar, at, i fald Enken skulle döe og Kalvene paa den Tiid befindes i Stervboet skulle döttrene have disse Kalve forlods ud for uden deres Arv, hvelket Skifteforvalteren samtykker paa de Vilkaar först om de Herskabelig Fordringer paa den Tiid foruden disse Kalve kan vorde betalt

og andet at denne Gave bliver i alle maader bliver foruden Skifteforvalterens Ansvar. Derefter blev ald Sterv boens Indtægt overleveret og anbetroet Enken som fremdeeles forbliver ved Gaarden, hvorimod hun forpligter sig at opfylde hende Sal: Mands Fæstebrev og være ansvarlig til alle Fordringer; ligesom hun og lovede at holde Skifte Forvalterens ansvar og kravens löes. Saaleedees er Skiftet sluttet som med Hænders underskrift bekræftes. Datum Skifte Stædet utsupra⁵.

S Klestrup

Witt Birkedommer

Enken med Laugværge

Ellen LHSD Hansdatter   Iver Knudsen

Arvingerne

Hans Pedersen   Jörgen IPS Pedersen   Ole OIS Jensen

Som Vitterligheds og Vurderings Mænd

Peder Jörgensen   Thomas TSS Sörensen

Den fremlagte Registerings Forrætning
lyder saaledes :

Anno 1789 den 9 Nov mødte paa Inspecteur Klestrups Vegne Henrich Neergaard fra Giesegaard i den Gaard I Giöslew som Salig Peder Jensen beboede og hans Enke endnu besidder, for at foretage Registering og Vurdering til endelig Skifte og deling efter bemeldte Peder Jensen mellem hans efterladte Enken Ellen Hansdatter paa den ene side og Deres i Ægteskab sammen Aulede börn paa den anden side som ere 1) en Sön Hans Pedersen 31 Aar 2) en Sön Jörgen Pedersen 25 Aar 3) en Sön Jens Pedersen 16 Aar alle Tre hiemme i Sterveboen 4) en Datter Sidse Pedersdatter gift med Gaardmand Jens Sörensen i Giörslew 5) Johanne Pedersdatter gift med Gaardmand Ole Jensen af Slimminge 6) en Datter Karen Pedersdatter 18 Aar 7) en Datter Kirsten Pedersdatter

13 Aar 8) en Datter Magrethe Pedersdatter 11 Aar, dette Skifte 3 døttre
 hjemme i Stervboen. Ved denne Forretning var nærværende
 Enken med Laugværge Gaardmand Anders Hansen af bemeldte Giørslew
 Flere var og nærværende, Hans Pedersen og Jörgen Pedersen paa egne
 og deres umyndige Södskenes Vegne. Som Vitterligheds og Vur-
 derings Mænd var tilstæde Bondefoged Peder Jörgensen af Böyede
 og Bondefoged Thomas Sörensens af Giørslew. Thi blev da
 forrettet som følger. —

I Stuen

		2 trække puder	1	2
1 Eege Bord	2	1 stander Sæng		3
1 Eege Skab	2	1 ulmerdugs Overdyne	1	
1 Fyrre Gaase Bænk	2	4	1 Graae sribet underdyne	1
1 Ditto	1	8	1 Hoved Pude	5
1 Ditto	1		2 blaar Garns Lagen	1
1 Stue Uhr	4			
1 Gl: Eege Kiste	2		I Kammeret	
5 Stole	5		1 Fyrre Bord	1
1 Jern Kakkelovn	8		1 Sængested med Omhæng	3
1 Sængestæd med Omhæng	3		1 ulmerdugs Overdyne	3
			2 blaae digtens ? underdyner	6

derudj

1 Graae sribet ulmerdugs overdyne	3	1 ulmerdugs hoved Pude	5	
2 Ulmerdugs underdyner	4	2 trække Puder	1	2
1 hoved Pude	4	1 pr Lagen	2	
2 Trække puder	1	1 Klæde Skab	1	4
1 par Lagen	1	2	1 Degn trug	2
1 Ege Sængestæd med Omhæng	2	2	1 Bænk	1
1 Rødstribet overdyne	1	1	1 Gl: hænge Skab	2
2 underdyner	3		1 Eege Planke	2
			2 stander Tønder	8
			1 Fløde botte og 1 Smør botte	1
1 Hoved Pude	4		1 Tin Fad	3
1 par Lagen	1	2	1 stander Fierding	2
			1 Øll Tønde og Fierding	4

1 Fierding og en Tragt	1		I Gaarden	
1 Kierne	2			
1 Malke Bøtte	1	8		
2 Sie Bøtter		10	1 Sort Koe 5 Aar	12
			1 Sort hielmet 4 aar	12
I Kjøkkenet			1 Kuldet 4 Aar	12
1 Brøgger Kieddel	9		1 Sort 3 aar	11
1 Ditto Kaaber Kieddel	1	2	1 Sortdraget 6 Aar	12
1 Ditto		8	1 Røddraget 4 Aar	11
1 Gryde	3		1 Brundraget 3 aar	11
3 Eege Øll Kar	2		2 Qvier 1 1/2 Aar hver	14
1 Øre Ballie	1	7	2 Stude 1 1/2 Aar	12
2 Solle Ballier		4	6 Sommer Kalve	12
2 Seller	1	8	8 Stk Sviin i 2det Aar	
1 Stege Spid		8	a pr 7 rd er	28
1 Hakke Bræt		8		
1 Sie og 1 Øll Flaske		8	6 Aars Grisse a pr 5 rd	15
1 Haan Qværn	5		5 Grisse	5 3
4 stander Tønder		8	9 stk Faar	10
1 Spand og 1 Strippe		12		
1 Smør Bøtte	1		2 Lam	1 2
8 stk Sie Bøtter	2		5 Giæs	2
2 Smør Ædsker	4		6 Høns og 1 Hane	1
1 Sinneps Qværn	8		1 Tækkestie	1 8
1 Skreppe	1		2 Bie Stader	2
1 Drift trug		6	1 Træe Bimpel og 1 Hiulbør	1
8				
2 Saal	1	8	2 Høetyve og 1 Høe Krog	1 8
1 Gl: Sængestæd	1		1 Jern Nøde og 5 væge	1
1 Jern Pande	3		2 Haand Øxer	3
			2 Tjørne Kurve	1 8
Paa Loftet				
1 Gryde tønde og 1 Sælle	8		Paa telporsgel Declare	
6 Sække	2		rede Enken med tilstæde	
			værende at der ikke	
I Karle Kammeret			meere var beviist, end	
1 Sængestæd	12		hvad som skrevet er.	
1 Graae Stribet Overdyne	2		I Alt = 283 rd 2 mk 12 sk	

Derefter beroer med Skiftets videre Behandling indtil Birkedommerens Møde her i Boen. Saaleedes denne sinde⁶ Passeret. Datum utsupora.

H Neergaard

Ellen EHD Hansdatter Anders AHS Hansen
Hans HPS Pedersen Ole OIS Jensen

Som Vitterligheds og Vurderingsmænd
Peder Jörgensen Thomas TSS Sørensen

Fremlagt og Læst ved Skiftets holdelse efter afgang
ne Peder Jensen i Giørslew den 27 maÿ 1790

F. Wiith

Kommentarer til skifte

¹ Forringelse af gårdens huse eller tilhørende kreaturer

² Aflyse et dokument eller skøde i panteprotokollen

³ ligeledes (latin)

⁴ Dyr, normalt en hest

⁵ ut supra: som ovenfor

⁶ sinde betyder gang – indgår f.eks i firs = fire-sinde-tyve

51. **Ellen Hansdatter** f. OMK 1733, APR 1804, Gørslev, stilling madmoder, begravet 20 APR 1804, Gørslev Kirke.

Kirkebogen Gørslev Sogn:1804

20 April begravet Gmd Jens Pedersens mor Ellen Hansdatter af Giørslev 70 Aar gl.

52. **Jacob Frederiksen** f. OMK 1723, stilling Bonde, Ørslev, g. 17 OKT 1756, i Ørslev Kirke,⁴⁵ **Birthe Rasmusdatter**, 26 OKT 1732, Ørslev, d. 28 DEC 1793, Ørslev,⁴⁶ begravet Ørslev Kirke. Jacob døde i Ørslev, begravet 10 OKT 1797, Ørslev Kirke.⁴⁷

Jacob Frederiksen:

Fæster gård i Farringløse (det nuværende Farendsløse) under Giesegaard 15 MAJ 1756. Fæstet er blot en bekræftelse på, at Jacob Frederiksen har haft gården i en periode som ikke er angivet, og det er lavet for at bringe forholdene i orden.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1756

1756 Dom. Cantate (16. maj 1756), trolovelse Jacob Frederichsen og Birthe Rasmusdatter i Ørslev. Forlovere, Jens Frederichsen i Aarløse og Rasmus Larsen.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1756

18 p. trinitatis (17. oktober 1756) Copul.(viet). Jacob Frederiksen og Birthe Rasmusdatter

Flytter i 1774 fra Farringløse til Ørslev, hvor han fæster gård under Giesegaard 30 APR 1774. Gården har han frem til 29 MAJ 1787, hvor fæstet overtages af sønnen Frederik Jacobsen. Bliver i Ørslev bondefoged og kromand.

Det med at være kromand dengang, var ligesom i dag et erhverv, som krævede en bevilling. Fra dengang kendes flere sager, hvor bønderne blev idømt bøder, fordi de havde lavet deres egne "smukroer". Der gik en gang imellem "druk" i blandt bønderne, således at bønderne ikke var i stand til at udføre deres hoveri til godsejerens tilfredsstillelse, eller for den sags skyld passe deres egen jord. Det var derfor i godsejerens interesse at styre udskænkningen af alkohol. Det blev styret ved en bevilling som kunne være til en kro, men ofte blev bevillingen givet til en af gårdene i det lokale samfund. Så var der styr på det – mente man. Al fælles drikkeri uden for kroen var bandlyst. Det har været en sådan bevilling Jacob Frederiksen har haft.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1797

10 October 1797, sepultus (begravet) Jacob Frederiksen, 73 Aar

Folketælling 1787 Ørslev, 22 familie

Jacob Frederiksen, gaardboer, 64

Birthe Rasmus Datter, hans kone, 55

Frederik Jacobsen, hans barn 28 (indgår i anefølgen)

Maren Jacobsen, hans barn, 23

Christen Mikkelsen, tjenestedreng

Birthe ?, tjenestepige

53. **Birthe Rasmusdatter** 26 OKT 1732, Ørslev, d. 28 DEC 1793, Ørslev,⁴⁸ begravet Ørslev Kirke.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1732

Dom I V (Dominica In voluntate tua = 26 oktober) bapt Rasmus Hansens datter Birte frembaaren af Povfel Hansens Gudrun.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1793

Begravet 28 December Jacob Frederiksens Hustrue, 62 Aar gl.

54. **Lars Persen** kaldet Lars Pedersen f. OMK 1734, Teestrup Sogn, stilling Gårdmand, Bondefoged, g. (1) **Sofie Hansdatter**, f. 19 JUN 1742, d. Skuderløse, begravet 06 MAR 1768, Teestrup Kirke, g. (2) EFT 1768, i ?, **Karen Poulsdatter**, f. OMK 1749, d. 16 JUNI 1826, Skuderløse, begravet 21 JUNI 1826, Teestrup Kirke.⁴⁹ Lars døde 30 JUL 1799, Skuderløse,⁵⁰ begravet Teestrup Kirke.

Lars Persen eller Pedersen:

Er ifølge folketællingen Teestrup sogn født omkring 1734. Dette kan ikke verificeres idet Præstegården i Aversi og anneks sognet Teestrup er brændt natten mellem den 9 og 10 november 1736.

Kirkebogen Teestrup Sogn: 1767

Dominato Oculi (22. marts) Lars Persens søn i Skudløse døbt Hans, moren Sofie Hansdatter

Kirkebogen Teestrup Sogn: 1768

13 April gmd Lars Pedersens hustru Sofie Hansdatter begravet, 25 Aar 4 Maaneder og 14 Dage.

Ægteskabet med Karen Poulsdatter ikke registreret i Teestrup Kirkebog.

Foketællingen 1787. Teestrup Sogn. Ringsted Herred. Sorø Amt

Lars Pedersen, 53, gift 2., Bondefoged
Karen Povlsdatter, 38, gift 1., hans kone

Hans Larsen, 20, søn af 1. ægteskab
Poul Larsen, 8, barn af 2. ægteskab
Per Larsen, 2, barn af 2. ægteskab
Ane Larsdatter, 13, barn af 2. ægteskab (indgår i anefølgen)
Karen Larsdatter, 5, barn af 2. ægteskab

Jørg Andersen, 40, ugift, tjenestefolk
Friderich Hansen, 17, ugift
Lisbeth Pedersen, 19, ugift
Johanne Nielsen, 17, ugift

Johanne Olsdatter, hans mor, 82

Kirkebogen Teestrup Sogn: 1799

døde : 30 Juli Gaardmand Lars Pedersen af Skuderløse, 64 Aar

55. **Karen Povelsdatter** f. Fladså 1749, d. 16 JUNI 1826, Skuderløse, begravet 21 JUNI 1826, Teestrup Kirke.⁵¹

Karen Povelsdatter:

Fødsel omkring 1749, men hun er ikke registreret i Teestrup Kirkebog, ligesom hendes ægteskab med Lars Persen heller ikke er det.

Kirkebogen Teestrup Sogn: 1826

død 16 Juni, begravet 21 Juni 1826 Karen Povelsdatter Gaardejer Lars Pedersens enke i Skuderløse, 77 Aar

Tip-3-Oldeforældre

106. **Rasmus Hansen** f. 1695, Bjerrede, Terslev Sogn, stilling Fæstebonde, g. FØR 1727, **Marie Pedersdatter**, f. Tjæreby, 1701, d. 22. MAR 1760, Ørslev, begravet 22 MAR 1760, Ørslev Kirke.⁵² Rasmus døde MAR 1760, begravet 22 MAR 1760, Ørslev Kirke.⁵³

Rasmus Hansen:

Med Rasmus Hansen er vi nået til den person i Tvedegaardsslægten, der kan føres længst tilbage tidsmæssigt. Hvornår og hvor han er født ved vi ikke, for kirkebogen er brændt i Ørslev i 1718. Men vi ved han er født omkring 1692, for ved hans død i 1760 opgives hans alder til 68 år.

Den 25 maj 1722 finder vi hans navn i fæsteprotokollen for Giesegaard Gods. Det er et af de første fæstebreve i protokollen, hvor føringen er startet året før. Selve fæstebrevet er i tidens florumvundne stil, hvor den første 3-del af brevet bliver brugt til at fortælle hvem ejeren af Giesegaard Carl von Gabel er. Skriveren på godset må have lært denne remse uden ad, for stort set alle skrivelser i protokollen indledes med denne remse. Først langt ned i fæste brevet fortælles, at dette handler om, at Rasmus Hansen fæster den gård i Ørslev, som en hvis Ole Jacobsen er frakendt "formedelst slet tilstand og liderligheds skyld", som der står i fæstebrevet. Liderlighed betyder her uanstændig, så der er blot tale om, at han har misrøgtet gården. Gården er på 7 tdr land, 3 skæpper og 1 album. Dette er ikke nogen stor gård, men størrelsen er interessant derved, at det er måden, hvorpå vi kan se, at den Rasmus Hansen der i 1760 overlader sin søn Christen Rasmussen en gård på samme størrelse, er den samme Rasmus Hansen som i 1722. Brevet beskriver de forpligtigelser der følger med – dyrke jorden efter fastlagte regler og tider, betale landgilde, som er generelt fastlagte, de pålagte skatter, andre afgifter herunder for det sædekorn han har anvendt. Dertil kommer forpligtigelsen til at yde hoveri for godset, når godset har behov for det ! Og sidst og ikke mindst være lydige. Alt helt som vi lærte om fæstebønder i skolen.

Giesegaard Fæsteprotokol

25 maj 1722

Oversat af Carl Johan Gerlach

Rasmus Hansens fæstebrev fra 1722

[Handwritten text in a historical cursive script, likely Danish, detailing a lease agreement. The text is dense and difficult to read due to the cursive style and fading.]

Rasmus
Hansens
fæstebrev fra
1722:
Landsarkivet
Sjælland
Giesegaards
Godsarkiv:
Fæstebreve

[Handwritten signature and date at the bottom of the document.]
 1722
 [Signature]
 [Initials]

Rasmus Hansen i Örslov

På mit Naadige Herskab Hans Excellence Höyædle og Velbaarne hl^r 54 Christian Carl von Gabel til Ringsted Closter, Gabets Egede, Giesegaard og Spanager Gaarden Ridder Kongl. May ts til Danmark og Norge Höyt betroede Cammerherre og Ober Secretair, Directeur over Fladen, Holmen og Tøyhuusene samt Fæstningerne i Danmark, saa og Præsis udj Admiraliteted, og Söe Etatens General Commissionar Hans Vegne stæder og Fæster, saa som Hermed stædes og Fæstes paa Höy bemte min Naadige Herres gode Behag og Approbation Rasmus Hansen ungarl dend gaard, som Ole Jacobsen udi Örslöf formedlst Slet Tilstand og Liderlighed skyld ved Dom er frakiendt, Hvilken gaard som effter nye Landmaaling Matricul, Er Hartkorn Ager og Eng 7 td^r 3 sk^p 1 alb^m og Skov 1 skp 2 f^r 2 alb^m Ald dends rette tilliggende i Mark og Bÿe fornefte Rasmus Hansen, maa nyde bruge og beboe sin Lifs-tiid paa Conditioner, hand holder samme gaard udi goed Hæf og Bÿgningen forbedrer, giödner og Doreker Jorden forsvarlig i Rette tiid, og eÿ bortleyer, eller i nogen maade fra gaarden forunder enten Ager, Eng eller Andet gaarden tilhörig, Rigtig og til de anordnede tiider betaller alle Kongl. Skatter og Paabuder som allerede er eller hereffter vorder paabudne Saa vel som Landgiellden effter Jordebogen, Et hvert slags til sin bestemte tiid effter Loven Desligeste forretter Hoveri og Reisser, liigesom Andre sine Naboer, til hvad tiid og saa snart hand derom tilsagt vorder. Er sit Herskab og beskickedede Fuldmægtig hörig og lydlig, og ellers i alle maader Retter sig effter Kongl. May ts Allernaadigste Lov og Forordninger. For Fæste befries hand, i henseende, Hand betaller Aprilj og Julj Quartal Skatter, og det

til gaarden forstragte Sædekorn. Giesegaard
d 26 Maj 1722. Niels Roested
Approberet:
C C v: Gabel

Andre optegnelser

Såvel ægteskabet som trolovelse mellem Rasmus Hansen og Marie Pedersdatter er registreret i kirkebogen i Terslev kirke, hvor de også begge er født.

Kirkebogn Ørslev Sogn: 1727

Hellig 3 Kongers Dag (6 januar) bliver Rasmus Hansens søn døbt Peder.

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1729

23 post trin (20 November) bapt Rasmus Hansens datter Maren, frembaaren af Jörgen Hansens hustru i Tiereby.

Kirkebogen Ørslev Sogn: Jan 1730

Jan måned (før 1. epiph= 8. januar) Introd. Rasmus Hansens H af Gørslev. Dette sker normalt efter kvinden har født et barn i ægteskab.

15 april 1760 nævnes Rasmus Hansen igen i Giesegaards fæsteprotokol. Her fæster "Christen Rasmussen ungarl af Ørslöv den gaard samme steds hans faders Rasmus Hansen og moders Marie Pedersdatter dødelige afgang gjorde ledig". Gården er på 7 tønner, 3 skæpper og 1 album, og dermed er der tale om den samme gård, som Rasmus Hansen var fæster i 1722.

Fæsteprotokollen antyder med vendingen "dødelige afgang", at der er indtrådt en ulykke, uden at det kan siges hvilken form for ulykke. Dette bekræftes af, at begge ægtefæller begravnes samtidigt:

Kirkebogen Ørslev Sogn: 1760

Lördagen den 22 marts sep. (sepultus - begravet) Rasmus Hansen og hustrue i Ørslev. Manden gl. 68 Aar og hustrue gl. 61 Aar.

107. **Marie Pedersdatter** f. Tjæreby, døbt i Tørslev 1701, d. MAR 1760, Ørslev,

begravet 22 MAR 1760, Ørslev Kirke.⁵⁵

108. **Per g. Johanne Olsdatter**, kaldet Ane Pers ? f. OMK 1708,⁵⁶ begravet 18 MAR 1796, Teestrup Kirke.
109. **Johanne Olsdatter** kaldet Ane Pers ? f. OMK 1708,⁵⁷ begravet 18 MAR 1796, Teestrup Kirke.

Oplysningen om Johanne Pedersdatter er fra folketællingen i Teestrup Sogn 1787, hvor hun er angivet til at være 82 år.

I Teestrup kirkebog 1798 findes følgende optegnelse : "Dom Lætare (18. marts 1796) blev enken Ane Pers fra Lysholm, begravet". 90 år. Lysholm ligger uden for Teestrup. Navnet Johanne Olsdatter findes ikke efter 1787 i kirkebogen, så det er en rimelig antagelse at Johanne har været kaldt Ane i dagligdagen, og da det vides at hun er enke efter Per, taler alt for at Ane Pers og Johanne Olsdatter er samme person.

Slægten videreføres i Supplementsbindet til Slægtskrøniken. Bjerrede slægten og Fladsaa slægten.

Kapitel 4: Kildehenvisninger og noter

- ¹ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ² Ejnar Vieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ³ Holdt, Jens: Efterladte noter og optegnelser
- ⁴ Ejnar Vieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ⁵ Holdt, Jens: Efterladte noter og optegnelser
- ⁶ Ejnar Vieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ⁷ Ejnar Vieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ⁸ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ⁹ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ¹⁰ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ¹¹ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ¹² Landsarkivet Sjælland: Giesegaard Godsarkiv: Fæstekontrakter
- ¹³ J V Christensen: Tider og skikkelser i Midtsjællands historie, 1912 (bind 5, side 60-67), Ringsted Folkeblad.
- ¹⁴ Landboforeningernes historie gennem 200 år bind 1
- ¹⁵ Kongelig Dansk Hof- og Statskalender for Aaret 1852, spalte 126
- ¹⁶ Landsarkivet Sjælland: Giesegaards Godsarkiv : Sager vedr Hoveriet
- ¹⁷ J V Christensen: Tider og skikkelser i Midtsjællands historie, 1912 (bind 5, side 60-67), Ringsted Folkeblad
- ¹⁸ Palle Ove Christiansen: A manorial world, Scandinavian University Press 1996, s. 390
- ¹⁹ Landsarkivet Sjælland: Giesegaards Godsarkiv : Indkomne sager 1884, opgørelse fra Ole Jensen 14 JAN 1883
- ²⁰ J V Christensen: Tider og skikkelser i Midtsjællands historie, 1912 (bind 5, side 60-67), Ringsted Folkeblad
- ²¹ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ²² Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ²³ J V Christensen: Tider og skikkelser i Midtsjællands historie, 1912 (bind 5, side 60-67), Ringsted Folkeblad
- ²⁴ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ²⁵ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ²⁶ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ²⁷ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ²⁸ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ²⁹ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³⁰ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³¹ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³² skp: skæppe = 689,5 m²

- ³³ fr. : fjerdingkar = $\frac{1}{4}$ skæppe = 172,4 m²
- ³⁴ alb: album = $\frac{1}{3}$ fjerdingkar = 57 m²
- ³⁵ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³⁶ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³⁷ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³⁸ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ³⁹ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ⁴⁰ Kirkebogen: Gørslev/Vollerslev Sogn, Bjæverskov, Præstø Amt
- ⁴¹ Palle Ove Christiansen: A manorial world , Scandinavian University Press 1996, s. 201
- ⁴² Palle Ove Christiansen: A manorial world, Scandinavian University Press 1996, s. 180
- ⁴³ Landsarkivet Sjælland: Gieseegaards Godsarkiv: Breve til Frederik Chr Schack 1763-90
- ⁴⁴ Palle Ove Christiansen: A manorial world, Scandinavian University Press 1996, s. 205
- ⁴⁵ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt 1756-Dom 18 trini
- ⁴⁶ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁴⁷ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁴⁸ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁴⁹ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵⁰ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵¹ Kirkebogen: Teestrup Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵² Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵³ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵⁴ hld: forkortelse for højtlærde
- ⁵⁵ Kirkebogen: Ørslev Sogn, Ringsted Herred, Sorø Amt
- ⁵⁶ Folketællingen 1787: Teestrup Sogn
- ⁵⁷ Folketællingen 1787: Teestrup Sogn

Den “yngre” Wielandt slægt
Anetavle
Tavle ane # 14

5. Anetavle #14: Jens Fr. R. Wielandt

Jacob Ludvig Wielandt

Kap 6:

Født 18 OKT 1686 #112 # ane 112

Vester Skjærninge

Gift 19 MAR 1731

Død 26 SEP 1739

Fredr. Ldv. C. Wielandt

Født 9 AUG 1739 #56

Espe

Gift 09 OKT 1779

Østbirk & Yding Sogn

Død 02 SEP 1803

Boller

Forpagter af Boller

Espe

Fuldmægtig

Degn i Espe (1736-1739)

Hedevig Dorteia Post

Født OMK 1712 #113

Begravet 31 AUG 1788

Uth Kirke

Johan von der Wisck

f. OMK 1665 #226

begravet 07 MAJ 1738

"hollænder" på Brahesborg

Cathrine Male ne Kædtin

#227

Morten Møller Wielandt

Født 22 AUG 1780 #28

Boller

Gift 14 DEC 1804

Død 19 SEP 1816,

Vellinggaard, Smidstrup

Cand. Theol, Gårdejer

Helene Mar. Elisb. Møller

Døbt 07 NOV 1751 #57

Død 26 OKT 1808

Boller

Jens Fr. Ridderm. Wielandt

Født 27 SEP 1809 #14

Vellinggaard

Død 08 APR 1898

Gram

Møller & forpagter i Gram

Kap 2

Anetavle – Slægts nøgle

Jens Ridderm. Schjøth

Født 23 NOV 1755 #58

København

Gift 24 SEP 1781

Død 07 JUN 1816

Ballerup

Præst og provst i Ballerup

Friedrich Henrick Schiøth

Født OMK 1722 #116

gift 24 MAJ 1754

Trinitatis Kirke,

København

Død 16 DEC 1789

Kvartermand på Holmen

Anne Sophie Riddermann

Død DEC 1785 #117

København

Petra Nicol. Henr. Schjøth

Født 28 OKT 1785 #29

København

Død 05 OKT 1810

Fredericia

Peter Ebbesen

Født 1725 #118

Gift NOV 1755

Død 25 MAR 1770

København

Læge i København

Eva Cathrine Ebbesen

Født 22 AUG 1762 #59

København

Død 30 APR 1847

Fredericia

Anne Cathrine Petersen

Født 1732 #119

Død 03 FEB 1786

Kapitel 5: Den "yngre" Wielandt slægt

Anefølgen

1. Jens Frederik Riddermand-, Jep Madsen -, Jakob -, Marie Botille -, Viggo - & Johannes Holdt (Kap 11) .

Foreldre

3. Helene Marie Jensen f. 03 JUN 1875, Gram, d. 15 SEP 1953. Bjolderup (Kap 11)

Bedsteforeldre

7. Marie Frederikke Ernestine Wielandt f. 26 JUL 1846, Gram, d. 1933 (Kap 4)

Oldeforeldre

14. **Jens Frederik Riddermann Wielandt** f. 27 SEP 1809, Vellinggaard, døbt 19 NOV 1809, Smidstrup Kirke,¹ stilling Typograf, Møller og Forpagter, g. 14 APR 1837, i Gram, **Helene Marie Petersen (se ane #15 kapitel 10)**, f. 29 SEP 1818, Nygaard,² døbt 05 NOV 1818, Aastrup Kirke, d. 10 FEB 1906, Gram,³ begravet Gram Kirke. Jens døde 08 APR 1898, Gram, begravet 14 APR 1898, Gram Kirke.

Smidstrup Kirke Sogn 466 HMB-C (1776-1811): Døbte Anno 1809 November

d 19 døbt Kystebefalingsmand Morten Wielandt og Hustrue Petra Nicoline Henrieka Wielandt fød Schiött begge af første Egteskab Deres Són Jens Friderich Riddermann af Vellinggaard baaren af Madame Guldager fra Boerupgaard ved Horsens: De andre faddere være Jomfru Hansine Schiött af Vellinggaard. Hr Major v. Milfred. Hr Capitain Nutzhorn. Hr Morald alle af Fredericia, og Hr Sonninsen fra Tollerupgaard.

Møller Wielandt i Gram

Ved Jens Holdt.

En tilfældig annonce førte i 1834 den unge nørrejyske typograf Jens F. R. Wielandt til Sønderjylland, hvor han blev landmand og møller. Han kom til at spille en ikke ubetydelig rolle i det folkelige og nationalpolitiske arbejde ; mere end et halvårhundrede.

Mølleforpagter Jens Frederik Riddermann Wielandt på Gram Slotsmølle, var min oldefar på mødrene side, efterlod nogle spredte optegnelser om sit liv, efter opfordring nedskrevne i en kladde i 1887 og senere kort før hans død suppleret ved diktat. I festskriftet »Den nordslesvigske Landboforening 1846-1946« har statskonsulent Hans Hansen benyttet disse notater samt et eftermæle i »Sprogforeningens Almanak« 1899 til en kortere levnedstegning af Wielandt. Han var med ved foreningens stiftelse, blev dens næstformand 1859 og formand 1865-85.

Jens Frederik Riddermann Wielandt

Denne skildring aftrykkes nu her, dog med udeladelse af en lille historie om en hestehandel, der fejlagtigt tilskrives Wielandt, men gælder Gram Gods' administrator, amtmand over Husum amt, kammerherre Godske Hans Ernst Krogh, som var Wielandts store velynder. En af hans sønner kom til at bære kammerherrens navn. Han blev siden fyrmester på Skagen og sluttede som forstander på Blå kors-hjemmet »Enkrateia« i København. Den ældste søn var den kendte øjenlæge Hans Nissen Wielandt i Ribe og den yngste ingeniør Martin Møller Wielandt, som ejede en fabrik for brandslukningsmaterialer i Berlin og organiserede storbyens dengang forbilledlige brandvæsen. Datteren Marie Frederikke Ernestine blev gift med forpagter Jacob Jensen på »Nygaard« under Gram gods.

Fra optegnelserne tilføjes endvidere en del ubenyttet stof, som vedrører nationalpolitiske forhold og stemninger fra dengang (sprogligt tillempt), og endelig et lille stykke fra »Sprogforeningens Almanak«.

J. F. R. Wielandt blev født den 27. september 1809 på »Vellinggaard« mellem Fredericia og Vejle. Faderen, Morten Møller Wielandt, cand. theol., kystbefalingsmand og storbonde, døde tidligt (1816). Dette, og at statsbankerotten berøvede ham hans fædrearv, førte til, at Wielandt af slægtninge blev sat i lære hos en kolonialkøbmand i Århus. Indehaveren var en gammel ungkarl, jøde. Og forretningen har Wielandt betegnet som »en lille fedtebutik«..... Ret længe varede det åbenbart heller ikke, for i foråret 1825 kom han i typograf-lære i »Aarhus Stiftstidende« trykkeri, der ejedes af en fjern slægtning, bogtrykker Elmquist. Det var også slægtninge af ham, som på Holbergs tid oprettede, og ejede »Berlingske Tidende«. Læretiden var 6 år, men han slap på grund af god opførsel med 5.

Efter udstået læretid arbejdede Wielandt som typograf de følgende 4 år i Århus. »Den sorgfrie og behageligste tid i mit liv«, har han kaldt disse år. Men den unge Wielandt havde åbenbart en ubændig trang til at øve en selvstændig indsats. Og da han i 1833 - kun 24 år gammel - fik afslag på et andragende om tilladelse til at oprette et bogtrykkeri i Frederikshavn og en avis for Hjørring amt, forsvandt lysten til at fortsætte i bogtrykfaget, hvorimod lysten til landbruget, som havde levet i ham, nu »vågnede med fuld kraft, nemlig for en gang at blive ejer af min gode fødegård, som under stedfaderens ledelse var gået meget tilbage«.

Nu skete imidlertid det, som for hele livet bandt Wielandt til Sønderjylland. Efter en tilfældig set annonce i »Aarhus, Stiftstidende« tog han fra 1. maj 1834 plads som landvæsenselev hos storbonden Becker på »Nygaard« ved Øster Lindet. Becker, som var holstener, havde været forpagter af to gårde på Fyn og havde derefter 1833 købt »Nygaard«. Han var ét interesseret og meget aktivt medlem af Landboforeningen lige fra dens oprettelse. Wielandt havde et vindende væsen og stor evne til at affinde sig tilfreds og lykkelig. Han siger selv, at han af sin principal i Århus næsten blev regnet til familien, og i Øster Lindet: »Jeg havde det næsten for godt på Nygaard«. Han kom med familien rundt på gårdene og søgte gennem samtaler med bønderne og ved læsning at udvide sine teoretiske kundskaber.

Her i Øster Lindet mødte Wielandt sin skæbne i skikkelse af en ung pige, Helene Marie Petersen, der var på besøg hos degn Schmidt, og hvis far, skovrider (og godsforvalter) H. N. Petersen (sognefogedsøn fra Hydevad, Hellevad sogn), var ansat hos greven på Gram. Endnu en gang blev Wielandt fristet til at skifte erhverv. Det var ingen ringere end P. Hiort Lorenzen, som ville have ham til at oprette et trykkeri i Haderslev og en avis, som skulle være modvægt mod den tyske »Lyna«. »Men jeg modstod«, siger han i sine erindringer. Landbruget havde taget ham helt.

I foråret 1836 flyttede han hen til forpagter Winther på »Nybølgaard« ved Gram. Her lærte han et helt andet landbrug at kende end det på »Nygaard«. Becker var fremskridtsmand, han lod hede opdyrke og merglede, gravede grøfter, dyrkede raps, og der pløjedes med svingplove. Winther lod grøfter jævne, som forgængeren havde kastet, brugte klodsede hjulplove, havde få køer, men stude, som købtes; han købte om foråret, lod græsse om sommeren, staldfodre om vinteren og solgte næste forår.

*Gram Slot og Gods på Jens F. R. Wielandts tid
Tegnet af Thomas Schmidt mellem 1845 og 1875
Lokalthistorisk Arkiv for Gram & Omegn*

I foråret 1837 (14/4) holdt Wielandt bryllup med sin kæreste fra skovridergården og flyttede ind i Gram Mølle og Møllegaard som forpagter. Gården var ikke stor, ca. 40 tønder land, hvoraf omkring ved 1/3 var hede og mose. Wielandt siger selv, at han »angreb heden - gyvelen måtte ligefrem ryddes«. Han merglede også samt indførte svingplove og senere svenskharven, »hvorfor jeg blev udleet, men inden kort tid fandt efterabere«.

At herskabet på Gram anerkendte Wielandts dygtighed og redelighed, fremgår ikke alene af, at forpagtningen fornyedes gang på gang, indtil han efter 42 års forløb i 1879 ikke ønskede at fortsætte, men der blev også stedse lagt mere jord ind til møllejendommen. Til sidst var arealet i alt 200 td. land. Wielandt holdt en også efter nutidsforhold stor besætning på ejendommen: 10 heste,

5. Den "yngre" Wielandt slægt

80-90 stk. sort hornkvæg, deraf 30-40, som fededes - »og det stærkt« - og solgtes til Altona fedemarked. (Det store, nu bebyggede område syd for kirken har været hans marker).

Wielandt vandt meget hurtigt befolkningens velvilje og tillid. En møllers gerning var dengang i højere grad end nu baseret på tillid. Møllevirksomheden var atter noget nyt for Wielandt. Men han siger selv om den første tid i møllen, at malingen tiltog fra dag til dag. Det blev ret hurtigt til en stor forretning.

*Vandmølleriet i Gram
Wielandts bolig
foto: Nicolai N. Hjorth, Ribe 1875*

Wielandt var blandt dem fra det gamle land, som blev grænselandet en trofast forkæmper. Han gik fuldt og helt ind i det folkelige og nationalpolitiske arbejde. Allerede først i fyrreerne var han ven med H. A. Krüger, Bevtoft, Laurids Skau, Hans Nissen, Hammelev, og Nis Lorentzen, Lilholt, og han deltog i de store nationale møder. I efteråret 1864 blev hans søn, som var hjemme på ferie (fra København), arresteret af en tysk gendarm, beskyldt for at være medlem af en »Holger Danske-forening«. 1870 deltog Wielandt i et af boghandler Sabroe m. fl. indvarslet møde på Harmonien i Haderslev, hvor der forhandlede om en

aktion for at få løftet i Paragraf 5 opfyldt. Et stort antal deltagere blev bagefter sat under tiltale, enten for at have ledet mødet eller talt ved det og værten for at have givet plads til mødet, der ikke var anmeldt, og hvor man anklagedes for at have drøftet offentlige anliggender. Wielandt blev for at have talt på mødet - sammen med 12 andre - idømt en bøde på 5 rigsdaler. Året efter 29. juni 1871, repræsenterede Wielandt Haderslev Vesteramt på et møde i Åbenrå, hvor 25 mænd fra alle egne i Nordslesvig drøftede betimeligheden af at stifte en forening »Dansk Folke- og Vælgerforening for Nordslesvig«. Det foreligger også oplyst, at han i Treårskrigen ydede den danske hær værdifulde tjenester, for hvilke han måtte tåle fortrædeligheder af forskellig art fra slesvigholstens side. I et eftermæle fremhævedes, at han var en varm fædrelandsven, hvis danskhed mange gange havde stået sin prøve. Aldrig svigtede han sin nationale overbevisning eller slap troen på en lykkelig udgang af kampen.

Efter 42 års dygtig gerning i det efterhånden store landbrug med tilhørende vandmølle trak han sig i 1879 tilbage for at blive forpagter af en lille landejendom ved skoven i nærheden af Gram. Lige til sin død var han formand for det af Landboforeningen oprettede brandforsikringsselskab (med 10.000 medlemmer og 50 mill. i forsikringssum). I 20 år, fra 1865 til 1885, stod han som formand for Landboforeningen og fik, da han ikke lod sig formå til at fortsætte længere, en hædersgave. Gamle Wielandt af Gram, som han i de senere år kaldtes, døde den 8. april 1898. Da kampluren gjaldede påny, denne gang mod Køller-regimentet, nedlagde den gamle J. F. R. Wielandt sin vandringsstav i den selv for en kæmpe anselige alder af 89 år.

*

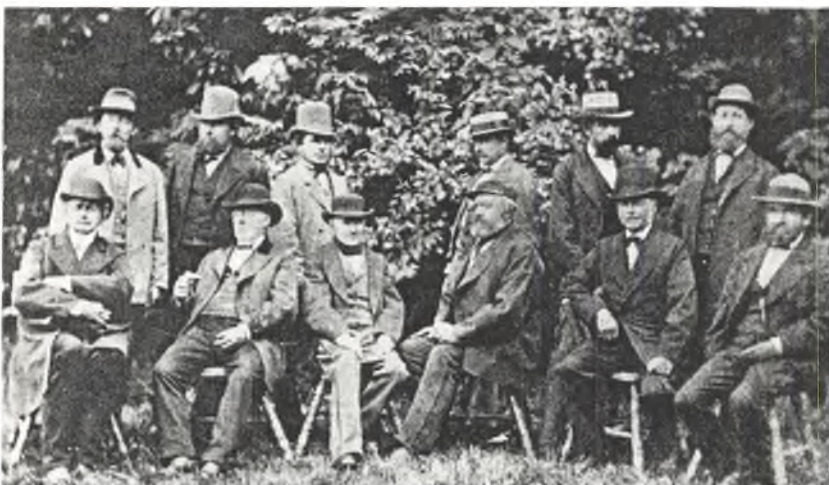
Af Møller Wielandts optegnelser fra tiden omkring treårskrigen 1848-50.

Krigen og begivenhederne gik deres afmålte gang ubekendt med, hvad de kunne bringe. Og noget ængstelig havde jeg alt den 29. marts 1848 bragt min hustru og de to mindste børn (Hans lå syg af koldfeber) samt et læs af vort bedste sengetøj m. m. til Fredericia. Men da vore brave jenser den 9. april 1848 ved Bov og Flensborg jog oprørerne sydpå, hentede jeg dem allerede tilbage den 15. april. Og levede vi så vidt i rolighed den nærmest påfølgende tid, men uvirksomme var vi ikke. Den oprørsksindede godsinspektør (Nissen) lod være at indkalde det værnepligtige mandskab. Og da en opfordring fra oberst Munthe Morgenstjerne kom mig i hænde, sammenkaldte degn Ohrt og jeg en skøn nat samtlige lægdsforstandere og gjorde dem bekendt med dennes indhold. Og var de uden undtagelse villige til at gøre mandskabet bekendt med indkaldelsen. Og disse viste sig lige så villige til at følge den. Og var det en stor fornøjelse de påfølgende dage at se det ene læs efter det andet, idet bønderne frivillig

befordrede dem, rykke ind på Gram slots plads for at forlange marschpenge, som jeg havde sikret dem at udbetale, såfremt inspektøren skulle nægte det. Men af angst betalte han, så længe der var noget i kassen. Dette var vel egentlig sket i marts og først i april.

Den 31. marts morgen kom løjtnant Jensen-Tusch, ledsaget af en del af eleverne på Rødning Højskole hos mig med hensigt at arrestere inspektøren, og nærmest fordi han ikke havde indsendt nationalhestene for Gram, 5 stk. Men da jeg netop kort forinden deres ankomst havde overbevist mig om, at ingen ordre var tilgået ham, og de netop samme morgen var indfordrede til Rendsborg, frelste jeg ham, hvorpå de øjeblikkelig blev afsendt til Kolding. Krig

*»LØVERNE på GRAM« kaldte tolv danske venner sig.
De ville fotograferes, men ikke hos en tysk fotograf,
hvorfor de drog til Ribe i en charabanc for at blive forevigtet.*

De tolv var, i forreste række fra venstre: fysikus Martin Reimers, sogneprest Rafn, dr. Dircks, apoteker Levinsen, møller Wielandt og godsinspektør Raunsøe. Og bagved står, også fra venstre: skovrider Bille Petersen, forpagter Jacob Jensen (der var gift med møller Wielandts datter Marie Frederikke Ernestine), forpagter Lautrup, Billeslund, forpagter Sehested, Gramgaard, slotsgartner Behrens og endelig skovfoged Ferdinandsen, Krogslund ved Gram.

var noget, vi kun kendte af sagn og skrifter. Og udbredte sig derfor straks ved oprørets begyndelse allehånde ængstelige stemninger og frygt for rov og plyndring. ....

Det hæderlige, men uheldige slag ved Slesvig anden påskedag den 23. april, hvor 10.000 danske tropper kæmpede mod en overmagt af 27.000 preussere osv. fulgte jo kort efter. Og vore tropper måtte trække sig tilbage. Et opråb, vel fra Krüger, udgik, at den såkaldte landstorm skulle samle sig ved Helleved for at støtte de tilbagegående tropper. Og en stor mængde samledes virkelig der. Men vist heldigvis formåedes de af det regulære militær til skyndsomst at begive sig enhver hjem til sit. Også jeg var begejstret for turen, men lod mig i sidste øjeblik overtale til at blive hjemme.

Størstedelen af infanteri og artilleri rykkede fra Flensborg gennem Sundeved til Als, hvorimod hele kavalleristyrken, 1. batallion, 2., som ikke havde været med, samt et batteri drog ned ad midten af landet, og den 28. april aften nåede Gram, hvor hele kavalleriet, 5 regimenter, bivouakerede på sydsiden af Kirkebjerg, medens infanteriet indkvarteredes så godt gørligt på Gram. Jeg fik 150 mand, foruden hvad der ellers søgte til. Og blev de beværtede så godt, tid og lejlighed kunne yde. Major Sehested-Gyldenstjerne, gift med en kusine til mig, Eva Clementsen, kom i mørkningen syg af koldfeber, kom i seng og plejet med, hvad huset formåede og så fremdeles. Det var denne nat et meget ubehageligt vejr med storm og ruskegn og bælgmørke og hen mod morgen stærk frost med over 1/2 tom. tyk is på vandet. Bivouakilden skal have taget sig storartet ud, men jeg havde andet at tage vare og fik ikke noget at se. Ud på natten kom også Knudsen fra Forballum og pastor Koch fra Skærbæk. De havde besluttet at begive sig nordpå, da de frygtede overlast fra Tønder og Løgumkloster, hvor de havde deltaget i et togt mod tyskerne. Da tropperne begyndte at drage bort, havde de så travlt, at de ikke kunne afvente dette, men kørte midt ind imellem dem. Min hustru havde nok at bestille, dels med at forsyne de forskellige med føde og drikke, dels med at pakke ind, idet vi havde bestemt, at hun og børnene skulle rejse til Fyn, hvor en kusine, hun havde hos khr. Holstein på Hvidkilde ved Svendborg med khr.s indvilligelse havde indbudt hende til at tage ophold.

Så snart tropperne alle var borte, kørte hun med de to vogne, tre børn og en barnepige samt senere husfoged Heuckendorff afsted og var så heldig endnu samme aften at nå Snoghøj og blive sat over til Middelfart. Alt var på hele turen fuld af forvirring, da der jo var militær overalt. Og havde de som oftest vanskeligt ved at erholde noget at leve af, men blev dog stedse som flygtende sønderjyder modtagne med velvilje og så vidt gørligt hjulpet til rette.

Hermed slutter Wielandts egne optegnelser.

Sprogforeningens Almanak 1899:

I 1848 var Wielandt det danske feltpoliti jævnlig til nytte ved at fremskaffe alle de oplysninger, han kunne, til og gennem vennen Hans Krüiger, som fulgte med hæren. Da general Bülow senere på året lå med 5.000 mand i Gramby og omegn, sendte han bud til Wielandt om at komme til hovedkvarteret i præstegården. Tyskerne lå i Skrydstrup. Og Wielandt hørte Bülow give ordre til de danske tropper i Nustrup om eventuelt at trække sig tilbage over Ågaard nord om åen. »Broen er afbrudt,« sagde Wielandt. - »Da er det nylig meldt mig, at den er i behold.« - »Ja, mig er det modsatte meldt,« sagde Wielandt, »og det er pålideligt.« - »Så rid med Wielandt hen og se efter,« sagde Bülow til en adjudant. Og ganske rigtig, broen var afbrudt. Tyskerne rykkede frem til Gabøl og Nustrup, medens vore tropper så måtte have retraite til defileet ved Gram, hvor skytterne lå langs skovbrynet i lunden. Digerne var gennemskårne, og landevejen kunne bestryges med kanoner fra kroen i Gramby. »Nu kan jeg vel trække mig tilbage,« sagde Wielandt. - »Nej, nu har jeg først brug for Dem, hvis De da vil,« sagde Bülow, »nu jeg ser, De er så godt underrettet og pålidelig.« Tyskerne trak sig imidlertid tilbage. Men så nær var Wielandt ved at komme i slag og Bülow ved at kæmpe om sit fødehjem, Nustrup præstegård. Da Wielandt og hans nabo Lorentzen dengang var de eneste danskere i selve Gram, medens alle de øvrige beboere var indvandrede tyskere, måtte han døje mange fortrædeligheder for sin dankhed: forgiftning af hans rødhvide dogge, ituslåen af ruder, lange tiders indkvarteringer af ½ á 1 hel eskadron slesvigholstenske dragoner, hvis vagtmester Göttsche han i sin harme viste døren efter deres tilbagekomst fra Brøns-affæren og lignende. Men aldrig svigtede hans nationale overbevisning eller frejdige tro på en lykkelig udgang. I ham er en af de trofaste gamle i Nordsløvigt gået bort, en af den yngre slægts forbilleder.

Tipoldeforældre

28. **Morten Møller Wielandt** f. 22 AUG 1780, Boller,⁴ døbt 20 NOV 1780, Uth Kirke, stilling Cand.theol, Storbonde, g. (1) 14 DEC 1804,⁵ **Petra Nicoline Henrikka Schiöth**, f. 28 OKT 1785, København,⁶ d. 05 OKT 1810, Fredericia, begravet 11 OKT 1810, Smidstrup Kirke,⁷ g. (2) 1811, **Frederikke Ernestine Clod**, d. DEC 1864. Morten døde 19 SEP 1816, Vellinggaard, begravet 27 SEP 1816, Smidstrup Kirke.⁸

Morten Møller Wielandt:

Kirkebogen Uth Sogn 430 1684-1814: 1780

Dom 20 post Trinitatis blev Hr. Forpagter Wilandts Barn paa Boller døbt og kaldt Morten Möller er baaret af Frue Tygesen paa Bygholm. Fadere Ober Inspecteur Bagen (1. bogstav utydeligt), Forvalter Borch, Forpagter Möller paa Urup, Frøken Rode fra Urup og Jomfru Frýdensberg fra..?

Som det var sædvane er Morten muligvis opkaldt efter sin bedstefar. Vi ved at hans morfar hed Møller til efternavn, men vi ved ikke om han hed Morten.

Morten Møller Wielandt bliver siden cand. theol, kystbefalingsmand og storbonde. Det sidste ved at han bliver ejer af hovedgården Vellinggaard i Smidstrup Sogn, Holmans Herred mellem Fredericia og Vejle. Cand. theol. eksamenen bliver ikke brugt af ham i praksis.

Vellinggaard overtager han i 1805, hvor han den 24. juni får skøde på gården. Fra skiftet efter moderen i 1809 ved vi, at hun må have bibragt ham det økonomiske grundlag, for ved skiftet står, at han i forbindelse med overtagelsen af Vellinggaard var boet skyldig med 4481 rigsdaler, 1 mark og 2 5/8 skilling. En anseelig sum målt i datiden.

Morten Wielandt og Petra Nicoline Schiöth får i alt 5 børn, hvoraf de 4 børn født i henholdsvis 1805, 1806, 1807 og 1808 alle dør som spæde indenfor samme år. Eneste overlevende er Jens Frederik Riddermann (født 1810), der indgår i anefølgen og beskrivelsen.

Morten Wielandt døde i en alder af kun 36 år. Vi ved ikke hvorfor, men i Fyns Stifts Avertissement nr. 127 1816 i en nekrolog står der: "Hans sidste 9 Maaneder vare en Kjæde af Svaghed, de sidste 12 Dage fulde af de bitterste Smerter." Efter Morten Wielandts død i 1816 ægtede enken cand. theol. Mich. P. Fenger, der i 1838 solgte den 7 1/2 tønde hartkorn store gård for 17.960 rigsdaler til Hans Damkjær (skødet dateret 20. juni 1839).

Smidstrup Kirke Sogn 466 C (1814-1824): Aar 1816 Døde Mandkiøn

Dødsdagen 1816 d 19 Sept, Begravelsesdagen 1816 d 27 Sept, Hr. Morten Wielandt - Student, Eier af Vellinggaard, 36 Aar

-----

Ved besøg på gården i april 2000, kan det konstateres, at der ikke er noget tilbage af den oprindelige gård. Gården er brændt i flere omgange.

29. **Petra Nicoline Henrikka Schiöth** f. 28 OKT 1785, København,⁹ d. 05 OKT 1810, Fredericia, begravet 11 OKT 1810, Smidstrup Kirke.¹⁰

Smidstrup Kirke Sogn 466 HMB-C (1776-1811): Anno 1810 October

d.11de Begravet Hr. Kystbefalings Mand Morten Wielandts hans kone Petra Nicoline Henrieka fød Schiött af Wellinggaard. Gammel. 23 Aar 11 Maaneder 1 Uge.

Tip-2-Oldeforældre

56. **Frederik Ludvig Christian Wielandt** f. 9 AUG 1739, Espe, stilling Forpagter af Boller, g. 09 OKT 1779, i Østbirk og Yding Sogn,¹¹ **Lene Marie Elisabeth Møller**, f. 1751, døbt Marslev kirke 7. NOV 1751, d. 26 OKT 1808, Boller, begravet 02 NOV 1808, Uth Kirke. Frederik døde 02 SEP 1803, Boller, begravet 07 SEP 1803, Uth Kirke.

Frederik Ludvig Christian Wielandt:

Folketællingen 1787. Boller Hovedgård no 2. Uth Sogn. Bjerre Herred. Vejle Amt

Frederik L. Wiland, Husbonde, 47, Forpagter

Lene Møller, hans kone, 33, gift 1.gang

Morten Wiland, barn, 7

Erhard Wiland, barn 5

Jacob Ludvig, barn, 3

Maren, barn, 6

Christine, barn 2

Hedewig Post, mandens moder, 68

Dertil kommer 27 tjenestefolk

Folketællingen 1801. Boller Hovedgård no 3. Uth Sogn. Bjerre Herred. Vejle Amt

Frederik Ludvig Wielandt, gaardboer, 62

Lene Marie Møller, hans kone, 50

Wielandts børn:

Morten Møller, 21

Christine, 15

*Forpagterboligen ved Boller
Maleri fra beg. af 1800 tallet ved Glud Museum*

Elisabeth, 11

Der er i 1801 folketællingen kun få tjenestefolk. Alderen på Lene Marie Møller er angivet 3 år yngre end folketællingen 1787 !

Frederik Ludvig Christian Wielandt på Boller:

Beskrivelsen af Frederik L. C. Wielandt på Boller er baseret på Erik Guldagers bog : "Mellem herskab og bonde". Erik Guldager er selv en efterkommer af Frederik L. C. Wielandt. I sin bog gennemgår han detaljeret tiden og forholdene med udgangspunkt i Frederik Wielandts forpagtningskontrakt, og i skiftet efter ham og hans kone Helene.

"Til Fred og Hvile fra Verdens Møye
er her nedlagt det forgængelige
af
Friederich Ludvig Christian Wielandt
Forpagter paa Boller
Fød i Espe i Fyhn Aar 1739 d. 9 August
gift Aaret 1778

med
sin sørgeligst efterladte Enke
Lene Marie Elisabeth Müller
Fader til 5 Sønner og 3 Døtre
døde paa Boller d. 2.Sepbr. 1803

Sit Kald opagtede han med Flid og Troskab
Derfor saunes ved hans Bortgang
en kierlig Ægtefælle en aarvaagen Fader
en utrættelig Huusfader
Hvis Tab oprettes
naar vi sees igjen".

Dette er indholdet af gravstenen sat over forpagter af Boller hovedgård Frederik Ludvig Christian Wielandt, der døde på Boller den 2. september 1803. Stenen befinder sig i dag i Uth kirkes våbenhus, og udgør et smukt eftermæle efter forpagteren på Boller.

Den 18. august 1785 underskrev Frederik L. C. Wielandt en forpagtningskontrakt på Boller hovedgård. 6 år tidligere havde han den 9. oktober 1779 indgået en anden kontrakt. Der blev ungarlen Frederik L. C. Wielandt forpagter på Boller viet til Helene Maria Elisabeth Møller. Så hin dag i 1785 havde Frederik Wielandt gennem flere år haft sin gang på Boller, men dagen er skelsættende i hans liv, og det bliver starten på et forpagterskab på Boller Hovedgård, som kommer til at vare i 18 år frem til hans død i 1803.

*Våbenhuset i Uth Kirke maj 2000
Forfatterne er i gang med at studere
Wielandts gravsten. Til højre Marianne
Gerlach f. Holdt*

Ejer af godset var på dette tidspunkt greve Erhardt Wedel Frijs til Frijsenborg, og forpagtningen skulle foreløbig løbe i ni år, fra 1788 til 1797. Man havde på dette tidspunkt ikke sluppet det gamle system med stavnsbånd og fæstebondens

No. 52

1785

Christine Sophia

Wielandt

Brev til Brevskabet Trøjtenborg

Brev til Kaasholm, Strijpswall, Trøjtenborg, Løngby, Noller, Nørgaard, Nørgaard og Nørgaard.

Fiddus af Elvhaunter

Deres Kongelige Maestats Dubeim. Lovpræsident, General Lieutenant og Cavallerist og Samværdere

Christine Sophia

Wielandt

Erst Brevinde til Deres Kongelige Brevskab og Brevskab.

Hier Hæderlig

at den Contract med den Kongelige Lovpræsident og Lovpræsident i Berlin den 17de August 1788 til den 1ste Maj 1797, naar den den samme Contract med den Kongelige Lovpræsident og Lovpræsident paa følgende Conditioner

1. Det

2. Det

3. Det

4. Det

5. Det

6. Det

7. Det

8. Det

9. Det

10. Det

11. Det

12. Det

13. Det

14. Det

15. Det

16. Det

17. Det

18. Det

19. Det

20. Det

21. Det

22. Det

23. Det

24. Det

25. Det

26. Det

27. Det

28. Det

29. Det

30. Det

31. Det

32. Det

33. Det

34. Det

35. Det

36. Det

37. Det

38. Det

39. Det

40. Det

41. Det

42. Det

43. Det

44. Det

45. Det

46. Det

47. Det

48. Det

49. Det

50. Det

51. Det

52. Det

53. Det

54. Det

55. Det

56. Det

57. Det

58. Det

59. Det

60. Det

61. Det

62. Det

63. Det

64. Det

65. Det

66. Det

67. Det

68. Det

69. Det

70. Det

71. Det

72. Det

73. Det

74. Det

75. Det

76. Det

77. Det

78. Det

79. Det

80. Det

81. Det

82. Det

83. Det

84. Det

85. Det

86. Det

87. Det

88. Det

89. Det

90. Det

91. Det

92. Det

93. Det

94. Det

95. Det

96. Det

97. Det

98. Det

99. Det

100. Det

Første side af kontrakten

Forpagterboligen på Boller - Maj 2000

hoveri på hovedgården, og man var først så småt på vej ind i de nye tider som blev varslet i slutningen af det 18' århundrede. Gennem forpagtningskontraktens mange paragraffer beskrives, hvorledes en godsforpagter var stillet mellem sit herskab og fæstebønderne. Hvad hans rettigheder og pligter var i forhold til godsets bønder, og hvordan han var stillet økonomisk og privat i skiftet mellem det 18' og 19' århundrede.

Kontrakten som Frederik Wielandt underskrev en augustdag i 1785, er et digert værk på tyve omfattende poster eller paragraffer, hvori der i tidens vidtløftige stil, er taget hensyn til alle tænkelige forhold. Den beskriver, hvordan jorden skal dyrkes, og hvilke friheder forpagteren har, den beskriver hans ret til konge- og kirketiende, som af bønderne skulle fragtes til gården, hoveri forhold, regler for pløjning, indhegning, græsning m.m., og om hvorledes forpagteren skal føre dagbog over udført arbejde, som på forlangende skal forevises godsets forvalter.

Som kaution måtte Frederik Wielandt indbetale 3000 rigsdaler, til: "det høygrevelige herskabs fuldkommen betryggelse og caution for forpagtnings summens rigtige betaling efter forestaaende contract", og disse penge skulle blive stående i det: "høygrevelige herskabs casse", så længe kontrakten løb. Dette er den store gåde i Wielandt's start som forpagter på Boller. Hvordan har en fattig søn af en degn kunnet rejse de 3000 rigsdaler, der var nødvendig for at overtage forpagtningen? Det kan ikke være hans arv efter Jacob Wielandt, for den udgør kun 108 rigsdaler. Frederik Wielandt blev i 1779, 40 år gammel, i Østbirk sogn viet til Helene Maria Elisabeth Møller, i nogle aktstykker som

... den 12de Junij, Wiiborg Singspøis, til os eller Doms
 Chancerys Secretar, hialer sig ind til forsaag Lynde Cavaleri. -

Ei Skjødeskjep af denne Contract ind, alle sine ved og
 maninger, særgjældigt til fæds og efterkommerne, saa siggjældigt
 af os og vore Arvinger, fra den den med os og vore Arvinger
 skjødeskjep og siggjældigt fæds og vore Arvinger sig gjæng med os og vore Arvinger

Boller den 13de August 1785

Wielandt

Wielandt

J. P. Wielandt

Ei den 12de Junij, Wiiborg Singspøis, til os eller Doms
 Chancerys Secretar, hialer sig ind til forsaag Lynde Cavaleri
 og vore Arvinger, særgjældigt til fæds og efterkommerne, saa siggjældigt
 af os og vore Arvinger, fra den den med os og vore Arvinger
 skjødeskjep og siggjældigt fæds og vore Arvinger sig gjæng med os og vore Arvinger
 Boller den 13de August 1785

J. P. Wielandt

Forpagter kontraktens sidste side med underskrifter

5. Den "yngre" Wielandt slægt

f. eks. folketællinger kaldet Lene. Hun er født i 1751 på gården Klarskov i Marslev Sogn på Fyn. Hun er ud af en velhavende slægt. Man må formode, at Frederik Wielandt gennem sit ægteskab er kommet til penge. Måske han også selv som ridefoged eller forpagter har kunnet opspare noget af det store beløb på 3000 rigsdaler.

I årlig afgift skulle Frederik Wielandt betale et tilsvarende beløb, nemlig 3000 rigsdaler. Denne afgift skulle hvert år betales, enten den 1. juni på Frijsenborg eller inden den 12. juni på Viborg snapsting, til greven eller til dennes "ober-inspecteur". Forpagtningskontrakten blev af de involverede parter underskrevet på Boller den 18. august 1785, og som det hedder: "denne con-tract udi alle

sine ord og m e e n i n g e r uryggelig skal holdes og efterkommes paa begge sii-der af os og vore arvinger". Begge parter fik en genpart af kontrakten. Denne første f o r - pagtningskontrakt løb i ni år fra 1788 til 1797. I 1793 enedes parterne om en forlængelse, gældende fra 1797 til 1809. Den ny

*Boller Slot med forpagterboligen i baggrunden
- maj 2000*

kontrakt blev underskrevet på Boller den 24. september 1793. Den var stort set identisk med den første, dog med den ændring, at fra 1. maj 1797 steg den årlige afgift fra de førnævnte 3000 rigsdaler årlig til 3.200 rigsdaler. Kautionen var den samme, 3000 rigsdaler.

Lene og Frederik Wielandt fik en række børn, men flere af dem døde allerede som små, hvilket ikke var usædvanligt i de tider, men fem børn overlevede dog forældrene:

- Morten Møller Wielandt født på Boller 22 AUG 1780 og døbt i Uth Kirke 08 OKT 1780. Han indgår i anefølgen og beskrivelsen.
- Maren Wielandt døbt 11 FEB 1782 i Uth Kirke og begravet 03 MAJ 1790.

- Erhardt Wielandt født på Boller i 1782. Døbt 08 MAJ 1783 i Uth Kirke. Han blev 27 APR 1804 gift med Gjertrud Cathrine Skou og han blev gårdejer i Tvingstrup i Ørridslev Sogn ved Horsens.
- Jacob Ludvig Wielandt døbt 19 DEC 1784 i Uth Kirke. Også han blev ved jorden og blev senere ejer af Ørskovgaard, ligeledes i Ørridslev Sogn.
- Christine Sophie Wielandt døbt 26 APR 1786 i Uth Kirke. Hun blev 02 MAR 1804 gift med Peder Mønster Guldager, søn af den samtidige møller i Byholm Mølle, Peder Guldager. Peder Guldager og hans kone Anne Dorothe Mønster var gode venner af familien på Boller, for de optræder flere gange som faddere til Wielandts børn. Peder Mønster Guldager overtog i 1807 Lille Borupgaard i Katstrup Sogn, men døde allerede ti år senere. I 1817 bliver Christine Sophie enke, men kun for en kort periode. 28 APR 1818 ægter hun Joachim Diderik Karck, og med dette ægteskab starter et langvarigt "slagsmål" om skiftet af Lille Borupgaard. Denne historie er fortalt af Erik Guldager i hans bog "Thi kjendes for ret". Død i egnen omkring Langå 1848 (ikke verificeret).
- Johan Henrik Wielandt døbt 04 JUN 1788 i Uth Kirke. Ved dåben er det grevinde Friis af Boller der bærer ham. Den 31 AUG 1788 er der samme dag 2 begravelser for Wielandt familien i Uth Kirke. Deres søn Johan Henrik, som kun bliver knap 2 måneder gammel, og hans farmor Forpagter Wielandts mor Hedevig Post 76 år gammel.
- Elisabeth Sophie Wielandt døbt 03 MAR 1790 i Uth Kirke. I 1808 blev hun ved kongebrev viet til købmand Mads Sørensen Laue. Hun skal være død omkring 1866 fattig og blind.
- Johan Henrik Wielandt født 21 NOV 1793 på Boller. Han dør knap 3 år gammel den 29 OKT 1796 under sørgelige omstændigheder beskrevet i kirkebogen i Uth Sogn: " 29 Oct Boller Døde Johan Henrich 3 Aar - Forpagter Wilands Søn hængt sig et Senge Baand da han spóged og wille kaste sig hid og did i Sengen. Begravet den 1st Nov ".

Den 2. september 1803 døde Frederik Wielandt på Boller, 64 år gammel, og begravelsen fandt sted i Uth kirke den 7. september. Den 10. september blev der i København underskrevet en kongelig tilladelse til, at enken kunne hensidde i uskiftet bo. Derfor blev der ikke, som normalt, foretaget registrering og deling af boet, men allerede det efterfølgende år ønskede hun at skifte med arvingerne. Derfor påbegyndtes den 7. august 1804 på Boller skifteforretningen efter Frederik Wielandt. Den viser hvilke værdier han var i besiddelse af ved sin død, og hvorledes han i øvrigt var stillet økonomisk.

Indtægterne fordelte sig på to grupper, dels udestående fordringer hos en lang række debitorer og dels værdien af besætning og indbo. I alt beløb skiftesagens

indtægtsside sig til 54.960 rigsdaler. De 51.072 rigsdaler stammede fra de udestående fordringer. Værdien af indbo og besætning udgjorde 3.088 rigsdaler, og endelig var børnene 800 rigsdaler skyldige til boet. Det var penge de havde modtaget i tiden medens Lene Wielandt havde siddet i uskiftet bo. Vi kommer derved op på de nævnte 54.960 rigsdaler.

Herfra skal så, trækkes de uundgåelige udgifter, i alt 2888 rigsdaler. Det drejede sig mest om udgifter til private personer. For eksempel var man skyldig til en skovfoged Niels Ladefoged i Ustrup 300 rigsdaler, Lene Wielandts kusk, Søren Sørensen, havde 200 rigsdaler til gode, og en Jens Bødker 450 rigsdaler. Forpagter Schiøtz på Stensballegaard fremlagde en regning på 352 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling. Af regningen fremgik, at han havde leveret grønsager, korn etc. til Frederik Wielandt, så langt tilbage som i 1793, og i et par år havde han oven i købet forstrakt ham med kontante beløb. En af posterne var et udlæg på 3 rigsdaler og 2 skilling til Peder Smed: "for at kaurere den brune hæsteplag". Man kan undre sig over, at denne regning ikke forlængst var blevet betalt. Sløseri? Og næppe mangel på midler!

Tillige var der udgifter til begravelsen, og så de sædvanlige udgifter i forbindelse med skiftebehandlingen. Der var et skiftesalær på 200 rigsdaler, "revisions contoirt" skulle have 66 rigsdaler. Stemplet papir til udfærdigelse af skiftetbrevet kostede 172 rigsdaler. Den kongelige Kasse havde jo også ret til en andel, og det beløb sig til 328 rigsdaler. Endelig var der mindre beløb til de øvrige involverede, skifteforvalterens fuldmægtig, samt salær til skriver, vitterligheds mænd, etc., i alt 720 rigsdaler. Når udgifterne på 2.888 rigsdaler blev fratrukket indtægtssiden, var beholdningen som kom til deling mellem arvingerne på 52.072 rigsdaler - et ret betragteligt beløb.

Det udestående beløb på 51.072 rigsdaler var, som der står i skiftesagen: "capitaler som madame Wielandt har udestaaende fra snapsting 1804" og fordelte sig over 32 personer, og som nævnt ovenfor var det sikkert, for flertallets vedkommende personlige lån som var optaget hos Frederik Wielandt. Og der var virkelig store debitorer imellem. For eksempel skyldte grevinden boet 8.700 rigsdaler. En Jens Ingerstør i Horsens 1800 rigsdaler og en anden Horsensborger, Jens Pedersen Storm 1.399 rigsdaler. En anden af de store debitorer var baron Juel på Stensballegaard, hos hvem man havde 5000 rigsdaler til gode.

Den formue, som kom til deling efter fradrag af diverse udgifter, var på 52.072 rigsdaler og 5 mark. Halvdelen tilfaldt Lene Wielandt og det beløb sig til: 26.036 rigsdaler, 2 mark og 8 skilling. Ifølge loven havde hun ydermere ret til en

så kaldt broderlod som var på: 5.207 rigsdaler, 1 mark og 11 1/5 skilling, hvilket fik til resultat, at hendes samlede andel blev på: 31.243 rigsdaler, 4 mark og 3 1/2 skilling.

Bømenes andel blev derefter: Sønnerne Morten, Erhardt og Jacob fik hver en broderlod, som var på de nævnte 5.207 rigsdaler, 1 mark og 11 1/5 skilling, og døtrene: Christine Sophie og Elisabeth Sophie fik hver en såkaldt søsterlod som var det halve af en broderlod, altså: 2.603 rigsdaler, 3 mark og 15 3/5

Frederik Wielandts Segl

skilling. Denne ulighed mellem en bror og en søster gjaldt indtil 1857 hvor reglen ophævedes. Dog vedvarede reglen om, at ægtefællen havde ret til en broderlod indtil en lovændring af 20. april 1926, afsluttede dette kapitel i arvelovgivningen.

Skiftet efter Helene Marie Elisabeth Wielandt

Efter Frederik Wielandt's død var Lene Wielandt nu en formuende dame med over 31.000 rigsdaler på kistebunden.

Den 26. oktober 1808, klokken 12 middag, fik forvalteren på Boller, den 30 årige

Erhard Borch, på: "Hendes Høygrevelige Naade, Frue Grevinde Frijses Vegne", underretning om, at Helene Maria Elisabeth Wielandt var afgået ved døden. Som skifteforvalter begav han sig straks til den afdødes bolig for at foretage den lovpligtige forsegling af boets indbo og besætning. Ifølge Danske Lov fra 1683 skulle dødsfaldet straks anmeldes til øvrigheden, som så foretog en forsegling af boet. På 30te dagen for dødsfaldet skulle skifteforvalteren så forestå registreringen af boets værdier i nærværelse af arvingerne og deres formyndere. Erhard Borch fandt det imidlertid berettiget, i tilfældet Lene Wielandt, at fravige denne regel, og med det samme indlede registreringsforretningen. Hans begrundelse for dette skridt var, at Lene Wielandts børn, samt den yngste datters værge, forvalter Schytte på Stensballegaard. "vare fraværendes og deres boepæles frastand ikke tillod skifteforvalteren at erholde deres øjeblikkelige nærværelse". Endvidere anså han det ikke forsvarligt at overlade ansvaret for boet til den eneste hjemmenværende søn Jacob Wielandt: "såvel fordi han ikke ville erklære sig villig til at paatage sig sammes ansvar, som for at forebygge ald grundet eller ugrundet mistanke imod afdødes tjenste tyender". Med de påbudte vitterligheds- og registreringsmænd gik man derfor straks i gang med at gennemføre første del af skifteforretningen.

I 1804 disponerede Lene Wielandt endnu over forpagterboligen, men i 1808 beboede hun en noget mindre lejlighed, men hvor vides ikke. At hun har haft sin lejlighed på en ejendom med tilknytning til godset, kan der ikke herske tvivl om, da der indledningsvis i skifte står, at Lene Wielandt: "paa Boller ved døden var afgaaet". Desværre giver skifteforretningen ikke nogen detaljeret gennemgang af de enkelte rum, men nogen pensionistlejlighed var det ikke, Hun havde efter forholdene indrettet sig ret herskabeligt. Beboelsen indeholdt således både en storstue, dagligstue, soveværelse, mælkestue samt et ekstra kammer. Endvidere havde hun til sin nødvendige befordring, to kalechevogne og en slæde. Helt sluppet landbruget havde hun ikke. Der var korn på loftet, og hun var i besiddelse af en ensidig besætning. Et folkehold havde hun i sit brød til hjælp ved pasningen af alt dette.

Lejligheden indeholdt hvad der kunne forventes hos en formuende enke. Der var rigeligt både med hensyn til møbler, linned og service, samt så rigeligt af det nødvendige tilbehør til at dække et pænt bord, både til daglig og ved særlige lejligheder. Ligeledes var hun i besiddelse af de nødvendige ting og redskaber til at bestride arbejdet i både hus og stald.

Den sidste og afgørende samling i skiftesagen afholdtes hos gæstgiver Jens Overbye Ingerslev i Horsens den 1. juli 1809 under forsæde af skifteforvalter

Erhard Borch. På dette møde blev den endelige opgørelse og deling af boet foretaget. Med undtagelse af Morten Wielandt, som havde ladet sig repræsentere ved stedfortræder, mødte samtlige arvinger med deres respektive værgere. Mændene kunne dengang tale og ikke mindst handle for sig selv, med kvinderne var det straks en anden sag, de skulle i slige forretninger have en værge - for gifte kvinder var det som regel deres ægtemænd der fik dette hverv. For den ældste datter Christine Sophie mødte hendes mand, Peder Mønster Guldager, Lille Borupgaard, og den yngste datter, Elisabeth Sophie, havde som værge sin mand, købmand Mads Sørensen Laue i Horsens.

Værdierne beløb sig til 32.017 rigsdaler, 5 mark og 10 skilling. Herfra skulle så trækkes boets udgifter på 6.574 rigsdaler, 4 mark og 9 skilling. Til minus-siden skulle endvidere lægges de uundgåelige udgifter i forbindelse med skiftebehandlingen som løb op i 566 rigsdaler, 1 mark og 1 skilling. Derefter skulle udgifterne trækkes fra, og de lød på 7.140 rigsdaler, 5 mark og 10 skilling. Det beløb som derefter blev tilbage til deling mellem arvingerne var på 24.876 rigsdaler, 1 mark og 112 skilling, og man må nok sige, at det var en ganske pæn formue som her kom til deling. Arven blev delt efter millimeterretfærdige principper, og kom til udbetaling, dels i kontanter, og dels som andele i de tilbageværende obligationer fra Frederik Wielandts tid. Endvidere fik alle en anpart i Urup mølle.

Kun Morten Wielandt kom i den prekære situation, at han skyldte boet penge. Det havde sin årsag i, at hans mor havde skudt kapital i hans gård, Vellinggaard i Smidstrup sogn, og på denne måde blev han sine søskende skyldig med et beløb på 4.481 rigsdaler, 1 mark og 2 5/8 skilling. Hovedparten, 4000 rigsdaler, udbetaltes straks til boet, og restbeløbet fik hans bror Erhard udbetalt som en del af sin arv.

Således sluttede, til alles tilfredshed, skiftesagen efter Lene Wielandt i sommeren 1809, og arvingerne erklærede sig i skifteprotokollen: "fornøjede med Skiftebehandlingen i alle Maader og saaledes bekræftede Forretningen med deres underskrift".

Og således slutter en spændende historie om, hvorledes en "fattig" degnesøn fra Espe endte som en velhavende forpagter på Boller.

57. **Lene Marie Elisabeth Møller** f. 1751, d. 26 OKT 1808, Boller, begravet 02 NOV 1808, Uth Kirke.

Kirkebogen Østbirk og Yding sogne : Vielse 09 octbr 1779, "ungkarl Friderik Ludvig Christian Wielandt Forpagter på Boller og jomfru Helene Elisabeth Møller af Urup". . . . .

Frederik Wielandt og Lene Møller blev viet på godset Urup, der ligger i Østbirk Sogn nord for Horsens. De har formodentlig begge været i tjeneste på Urup. Ved deres ældste barns dåb i 1780 er en af fadderne "forpagter Møller på Urup". Det kan kun være Lene Møllers ældre broder Mads Møller.

Hun er døbt **Lene Marie Elisabeth Møller**. Da hun blev gift hed hun Helene Elisabeth Møller. I folketællingslisterne 1787 og 1801 hed hun Lene Møller og Lene Marie Møller. På gravstenen i Uth Kirke over Frederik Wielandt hed den sørgeligst efterladt enke Lene Marie Elisabeth Müller.

Omgangen med personnavne var dengang mildest talt noget lemfældig.

Et af de spor Helene Marie har sat sig er, at hendes navn går igen helt op til de nutidige generationer.

Den 30.06.1806 skøde på Urup Mølle i Østbirk sogn. Købekontrakt oprettet 21.11.1804. Købesum 11.999 rdl.

Begravet i Uth Kirke ifølge kirkebogen 56 år gammel.

58. **Jens Riddermand Schjøth** f. 23 NOV 1755, København,¹² 27 NOV 1755, Holmens Kirke,¹³ stilling Præst, Provst i Ballerup, g. 24 SEP 1781, **Eva Cathrine Ebbesen**, f. 22 AUG 1762, København,¹⁴ d. 30 JUL 1847, Fredericia. Jens døde 07 JUN 1816, Ballerup.

Jens Riddermand Schjøth:

Kirkebogen Holmens Kirke Sogn 21 København fødte 1-21-12 (1746-1757): 27 NOV 1755

Jens Riddermand: Fad: Friderich Hendrich Schytt Kvartermand ved Holbyggriet, Mor: Anna Sophia Riddermand: (Faddere): Zacharias Riddermand borger, Carl Friderich Decker Skrædder, Henrich Juncker Perlestikker, Margrethe Sophia Riddermand i Springgaden, Grete Cathrine Schytt ale.

Student København 1773, Cand.Theol 26.02.1777 med 1.karakter, Magister 31.07.1780, 27.06.1781 Rektor i Randers, 11.04.1788 Præst i Vejle og Hornstrup,

ordineret 09.09.1788, Provst 1791 i Nørvang Herred, 02.11.1804 Præst og Provst i Ballerup og Målev Sogn, Smørum Herred Kbh. Amt.

Havde 3 sønner og 9 døtre, hvoraf ingen blev præster eller gift med præster.

Om Jens Riddermand Schjøth findes forskellige vidnesbyrd, der giver et billede af en usædvanlig hård skolelærer. En af hans dalevende disciple Consistorialraad Pastor Berthel Christian Budtz i Thorsager, der afgik fra Randers Skole i 1786 beskriver ham således:

" Han var en duelig, men tillige temmelig stræng Lærer, han syntes, at føle et Slags Velbehag i Risets Afbenyttelse, og derfor lod han sjelden nogen Lejlighed til sammes Afbenyttelse gaae forbi. Ligesaalidt, den Øverste som den Nederste i Skolen kunde i denne Henseende vide sig sikker, thi Straffeembedet forvaltede han med stor Nøjagtighed igjennem alle Classer. Imidlertid kan det ikke nægtes, at Skoledisciplinen ved hans Tiltrædelse af Rectoratet vist kunde trænge til nogen Skjærpelse, da det Interregnum, som indtraf efter Fuchs's Død, ej havde været uden skadelig Indflydelse paa Disciplenes Sædelighed og Flid. Men skjøndt den Strenghed, Schjøth, mod mine Meddisciple udviste, rystede mig saa heftigt, at jeg de Dage, han underviste, aldrig uden med en Slags Ængstelse gik til Skolen, byder dog Sandheden mig at vidne, at jeg selv ingensinde af ham blev paa slig Maade behandlet. Tvertimod nød jeg stedse fortrinlig Deel i hans Yndest og Kjerlighed. Da han leverede mig mit Testimonium, fældede han Taarer, og aldrig kunde jeg ønske mig et mere anbefalende Vidnesbyrd, end det, han i samme meddeelte mig."

Men det er ikke bare i relationen mellem elever og lærer der har været problemer. Det er også registreret i systemet, for den 1. august 1783 modtager Jens Schiøth et brev fra biskop Jørgen Hee i Aarhus, hvor der direkte klages over hans embedsførelse : "Det er ikke længe siden, at mig er forebragt, at Deres overilede Gemyt og Fremfusenhed i at straffe Disciplene ej alene afskrækker En og Anden fra at sætte Børn i Randers Skole, men endog kan bevæge Forældre, som har Børn der, til at tage dem deraf, saa at Skolen vissere trues med Forringelse ... Det er paa Tide, at De søger at moderere den Heftighed i Sindet, som De øjensynlig befindes at besiddes af naar Noget møder, som De ikke synes om....."

Det er en hård dom over rektoren, men der har også spillet nogle lokale forhold ind, og det var siden ikke til hindring for, at han senere blev udnævnt til præst og siden til provst.

I portrætmaleren Hans Hansens dagbog fra 1793-1797 får man et personligt

billede af Jens R. Schjøth og hans familie i Vejle, idet maleren i flere dage opholder sig i Vejle i 1794 i juni måned. Om sit besøg hos familien Schjøth:

10. juni: "Jeg blev inviteret der at spise og spille siden Lohmbre, da den Kamp var forbi, spadseerte vi en Tour om i Byen...."

29. juni: "I dag fortalte Borgmesteren, at der havde været Ildløs i Veile og havde faaet fat i Provst Schjøths Papirer, det fraperte mig, da jeg kender denne mand -. Jeg gjorde det dumme Spørgsmaal, om man havde faaet det slukket? Hvorpaa han svarte, idet han saa ud af Vinduet: "Ja Papiir kan man slukke". Det besynderlige svar standsede min Nysgerrighed, saa jeg ikke spurgte om meere."

(Det ville ellers have været rart, om man havde fået lidt mere at vide.)

I "Vejle Bys historie" er aftrykt breve, som Jens R. Schjøth har sendt omkring udbygningen af skolevæsenet i byen. Disse vidner om en energisk person, der målbevidst arbejder på en sag. Jens R. Schjøth må have lært at beherske sit temperament, for ellers var han ikke avanceret fra præst til provst i to herreder.

Kilde: Randers Lærde Skole, I. Rectorer.
Vejle Bys Historie, C.V. Pedersen 1927.
Memoirer og breve VI "Portrætmalerens dagbog",
August Bangs forlag 1966.

59. **Eva Cathrine Ebbesen** f. 22 AUG 1762, København,¹⁵ d. 30 JUL 1847, Fredericia.

Tip-3-Oldeforældre

112. **Jacob Ludvig Wielandt** f. 18 OKT 1686, Vester Skerninge, stilling Degn i Espe, g. 19 MAR 1731, i Herringe Sogn, Sallinge Herred,¹⁶ **Hedevig Dorthea Johansdatter Post**, f. OMK 1712, d. AUG 1788, begravet 31 AUG 1788.¹⁷ Jacob døde 26 SEP 1739, Espe.

Jacob Ludvig Wielandt:

Jacob blev student i 1704. Herefter er der en periode, hvor vi ikke kan følge ham. Men han opholdt sig på Erholm, et nordvestfynsk gods, en del af tiden. Da han gifter sig i 1731 med Hedevig Post, er han fuldmægtig på Fiellebro Gods ved Ringe.

Var han skriver ? Bogholder ? Blandt hans efterladte bøger var en del lov-bøger. Den historieinteresserede apoteker Hamfordt i Odense, skriver et sted

som bemærkning til nogle af sine historiske studier "afskrevet ved sekretair Wielandt". Er det Jacob Ludvig ?

Højt oppe i alderen får Jacob Ludvig et degnekald. Den 11. april 1736 bliver han af generalmajor Trampe kaldet til sognedegn i Espe og Vantinge Sogne i Sallinge Herred, Svendborg Amt. Der etablerer han sig udover at være degn som "klog mand". Han blev konsulteret angående sygdomme, og kurerede på både mennesker og dyr. Blandt hans efterladte bøger er udenlandske dyrlægebøger. Han hjalp også folk med at tolke loven.

Den 11. februar 1731 bliver han på Fiellebro trolovet med Hedevig Dorthea Post. Hun var født omkring 1712 som datter af Johan von der Wisck kaldet Post, som var "Hollænder" på Brahesborg.

Børn:

- Johan Christoffer Wielandt f. 1734 (der vides ikke mere om ham)
- Charlotte Sofie Elisabeth Wielandt, f.20 NOV 1736 i Espe, begravet 13 AUG 1750
- Frederik Ludvig Christian Wielandt, som siden blev forpagter på Boller.

Skifte efter Jacob Ludvig Wielandt,

Espe 26. oktober 1739

Sallinge Herreds Provstearkiv, Skifteprotokol 2, 1. del

Landsarkivet for Fyn

Oversat af Erik Guldager

Den 26 september 1739 døde Jacob Ludvig Wielandt, og den 26 oktober satte skifteretten sig sammen i Espe. En degn var en del af det gejstlige system, så skifteretten består ikke som normalt af de verdslige offentlige myndigheder, men af det gejstlige system repræsenteret ved Provsten samt 2 sognepræster. Dertil børnenes værge, som er deres farbror Joachim Wielandt, sognepræst i Fjelsted-Harndrup, og enken Hedevig Dorthea Johansdatter Post. På det pågældende tidspunkt kunne kvinder ikke tale for sig selv, så enken måtte lade sig repræsentere ved en mandlig værge. I dette tilfælde Peter Christensen af Espe, som vi ikke ved hvem er. Senere i skiftet vælger hun en ny værge, Søren Lind, som er hendes mands efterfølger i degneembedet, og som det er tidens skik, ikke bare overtager degneembedet, men også den efterladte kone.

En gennemgang af skiftet er spændende. Det fortæller meget om tiden, og det giver et godt indblik i, hvordan det har været at være degn i Espe, og hvordan

de økonomiske forhold har været.

Som det fremgår af skiftet er degnen ikke en formuende mand. På oversigtskemaet fremgår det hvilke aktiver degnen havde ved sin død. Som det var skik og brug på den tid gøres hele boet minutiøst op. Intet bliver glemt. Alt fra guld og sølv beholdning ned til en gammel lygte eller blikpotte. Intet er overladt til tilfældighederne. Aktiverne udgør ved sammentælling af de enkelte elementer i opgørelsen i alt 251 rigsdaler, 5 mark og 4 skilling. Skifteretten beregner aktiverne til 250 rd., 4 mark og 14 sk. Forskellen kan skyldes unøjagtigheder ved afskrivning af opgørelsen, men mere sandsynligt er det, at forskellen kan henføres til banale regnefejl. I dag hvor vi har alle hjælpemidler til rådighed, glemmer vi, hvor svært det den gang har været. En bogholder dengang skulle have færdigheder i mange talsystemer. Vi har vænnet os til 10 tals systemet, og med introduktionen af computere også stiftet bekendtskab med det binære system. I 1739 skulle man være vant til at regne i 10-tals systemer (rigsdaler), 6-tals systemer (1 rigsdaler = 6 mark), 16-tals systemer skilling (1 mark = 16 skilling) og 3-tals systemer (1 Sk = 3 album). Det var ikke let !

Den største post i formuen udgøres af sølvet i form af bægere, knapper og penge, i alt 61 rd, 5 mk, 4 sk, svarende til cirka ¼ af formuen. Cirka ¼ udgøres af familiens redskaber i tin, messing, blik og kobber, hvor det mest værdifulde, er en stor kobberkeddel til brygning, og som af skifteretten bliver sat til 22 rd, 12 sk.

Skiftet giver et godt indtryk af hvordan familien har boet. Der har været 2 stuer, en stor og en lille, et pigekammer, et køkken og et bryggers. I den store stue har været et skab, et fyrbord samt 7 læderstole og en stor egetræskiste. Den store stue har også været brugt til soveværelse. Af andre gemmer har der været nogle skrin. Den lille stue er bestykket med et fyrtræsbord, en stor dragkiste, og igen en seng. Pigekammeret ser mere ud til at have været brugt til en slags opmagasineringsrum. Ud over barnevogn og en seng, er der stillet øltønder og andet godt derind. Og helt specielt hæfter man sig ved 2 pistol hylstre, hvad så end degnen har brugt dem til. Generelt ser degneboligen ud til at have været selvforsynet med alle nødvendige redskaber til at brygge og opbevare øl, som var en væsentlig del af den daglige forplejning.

Sengetøjet udgør en væsentlig del af indboet vurderingsmæssigt. Alle husets dyner og hovedpuder er minutiøst optalt og nummererede – i alt 21 styk. Som det var skik og brug på den tid havde degnen også et lille husdyrhold. 4 heste hvor en af dem er helt udtjent, 2 køer og 10 får, hvoraf en vædder. Et

par bistader fortæller at degnen også selv har produceret honning.

Degnen har ikke haft den store garderobe. Han har haft 4 kjortler, den fine sorte, og 2 grå til hverdagsbrug, samt en speciel grå rejsekjortel. Et par sko med metalspænder.

Degnen var jo en lærd person, og alle hans bøger er beskrevet. I alt er der optalt 45 bøger og artikler. Vurderingsmændene i skiftet var jo præster, så de har jo selv været lærde og forstået at værdsætte samlingen (eller det modsatte). Hele samlingen er vurderet til 22 rd, 5 mk, 10 sk. Højst vurderet er Christian den 4's bibel – 10 rd. Mange af bøgerne har selvfølgelig et religiøst indhold, eller andet indhold til at understøtte degnen i sit daglige arbejde. Han var jo både degn og lærer. Men man kan også læse om degnens interesser, som for det meste har været af praktisk karakter. Om heste og bier, men også artikler om krig og artilleriet.

Efter at indboet er gjort op vil skifteretten sikre sig at alt er med. Her kommer retten i tanke om, at en del af degnens løn, som betales i korn også skal gøres op. Det konstateres at boet også har nogle penge til gode, som børnenes værge Joachim Wielandt påtager sig at inddrive ved at tilskrive skylderne. Herefter går retten i gang med at opgøre boets gæld.

Alle kommer nu med frem med deres krav. Heraf fremgår det, at Jacob Wielandt må have været syg i en periode før sin død, for Anders Plov, som også er vurderingsmand i selve skiftet, ønsker betaling på 3 mark og 12 skilling for udført degnearbejde under Jacob's sygdom. Gælden opgøres til i alt 33 rd. Retten drøfter derefter betingelserne for den auktion, der skal holdes over indboet. På enkens opfordring opdeles boet i 3 dele. Den del hun selv er berettiget til, den del som skal på auktion, og som hun selv vil byde på, da hun har brug for møblerne i dagligdagen, og den del, der reelt skal bortauktioneres. Retten er her meget praktisk. Man beslutter at afvente auktionen til Jacob Wielandts efterfølger i degneembedet er kommet, for han kunne jo tænkes at være med til at byde på auktionen. Her har man helt sikkert haft i tankerne, at han jo ikke blot skulle overtage degneembedet, men tillige huset og enken !

Hermed slutter arbejdet den 27. oktober og et nyt møde aftales til 9. december (1739).

Den 9. og 10. december mødes så retten igen. Man kan konstatere at der ikke er kommet en ny degn endnu. Enken møder dog op med en ny værge – Hans

Raun. Møblerne er som aftalt i 3 dele, så man beslutter at fortsætte med auktionen. Børnenes del bortauktioneres som aftalt. Degnekornet drøftes igen. Før det er tærsket og opmålt kan det ikke vurderes, så man beslutter at afslutte her og først tage den samlede vurdering op den 3. maj (1740).

Den 3. maj 1740 sættes skifteretten igen som aftalt. Nu er der endelig kommet en ny degn – Søren Lind, som nu optræder som Hedevig Post's værge.

Man konstaterer at auktionen er forløbet som aftalt, og faktisk har salget af børnenes andel af møblerne indbragt cirka 13 rigsdaler mere end forventet i alt 138 rd, 3mk, 15 $\frac{3}{4}$ sk. Så tager man fat på sagerne man havde aftalt.

- Først konstaterer man, at boet ejer en kakkellovn i Vester Skerninge. Man kan her gætte på, at den må være arvet efter Jacob's far Christopher Wielandt, som var præst i Vester Skerninge. Det har været en god kakkellovn, for værdien fastsættes til 6 rd 6 mk. Halvdelen af denne kakkellovn skal tilfalde børnene, hvilket bringer deres samlede arv op på 142 mk 15 $\frac{3}{4}$ sk.
- De udestående fordringer som Joachim Wielandt ville tage sig af, viser sig at være så uvisse, at retten beslutter at se bort fra dem. Men Joachim Wielandt vil godt have dækket sine omkostninger ved at skrive til skyldnerne, 1 mk 13 sk.
- Fra sognet i Espe var der kommet 10 tønner byg, og fra sognet i Vantinge 5 tønner rug. Og kornet som ved sidste gennemgang ikke var tærsket, kan nu opgøres til 2 tønner rug og 4 tønner havre. Men Hedevig havde brugt det meste til husholdningen for hende, hendes børn og til pigen, og da der var lang tid til, at der kom nyt i hus, kunne hun ikke undvære resten. Retten beslutter da at godskrive hende kornet til forsørgelse af familien.
- Gælden var på det første møde opgjort til 33 rd. Heraf må Hans Raun vedgå, at han heraf må afstå en fordring på 17 rd 2 mk 6 sk. De var af boet en gang blevet betalt ved, at Lambert von Haven, Christopher Wielandt's efterfølger som præst i Vester Skerninge havde overtaget gælden, så Hans Raun måtte søge at inddrive pengene hvor han nu fandt for godt ! Vi ved fra forskellige regnskaber, at den nævnte Lambert von Havens styrke ikke var udi økonomi styring.
- Omkostningerne ved degnens begravelse kunne nu gøres op. Hedevig Post forelagde en regning på 37 rd 5 mk 4 sk. Det synes retten, på foranledning af børnenes værge, var et grumme stort beløb, som boet skulle dække – for stort. Efter rettens skøn er pengene jo bekostet af dødsboet, så dem kan hun ikke få dækket. Retten beslutter så i stedet at

give hende et vederlag på 20 rd til hendes egen begravelse !

Så er man langt om længe klar til at gøre gælden op. Siden sidst har det været nødvendigt, at hyre erstatning ind til "degneopgaver", at betale for, at en bondes kone har våget over den afdøde i de 7 uger, hvor han havde det dårligt - alt noget boet skal betale. Dertil nye udgifter til stempel og vurderingsforretning, som vi kender i dag. Af andre interessante oplysninger, kan man se, at der dengang også var en pensionsordning forbundet med at være degn i Espe. Alt i alt beløber boets gæld sig til 61 rd 3 mk 3 sk (regnes der efter på oplysningerne i skiftet viser en sammentælling at det faktisk er 58 rd i stedet for de 61). Disse omkostninger fordeles mellem enken og børnene med 33 rd 1 mk 9 ½ sk til børnene og 28 rd 1 mk 9 ½ til Hedevig. Børnene skal dække en større del af omkostningerne, idet det jo primært er deres bohave der er solgt på auktionen, og de derfor har en større auktionsafgift !

Så kan arven til børnene gøres op. Deres andel af det samlede bo udgør 142 mk 15 ¾ sk fratrukket deres andel af omkostningerne 33 rd 1 mk 9 ½ sk i alt 108 rd 5 mk 6 ¼ sk.

Frem til 1857 var det sådan at pigebørn kun arvede det halve af det, drengebørn arvede. Med 1 pige og 2 drenge skal pigen have 1/5 del, i skiftet kaldet en søsterlod, og hver af drengene en broderlod på 2/5 af boet. Herved kan fordelingen opgøres således:

- Johan Christopher arver 43 rd 3 mk 5 sk 8 2/5 album.
- Charlotte Sophie Elisabeth 21 rd 4 mk 10 1/5 sk.
- Friderich Ludvig Christian 43 rd 3 mk 5 sk. 8 2/5 album
- Enken Hedevig Dorthea Johansdatter Post arver det resterende opgjort til 125 rd 2 mk 7 sk.

Børnenes arv overlades mod kvittering til deres værge farbroderen Joachim Wielandt.

Til sidst kan det blot konstateres, at det ikke er arven, der senere sætter Friderich Ludvig Christian Wielandt i stand til at overtage forpagtningen af Boller for 3000 rd.

113. **Hedevig Dorthea Johansdatter Post** f. OMK 1712,¹⁸ g. (1) 19 MAR 1731, i Herringe Sogn, Sallinge Herred,¹⁹ **Jacob Ludvig Wielandt**, f. 18 OKT 1686,

Skiftet efter Jacob Ludvig Wielandt

I det følgende beskrives selve skiftet, som det fremgår af skifteprotokollen. Nedenstående oversigt over boet er ikke en del af selve skiftet, ligesom de indsatte grå markerede felter. De er medtaget som efterregninger af skiftet.

	Rigsdaler	Mark	Skilling
Guld (ej anslået fæstengave)			
Sølv	61	5	4
Tin	12	3	2
Messing og Malm	2	3	6
Kaaber (Kobber)	22	0	12
Jernfang	15	2	14
Bliktøj	0	1	2
Trævahre			
- I den store stue	13	0	4
- I Pigernes kammer	3	0	10
- I den liden stue	11	4	14
- I Køkkenet Brøgersit	1	5	14
Paa Loftet	3	4	9
I Gaarden	14	5	5
Creature	22	5	0
Sengeklæder			
- Sengeklæder	10	5	0
- I Pigens Seng	4	1	8
- I Sengen I den lille stue	7	4	2
Linklæder	12	0	8
Gangklæder	7	5	8
Bøger	22	5	10
I Alt	241	57	132
	10	8	
	251	5	4

**Skifte efter afgangne Jacob Ludwig fordums
Sogne-Degn til Espe og Wantinge Sogner.**

Anno 1739 d. 26. Septembr døde Jacob Ludwig Wieland fordum Degn til Espe og Wantinge Sogner, Tredifte dagen der efter som var d 26. Octobr indfandt sig efter Loven Prousten i Salling Herred Niels Nykierck og Assessores Hr. Hans Krogstrup Sogne-Præst for Espe og Wantinge Menighed, og Hr. Philip Ditleu Monrad Sogne Præst for Herringe Meenighed at registre og lade Vurdere Sterfboens meubler, og tillige at giøre begyndelse til Skifte imellem de efterladte Arvinger, som var Enken Hedevig Dort. Johansdatter Post paa den ene side, og deris fælles børn, En Søn Johan Christopher 6 1/2 Aar, En Søn Friderich Ludvich Christian Et ferding Aar, og en Datter Charlotte Sophie Elisabeth 3 Aar, paa den anden side. Enken var selv tilstæde, som havde antaget til Laugverge hosværende Peter Christensen af Espe, paa Børnenes vegne var indkaldt og overværende deris farborder Vel-ærværdige og høylærde Hr. Joachim Wielandt Sogne Præst til Fiellerup som fød og falden verge og formynder. Sterfboens Meubler bleve da registrerede, og af 2de Mænd Anders Plov og Rasmus Nielsen begge Espe Bye vurderet som følger.

Guld.

En liden rød fløyels Pung med tvende baand udi og udi Enden af hvert baand en liden Guldknap. I Pungen var 2de Specie-Ducater og 3de smaa Guldknapper, som Enken angav at være hendes fæstens gave.

Sølv.

Et puklet begere vejer 15 1/2 lod a lodet 3 mk.	7	4	8	
En slet skaale Prøve-Sølv vejer 6 lod a 3mk. 4 sk.	3	1	8	
En liden forgylt Skaale med 2de Ører vog 4 3/4 lod a 3 mk2 sk.	2	3	7	
3 smaa forgylte begere vog 15 1/2 lod a 3 mk. 8 sk.	9		4	
6 skeer med Hr. Joachim Wielandts Nafn vog 23 1/2 lod af 3 mk.	11	4	8	
	34	2	3	
2de prøve Sølv uden Nafn Vog 7 lod 3 1/2 qvint a lod 3 mk.2 sk.	4	1	9	1/2
2de dito Odense Sølv veier 7 lod a 3 mk.	3	3		
2de dito med bogstaver J.E.B.S. K.A.D. vog 6 lod a 3 mk.	3			
2de Jubelpenge a Aar 1717 Vejer 4 lod a 4 mk.	2	4		
1 Specie 3 bødre Rixdr	1		12	
En Christ. 4ti slet daler - og En Christ. 4ti toe mark.	1		6	
4 stycker fremmede Mynter Vog 2 1/4 lod a 3 mk.	1		12	
En Christiani 5ti toe Mark, og tvende Markstycker.		4	4	
31 stycker trensede (?) Sølfknapper til en Vest, vejede 7 lod 3 1/2 qvint: a lod 3	3	5	10	
40 stykker dito af en anden sort, og 3 store knappervejede 6 lod 3 qvint a lod: 3	3	2	4	
En Sølfknap til en Stok Vejede 3 lod a 7 mk. 8 sk.	1	1	8	
En hals knap 1 mk. og 1 par Sølvskafte knive 1 rd.	1	1		
Et par legge (?) knive med Sølvplader paa skaftene.		2		
	57	25	68	1
	4	4		
Sølv Total	61	5	4	1

5. Den "yngre" Wielandt slægt

Tin.

11 tallerkner ? vejer 12 pd. a pd. 20 sk.	2	3		
11 dito mangods vejer 10 1/4 pd. a pd. 18 sk.	1	5	8	1/2
2de fade ?vejer 5 1/2 pd. a pd. 20 sk.	1	5	8	1/2
2de dito vog 5 1/2 pd. a pd. 20 sk.	1		12	
4 dito vog 5 3/4 pd. a pd. 20 sk.	1	1	3	
2 store dito vejer 14 1/2 pd a 20 sk.	3		2	
1 theepotte med skaal, 4 mk Et saltpotte maal 1 mk.		5		
	9	19	33	1
	3	2		
<i>Tin Total</i>	12	3	2	

Messing og Malm

2de Messing lysestager 3 mk. 8 sk. 2de brugelige vægtskaale				
14 sk.		3	6	
1 Messing kiedel 4 mk. En mindre dito 24 sk.		5	8	
1 stor Malmgryde.	1			
1 par gl. dags Malm sporer.			8	
	1	8	22	
	1	1		
<i>Messing & Malm total</i>	2	3	6	

En indmuret brøkke og trende Viins kiedel med hat, piberoq loq vejede 5 1/2 lispd. 8 1/2 pd. a pd. 24 sk.	22		12	
<i>Kobber total</i>	22		12	

Jernfang

1 fiire lispunds Bismar.	1	1		
1 haandøxe 8 sk. En køkenøxe 6 sk.			14	
1 bul (?) Øxe.		1	12	
1 gravspade.			6	
1 kaardeklinge,			8	
1 bor Klokke med leder.			6	
1 skjorte-Sav 2 all. lang.		1	8	
1 kakkelovn af 5 plader.	3	2		
1 jern bielegger i West. Schiem.	7			
1 gl. heste=skrabe.			2	
1 have øxe 6 sk. En øxe ? 2 sk.			8	
1 Rist 8 sk. 1 stegepande 12 sk.		1	2	
1 Ildskuffe og klemme.			12	

1 liden trefod.			4	
2 Raspe En med og 1 uden skaft.			8	
1 trekantet fiil med skaft.			4	
5 fiile uden skaft.			2	
1 liden hammer og 1 mejsel.			6	
1 par bidsel stænger.		1		
1 tang 8 sk. 1 gl. kugleform.			10	
1 kravepind.			8	
Etspende og et par Skoespender.			4	
1 gl.Jern.			2	
En deel Jern Søller (?) og Messing Søller.			8	
Endeel unyttig skramlerier udi en træskuffe.			12	
2 smaae fyrfade.			12	
2de Jerngryder a 5 mk.	1	4		
		12	11	158
		3	9	
<i>Jerntøj Total</i>		15	2	14

Bliktøj

1 blikpotte.			1	
1 stor og liden tragt.			5	
2de thee flasker a 4 sk.			8	
2de mindre dito, a 2 sk.			4	
		0	0	18
		0	1	
<i>Bliktøj total</i>		0	1	2

**Trævahre
I den store Stue**

1 Skab med Laas og 2de Loger.	1	2		
1 rød skrin 4 mk. Et mindre 2 mk.	1			
1 Straakurv med log.			8	
1 dække kurv.			6	
1 stor kuffert med sielskin.	1	2		
1 Eegekiste med beslag.	3	2		
1 fyrseng med 3 skuffer og 2 forlørne skuffer.	1			
1 løs skammel under skabet.			6	
1 fyrbord med skuffer.			3	
6 sorte lederstole a 4 mk.	4			
1 gl. dito.			2	
		11	11	20
		2	1	
<i>Trævahre store Stue total</i>		13	0	4

I Pigernes Kammer

Et degnetrug.		4	
1 skuffe med log.			6
2de par Pistole Hylstre.			12
1 Halfseng.			6
1 barnevogn.			4
1 standfiring (?)			4
1 flødebøtte.			6
1 saae Halftønde stor.		1	
1 hel øltønde 2 mk. 8 sk. 1 Hælf. dito 24 sk.		4	
1 firing 12 sk. 1 balle 12 sk.		1	8
2de-hegter.			6
1 federlaas.			6
1 stor hengelaas 1 mk. En taskelaas 1 mk.		2	
1 par støvle-Comeissarer. (?)			6
14 potte touteller (?)		2	10
		0	14 74
		3	4
<i>Trævare Pigernes Kammer total</i>		3	0 10

I den liden Stue

Et oval fyrbord.		1	4
1 stor Jernbunden skrin.	2		
1 mindre dit. 1 rd. Et mindre 3 mk.	1	3	
En Eske Lehnstoel.		2	8
2de tobak bratter.			9
1 taboret 8 sk. En skammel 1 sk.			9
1 stor Eege dragkiste uden beslag.	3		
1 liden med beslag.	1	2	
1 fyrskrin med laas.	1	4	
1 seng med ramme.	1		
1 liden ? skuffe.			12
1 speil med grøn glas rand.		1	8
2 Hyller i samme stue.			12
		9	13 62
		2	3
<i>Trævare Den liden Stue total</i>		11	4 14

I Køkkenet Brøgersit

En trækande 8 sk. En mindre 6 sk.				14
1 Jernlampe.				6
1 Mad Gaffel.				6
1 gl. løgte.				1
1 løgte.				6
1 gl. fyrstoel.				2
1 standtønde af et viinfad.				10
1 dito.				10
1 øltragt.				7
2 bie kuber a 5 sk.			1	4
2de Ølfieringer.				14
1 gl. Malkebøtte.				4
1 Ølfiering.				10
1 liden balle.				6
1 stor roste (?) balle.			2	
1 Saae.			1	4
1 bøge-gryntønde.				6
1 kjerne.				8
1 gl. gaasebenk.				8
			0	4
			1	7
<i>Trævare I køkken & bryggers total</i>			1	5
				14

Paa Loftet

10 stykker fyrlielle.				4
1 Eegefiel.				8
5 gl stykker Eegebreder.				8
1 gl. fyrtønde.				2
1 stor gl. Eegetønde.				6
1 liden Eege otting.				2
1 Øl-Halfønde.		1		8
2de Gryntønder af bøg a 6 sk.				12
1 brende Viins Anker.				4
1 Ølfiring.				8
1 fløde bøtte.				4
1 Gryntønde af bøg.				4
1 nye tierekande.				2
1 Skoul og greeb.				2
1 gl. Coffert uden laas.				8
2de Salt tønder a 2 sk.				4
1 dekkel til en tønde.				1
1 gl. Skiareknif.				8
2de Heste tøyer a 4 sk.				8
2 glas Vinduer a 1 mk.			2	

3 fyrlielle a 4 sk.				12
1 korn skuffe.				2
1 Jernriste.				2
5 axeltræer a 6 sk.			1	14
5 kiepstokke a 3 sk.				15
1 Svøbreeb forreeb og bagreeb.				12
2de gl. Sadelgiorte.				4
1 trendse med				12
1 bidsel med hampe tøyte.				2
1 skyde grinne.				12
1 par ridestænger.			1	
1 ? med tøyte.				10
1 trendse uden				8
1 par ? og fætøyt ?			1	
2 Hovedstoele.			1	
2 Leder Seeler uden Reeb.			2	
1 gl. fyr otting.				1
3 gl. Messing sporer.				8
			0	9
			3	13
<i>På Loftet Total</i>			3	4
				9

5. Den "yngre" Wielandt slægt

I Gaarden

En heel Øltønde.		1	8
1 beslagen færrets vogn.	6		
1 Arbejds vogn med fieler.	2	4	
1 par høste haver og 1 bindestang.		2	
1 Plov med tilbehør.	1		
1 Jernbunden harre.	1	2	
1 gl. skoul og greeb.			2
2 huggeblokke a 4 sk.			8
14 styker gl. bredder.			8
23 gl. bretter.		1	8
5 stk. Eege tømmer a 6 all. a all. 3 sk.		5	10
1 Svinetrug.			3
1 Hiulbør.			6
1 skiærekiste.			6
5 faarehebbe (?), a 2 sk.			10
26 stk. smaa fyrbreder.		1	
1 gl. teireballe og 1 strippe.			3
1 dør med hengsler.		1	
1 lidet slagbord (?).			4
1 fyr halvdør uden hengsler.			6
2de malede laager til en seng.			12
3 smaa fyrliede.			6
1 fork 3 sk. 1 gl. Sadel 2 mk.		2	3
1 gl. tierkande.			2
4 hampeseeler og Reeb.			12
1 par leder halskobbel.		1	8
1 tømme med leder Hovedstoele.		1	8
	10	21	133
	4	8	
<i>I gården total</i>	14	5	5

Creature

2de Biestader a 1 rd.	2		
Et halles bistade.	1		
1 gl. udlevet rød blis. hoppe.		1	
1 rødsordit blisset dito.	4		
1 sort Hors (?) klod 3 aar.	2	4	
1 rød Hest klod, 2de	2		
1 sort koe med hvid hale, 9 aar.	3	2	
1 Qve (?) sortspetted i 3die aar.	2	4	
9 styk. faar og 1 veder a 3 mk.	5		
En koe og 3die Sviin udsatte til Vinter-Husholdning item nogle feede giqs, og derfor ikke vurderet.			
	21	11	0
	1	0	
<i>Creature total</i>	22	5	0

Sengeklæder			
En blaavandet olenrod (?) O.dyne No 1.	2		
1 blaaster. Lin. Und. dyne.No 2	2	4	
1 dito bedre. No 3	2		
1 graa strib. olm. hov. dyne.No 4.		1	8
1 brun Vand. Lin. U. dyne,No 5	1	4	
1 dito ringere. No 6.	1	2	
1 blaastr. Lin. Hoveddyne. No 7		2	8
1 dito.No 8		2	
1 gl. hvid Lin. hov. pude. No 9.		1	
	8	16	16
	2	1	
<i>Sengeklæder total</i>	10	5	0

I Pigens Seng

1 gl. sortstrib. Uld Overdyne.No 9.		4	
1 blaastr. Lin. Und. dyne.11.	2		
1 gl. hvid Lin. Und. dyne.12.	1		
1 hvid Olm. Hoveddyne.No 13.		1	4
1 gl. blaastr. Lin. Hov. pude.14.		1	4
1 gl. blaastr. L. Hov. pude.15.		1	
	3	7	8
	1	0	
<i>I Pigens Seng total</i>	4	1	8

Vuggen og den tilhørende.

Klæder blev ikke tegnede eller vurderede, men bliver til Barnets Tieniste.

I Sengen i den lille Stue			
1 blaaster. Olm. Overdyne.No 16.	2	2	
1 gl. dito.17.		4	
1 blaa og rødstr. dito.18.	1		
1 Linnet Underdyne.No 19.	1		
1 brunstr. Lin. Hov. dyne.20.		2	8
2de smaa Hovedpuder.21.		3	

formedelst midfal denne aften og mørke kunne i dag ej meere fortsættes, men opsat til i morgen kl. 8. Espe Degnebolig d. 26. Octobr 1739.

D. 27. Octobr blev atter begynt med forretningen og fortaret saaledis.

5. Den "yngre" Wielandt slægt

1 blekhorn med sandbøsse.				4
1 Papiersax.			1	
1 blye blekhuus.				4
1 blyelod med Jernring.				3
4 tridser til-en klokkestreng.				4
1 gl. hammelstok med Jern paa.				3
1 Mureske og kalkekost.				2
1 tridse og tridse Hiul.				3
1 lineal og 1 faune Maal.				4
1 rød krus med log paa.			1	8
10 siebøtter a 4 sk.			2	8
2de vadmels Hestedecken.			1	8
1 lidet Ride decken.				4
1 Pibe Huus.				4
1 skuffe med 1 ladejern.				6
1 pudderpung af skind.				4
1 Krudhorn 8 sk. 2de haglpunge 4 sk.				12
1 penge kat (?).				8
3 smaa Rammestycker.				1
		4	16	98
		3	6	
<i>I Sengen I den lille stue total</i>		7	4	2

Linklæder

2de drejls haandklæder.			2	4
8 drejls servetter a 1 mk.		1		2
1 drejls dug 3 all. lang.				4
1 bygkorns drejls dito.				4
1 drejls dito trone mynster.			4	4
1 dito rude mynster.				5
1 styrk. nye blaag. drejl 4 all. a 4 (?)		2		2
1 par hørlærrets lagen.		1		4
4 par blaa: lagen a 3 mk.		2		
1 grøn hvergarns omhæng af 4 stycker og 1 kappe.		1		
1 dito af 3 stykker og 1 kappe, kanted med rødt.				3
		7	30	8
		5	0	
<i>Linklæder total</i>		12	0	8

Gangklæder

En sort klæde kiortel.	2		
1 graa hvergarns kiortel og vest.	2		
1 gl. hvergarns kiortel.		1	
1 gl. sort klæde vest.		1	
1 par gl. klæde buxer med skind underfoeret.		2	
1 graa rejse kiortel.	1		
1 gl. ledertrøje og 1 par buxer.		4	
1 par gl. sorte stibeletter (4).			4
1 par nye skor.		3	
1 nye hat 2 mk. 1 gl. dito 12 sk.		2	12
1 par metal skospender.			8
1 spansk Rør med træ knap.		1	8
7 gl. ?		1	8
1 Chageins trøye og brystdug blevet givet til sønnen Johan			
	5	15	40
	2	2	
<i>Gangklæder total</i>	7	5	8

Bøger

Christiani Qvarti Bibel.	10		
Tauleri Huus Postil.		3	
Kongl. forordninger fra 1662 til 1723 inclusive.	4		
1 skreven løgbog.	1		
1 Register over loven.		2	
Missions Biblen af 1718.	1	2	
1 Evangelii bog med reene blade.			12
1 skreven tydsk medicin bog.		1	
1 dansk Kronologie etc (?)			8
1 nye konskbog.			2
1 skreven Register over loven.		1	
1 dansk bog over have-væsen.			8
Coldings Sø hafn.		1	
Compendium Arithmet.			12
Lutheri liden tydske Postil.		4	
1 skreven forkier. over Catechism.			4
Evang. licht hur Selig keit.		1	
gramtica lat. Major.			12
Dav. Bytræi Catechefis.			4
En bog om Artilleriet.			2
1 skreven medieinsk bog.			4
1 bog om Heste-Cuur.			2
Compendium Arithmet.			12

5. Den "yngre" Wielandt slægt

Compedium af Alterbogen.				2
Den barmhertzige Samariter.				4
Siwers Saligheds midler.				8
Die Drey ærgsten (?).				8
1 tysk Pesalmebog.			1	
Hornings moralske og Polit. Bib.			1	
38 regler om et Christel. lefnet.				2
Grammet. Latin Germanica.				2
En bog om Bier.				2
1 skreven bog om Heste Cuur.				2
Kiøbenhafns beskrivelse.				2
2de tegnebøger og 1 skriv. Cc'il.				4
1 tysk Catechism. forklar.				4
1 Penne Huus og 3 linealer.				4
1 skuffe med endeel vagerie (?).				3
2de Ch. 5ti Cold (?) Ruller.				2
Appendix til Lovens Register.				2
Conspectus Borrichis.				2
Forordning om Confirmation.				4
1 fransk og tysk dictionaire.				2
Krigs Artiklerne.				4
Beretning om Petkuls død.				1
1 messing fuderal til en pen.				2
1 kikkert i hvid been.				4
2 bliant penne og 1 griffel.				4
1 skrue pennekniv.				2
2 smaa oliesteene og 1 ragerem.				2
1 bunt messing traas og 1 krædser.				4
3 3 hovedvands flasker.				2
2 smaa klare flasker.				2
6 smaa olieflasker.				2
2de blaae Hynder med puder.		1	2	
1 gl. dito uden pude.				4
2de kornsekke a 1 mk.			2	
2de ringer a 6 sk.				12
1 Rok.			3	
		17	24	186
		5	11	
<i>Bøger total</i>		22	5	10

Efterskrevne bøger bleve henlagte til Sønnens Johan Christophers brug og nytte, og derfor efter formynderens paastand ikke vurderede, 1. Lassenii bibliske kiemer. 2. Lodbergs Catehismi forklaring. 3. Rostochs Catechmi forklaring. 4. Christendom-mens kiemer. 5. Kingoes Kierke Psalmebog. 6. Søren Matthisens Regne bog.

Og er saaledis Boens meubler efter Vurdering 250 rd 4 mk. 14 sk. Skriver Toe Hundrede og Halftredisinds tyve Rigsdaler fiire mark og fiorten skilling.

Enken og formynder bleve tilspurte om de viste noget meere at angive enten vahre eller penge, som kunde enten være forglemte eller udlaante, som kunde komme sterfboen til gode? Hvortil Enken svarede, af meubler er ikke meere end hvad som allerede er opført, saa vidt hun vidste. Til staaende giæld angaf hun hos Søren Isachsen Hiulmand i Espe - 3 mk. 12 sk.

Et brev fantes i Sterfboen af dato 20. April 1735 fra Hr. Jens Hval-søe nu værende i Kiøbenhafn, hvorefter han skylder til Sterfboen 20 rd. Brevet tog Børnenes farbroder og formynder Vel-ærværdige Hr. Joachim Wieland til sig, som lovede at tilskrive Hr. Hvalsøe der om og indhente hans svar. En revers fantes i Sterfboen paa stemplet papier No 18 udgivet af lieutenant Prytz d. 15. Febr. 1725, som ved Skifte-Retten udi ermelte Prytzes Sterfboe efter hans død er anmeldt og Copie indleveret gielden af Enken tilstaaet, og er paa Summa 25 rd. Reversen og brevede samme penge angaaende tog ligeledis Vel bemelte Hr Wielandt til sig og lovede vedkommende der om at tilskrive, deris svar at indhente.

Endnu kommer Sterfboen til gode degnekornet af Sognerne som Enken nu ikke vidste at forklare, men lovede at optegne efter haanden ligesom det indkommer, og derfor ved Samling at gjøre Regnskab.

Endnu kommer Sterfboen til gode, det kom, som sidder i Huusene u-tærsken, hvilket lader terske, og ved disse 2de Vurderingsmænd opmaale og derfor gjøre rigtighed ved Skifte-Samling.

Der efter blev gjort spørgsmaal om den bortskyldige giæld og besværing som ved Sterfboen kunde hefte og blev da angiven at være følgende.

5. Den "yngre" Wielandt slægt

1. Jørgen Poulsen fordrede sin Sommerløn for 1739, hvor af hand til- staaer at have faaet 24 sk. efter accord.	2	1	8
2 Enkens Søster fordrer laante penge, som Enken tilstod.		5	
3. Johanne Veversker af Tindinge fordrede Capital.	6	3	2
item Renter af samme fra d. 25. Febr. 1739, for disse penge hafde hun i pant 3de forgylte sølv begere. Samme Creditor fordrede endnu for Vaher som baade i den Sl. Mands levende live og efter hans død til Sterboen er betroet og af Enken tilstaaet.	1	4	1
4. Anders Plov skreder fordrede for sørge arbejde.		2	6
5. Hr. Joachim Wielandt fordrede laante penge som af Enken blev tilstaaet.	3	1	14
6. Endnu fordrede ovenmelte Anders Plov for sin umage med at opvarte Degne-tienisten i Kirkerne fra den Sl. svagheds begyndelse til dato.		3	12
7 Begravelsens bekostning lovede Enken ved første skifte samling at levere Regnskab over, ventende i medhold af loven vederlag af			
8. Hans Raun Hollænder ved Brasborg fordrede.	17	2	6

summa 33 rdl

Summa

29	21	49
4	3	
33	0	1

Fomnynderen Velærværdige Hr. Wielandt forestillede Skifte Retten at der nødvendig ville holdes Auction over Boens meubler de Umyndige til beste, men holde det raadeligt at samme Auction blev hensat indtil en Successor var kaldet, og hertil stedet ankommen, da mand efter apparence med større fordeel, kunde afsætte vaherne, om hand muelig noget der af vilde tilkiøbe sig. Enken paastod at Boens indhavende i anledning af lovens pagin:684 burde at deelis i trende lige deele, da hun sin andeel in natura vilde beholde, og ikke lade komme til Auction da ting som hun nødvendig maatte have i Huuset, og om da noget var, som hun af sin lod kunde undvære, ville hun formaae Auctions Directeyren til at auctionere det, da hun der imod fik at tilkiøbe af Børnenis lod, det som hun ved deelingen mistede, og dog nødvendig maatte beholde. Denne Enkens paa-stand blev af Skifte Retten og Børnenis formynder i følge af lovens loco citato bifaldet. Dagen til Auktion over Børnenis gods blev da be-rammet at skulle være d. 9 Decembr førstkommende, som betiids skal blive bekientgiort. Videre kunde denne sinde ikke foretages, men forretningen til bestemte 9de Decembr henflyttet.

Espe Degne bolig d. 27. Octobr 1739.

Niels Nykierch.

Hans Krogstrup.

Philip Ditleu Monrad.

Paa børnenes vegne som formynder.
Joachim Wieland.
Post.

Sl. Jacob Ludwig Wielandts
Helvig Dotr. Johansdatter

Som Vurderings Mænd.
Anders Ploug, Rasmus Nielsen.

Som Laugverge for Enken.
Peter Christensen.

Anno 1739 d. 9. Decembr mødte Skifte Retten i Espe DegneBolig for at foretage den berammede Auction, og efter at Sterfboens meubler vare deelte udi trede lige deele under No 1 og No 2 bleve udi Enkens og laugverges Hans Raun Hollænder paa Brasborg og formynderens Velærv. Hr. Joachim Wielandts overværelse lodder kastede, da No 1 tilfaldt Enken og No 2 Børnene. Denne Bømenes tilfaldne lod blev ved Auction oppraabt og bortsolt saaledis, som Auctions Protokollen fol. 97-98 udviser. Og efter at Auctionen d. 9. og 10. Decembr var til ende bragt kunde denne sinde ej viider foretages, men Samlingen her i Sterfboen hensat til d. 3. May 1740. Degnekornet bliver imidlertid indsamlet, som endnu ingen vished kand have om, og kornet som er endnu utersket, opmaalt, hvorefter mand kand gjøre beregning om Boens midler, som for den tiid ikke kan see.

Hvad angaar den Sl. Mands begravelses bekostning, saa vel som Enkens vederlag der imod efter loven, da bad Enken det maatte henhvile der med indtil samme tiid, som og blev samtykt, hvor med forretningen denne sinde blev sluttet.

Espe Degnebolig d. 10. Decembr 1739.

Niels Nykierch. Hans Krogstrup. Philip Ditleu Monrad.

Paa børnenis vegne som formynder.

Sl. Jacob Ludwig Wielandts

Joach Wielandt.

Helvig Dotr. Johansdatter Post.

Paa Enkens vegne som laugverge.
Hans Raun.

Anno 1740 d. 3. May mødte atter Skifteretten i Espe Degnebolig, hvor da paa børnenes vegne var tilstede som formynder deris farbroder Velærv. Hr. Joachim Wieland og paa Enkens vegne Enken selv og som laugverge Successor her til Degnekaldet Søren Lind, og blev efter regning over boens tilstand befinder, at Børnenes andeel under No 2, som den ved lods kastelse var tilfalden og bedrog efter vurdering til Summa 125 rd 2 mk. 7 sk. er ved der over holte Auction d. 9. og 10. Decembr 1739 afkøben til Summa 138 rd 3 mk. 15 $\frac{3}{4}$ sk. hvor til legges det halve af den kakelovn i Wester Schierminge 3 rd 3 mk. som Enken betaler, hvilket i alt gjør Summa 147 r 15 $\frac{3}{4}$ sk. Hvad sig de fordringer angaar, som ved første Skifte Samling d. 26. Octobr 1739 af Velærv. Hr. Joachim Wielandt blev angivet at komme boen til gode hos Hr. Jens Hvalsøe i Kiøbenhavn een af hans missive af 20. April 1735 20 Rigdr og hos Lieutenant Prytzes Enke efter Revers 25 Rigdr hvilket begge Hr. Wielandt paatog sig hos vedkommende at gjøre erindring om, da angaf nu Hr. Wielandt at have skrevet begge til, og her for Retten producerede begge deris svar, Monsr Hvalsøes af 14. Novemb. 1739 og Madam: Prytzes af 9. January 1740 hvilke breve Hr. Wieland igien tog til sig men som mand af samme breve ikke kand udlede noget tilforladeligt, at de gielden enten vil tilstaae, eller have i sinde at betale, men meere at undskylde og frafelde samme, saa kand disse Penge ikke anføres Sterboen til nogen vis indtægt, men blive anseat som en uvis gield, og skulle ved Hr. Wielandts mellem handling, som nu have brevene i hænde, noget der af i tiiden kunde indkomme, bliver den Summa til lige deeling imellem og børnene Enhver lod det halve.

Degne kornet af Sognerne blev angivet at være indkommen af Wantinge Sogn Rug 5 tønder - af Espe Sogn Byg 10 tønder.

Kornet som ved sidste Samling fantes U-tærskens, blev angivet af Vurderingsmændene, som vare ved opmaalingen at have været Rug 2 tønder og Hafre 4 tønder. Af ovenskrefne korn berettede Enken det meeste at være forbrugt til Huusholdningen for hende og Børnene Karlen og Pigen i afvigte vinter, og at de ikke kunde undvære resten, thi det var længe til de kunde faae af det nye, hvorfor det blev af Børnenes formynder Sam tykt, at det overblevne korn fik at blive og være til Moderen, Børnenes og folkens underholdning.

Der efter blev giort beregning over Boens bortskyldige giæld og besværing, som var efter forhen afgifne /: naar Hans Rauns fordring der under beregnes
:/ udi alt .....33 rd

Men hvad sig denne Hans Rauns fordring angaar, som hand angiver at være 17 rigsd. 2 mk. 6 sk. , Da som baade formynderen Vel-Erværdige Hr. Wielandt paa Børnenes vegne, og Enken paa egne vegne med laug værge protesterede imod samme fordring paa fundament at Hans Raun af Sl. Jacob Ludvig Wielandt Engang er bleven betalt med anviisning til Sl. Hr. Lambert von Haven, som paategnede samme Revers som selfskyldner, hvor med Hans Raun da var fornøyet, og efter samme paategnede Revers baade søgte og efter proportion fik betaling i Wester Schierninge Sterfboe ved Skifteretten Sl. Hr. von Haven, saa sees ikke at Skifte-Retten kand med billighed gjøre Hans Raun af denne Sterfboe nogen udleg til betaling, men hand faaer at søge sin betaling paa andre steder, hvor hand for got befinder. Naar da disse Hans Rauns fordrede 17 rd 2 mk. 6 sk. afgaaer, er den Øvrige angifne giælds Summa..... 15 rd 3 mk. 10 sk.

Vel-Ærværdige Hr. Wielandt fordrede for anvendte bekostning paa den Correspondance, som hand paa denne Sterfboes vegne haver haft med Hr. Hvalsøe og Madam Prytz, som er ham gotgiort og betalt med 1 mk. 13. Enken indgaf Regning over bekostningen paa hendes Sl Mands begravelse, som bevog til 37 rd 5 mk. 4 sk., og paastod lige Summa til vederlag der imod, men som samme bekostning blev anseet at være noget høyt op ført, og derfor af Børnenes formynder blev modsagt, blev saaledis accorderet, at hvad som allerede er bekostet, kand hun nu af Sterfboen intet nyde for, saasom samme er taget af fælles boe, men til hendes egen begravelses bekostning bliver hende sin (?) vederlag gotgiort 20 rd.

5. Den "yngre" Wielandt slægt

<i>Gæld justeret for Hans Raun's tilgodehavende</i>	15	3	10
<i>Joachim Wielandt udlæg porto</i>		1	13
<i>godtgjort begravelse</i>	20		
Pigen i Degneboliget fordrede sin vinterløn fra Michels dag 1739 til Paaske 1740.	2	4	
Bonden som nogle dage om Ugen tiente I Degneboliget i vinter fordrede derfor.	2		
Enken fordrede betaling til en kone, som havde vaaget over hendes Sl. Mand og hende udi begge deris Svagheders liiv i 7 uger.	2		
Endnu blev fordret Pension af Espe Degne- kald til Faaborg Skole forfaldne til sidste Mortensdag 1739.		4	
Enken fordrede famiele og folkeskatten af Degneboliet som hun til lst January 1740 hafde betalt af sig, Pigen og Stalden.	1	2	
Johanne Veveske af Findinge blev betalt baade hendes Capital 6 rd 3 mk. og 2 sk. som forhen er tilført, saa og Renter af samme for 14 Maaneder sc: fra 25. Febr. 1739 til 3die May 1740.		2	4
Endnu blev fordret til en Mand, som efter Sl. Jacob Ludvig Wielandts død 4 gange hafde forretet Degne-Embedet med Sang i begge Sogner		1	8
Til gielden i Sterfboen henfører Skiftes bekostning sc: Registrering og Vurderings- forretningen, Cataloger og placater til Auction at forfærdige, Auctionspengene at indcassere item Skifte-Salarium.	1		
Stemplet Papier til Skiftetrevet.	1		
For Skiftetrevet at skrive lodsedler at udstede, hvor til hver lod selv leverer stemplet Papier.	4		
Auctions Salarium af børnenes lod som bevog til 138 rd 3 mk. 3/4 sk. 4 rd pr. Cent	5	3	
Af Enkens lod for auctionerede vaher			
som ikkun bedrog til 14 rd 3 mk.		3	
Vurderings Mændene for deris forretning baade ved Registrering og Auction a 4 mk.	1	2	
	54	25	35
	4	2	
<i>Beregnet gæld</i>	58	3	3
Bliver saa Stefboens ganske gield.	61	3	3
<i>Onkostningerne fordeles mellem</i>			
<i>Hedvig Post</i>	28	1	9,5
<i>Børnene</i>	33	1	9,5
	61	2	19
	0	1	
	61	3	3

Skriver Trediesinds tyve og Een Rigsdaler trei Mark og trei skilling. Til denne giæld at clarere betaler Enken af sin egen lod den halve deel som er 22 rd 3 mk. 9 1/2 sk. til Creditorene, til Skifte-bekostningen 5 rd 1 mk., item til Auctions Salarium af hendes egen lods bort solte vaher - 3 mk. som er i alt .....28 rd 1 mk. 9 1/2

Børnene ad deris lod betaler det øvrige, som er til Creditorene 22 rd 3 mk. 9 1/2 sk til Skiftebekostningen 5 rd 1 mk. item Auctions Salarium af deris Auctionerede gods - 5 rd 3 mk., som i alt er.....3 rd 1 mk. 9 1/2 sk.

Naar disse 33 rd 1 mk. 9 1/2 sk. drages fra Børnenes andeel, som baade med Auctionens Summa 138 rd 3 mk. 15 3/4 sk. og det halve i kakelovnen i Wester Schierminge 3 rd 3 mk. som de hos Enken annammer i alt gjør 142 rd 15 3/4 sk. bliver Børnenes beholdne Midler og fæderne Arv den Summa 108 rd 5 mk. 6 1/4 sk., hvilke Et hundrede og otte Rigsdaler fem mark sex og i/4 skilling deelis udi 5 Søster lodder, som bliver paa hver Søsterlod 21 rd 4 mk. 10 1/5 sk. og tilkommer da den Eldste søn Johan Christopher en Broderlod som er 43 rd 3 mk. 5 sk. 8 2/5 album (?). Den anden Søn Friderich Ludwig Christian en Broderlod, som er ligeledis 43 rd 3 mk. 5 sk. 8 2/5 album. Datteren Charlotte Sophie Elisabeth en Søsterlod - 21 rd 4 mk. 10 sk. 10 1/5 album, som gjør den fulde Summa ..... 108 rd 5 mk. 6 1/4 sk.

Disse Et Hundrede og otte Rigsdaler fem Mark sex 1/4 skilling annammer formynderen Velærværdige Hr Joachim Wielandt imod qvittering

-----

Ud fra kirkebogen er hendes fødsel omkring 1712. Folketællingen 1787 angiver hendes alder til 68 år, hvilket betyder at hun må være født omkring 1719. Set i lyset af hendes ægteskab med Jacob Ludvig Wielandt, med hvem hun gifter sig i 1731, er det mest sandsynlige, at hendes alder ved giftermålet er 20 år frem for 13 år.

Vi ved ikke hvor hun er født. Faderen Johan kaldet Post er "Hollænder", det vil sige leder af mejeriet på Brahesborg Gods ved Assens, men der findes ingen optegnelser i Gamtofte Sogn, hvor godset ligger. Ved faderens død kan det af skiftet ses, at søsteren Sofie tjener hos Generalinde Trampe på Fiellebro Gods. Faderen kan have været "Hollænder" på Fiellebro inden han flytter til Brahesborg, og har måske fået sine 6 pigebørn her, men det kan ikke verificeres, idet kirkebogen for Herringe sogn først findes fra 1727.

Så det er ikke så meget, der vides om Hedevig Dorthea Johansdatter. Men hun er et eksempel på, hvordan det kunne gå en ung pige. Hun gifter sig med Jacob Ludvig Wielandt som 19 årig i 1731, og deres første barn er født i 1734. Ved ægteskabets indgåelse er hendes ægtefælle 45 år gammel. Da Jacob Wielandt dør i 1739, er hun blot 27 år gammel. Hendes skæbne er så, at efterfølgeren i degneembedet og som ægtefælle, Søren Lind er en ældre herre på 64 år (!), og overlever i ægteskabet i de næste 26 år, hvor Hedevig er blevet 54 år gammel.

Sine sidste år tilbringer hun i aftægt hos sønnen Frederik Ludvig Wielandt på Boller.

116. **Friderich Henrick Schiöth** f. OMK 1722, stilling Kvartermand på Holmen, g. (1) 29 APR 1749, i Trinitatis Kirke, København,²¹ **Inger Marie Lund**, f. OMK 1726, d. 10 MAJ 1753, begravet Trinitatis Kirke,²² g. (2) 24 MAJ 1754, i Trinitatis Kirke,²³ **Anna Sophia Ridemann**, d. DEC 1785. Friderich døde 16 DEC 1789, København.

Friderich Henrick Schiöth

Hans far eller bedstefar skal være indkaldt fra Holland i 1600 tallet, for at arbejde med skibsbygningen på Holmen. Han skal derfor være født i København, men hans fødsel omkring 1722 og død i 1789 er ikke registreret i Holmens kirkebog, som var den "normale" kirke for ansatte på Holmen. Men det udelukker ikke, at han kan være døbt og begravet i en anden af Københavns kirker. Fra folketællingen i 1787 og fra kirkebøgerne fremgår, at han gennem

sikkert mange år har boet i Vognmagergade, der på dette tidspunkt var et nyt kvarter genopført efter bybranden i København 1728. Han var gift 2 gange. I sit første ægteskab havde han en søn, der i 1753 døde knap et år gammel, og fra skiftet efter ham kender vi 3 børn der overlever ham, men der kan være flere børn, som da er døde i en ung alder:

- Børn med med Inger Marie Lund
  - en søn født født i 1750 og begravet 05 MAR 1751.
  - Margarethe Schiöth, som gifter sig med Skomagermester Frederich Marquart.
- Børn med Anne Sophie Riddermann
  - Jens Riddermand Schiöth (f. 23 NOV 1755), som indgår i anefølgen.
  - Henriche Catharine Schiöth. Hun gifter sig 18 APR 1787 med Kopist Niels Olivarius Schive som allerede dør omkring 1789.

Kirkebogen Trinitatis Kirke sogn nr 12 (1-12-14): viede 1742-1833:

A(nno)=1749 d. 29 Aprilis Frideric Henric Schött, Ungkarl, af Holmens Folk, og Inger Marie Lund, Pige, viede i Huset

Kirkebogen Trinitatis Kirke sogn nr 12 1-12-12: viede 1727-1791: April 1749

29 April: Viet i huuset efter Kongebref Friderich Henrich Schiödt, U:K: formand ved Skibsbyggerne, med Inger Marie Lund, Pige, for ham lover Christian Friderich Holdten Eqvipagemester ved en den faste Stod paa Holmen, for hende lover Lorens Friderich Horn, høyest relat procurator:

Kirkebogen Trinitatis Kirke sogn nr 12 1-12-16: døde 1740-1756

A(nno): 1753 d 10 MAJ Friderich Schöttes Hustrue, 27 Aar gl., NB Mand er Kvarteerrmand ved Om: Mændene paa Holmen, i Vognmagergade, for hendes Made (?) Niels Nielsens Enke.

Kirkebogen Trinitatis Kirke sogn nr 12 1-12-12: viede 1727-1791: 24 MAJ 1754

Viet i Huus efter Kongebrev; Friderich Henrick Schiödt, Kvarteer=Vestred ved Skibsbyggeriet Enkemand, og Jomfrue Anna Sophia Ridemann, for Ham lover Simon Henrich Juncker, Perlestikker i Pilestræde, for Hende Carl Friderich

Decker Skræder i Vognmagergade. Tilladelsen seddel fra Søn = Captain Holstein er fremvist, og Skiftebrev for Enkemanden.

Folketællingen 1787 Vognmagergade 137, Rosenborg Kvarter

Friderich Schiöth, husbonde, 65, enkemand eft. 2d Egteskab, Quarter Mester ved Holmen

Caroline Christence Jensdatter, Tienestepige, 18, ugift

Skifte efter Friderich Heinrich Schiöth²⁴ / Anne Sophie Riddermann²⁵

Den 15. august 1788 mødes Skifte Kommissionen hos Friderich Henrich Schiöth i hans ejendom hus nr 137 i Vognmagergade. Hans kone Anne Sophie er død i december måned 1785, og den 18. april 1787 har deres datter Henriche Cathrine indgået ægteskab med Niels Olivarius Schive. Det er den nye svigersøn der har krævet skifte efter Anne Sophie Riddermann. Som begrundelse for at kræve skifte nævner han, at svigerfaderen har stillet en kaution på 1950 rd for sin anden svigersøn skomagermester Frederich Marquart i et hus som er under bygning, og at han ved ægteskabet med Henriche Cathrine er lovet for 100 rd i udstyr. Og så vil han også lige sikre sig renterne af den arvepant, der ligger efter svigermoderens død, og betaling for den hjælp hans kone har ydet Friderich Henrich efter Anne Sophies død.

Man kan næsten se hvor vred Friderich Henrich Schiöth er blevet – han protesterer. Han har fra alle sine børn inklusive Niels Schives kone fået skriftlig bekræftelse på at sidde i uskiftet bo. Af Niels Schive selv bekræftet så sent som 23 april 1787. Og i øvrigt mener han ikke at have lovet noget i form af udstyr eller betaling for hushjælp. Medens Skifte Kommissionen nu spekulerer på, hvordan man kan komme videre, beslutter man ” at opnotere Stervboets løsøre hvilket for dets ubetydelighed strax blev registreret og af Betienten vurderet ” som det hedder i protokollen.

Opgørelsen viser ikke noget specielt spændende. Det omfatter som forventet køkkenudstyr, møbler, sengetøj og gardiner i alt til en sum af 43 rd 5 mk. Som allerede konstateret af Skifte Kommissionen et ubetydeligt beløb. Udover løsøret har boet også indtægter gennem udlejning af ejendommen. Der er i ejendommen 7 lejere der årligt betaler i alt 113 ½ rd. Selve ejendommen er finansieret ved at Københavns Stads Overformynderi har ydet et lån på 1500 rd i ejendommen.

36-58. *Truus, Jean Louis og / Christ*
Anders
 37- *en Christen og St. Peters*
Bois - Louis - Thomsen. 697
 38- *Henninges Oulof, Høgen*
Andersens Oulof
 39- *Holbeerges Oulof og / Lorenz og*
Anders Boger
 40- *Andersens Boger og / Lorenz*
Oulof Boger
 41- *1. Liden Lark med nogle Enger*
Andersens og nu Comand.
Hol
 42- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 43- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 44- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 45- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 46- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 47- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 48- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 49- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 50- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 51- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 52- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 53- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 54- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 55- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 56- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 57- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof
 58- *Andersens Oulof og / Ejecter*
Andersens Oulof

Skiftet
 efter
 Friderich
 Henrich
 Schiöth
 1790

Del af
 bo
 opgørelse

Det er ikke muligt at opnå enighed og der tages ikke nogen beslutning om at gennemføre skiftet. Det bliver pålagt Niels Schive at bevise, at hans svoger Friderich Marquart ikke er i stand til at indfri ydelserne på sit nye hus, og dermed udskydes beslutningen til en senere "session", som det kaldes. Dem bliver der i alt afholdt 7 af i perioden 3 september 1788 til den sidste den 28. januar 1789. På førstkommende møde har Friderich Henrich Schiöth fået sønnen Jens Riddermann Schiöths skriftlige bekræftelse af, at han må sidde i uskiftet bo. Ellers er det mest tale om, at man mødes for at beslutte en yderligere udsættelse. Men bag kulisserne er der sket noget, for på mødet den 28. januar 1789 møder Friderich Henrich Schiöth op med en skriftlig accept fra svigersønnen Schive af, at boet "extraderes", det vil sige at boet udleveres og overgår til privat viderebehandling. Hvad der er sket bag kulisserne ved vi ikke, men skiftet som ønsket af svigersønnen gennemføres ikke.

Den 9. januar 1790 møder Københavns Skifte Kommission igen op i lejligheden i Vognmagergade, men denne gang i en anden anledning. Den 16. december 1789 er Friderich Henrich Schiöth afgået ved døden, og nu skal der skiftes. Aktørerne fra familien er nu alle arvingerne, sønnen Jens Riddermann og døtrene Henriche Cathrine og Margarethe. Døtrene er som normalt repræsenteret ved deres mænd, bortset fra at det kan konstateres, at den aktive svigersøn Niels Olivarius Schive også er død i løbet af 1789. Det giver Skifte Kommissionen lidt problemer at holde de 2 skifter ud fra hinanden.

I forhold til opgørelsen over løsøre fra 15. august 1788 er der ikke de store ændringer. Der er kommet lidt mere med. Den afdødes beklædning samt nogle bøger – Holbergs Helte Historie – 2 nederlandske bøger, der bekræfter slægtens hollandske baggrund, den ene om nederlandsk skibsbygnings kunst – dertil nogle andre effekter, der direkte kan henføres til Friderich Henrichs arbejde – en skreven bog i folie omhandlende skibsbygning, samt nogle tegneinstrumenter. Værdifastsættelsen er på 58 rd 5 mk . Med boets andre aktiver – hus m.v. - bliver der i alt 390 rd 5 mk 4 sk til deling mellem børnene. På grund af nogle mellemregninger til skiftet efter Niels Schive, bliver hans kones andel efter moderen Anne Sophie Schiöth trukket ud specielt, ligesom et beløb som datteren Margarethe har til gode efter sin mormoders død. Det resterende beløb på 291 rd 4 mk 5 sk får arvingerne, mod behørig underskrift, udleveret til privat viderebehandling /skifte, sikkert efter de gældende regler.

117. **Anne Sophie Riddermann** d. DEC 1785.

5907.

Den 1788 den 15 Augusti indkom
 tilf. Commissionen sig med Indkomst
 Callesanden med Postamtet Mathias Holm
 for Gensidig mand og Salum Friedrich Hen-
 rich Schiøth Comissionat som tilføiede
 guld N° 137 i 4 Dagmager Gaden for i Fal-
 ge for hans Tings for ^{af} Clirances Kludt Regre-
 skan af 12 Augus som forord blev forord
 lagt i at forstær tilf. at for forord
 Gensidigmand Schiøth i December Maaned
 1785 afende guld for Anne Sophie Rid-
dermann i visse Guldmanden forord
 an af regjeringen under 29 April f. a. ind
 for Ordstande for at for ni vilde
 proviere for til at tilf. at for som
 afende, saalange for i en Gift Brand
 forblod, og og for nogen i tilladelse
 Maaned for vilde Part; at deris Ord
 Maaned som for blev sætst til
 dags Lovord, Lovord for nogen
 at indkom med verificeret Gengort
 Drogan tilkomme forkomme
 at den afende og indkom sig for
 Doin med an for Jens Riddermann Schiø-
 ths Prop til Kiste og Hoffing Proving
 for, og an Datter Henrich Catharine Schiø-
 ths ind med visse regjeringen. So an for
 for nogen Lovord vil forere for til
 at tilf. vilde for, an for tilf.
 for ind og vilde for, sa guld
 for ind at for og afende for
 an maad for med Propand
 ind regjeringen Lovord at for

1. side af skiftet 1788 efter Anne Sophie Riddermann

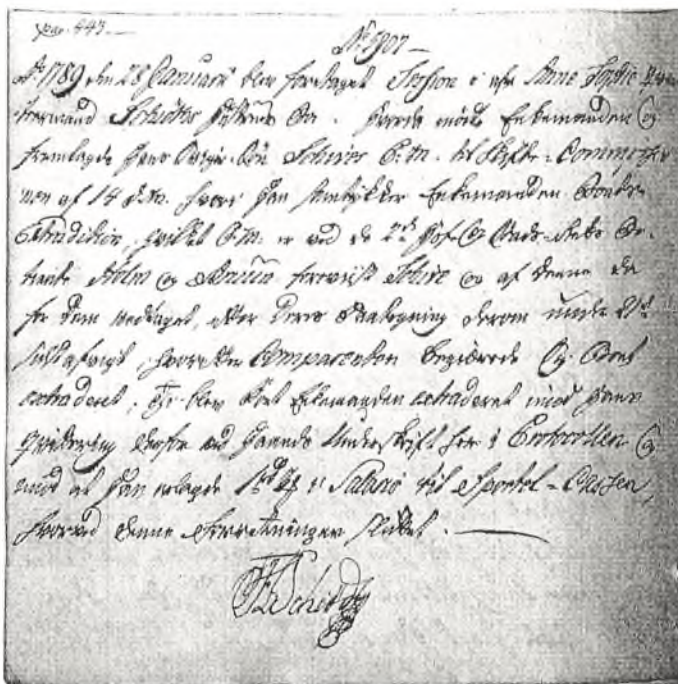
Anne Sophie Riddermann:

Navnet Riddermand som så flittigt anvendes i efterslægten, stammer fra hendes slægt. Vi kender ikke navnets oprindelse, og de oplysninger, der findes om slægten er begrænsede. I forbindelse med Anna Sophias slægt optræder følgende personer, hvor vi ikke kender relationen:

- Zacharias Riddermann - står fadder til Jens Riddermand Schjøth , viet den 9 OKT 1754 i Trinitatis Kirke til Anna Jacobi Hansdatter.
- Margrethe Sophia Riddermann - ligeledes fadder til Jens Riddermand Schjøth
- Anna Catharina Riddermann - viet i Trinitatis Kirke 26 NOV 1749 til Johan Simon Kercko

Anne Sophie Riddermann dør i Vognmagergade i København december 1785.

118. Peder Ebbesen f. 1725,²⁶ stilling Læge, g. NOV 1755, i København,²⁷ Anne

Skiftet efter Anne Sophie Riddermann - Behandlings afslutning med Frederich Henrich Schiøths underskrift

Cathrine Petersdatter, f. 1732,²⁸ d. 03 FEB 1786.²⁹ Peder døde 25 MAR 1770, København.

Peter Ebbesen:

Havde i nogen år været kirurg i flåden og hæren, og lagde sig så efter medicinen. Medicinsk eksamen på dansk 4.OKT 1760. Praktiserede derefter som Licent. med. i København.

119. **Anne Cathrine Petersdatter** f. 1732,³⁰ d. 03 FEB 1786.³¹

226. **Johan von der Wisck** kaldet Post f. OMK 1665,³² stilling "Hollænder", Brahesborg, g. **Cathrine Malene Kædtin**. Johan døde 1738, begravet 07 MAJ 1738, Gamborg.

Johan von der Wisck:

Det er ikke mange oplysninger der findes om ham. Han var "hollænder" ved hollænderiet på Brahesborg, det vil sige at han tjente som mejerist ved godsets mejeri. Han kom formentlig selv fra Friesland i Holsten. Han har ikke været velhavende, for knap nok havde svigersønnen Jacob Ludvig hørt om hans død, før han ilsomt sender brev til skifteretten om, at han og konen ikke vil vedgå arv og gæld. Det viste sig da også, at Johan Post var insolvent. Skiftet efter ham blev afholdt 02 juni 1738.

I sit ægteskab fik Johan Post flere døtre, hvoraf flere bliver gift med "hollændere"

- Anne Cathrine Johansdatter
- Susanne Johansdatter gift med Hans Hansen Raun
- Sofie Johansdatter
- Hedevig Dorthea Johansdatter gift med Jacob Ludvig Wielandt
- Charlotte Johansdatter
- Ribike ? Johansdatter

227. **Cathrine Malene Kædtin**.

Kapitel 5: Kilder

- ¹ Smidstrup Kirke Sogn 466 HMB-C (1776-1811): Døbte
- ² Aastrup Sogn 43 Aa5 1775-1822 : fødte
- ³ Holdt, Jens: efterladte noter og optegnelser
- ⁴ Ejnar Wieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ⁵ Jens Holdt: Optegnelser
- ⁶ Jens Holdt: Optegnelser
- ⁷ Smidstrup Kirke Sogn 466 HMB-C (1776-1811)
- ⁸ Smidstrup Kirke Sogn 466 C (1814-1824):
- ⁹ Jens Holdt: Optegnelser
- ¹⁰ Smidstrup Kirke Sogn 466 HMB-C (1776-1811)
- ¹¹ Kirkebogen: for Østbirk og Yding sogn
- ¹² S. V. Wiberg: Almindelig Dansk Præstehistorie
- ¹³ Kirkebogen: Holmens Kirke Sogn 21 København 1-21-12 (1746-1757)
- ¹⁴ Ejnar Wieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ¹⁵ Ejnar Wieland : Wielands Slægtsregister 1911
- ¹⁶ Kirkebogen: Herringe Sogn
- ¹⁷ Kirkebogen: Uth Sogn
- ¹⁸ Erik Guldager: Mellem herskab og bonde
- ¹⁹ Kirkebogen: Herringe
- ²⁰ Kirkebogen: Uth Sogn
- ²¹ Kirkebogen: Trinitatis Sogn 12 1-12-14 (1742-1833)
- ²² Kirkebogen: Trinitatis Sogn 12 (1-12-16,døde 1740-1756)
- ²³ Kirkebogen: Trinitatis Sogn 12 1-12-12 (1727-1791)
- ²⁴ Kbh Skiftekommission Forseglingsprotokoller - 1790, 8H/No 6571 s.449
- ²⁵ Kbh Skiftekommission Forseglingsprotokoller - 1788, G /No 5907 s.498
- ²⁶ Kristian Carøe: Den Danske Lægestand 1479-1788
- ²⁷ Kristian Carøe: Den Danske Lægestand 1479-1788
- ²⁸ Kristian Carøe: Den Danske Lægestand 1479-1788
- ²⁹ "Adresseavisen" - Dødsfald i Danmark 1761-90
- ³⁰ Kristian Carøe: Den Danske Lægestand 1479-1788
- ³¹ "Adresseavisen" - Dødsfald i Danmark 1761-90
- ³² Erik Guldager: Mellem herskab og bonde

Fortsættes

Bind 2

Bind 1 beretter om:

Holdt slægten fra Løjt, som kan føres tilbage til fæstebønder i det 17'ende århundrede.

De sjællandske aner, som var fæstebønder i området omkring Giesegård Gods, og hvor en af dem, Frederik Jacobsen endte som forpagter af Giesegårds jorder.

Slægten Wielandt centreret om endnu en gods forpagter
-Frederik Ludvig Christian Wielandt -
forpagter af jorden på
Boller Hovedgård.